

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд за регионално
развитие
Инвестираме във вашето бъдеще

Решения за
по-добър живот

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

НАЦИОНАЛНА ИНФОРМАЦИОННА И КОМУНИКАЦИОННА СТРАТЕГИЯ ЗА МРЕЖАТА НАТУРА 2000 /НИКС/

КОЛКО ПРИРОДА ТИ
Е ДОСТАТЪЧНА?!

Февруари 2013 г.
Дикон Груп ЕООД

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез оперативна програма „Околна среда 2007 – 2013 г

Министерство
на околната среда и водите

СЪДЪРЖАНИЕ

I. АНАЛИТИЧНА ЧАСТ.....	12
1. СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ.....	12
1.1. Анализ на средата	12
1.1.1. Анализ на нагласите и степента на информираност на заинтересованите страни	12
1.1.2. Анализ на информационното обезпечаване на темата „НАТУРА 2000“ и медиен анализ	32
1.1.3. Анализ на институционалната среда	56
1.1.4. Анализ на финансирането	68
1.1.5. Важни проекти и програми, свързани с НАТУРА 2000	99
1.2. Правен анализ	108
1.2.1. Европейско законодателство	110
1.2.2. Други международни актове	120
1.2.3. Българско законодателство	127
1.2.4. Стратегическа програмна рамка, определяща политиката на ЕС за опазване на биологичното разнообразие.....	135
1.3. SWOT АНАЛИЗ	139
II. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ.....	145
1. ВИЗИЯ, ОБЩА И СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА НИКС ДО 2023 Г.....	145
1.1. Подходи за постигане на целите на НИКС	147
1.1.1. Коммуникационни подходи за постигане на целите на НИКС.....	148
1.1.2. Управленски подходи за постигане на целите на НИКС.....	149
1.2. Очаквани резултати от реализацията на целите на НИКС.....	150
2. ПОСЛАНИЯ НА НИКС.....	150
2.1. Водещо послание на НИКС	150
2.2. Подкрепящи послания на НИКС.....	151
2.3. Принципи за формулиране на водещи послания при реализация на конкретни мерки от НИКС и свързаните с тях дейности.....	151
3. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА КОМУНИКАЦИОННИТЕ КАНАЛИ ЗА НИКС.....	152
3.1. Предимства и недостатъци на печатни медии	153
3.2. Предимства и недостатъци на радиото	154
3.3. Предимства и недостатъци на телевизията.....	154
3.4. Предимства и недостатъци на Интернет базираните медии	155
4. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЦЕЛЕВИТЕ ГРУПИ НА НИКС.....	156
5. ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ НА НИКС ЗА ПЕРИОДА 2014–2023 Г.....	157
5.1. ПРИОРИТЕТ №1: Повишаване на информираността на заинтересованите страни за екологичната мрежа НАТУРА 2000	160
5.2. ПРИОРИТЕТ №2: Екологично образование и изграждане на капацитет по теми, свързани с НАТУРА 2000.....	164

5.3. ПРИОРИТЕТ № 3: „Повишаване на разбирането за ползите от НАТУРА 2000 в социално-икономическото развитие на регионите“	166
5.4. ПРИОРИТЕТ №4 Обмяна на опит и добри практики чрез изграждане и развитие на партньорства.....	168
5.5. ПРИОРИТЕТ №5 Техническа помощ.....	172
6. СЪВМЕСТИМОСТ НА НАЦИОНАЛНАТА ИНФОРМАЦИОННА И КОМУНИКАЦИОННА СТРАТЕГИЯ С НАЦИОНАЛНАТА ПРИОРИТЕТНА РАМКА ЗА ДЕЙСТВИЕ ПО НАТУРА 2000	177
III. ПРОГРАМНА ЧАСТ.....	179
1. МОНИТОРИНГ, ОЦЕНКА, ДОКЛАДВАНЕ И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА НИКС.....	179
2. БЮДЖЕТ НА НИКС.....	195
2.1.Индикативно РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ФОНДОВЕТЕ ПО ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ	197
2.3.Индикативно РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ФОНДОВЕТЕ ПО ФИНАНСИРАЩИ ПРОГРАМИ	209
3. ВРЕМЕВИ ГРАФИК НА НИКС.....	220
ПРИЛОЖЕНИЕ № 1: Значими проекти за конкретни видове, местообитания, защитени зони и защитени територии в България.	226
ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС	229

ВЪВЕДЕНИЕ

Изграждането на общоевропейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в страните от ЕС като част от паневропейската екологична мрежа, е пряко следствие от общата екологична политика на ЕС, както и Конвенцията за биологично разнообразие от Рио де Жанейро (1992).

Основната цел на НАТУРА 2000 е да осигури условия за защита и оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа. Защитените зони, или т.нар. „НАТУРА места“, се определят в съответствие с две основни (за опазването на биологичното разнообразие) директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕИО за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, известна с краткото си име Директива за хабитатите (местообитанията), и Директива 79/409/ЕИО за съхранение на дивите птици (заменена с Директива 2009/147/ЕО през 2009 г.), известна като Директива за птиците. Обект на защита по двете директиви са около 140 типа природни хабитати (местообитания) и над 600 вида растения и животни, които са от значение за Общността. Страните членки са длъжни да установят разпространението на тези местообитания и видове в своите територии и да поставят част от тях под защита, както и да ги управляват с цел запазване и устойчиво ползване. Резултатът трябва да бъде функционално единна мрежа от ключови територии за опазване на видовете и местообитанията. НАТУРА 2000 се състои от два вида зони:

- специално защитени зони (СЗЗ) – за птиците;
- зони под специална защита (ЗСЗ) – за местообитанията и видовете.

✓ Исторически аспекти в развитието на политиката по опазване на биоразнообразието

1971	Конвенция за влажните зони от международно значение, Рамсар, Иран – Първи международен договор за опазване на природните ресурси.
1973	Конвенция за международната търговия със застрашени видове и продукти от тях (CITES), Вашингтон, САЩ.
1973	Първа Програма за действие за околната страна на Европейската общност.
1976	Конвенция от Барселона за защита на Средиземно море от замърсяване.
1979	Бонска конвенция за мигриращите видове, целяща защита на птиците по техните миграционни пътища.
1979	Директива за птиците – първи законов акт на ЕС по отношение на опазването на околната среда.
1979	Бернска конвенция, целяща опазване на естествената европейска природна среда и животни.

1987	Публикуване на доклада „Брунтланд“ („Нашето общо бъдеще“), който въвежда на международно ниво концепцията за устойчиво развитие.
1992	Конвенция за биологично разнообразие (CBD), подписана на Световната среща на върха по околна среда и развитие в Рио де Жанейро.
1992	Директива за хабитатите – обхваща местообитанията и видовете, които ги обитават.
1992	Приемане на Петата програма за околна среда на ЕС.
1993	Договор от Маастрихт, определящ необходимостта от интеграция между опазването на околната среда и другите секторни политики.
1995	Паневропейска стратегия за биологичното и ландшафтно разнообразие (PEBLDS), приета на Третата министерска конференция „Околна среда за Европа“, гр. София.
1997	Договор от Амстердам – въвежда принципа на устойчиво развитие сред целите на ЕС.
1998	Европейската комисия приема Стратегия за биологично разнообразие ¹ на ЕС, последвана през 2001 г. от препоръка на Комисията, озаглавена „Необходимост от планове за действие за опазване на територии с природни ресурси, земеделие, рибарство и развитие на социално-икономическо сътрудничество“ ² .
2001	Среща на върха в Гьотеборг – приема Стратегията за устойчиво развитие на ЕС и декларира, че намаляването на биоразнообразието трябва да бъде спряно до 2010 г.
2002	На Втората световна среща на върха по околна среда и развитие в Йоханесбург (ЮАР) е решено да се постави срок до 2010 г. за глобално спиране на загубата на биологично разнообразие – т.нар. <i>Цел 2010</i> .
2002	Приета е Шестата програма за околна среда на ЕС ³ , която определя природата и биоразнообразието като приоритетни цели в плана за околна среда до 2012 година и същевременно посочва <i>Цел 2010</i> като твърд ангажимент на ЕС.
2003	Средносрочна реформа на Общата селскостопанска политика. Въвеждат се земеделски практики, които включват 11 стандарта по отношение на опазването на почвите и местообитанията.
2003	Петата министерска конференция „Околна среда за Европа“ в Киев, Украйна, приема т.нар. Киевска резолюция за биоразнообразието, целяща спиране загубата на биоразнообразие към 2010 г.
2004	Седмата конференция (COP 7) на страните по Конвенцията за биологично разнообразие (CBD) приема Работна програма за

¹ EC Commission, COM (1998) 42 of 04 February 1998.

² EC Commission, COM (2001) 162 of 27 March 2001.

³ Decision 1600/2002 of 22 July 2002 – Sixth Community EAP, OJ 2002, L 242, p. 1.

	защитените територии (PoWPA) съгласно Решение VII/28 на Конвенцията.
2004	Създаден е Countdown 2010 Secretariat – съвместна инициатива на международния съюз за защита на природата (IUCN), Европейския център за защита на природата (ECNC), Европейската агенция по околна среда (EEA) и Програмата на ООН за околна среда (UNEP).
2006	Европейската Комисия приема План за действие ⁴ по прилагането на Работната програма за защитените територии.
2007	Шестата министерска конференция „Околна среда за Европа“ в Белград отбелязва ниския напредък по прилагането на Киевската резолюция за биоразнообразието в контекста на достигането на <i>Цел 2010</i> . По време на конференцията Countdown 2010 Secretariat оповестява критичен доклад (2010 Readiness Assessment) за готовността на отделните европейски държави по посрещане на целта.
2008	Провежда се поредният Световен конзервационен конгрес на IUCN в Барселона, Испания. От 8 до 12 юни в гр. Сибиу, Румъния, са проведени биогеографските семинари за България и Румъния с участието на представители на ГД „Околна среда“ на ЕК за обсъждане на пълнотата и покритието на българската мрежа НАТУРА 2000.
2009	Извършена е кодификация на Директивата за птиците чрез Директива 2009/147/ЕО от 30 ноември 2009 г. След 20 годишно съществуване в полза на птиците и хората, един от най-старите природозащитни нормативни актове на Общността е отменен, за да бъде заместен от нова директива. 2010 г. е обявена за Международна година на биоразнообразието.
2010	ЕС приема <i>Стратегия 2020</i> , поставят се нови цели и мерки за спиране загубата на биоразнообразие до 2020 г. В ход са европейски и национални инициативи, свързани с Международната година на биоразнообразието, в това число и събития под патронажа на МОСВ.
2011	ЕС приема <i>Стратегия за биоразнообразието до 2020 г.</i> , в която е заложено спиране на загубата на биологичното разнообразие като нова главна цел до 2020 г. и дългосрочна визия за периода до 2050 г.

Изграждането на НАТУРА 2000 следва да е съобразено с икономическите, социалните, културните и религиозните особености на всяка от страните в ЕС. НАТУРА 2000 очертава рамката за защита на ценните видове и техните местообитания, като същевременно цели и интегрирането на приоритетите за опазване на биологичното разнообразие в икономическите дейности и политики. По този начин следва да се осъществят всички аспекти на идеята за постигане на устойчиво развитие.

⁴ EC Commission, COM (2006) 216 of 22 May 2006 – „Halting the loss of biodiversity by 2010 – and beyond“.

✓ Стратегия на ЕС за устойчиво развитие

Устойчивото развитие официално се признава за основна цел на Европейския съюз през 1997 г. В Лисабонската стратегия от 2000 г. е формулирана целта на ЕС до 2010 г. да се превърне в *най-конкурентоспособната и динамична, основана на знанието, икономика в света с възможности за устойчив икономически растеж с повече и по-добри работни места и по-голямо социално сближаване*. Стратегията е конструирана на стълбове. Третият от тях е екологичният. Той е допълнен с приемането от Съвета на Европа на Стратегията на ЕС за устойчиво развитие от Гьотеборг през 2001 г. През 2002 г., след Световната среща на върха, посветена на устойчивото развитие, са приети и индикаторите за околната среда. Те са ориентирите на екологичната политика през новото хилядолетие.

Стратегията за устойчиво развитие на ЕС е актуализирана от Съвета на Европа през 2006 г., като в настоящия си вид включва следните седем ключови предизвикателства:

- Борба с промяната на климата и насърчаване на въвеждането и употребата на чиста енергия;
- Устойчив транспорт;
- Устойчиво потребление и производство;
- Опазване и управление на природните ресурси;
- Публично здравеопазване;
- Социално включване, демография и миграция;
- Борба с глобалната бедност.

Като страна – членка на ЕС, България поема не само своите национални, но и общностни ангажименти, включително и по изпълнението на *Цел 2010* за спиране загубата на биологично разнообразие както на Европейския континент, така и в глобален мащаб. След обявяване на Международната година на биоразнообразието (2010), са приети и новите цели на политиката по околна среда в *Стратегия 2020* (тя заменя Лисабонската стратегия). Целта на стратегията „Европа 2020“ е растеж, който е:

- Интелигентен – чрез по-ефективни инструменти в образованието, изследванията и иновациите;
- Устойчив – благодарение на решителното преминаване към нисковъглеродна икономика и конкурентоспособна промишленост;
- Приобщаващ – със силен акцент върху създаването на работни места и намаляването на бедността.

Стратегията е насочена към пет амбициозни цели в областите заетост, изследвания, образование, намаляване на бедността и климат/енергия. За да се гарантира постигането на резултати чрез „Европа 2020“, е създадена силна и ефективна система на икономическо управление, която координира политическите действия между ЕС и отделните страни. В същото време Европейската комисия отчита както напредъка, така и многото непостигнати индикатори по отношение на опазването на биоразнообразието. По тази причина е приета специална *Стратегия за биоразнообразието до 2020 г.* Тя очертава

визията за предстоящите действия до 2050 г., а също поставя и нови, по-стриктни цели за предстоящия 10-годишен период до 2020 г., които България следва да изпълнява като страна – членка на ЕС.

Важно е да се подчертае, че съхранението на биоразнообразието е признато за един от основните инструменти в борбата срещу климатичните промени. Това поставя още по-отговорни задачи както на национално, така и на общеевропейско ниво в природозащитната дейност. Новата политика цели ясно да се осъзнаят икономическите измерения на биоразнообразието и екосистемите и най-вече финансовата стойност на бездействието спрямо опазването им. Прагматизирането на загубата на биологично разнообразие се случва още по-осезаемо с настъпването на световната финансова криза през 2008 г. Тя прави видими рисковете, свързани с общоприетия начин на живот, който надвишава възможностите на реалния екологичен потенциал поради свръхпотребление на природните ресурси. Тази тенденция се допълва и от липса на реинвестиции във възстановяването на природния капитал.

✓ *България и НАТУРА 2000*

Със своите 34,34% от територията, обхваната от НАТУРА 2000, България се нарежда на второ място в ЕС след Словения. Броят на одобрените с Решение на МС защитени зони (33) по Директивата за хабитатите е 231, а по Директивата за птиците – 118. Със заповеди на министъра на Околната среда и водите 114 зони за птиците са обявявани за защитени. Границите на 13 зони по двете директиви напълно съвпадат. Заповедите за обявяване на още 33 зони по Директивата за хабитатите следва да бъдат издадени до декември 2014 г.

През програмния период 2007–2013 г. са изпълнени или са в процес на изпълнение редица дейности, произтичащи като задължение от Директивите за хабитатите и за птиците, основно финансирани от ОП „Околна среда“⁵. Към момента на разработка на настоящата Национална информационна и комуникационна стратегия на етап на приключване е изпълнението на проект за картиране и определяне на природозащитното състояние на видове и хабитати по Директива за хабитатите, както и определяне и минимизиране на рисковете за дивите птици при изграждането на ветрогенератори.

В процес на разработване е единна информационна система за защитените зони от мрежата НАТУРА 2000. Изпълнява се проект, който предвижда дейности за проучване на разпространението и числеността на видовете извън защитените зони. В разработка са планове за управление на 7 защитени зони за птиците. За 54 национални и природни паркове и резервати се разработват или актуализират планове за управление. Териториите им се припокриват с обхвата на защитените зони и са част от мрежата НАТУРА 2000. Финансирани, изпълнени или в процес на изпълнение са проекти, свързани с мерки и дейности от плановете за управление на защитените територии и плановете за действие за защитени видове.

⁵ Всички финансовите инструменти, в.т. ОПОС, свързани с НАТУРА 2000 са представени в т.1.1.4 Анализ на финансирането

✓ *Защо е необходима Националната информационна и комуникационна стратегия (НИКС)?*

Част от ангажиментите на България към ЕС се реализират и чрез планирането и последващото изпълнение на Националната информационна и комуникационна стратегия за НАТУРА 2000. Подготовката на стратегията напълно съответства на новата Стратегия за биоразнообразието на ЕС до 2020 г. В нейната Първа основна цел – *Пълно прилагане на директивите за птиците и местообитанията* – се съдържа специална Подцел №3, която е насочена към повишаване на обществената заинтересованост и изпълнение от страните – членки на ЕС, на национални информационни и комуникационни кампании, предназначени за популяризиране на същността и ползите от мрежата НАТУРА 2000.

Изпълнението на комуникационни цели, формулирани чрез НИКС, е инструмент за по-ефективно управление на процесите, свързани с развитието, утвърждаването и функционирането на мрежата НАТУРА 2000 в България. Тези процеси изискват широка обществена подкрепа и висока степен на обществена информираност на всички участници в тях. Това предполага те да имат възможност да вземат информирани решения, да бъдат поканени и да имат достъп до платформи или механизми, чрез които да споделят вижданията си. Управлението на информацията и взаимоотношенията са от ключово значение за успеха на тези процеси. Това поставя на преден план необходимостта от единна комуникационна политика, която да обедини, структурира и да канализира наличната информация, за да се постигне добро разбиране от всички заинтересовани страни на значимите аспекти, свързани с екологичната мрежа. За да бъдат удовлетворени информационните потребности на широк кръг представители на различни групи участници в управлението на мрежата, е необходимо балансирано планиране на комуникацията по темата, което да гарантира избора на ефективни подходи, чрез които темата „НАТУРА 2000 в България“ да бъде достоверно и прозрачно позиционирана в обществения дневен ред. Само така може да бъде осигурена необходимата комуникационна подкрепа. Именно поради тази причина се наложи изготвянето на **Национална информационна и комуникационна стратегия (НИКС)** за мрежата НАТУРА 2000, която да предостави рамката за тази комуникационна подкрепа и да даде насоки за нейното прилагане.

✓ *Какво представлява НИКС?*

НИКС е стратегия, която следва да бъде изпълнявана в национален мащаб през периода 2014–2023 г.

Общата цел на документа е да се подкрепи цялостният процес на комуникация на НАТУРА 2000 през следващите десет години.

Специфичните цели, които си постави разработването на НИКС, могат да бъдат формулирани по следния начин:

→ Да се оценят постигнатият напредък и основните предизвикателства по отношение на комуникацията и информираността за НАТУРА 2000;

- Да се оцени необходимостта от изпълнение на дейностите за комуникация и информиране за мрежата НАТУРА 2000 за следващите 10 години, като се развие стратегическа рамка за тяхното реализиране;
- Да се оценят необходимите ресурси за изпълнението на дейностите, както и сроковете и последователността им, като се разработят механизми за преглед на напредъка и оценката на постигнатите резултати.

Стратегията включва три основни раздела:

✓ **АНАЛИТИЧНА ЧАСТ**

Тя представя направеното за НАТУРА 2000 в посока информиране и комуникация със заинтересованите страни, европейското и националното законодателство, връзката с други стратегически документи, програми и планове, имащи отношение към функционирането на мрежата;

На тази база са определени силните и слабите страни, възможностите и заплахите и са разработени дейностите за информиране и комуникация в полза на мрежата НАТУРА 2000 за следващите 10 години.

✓ **СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ**

В тази част са формулирани общата и специфичните цели на Стратегията за 10-годишния период, определено е към кого е насочена тя, какви са ключовите послания, които да достигнат до организациите, бизнеса и отделните граждани. Предложени са пътищата за достигане на информацията до тези, които се нуждаят от нея, както и са определени конкретни дейности, чрез които процесът на информиране и комуникация да се осъществява и да се измерват неговите резултати за хората и природата.

✓ **ПРОГРАМНА ЧАСТ**

В тази част е представен начинът, по който Стратегията ще се изпълнява през планираните 10 години. Определени са времевата и финансовата рамка, като е представена и организацията на цялостното изпълнение. Важен елемент от тази част е и начинът, по който се отчита, че целите се постигат, както и механизмът, чрез който могат да се актуализират дейностите в зависимост от промените във външната среда и потребностите на заинтересованите страни.

Сред идентифицираните при разработването на НИКС заинтересовани страни в процеса на утвърждаване и управление на мрежата НАТУРА 2000 в България са:

✓ **Държавни органи и институции на национално и регионално ниво, отговорни и ангажирани с установяването и прилагането на правни и регулативни норми при управление на зоните НАТУРА 2000 в България:**

- **Министерство на околната среда и водите (МОСВ)** и съответните му структури:
 - Национална служба за защита на природата – НСЗП и други дирекции в МОСВ, които имат отношение към установяване на регулаторни норми в зоните НАТУРА 2000;
 - 16 Регионални инспекции по опазване на околната среда и водите – РИОСВ;

- 4 Басейнови дирекции;
- Дирекциите на 3 национални парка – „Рила“, „Пирин“, „Централен Балкан“;
- Изпълнителна агенция по околна среда – ИАОС.

→ *Министерство на земеделието и храните (МЗХ)*

- Изпълнителна агенция по горите (ИАГ) и дирекциите на 11 природни парка;
- Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА);
- Други регионални структури на МЗХ.

→ *Министерство на икономиката, енергетиката и туризма;*

→ *Министерство на регионалното развитие и благоустройството;*

→ *Областни, общински и местни власти;*

✓ **Неправителствен сектор и други институции:**

→ *Неправителствени организации* – работещи за опазването на околната среда на национално, регионално и местно ниво;

→ *Академични и образователни институции* – БАН, университети, колежи, училища.

✓ **Собственици и ползватели на земи, гори и водни площи, предприемачи, инвеститори, бизнес структури, ловци и риболовци**, извършващи дейности или притежаващи собственост върху територии в зоните НАТУРА 2000;

✓ **Местни общности** – отделни физически лица, живеещи във и/или около районите на зоните НАТУРА 2000.

✓ **Медии:**

→ *Национални медии* – представители на печатни и електронни медии, които ще участват в ролята им на осигуряващи функционирането на различни канали за комуникация на национално ниво;

→ *Регионални медии* – представители на регионални печатни и електронни медии, които ще участват в ролята им на осигуряващи функционирането на различни канали за комуникация на местно и регионално ниво.

При разработването на НИКС са спазвани следните основни принципи:

→ *Сътрудничество* с всички заинтересовани страни;

→ *Диалог и партньорство* с всички заинтересовани страни;

→ *Прозрачност* и открит процес на обсъждания и дискусии;

→ *Планиране* въз основа на реални потребности;

→ *Отчитане* на регионалните особености.

I. АНАЛИТИЧНА ЧАСТ

1. СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ

1.1. Анализ на средата

Анализът на средата цели да представи тенденции и процеси, свързани с формирането на обществените нагласи по теми, свързани с НАТУРА 2000 в България. При неговото изготвяне са използвани различни изследователски методи (анкетирание, качествен анализ, сравнителен анализ, описание, анализ на заинтересованите страни, SWOT анализ и др.) с цел да бъде оформена цялостната картина, в която се ситира НИКС. Идентификацията на параметрите на изходния контекст е от особено значение за ефективното и реалистично планиране на комуникационни тактики, които да са в съответствие с очакванията и потребностите на заинтересованите групи от населението.

За тази цел са изследвани следните направления:

- Анализ на нагласите в национален план;
- Анализ на възприятието и разбирането на НАТУРА 2000 по райони в страната;
- Анализ на информационното обезпечаване;
- Анализ на институционалната среда;
- Анализ на финансирането.

1.1.1. Анализ на нагласите и степента на информираност на заинтересованите страни

С цел набиране на обективна и актуална информация за степента на информираност на заинтересованите от теми, свързани с НАТУРА 2000, групи от населението, както и за по-надлежно идентифициране на отношението на тези групи към темата, през м. септември 2012 г. е проведено анкетно проучване в национален мащаб.

То цели да подпомогне процеса на планиране на НИКС, като бъдат очертани реалните информационни потребности на ключовите групи. От значение за ефективността на стратегията е и информацията, свързана с акумулираната и разбрана вече информация за НАТУРА 2000, както и тази, която се отнася до най-често използваните информационни канали. Проучването обхваща 29 затворени въпроса и следва стандартен алгоритъм на планиране, познат за всички видове ЕСИ (емпирични социологически изследвания). В анкетното проучване са обхванати следните групи заинтересовани страни:

- Представители на общински и/или областни администрации;
- Представители на структурите на МОСВ/МЗХ (вкл. РИОСВ, Басейнови дирекции, ДНП, ДПП, Разплащателна агенция, ИАГ, ИАРА);
- Представители на екологични НПО;
- Представители на академичната общност;

- Представители на бизнеса (бизнес център или друга бизнес организация, земеделски производител, арендатор, горовладелец, концесионер на водни площи, пчелар, билкар);
- Представители на медии.

Тъй като за разработването на НИКС не е необходимо представително проучване, извадката от анкетирани лица е формирана по метода на организирания случаен подбор. Анкетирането обхваща общ брой от 931 участници от 10 предварително избрани района, при спазване на относителен квотен принцип на съотнесим брой анкетирани във всеки район. Тези райони са както следва:

- Югоизточна България (Странджа и Южно Черноморие);
- Североизточна България (Северно Черноморие и Добруджа);
- Западни Родопи;
- Източни Родопи;
- Югозападна България (вкл. НП „Пирин“, НП „Рила“, ПП „Беласица“, планина Славянка);
- Западна България (районът на София);
- Северозападна България (ПП „Врачански Балкан“, Западна Стара планина);
- Северна България (вкл. поречието и водосборът на р. Дунав, ПП „Лепсина“, резерват „Сребърна“);
- Северна Централна България (северните склонове на Стара планина, НП „Централен Балкан“);
- Южна Централна България (южните склонове на Стара планина, НП „Централен Балкан“, Средна гора).

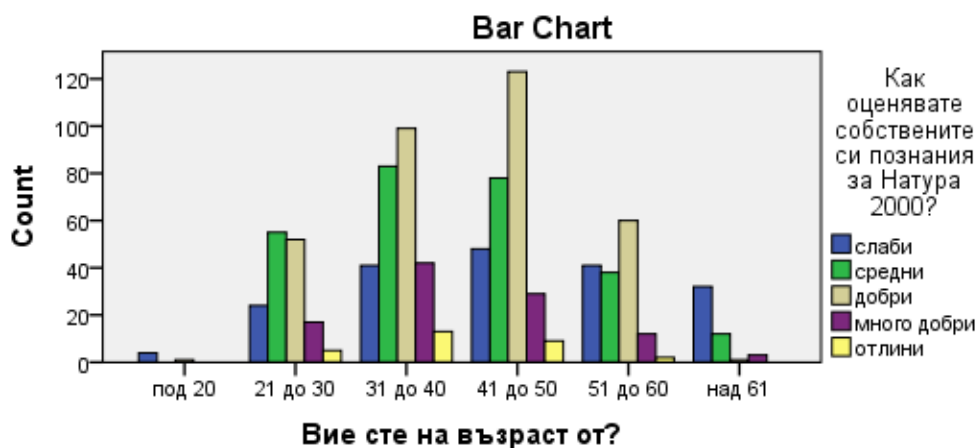
43,3% от общия брой на анкетираните са мъже, а 56,5% – жени. Основната група анкетирани лица е с висше образование (72,3%), следвана от тези със средно – (19,7%), 5,4% са с полувисше образование и 2,4% с основно, т.е. от гледна точка на образователния критерий са обхванати всички дефинирани групи, като ясно се отличава тази на висшистите. Възрастовото разпределение сочи, че 0,5% от анкетираните са на възраст под 20 години, 16,5% попадат в диапазона от 21 до 30 г., същият е процентът и на тези, принадлежащи към възрастовата група 51–60 г. Относително еднакъв е делът на представителите на възраст от 31 – 40 г. (30,1%) и от 41 до 50 г. (31%), а 5,4% са на възраст над 61 г. Съотнесим е процентът на участниците в проучването по планови райони, като 12,3% са от Североизточния район за планиране, 21,6% – от Северозападния, 17,8% – от Северния Централен район, 11,3% – от Югоизточния, 15,1% – от Югозападния и 22% – от Южния Централен район. В този смисъл проучването покрива всички планови райони, обособени в РБългария. Анкетираните лица попадат в две основни групи: представители на бизнеса – 30,4%, и представители на общински и областни администрации – 48,6%. Това са двете най-активни групи в процеса на управление на екологичната мрежа. Оставашите до 100 проценти са разпределени

както следва: представители на структурите на МОСВ и МЗХ – 7,8%, екологични НПО – 3,9%, академична общност – 1,9%, медии – 0,6%, други – 6,9%.

От 931 анкетирани, 192 (или 20,7%) оценяват собствените си познания за НАТУРА 2000 като слаби, 28,7% – като средни, 36,3% – като добри, 11,1% – като много добри, и 3,1% – като отлични. Това ясно показва, че в по-обобщен вид делът на тези с относително ниски познания за НАТУРА 2000 (категориите „слаби“ и „средни“) е почти равен на тези с добри познания по темата (сборът от категориите „добри“, „много добри“ и „отлични“).

Резултатите ясно подсказват необходимостта от комуникационни инициативи от образователен тип, които да доведат до повишаване на информираността, разбирането и познанието на групите с ниска самооценка на познанията си по темата и затвърждаване и развитие на знанията на тези, които оценяват познанията си в диапазона от добри до отлични. Това предполага диференциран подход при планирането на тактики в НИКС, така че те да отговорят на потребностите на тези две обособени основни групи. От друга страна, липсата на съществена зависимост между пола на анкетираниите и тяхната оценка за степента на познание, която имат по теми, свързани с НАТУРА 2000, дава възможност в НИКС да бъдат формулирани тактики, които да са универсални и приложими без оглед на пола.

Проучването констатира, че с нарастване на образователния ценз се редуцира групата на имащите слаби познания за НАТУРА 2000. Най-добре информирани за НАТУРА 2000 са активните групи от населението – хора на възраст от 31 до 40 г. и от 41 до 50 г. С намаляване на възрастта намалява и самооценката на анкетираниите за тяхното ниво на познание, като същото се наблюдава и с увеличаване на възрастта над 61 г.

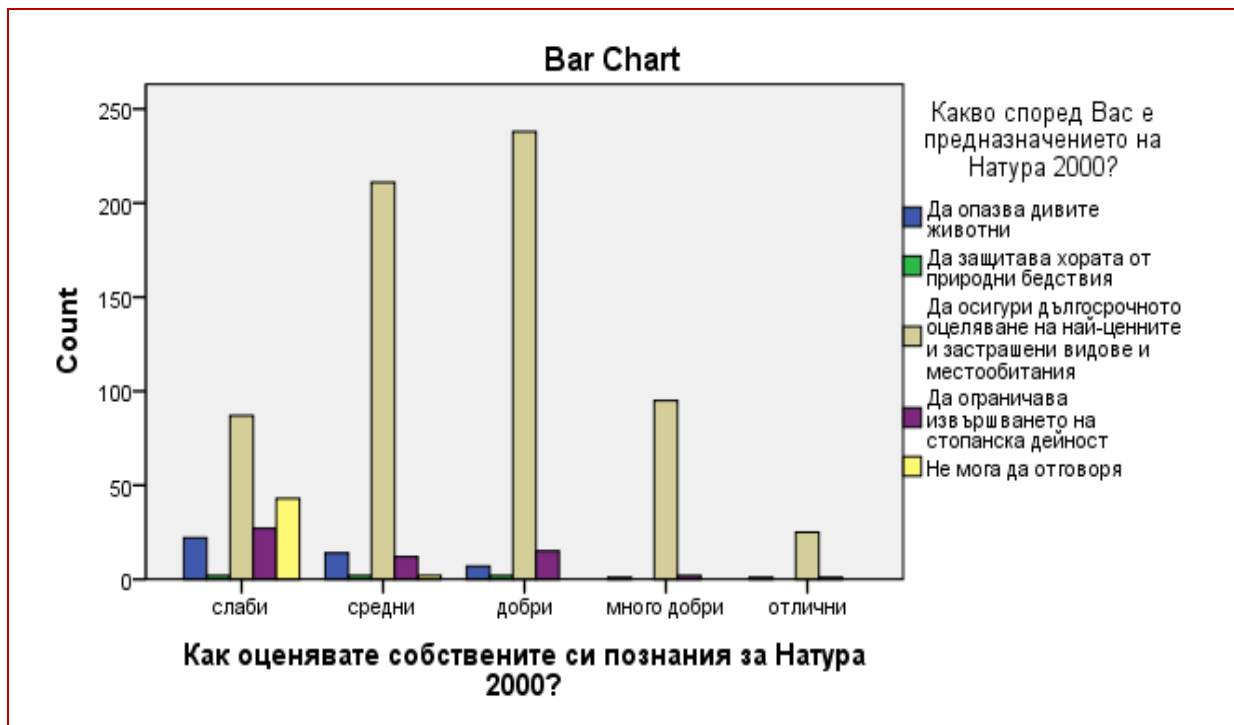

Подобна структура на отговорите предполага предвидените в НИКС подходи да бъдат диференцирани по възрастов и образователен критерий. Така вследствие на изпълнението на стратегията в края на 10-годишния период ще бъде възможно да се наблюдават качествени изменения в степента на образованост на заинтересованите страни, което ще промени настоящото разпределение на получените отговори в посока на по-добро познание по темите, свързани с НАТУРА 2000.

Въпреки несигурността относно собствените си познания за НАТУРА 2000, която изпитват почти половината от анкетираниите, се оказва, че 80,7% имат ясна

представа за предназначението на екологичната мрежа такава, каквото е дефинирано от ГД „Околна среда“ на ЕК: „Да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания“.

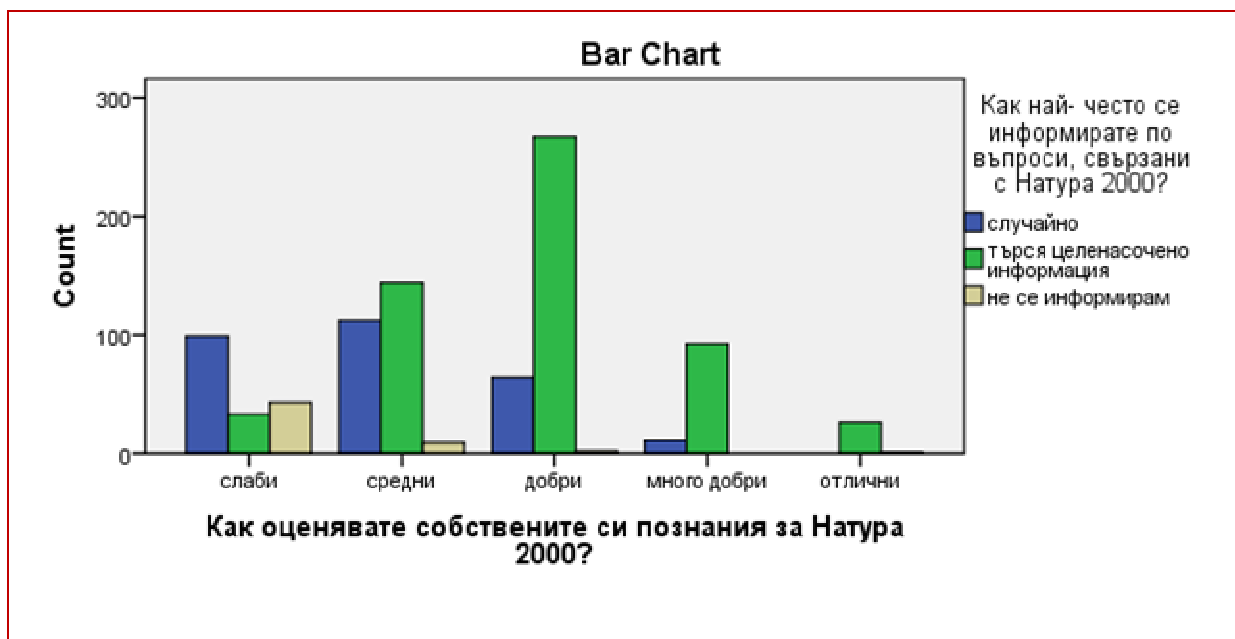
5,5% от анкетираните считат, че предназначението на НАТУРА 2000 е да опазва дивите животни, относително още толкова (5,9%) не могат да отговорят, 7,1% свързват предназначението на мрежата с ограничаването на извършването на стопанска дейност и само незначителен процент (0,7%) определят, че предназначението на екологичната мрежа е да защитава хората от природни бедствия.

Интересен е фактът, че 26,3% от общия брой отговорили, че предназначението на НАТУРА 2000 е да ограничава извършването на стопанска дейност, са всъщност лица, оценили познанията си по темата като добри.

Независимо от оценката на собствените си познания, болшинството анкетирани са възприели, запомнили и разбрали предназначението на екологичната мрежа. Това вероятно се дължи както на интереса им към темата, така и на вида информация, която са интерпретирали. Може да се заключи, че последващото натрупване на познание и степента на разбиране по темата „НАТУРА 2000 в България“ ще е в зависимост от интереса, който тя предизвиква, и от яснотата на поднесената информация. В този смисъл НИКС следва да съдържа компонент, който да стимулира и поддържа интереса към темата с оглед на повишаване на обществената видимост на мрежата.

С нарастване на самооценката за познанията на анкетираните за НАТУРА 2000 съответно се променя и начинът, по който те се информират по темата.

Хората със слаби познания стигат до информацията случайно. С нарастване на познанието търсенето на информация по темата нараства и тогава основният начин на информиране вече става чрез целенасочено търсене.

Въпреки че няма зависимост между степента на познание на темата и предпочитания начин за информиране по нея, е редно да се отбележи, че сред основните канали за комуникация, които следва да бъдат използвани в планирането и реализацията на НИКС, се очертават: Интернет, рекламно-информационните материали и контактите „лице в лице“. 4,7% от хората със слаби познания по темата считат, че информацията по нея е леснодостъпна, 19,2% – че е по-скоро достъпна, 33,7% – че е по-скоро труднодостъпна, 24,4% – че е трудно достъпна, и 18% – че е недостъпна. И обратно – 17,2% от тези с отлични познания по темата смятат, че информацията по нея е леснодостъпна, 51,7% – че е по-скоро достъпна, 17,2% – че е по-скоро трудно достъпна, 10,3% – че е трудно достъпна, а 3,4% – че е недостъпна. Подобна, но по- слаба зависимост се наблюдава и между образователния ценз и оценката за достъпността на информацията. Това подсказва, че от съществено значение при реализацията на планираните в рамките на НИКС комуникационни тактики ще бъде качеството на информация и нейната достъпност, разглеждани в този контекст, а не толкова физическият достъп до информация.

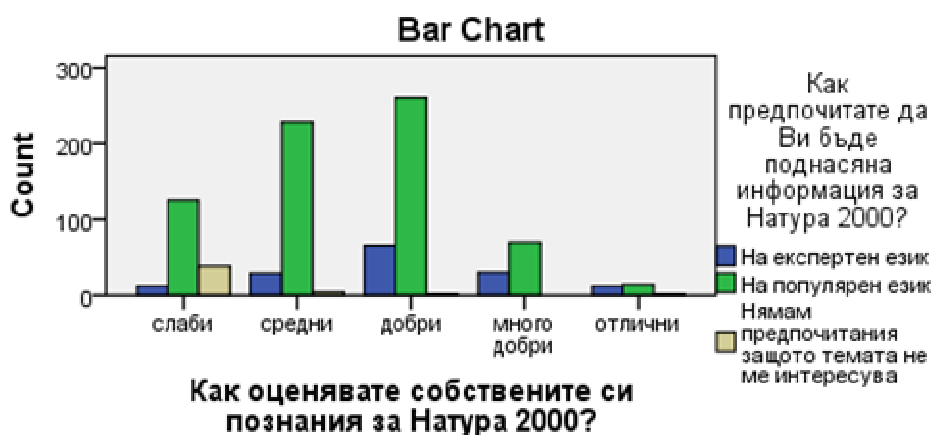
Налага се изводът, че от значение за степента на познание е именно достъпността на информацията. В този смисъл цялостната стратегия за НАТУРА 2000 следва да е подчинена на идеята за лесен достъп до информация, опосредстващ натрупването и развитието на познание и последващо разбиране по темата. Следва обаче да се съобрази фактът, че с нарастване на възрастовата група, в която попадат потребителите на информация, намалява процентът на тези, които са определили информацията за НАТУРА 2000 като достъпна.

Предполага се, че това се дължи на способността за справяне и адаптиране на по-зрялото поколение към развитието на новите технологии, тъй като основният източник на информация е Интернет. Това изисква в стратегията да бъде направена „печелившата“ комбинация от атрактивни интерактивни

тактики за информиране и конвенционални, дори в известен смисъл остарели такива.

Оценявайки степента на информираност по темата и факторите, които трябва да се вземат под внимание при планирането и реализацията на НИКС, е важно да се отбележи, че 65,7% от тези, които оценяват информацията по темата като лесно достъпна, считат, че тя е и достатъчно актуална, и обратно – 72,2% от тези, които са определили наличната информация за НАТУРА 2000 като недостъпна, са отговорили, че няма достатъчно актуална информация по темата.

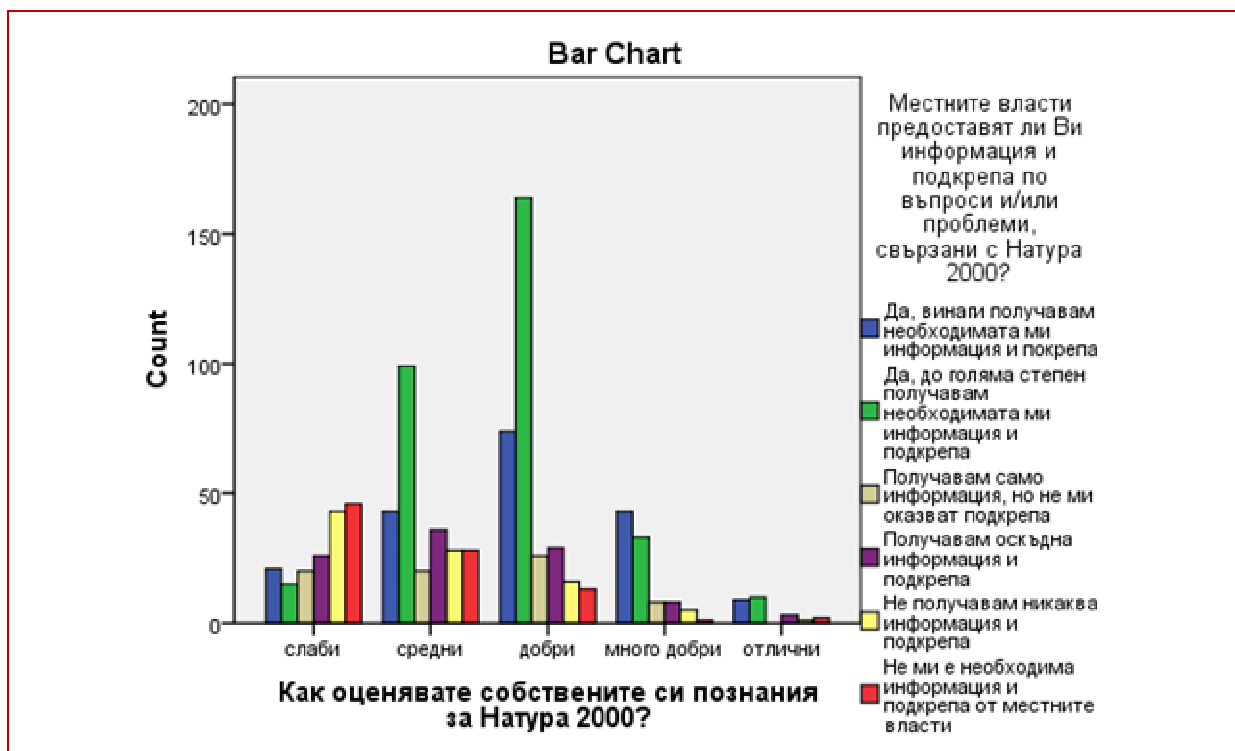
Не без значение се оказва и езикът, на който се поднася информация за НАТУРА 2000. 71,2% от хората със слаби познания предпочитат да се използва популярен език. 87,4% от тези със средни познания също са с предпочитания към популярната форма, като този процент намалява с увеличаване на информираността по темата, при хората с добри познания е вече 79,5%, а при тези с много добри – 69,7%. При заявилите, че имат отлични познания за НАТУРА 2000, процентът на предпочитащите популярна информация е 51,9% за сметка на 44,4%, които предпочитат експертен език.

Големият процент на ориентираните към предлаганата в популярен стил информация предполага планираните мерки в НИКС да са диференцирани за аудитории, които вече имат натрупано познание, комуникационните техники да са комбинирани (на популярен и на експертен език), а за слабо и средно образованите аудитории да се използват комуникационни техники, ориентирани към популярната стилистика.

С предвижване по скалата от слаби до отлични познания се наблюдава повишаване на процента на заявилите, че винаги получават от местните власти необходимата им информация и подкрепа по въпроси и/или проблеми, свързани с НАТУРА 2000, както и на онези, които до-голяма степен получават необходимата им информация и подкрепа.

Това означава, че са крайно необходими хоризонтални инициативи в рамките на настоящата стратегия, които да позволят на местните власти да натрупат достатъчно умения за адекватно комуникиране на НАТУРА 2000 без оглед на степента на образованост на нуждаещите се от информация и/или подкрепа.

Не е без значение ролята на местните и регионалните власти в процеса на комуникиране на НАТУРА 2000. Изследването сочи, че те са масово използван канал за комуникация и имат сериозна подкрепяща роля в процеса по утвърждаване на екологичната мрежа. В същото време според ползвателите на информацията местните власти са по-скоро пасивен участник в процесите, свързани с НАТУРА 2000, от гледна точка на общественото информиране.

22% твърдят, че винаги, когато им е необходима информация и подкрепа от местните власти по въпроси и/или проблеми, свързани с НАТУРА 2000, я получават. 36,6% са на мнение, че до голяма степен получават необходимата им информация и подкрепа от местните власти, 8,5% получават само информация, но не и подкрепа, 11,7% получават оскъдна информация и подкрепа по въпросите или проблемите, свързани с НАТУРА 2000, които ги интересуват, 10,8% не получават информация и подкрепа, а на 10,4% не са им необходими информация и подкрепа от местните власти.

Интересен е фактът, че според анкетираните местните/регионалните власти предоставят информация само при поискване (46,3%), а 20,5% считат, че местните/регионалните власти предоставят информация само при изпълнение на проект, свързан с НАТУРА 2000. Само 9,2% са на мнение, че институциите на това ниво предоставят информация по тяхна инициатива, а 5,9% мислят, че местните/регионалните власти не предоставят информация, свързана с НАТУРА 2000. 4,2% смятат, че това се случва под натиска на екологични организации и/или медии. Останалите 13,9% определят комуникацията си с местните/регионалните власти по въпроси, касаещи НАТУРА 2000, като кампанийна инициатива на съответните институции.

Подобно разпределение на отговорите ясно говори, че е налице липса на единна комуникационна визия и план за комуникирането на НАТУРА 2000, както и че комуникационните усилия са стихийни и необвързани помежду си. Това ги

прави нецеленасочени, нискоефективни и ограничени по отношение на въздействието върху публичните нагласи.

Въпреки че като цяло анкетираните отговарят отрицателно на въпросите, свързани с демонстрирането на желание за комуникация на отделните институции на местно/регионално ниво по темата НАТУРА 2000, сред най-активните структури се нареждат басейновите дирекции с 45,7%, общините – с 38%, общинските служби по земеделие – с 20,2%, областните управи – с 18,2%, горските служби – с 12,9%, други институции – с 14,3 %, а с най-нисък процент е оценено желанието за комуникация на РИОСВ – 9,2%.

Тези факти водят до извода, че потенциалът на местните и регионални институции за комуникиране на НАТУРА 2000 все още не е разгърнат и ефективно използван. Следователно в НИКС са необходими мерки, които да позволят трансформация на ролята на местните власти от пасивна в активна и мобилизирането на ресурса и възможностите на всички регионални институции в процеса по комуникиране на екологичната мрежа.

Това се потвърждава и от факта, че независимо от степента на познание по темата за НАТУРА 2000, анкетираните са на мнение, че местните власти предоставят информация основно при поискване, при изпълнение на проекти, свързани с НАТУРА 2000, а също и кампанийно. Възможно е пасивната роля на местните власти да се дължи и на факта, че 9,4% от анкетираната група общински/областни служители оценяват познанията си за НАТУРА 2000 като слаби, а 30% – като средни.

Това предполага НИКС да включва изпълнение на хоризонтални мерки, които да повишат степента на образованост на различните участници в комуникационния процес, които медиатират послания за екологичната мрежа. Образователните инициативи обаче следва да са изцяло съобразени с потребностите на отделните групи участници в процеса на информиране и управление на НАТУРА 2000.

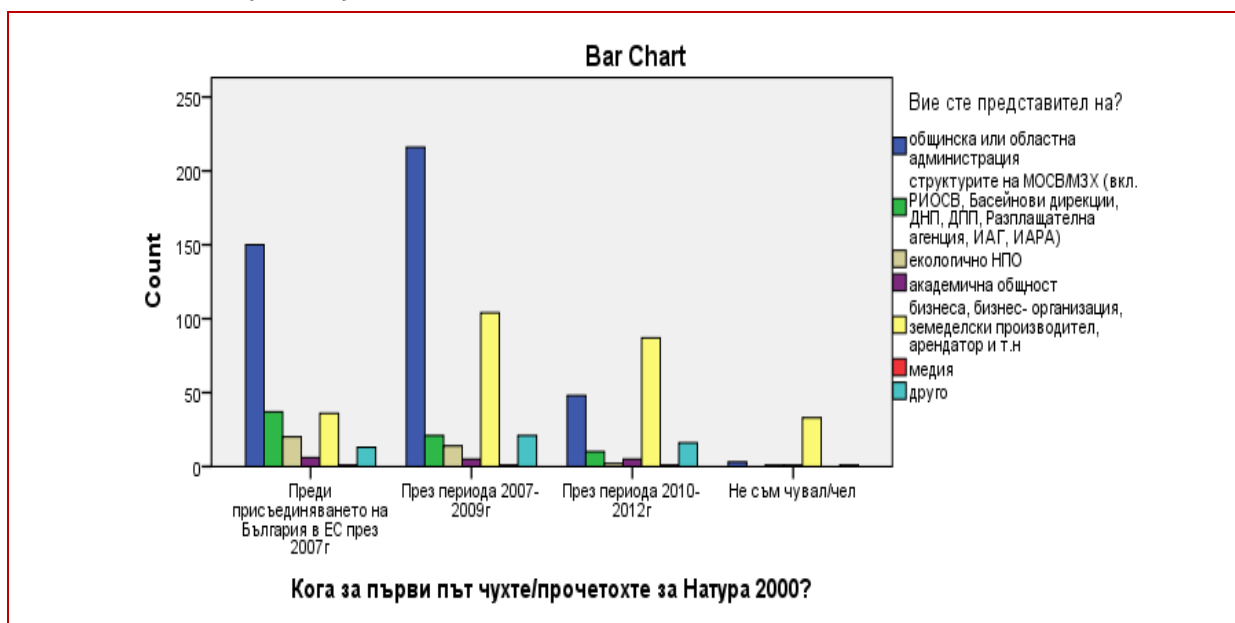
Определено високи познания по темата за НАТУРА 2000 регистрират екологичните НПО, което предполага активната им роля при реализация на образователни политики в рамките на НИКС. Това обаче се неутрализира от факта, че неправителственият сектор рядко има ясна визия за комуникациите си, както и не разполага с единна комуникационна стратегия и/или ресурси за нейната реализация. В опит да се идентифицира мястото на неправителствения сектор в комуникационния процес за НАТУРА 2000 се оказва, че 39% от анкетираните не знаят дали в техния регион има действаща НПО или гражданска група, която да се занимава с природозащитна дейност и НАТУРА 2000.

Тъй като процесът на комуникиране на екологичната мрежа изисква консолидация на ресурсите и потенциала на всички заинтересовани, то следва да се отбележи, че сътрудничеството между НПО, които концентрират богат практически и научен опит, и местните и регионални институции е ключов фактор за реализацията на НИКС.

Според получените данни основното информиране по темата „НАТУРА 2000“ се е случило през периода 2007–2009 г., през който 42,7% от анкетираните са чули/прочели за първи път за НАТУРА 2000. Преди присъединяването на България към ЕС през 2007 г. за НАТУРА 2000 за първи път са се информирали

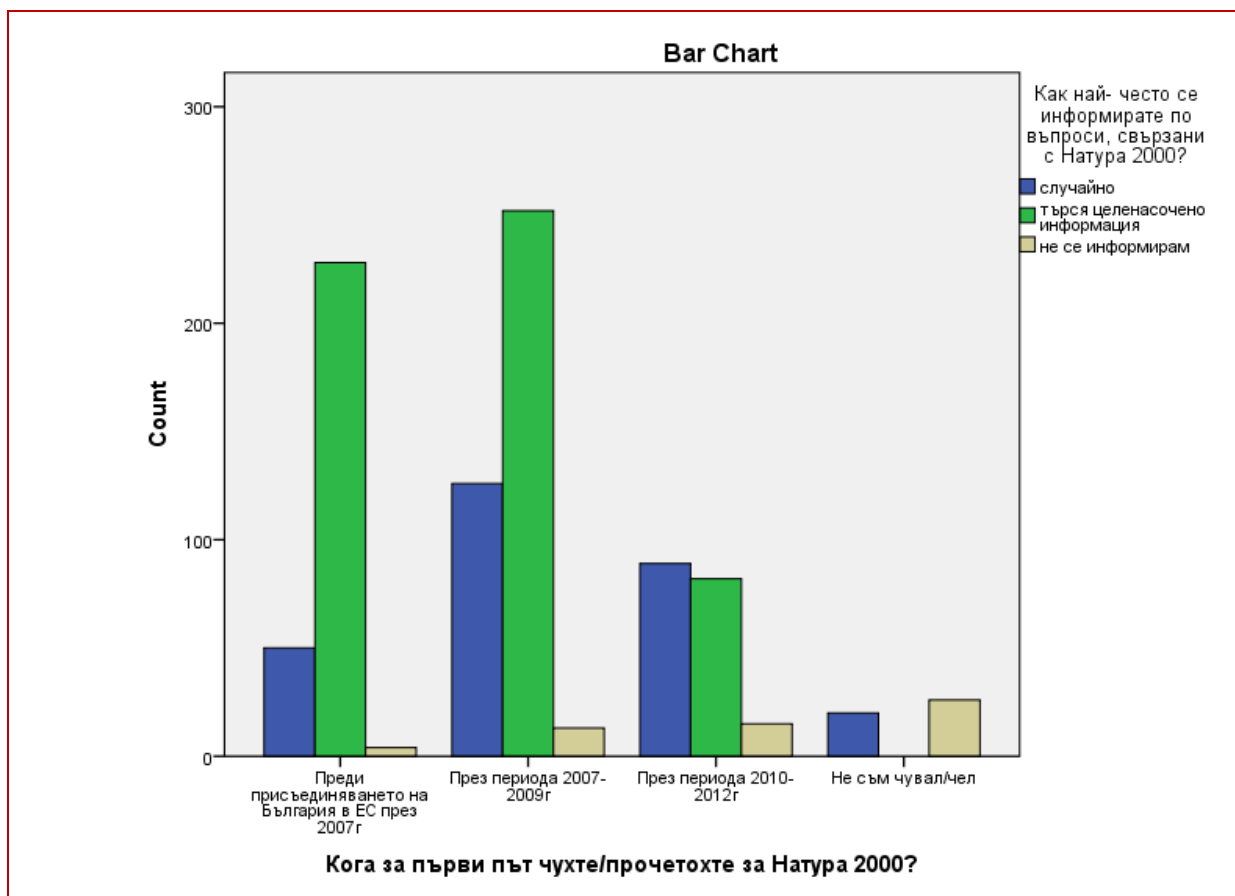
30,6% , а през периода 2010–2012 г. – 20,4%. За НАТУРА 2000 не са чували/чели 6,4% от анкетираните.

В предприєдинителния период за първи път получават информация за НАТУРА 2000 представителите на местните администрации, на структурите на МОСВ/МЗХ, екологичните НПО и академичната общност, което е съотносимо със служебните им функции и/или научните им интереси. Процентът на тези групи за посочения период варира между 35% и 54%. В същия период представителите на бизнеса изостават и за тях същественият процес на информиране за НАТУРА 2000 е относително по-късно разпределен – основно между периода 2007–2009 г. (40%) и 2010–2012 г. (33,5%).

В същото време 80,9% от информиралите се за първи път за НАТУРА 2000 през предприєдинителния период са заявили, че са търсили целенасочено информация, за разлика от 17,7%, които през същия период са се информирали случайно. През следващия период (2007–2009), който е характерен със стартирането на Оперативните програми и респективно на някои мерки/операции, свързани с опазването на биоразнообразието, и в частност НАТУРА 2000, 64,5% от информиралите се за първи път през този период са търсили целенасочено информация, а 32,5% са се информирали случайно.

Нарастването на броя на случайно достигналите до информация може да бъде обяснен със засилването на комуникационните инициативи, свързани с популяризиране на темата в рамките на съответни програми и финансираните по тях проекти. Тенденцията на увеличение на броя на случайно информиралите се е запазена и през следващия период (2010–2012) – 47,8%, като в същото време отново намалява процентът на информиралите се за първи път, които целенасочено са търсили информация (44,1%). Тази тенденция би могла да е следствие както от първоначалното натрупване на информация, така и от спецификата на темата и невъзможността да бъде представена по достъпен начин, който да задържи трайно интереса.

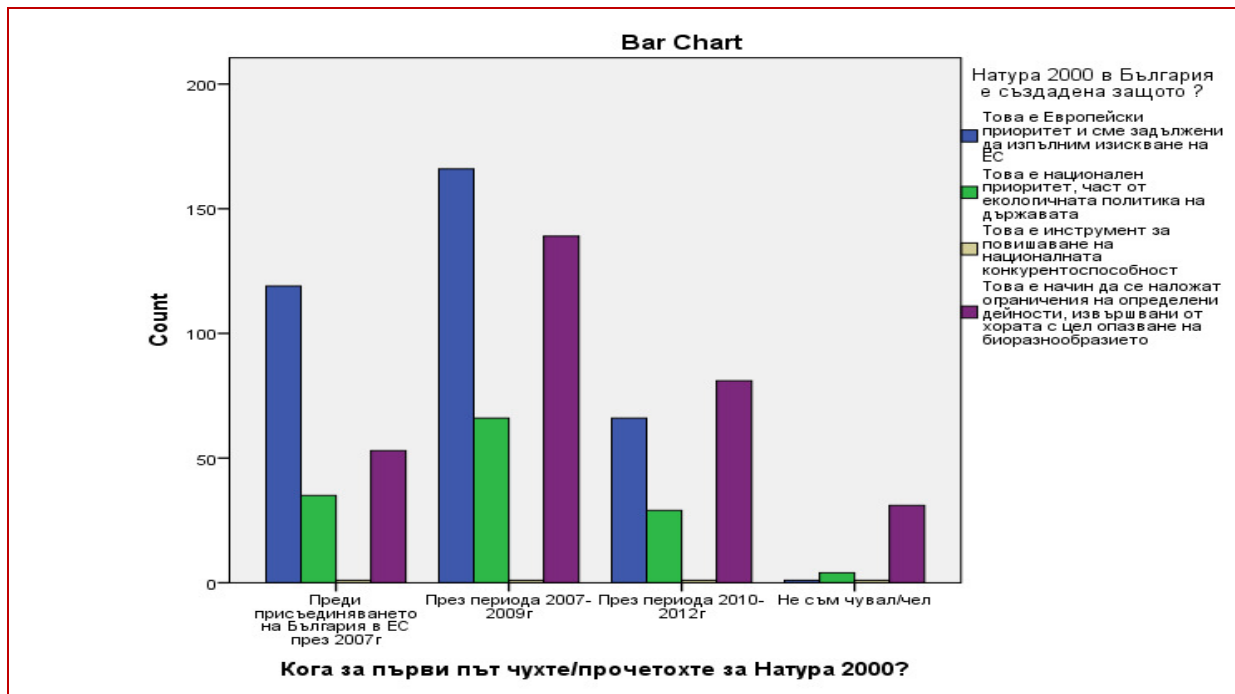

57,2% от информиралите се за първи път за НАТУРА 2000 през предприєдинителния период са на мнение, че в България мрежата е създадена, защото е европейски приоритет и сме задължени да изпълним изискване на ЕС. 16,8% от получилите за първи път информация по темата разпознават мрежата като национален приоритет, 0,5% – като инструмент за повишаване на конкурентоспособността, 25,25% – като начин да се наложат ограничения на определени дейности, извършвани от хората, за да се опази биоразнообразието.

Очевидно през този първоначален период на информиране е натрупано разбирането за НАТУРА 2000 като за нещо наложено отвън. По това време България все още не е страна – членка на ЕС, и подобно възприятие е свързано с налагането главно на ограничения. Това разбиране се установява трайно и генерира съпротиви и неразбиране относно ползите от екологичната мрежа.

През следващия период (2007–2009) 44,6% от информиралите се за първи път за НАТУРА 2000 възприемат мрежата като задължение, което страната следва да изпълни. Делът на тези, които за първи път са се информирали през този период, но считат създаването и развитието на мрежата за национален приоритет, остава относително постоянен (17,7%). Съвсем незначителен процент от получилите за първи път информация по темата през периода 2007–2009 г. считат, че НАТУРА 2000 в България е създадена, защото е инструмент за повишаване на националната конкурентоспособност (0,3%). В същото време нараства броят на тези, които са се запознали за първи път с НАТУРА 2000 през периода 2007–2009 г. и разбират нейното създаване като начин да се наложат ограничения върху определени видове дейности (37,4%).

Що се отнася до периода 2010–2012 г., намалява броят на информиралите се за първи път за НАТУРА 2000, които считат, че създаването на мрежата е европейски приоритет, който сме задължени да изпълним (37,3%). Намаляването обаче не е за сметка на разбирането, че това е национален приоритет и част от екологичната политика на държавата (16,4%), а за сметка на тези, които, информирайки се за първи път за мрежата през периода, приемат разбирането, че тя е създадена, за да ограничи определен тип дейности (45,8%).

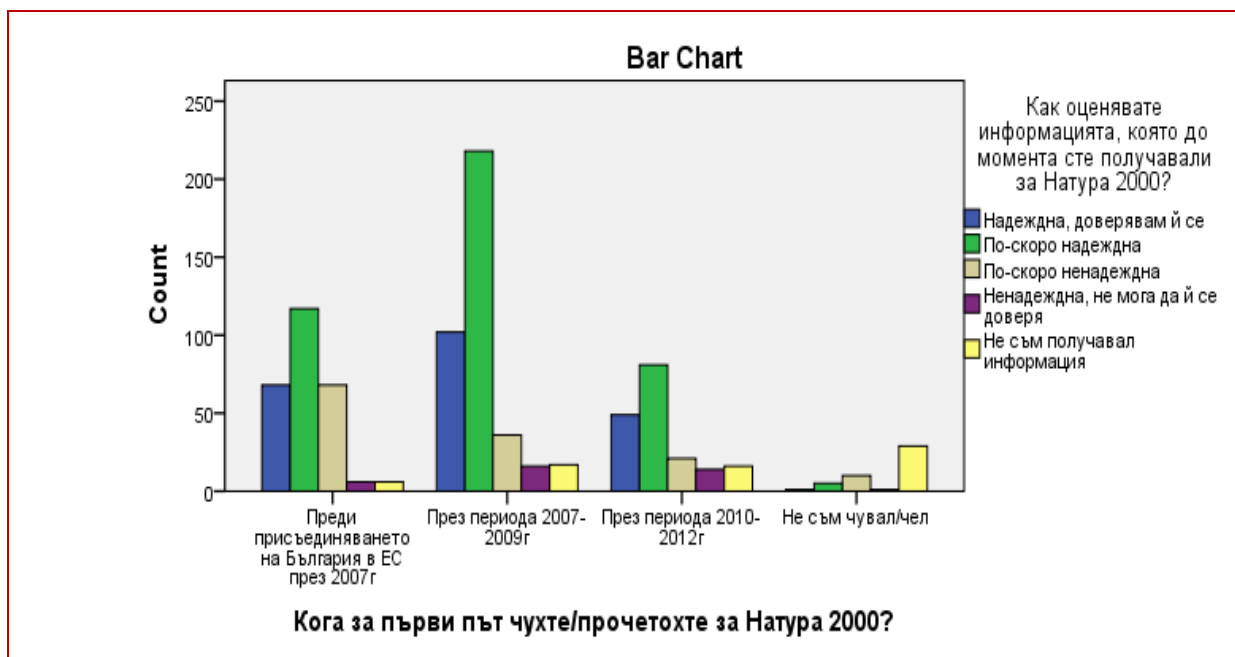

Както е видно от изложените по-горе данни, мненията се разделят основно в две категории – 44,2% считат, че НАТУРА 2000 в България е създадена, защото това е Европейски приоритет и страната е задължена да изпълни изискванията на ЕС. Този отговор от комуникационна гледна точка ясно подчертава, че 44,2% считат мрежата за нещо чуждо и установено под натиск. От друга страна, 38,4% са на мнение, че създаването на НАТУРА 2000 в България е начин да се наложат ограничения на определени дейности, извършвани от хората с цел опазване на биоразнообразието. 16,8% мислят, че мрежата в България е създадена, защото това е национален приоритет и част от екологичната политика на държавата. 0,5% смятат, че създаването на НАТУРА 2000 е инструмент за повишаване на националната конкурентоспособност.

В този смисъл реализацията на НИКС трябва да доведе до преодоляване на стереотипно установеното възприятие, че НАТУРА 2000 е нещо чуждо и наложено. От друга страна, използването в стратегията похвати трябва много ясно да фокусират вниманието на обществеността не само върху чисто екологичните, но и върху икономическите и социалните ползи от мрежата НАТУРА 2000.

От гледна точка на достъпността на информацията през разглежданите периоди, отговорите на тези, които за първи път са се информирали за НАТУРА 2000 през предприсъединителния период, се колебаят между оценките, че информацията за НАТУРА 2000 е по-скоро достъпна (39%) и по-скоро трудно достъпна (43,3%). Около 50% от информиралите се за първи път за НАТУРА 2000

през периода 2007–2009 г. считат, че информацията, свързана с мрежата, е по-скоро достъпна, а 23,3% – че е по-скоро труднодостъпна. Интересен е фактът, че тези разпределения се променят за онези, които са се информирали за първи път за НАТУРА 2000 през периода 2010–2012 г. При тях 40,9% считат, че информацията по темата е по-скоро леснодостъпна, 22,6% – че е по-скоро труднодостъпна, 14% – че е труднодостъпна, а 5,9% – че е недостъпна. Очевиден е фактът, че анкетираният изпитват трудност по отношение на достъпността на информацията през описаните периоди. Следва също така да се отбележи, че 15,1% от тези, които са чули/прочели за първи път за НАТУРА 2000 през периода 2010–2012 г., считат твърдо, че по темата няма достатъчно актуална и точна информация. Въпреки описаните тенденции и за трите анализирани периода е характерно, че информацията за НАТУРА 2000 е оценена като по-скоро надеждна, а процентът на отговорите варира между 44% и 56%.

Почти поравно са разпределят мненията относно готовността за създаване на мрежата НАТУРА 2000 в България. 43,1% считат, че създаването на мрежата е навременно, а 48,2% – че е закъсняло. От друга страна, 8,6% считат, че екологичната мрежа е създадена преждевременно.

Като цяло, твърде противоречиви са мненията относно въздействието на НАТУРА 2000 върху териториите, включени в мрежата. 32,3% го определят като благоприятно за икономическото развитие на тези територии, малко над 1/3 (38%) са на точно обратното мнение – че възпрепятства икономическото развитие на териториите, включени в НАТУРА, а 29,7 % са на мнение, че мрежата не оказва никакво въздействие върху икономическото развитие на териториите, включени в нея.

Това показва, че неекологичните (т.е. излизащите извън тесния екологичен смисъл) ползи от създаването на мрежата в Българи са трудно разпознаваеми. Колеблива е и оценката относно преките екологични въздействия от създаването на НАТУРА 2000 в България. 31,9% са оценили като изцяло положително въздействието на НАТУРА 2000 върху природата, по-скоро положителна е оценката на 48,4%, следват 10,8%, които считат, че мрежата няма въздействие върху природата в България, а 8,5% го окачествяват като по-скоро отрицателно.

0,5% са тези, които определят въздействието на НАТУРА 2000 върху природата в България като изцяло отрицателно.

95,5% директно свързват НАТУРА 2000 с опазването на биоразнообразието, 1,5% твърдят, че тя няма отношение към него, а 3,2% не могат да преценят.

По-трудна за разпознаване се оказва многоспектърната същност на мрежата и нейните въздействия. По тази причина 52,8% считат, че мрежата има отношение към климатичните промени, а 27,3% са точно на обратното мнение. На 20% им е трудно да разпознаят каквато и да било връзка.

Интересен е фактът, че 69,4% от отговорилите, че НАТУРА 2000 няма отношение към климатичните промени, са с висше образование. 13,6% от оценилите като отлични познанията си по темата за НАТУРА 2000 също са категорични, че мрежата няма отношение към климатичните промени, както и 24,7% от тези с много добри познания, а 5,2% от отговорите, че НАТУРА 2000 няма връзка с климатичните промени, принадлежат на представители на екологични НПО.

Още по-голямо колебание настъпва при опит да бъдат разпознати икономическите ползи от НАТУРА 2000 и трайното въздействие на мрежата върху икономическото развитие. 38,9% считат, че НАТУРА 2000 има отношение към икономическото развитие. Почти толкова (37,4%) са тези, които мислят, че тя няма никакво отношение към него, а 23,8% не могат да преценят. Още по-трудно видими и разбираеми се оказват ползите от НАТУРА 2000 в социален аспект – 40,1% определят, че мрежата няма отношение към социалното развитие, 29,7% са тези, които считат обратното, а делът на тези, които не могат да преценят, достига цели 30,1%.

Предвид изложените резултати, една от основните цели на НИКС следва да бъде насочена към повишаване на видимостта на неекологичните ползи от НАТУРА 2000.

Независимо от високия образователен ценз на анкетираните и относително добрата степен на информираност за НАТУРА 2000, законовите инструменти, свързани с мрежата, не са добре познати и разбирани.

28,2% оценяват като слаба информираността си относно причините за приемане на законодателството за защита на биологичното разнообразие. Слабо информирани относно съществуващите законови инструменти за защита на биоразнообразието в мрежата НАТУРА 2000 са 23,5%. Не са познати и съществуващите процедури, свързани със защита на биоразнообразието в мрежата НАТУРА 2000 (34,2% е процентът на слабо информирани). Над 50% не се чувстват добре информирани по въпроса за механизмите за преодоляване на противоречията между опазването на биоразнообразието и стопанското развитие. Неособено висока е и информираността относно ползите от развитието на стопанска дейност при спазването на изисквания за опазване на биоразнообразието в мрежата НАТУРА 2000. 30,1% определят информираността си като слаба, сравнително същият е и процентът на тези, които се чувстват средно информирани.

Колебливи са резултатите, касаещи информираността на анкетираните за механизмите за достъп до информация за околната среда: 27,6% се самоопределят като слабо информирани, 26% като средно информирани, 27,1%

имат добра степен на информираност, 12,9% – много добра, 4,9% – отлична, а 1,5% не се интересуват от темата.

Анализът сочи, че общата информираност на анкетиранияте по въпроси, свързани със законово-нормативната уредба, регламентираща НАТУРА 2000, е сравнително ниска, без оглед на това представители на коя заинтересована група са.

С цел конкретизиране на информационната картина на регионално ниво през периода 19.09. – 02.10.2012 г. са проведени 10 комуникационни срещи – по една във всеки от описаните биогеографски района. По време на срещите са реализирани дискуссионни формати (фокус групи) по предварителен сценарий. Използваният метод на изследване е качествен и цели да бъде натрупана стойностна информация за начина и контекста, в който се интерпретира темата за НАТУРА 2000 във всеки регион. Методът е комбиниран и с друг аналитичен инструмент – т.нар. асоциативен експеримент. В рамките на срещите са проведени общо 30 асоциативни експеримента. В настоящия ситуационен анализ са представени констатациите от изследванията по райони. Това позволява да се идентифицират сходните групи райони, както и планираните в НИКС модули от тактики да отговарят на конкретните потребности на местните общности.

Следва да се отбележи, че в проведените комуникационни срещи участват представители на всички описани заинтересовани страни. Обхватът на всяка от структурираните групи е еднотипен, със среден брой участници във всяка среща около 15 човека. Всички срещи са надлежно документираны и анализирани. Въз основа на обработените данни от тях е получена следната информационна картина по региони:

✓ *Резултати от Комуникационна среща за Югоизточна България (Странджа и Южно Черноморие), с център за провеждане гр. Бургас.*

Срещата е проведена на 19.09.2012 г. в гр. Бургас. Участниците в нея ясно разпознават основните характеристики на региона. Елементите на темата „НАТУРА 2000“, а именно „защитени зони“ и „биоразнообразие“, са добре идентифицирани като водещи характеристики. Участниците регистрират относително добра степен на познаване на защитените зони в региона. Природен парк „Странджа“, който е и зона НАТУРА 2000, понастоящем е най-голямата защитена територия в страната, с твърде ценно и характерно биоразнообразие и значителна част от участниците са наясно с това. Фактът, че зоните в района са разпознаваеми, дава основание да се счита, че е налице първоначално натрупване на информация по отношение на НАТУРА 2000. Нагласите относно темата обаче се развиват по-скоро в негативна посока, което не е изненадващо, ако се има предвид, че районът е обект на инвестиционен интерес и натиск заради интензивния черноморски курортен туризъм. Това подсказва, че на регионално ниво част от комуникационните усилия трябва да се насочат в посока преодоляване на негативните интерпретации на темата „НАТУРА 2000“. Налице е неутрална, но ясна връзка в разбирането на общността между физическия обхват на защитените зони и възможностите за бизнес в тях. Ползите от НАТУРА 2000 се асоциират най-вече в тесния контекст на опазване на защитени видове и местообитания и на природата като цяло. Участниците не са в състояние да разпознаят друг вид ползи освен преките екологични такива. Основните

консенсусно идентифицирани проблеми, свързани с НАТУРА 2000, произтичат от непознаването на обхвата на териториите, попадащи в мрежата, и недоброто познаване на действащите режими, свързани с НАТУРА 2000, което води до разбирането за мрежата като нещо, което забранява и ограничава, т.е. подбужда негативизъм и съпротива. Друга група проблеми е свързана с идеята за „закононарушения“ в териториите по НАТУРА 2000. Участниците разпознават множество пречки, с които да оправдаят несигурността, която изпитват по отношение на ползите и перспективите от активно поведение и отношение към НАТУРА 2000. С намаляване на степента на риска обаче, представителите на заинтересованите страни са склонни да възприемат идеята, че са възможни икономически ползи от НАТУРА 2000. Разбирането за нещо рисковано, неясно, непечелившо прави аудиторите несигурни, колебливи и пасивни по отношение на действията и поведението си спрямо НАТУРА 2000.

Очертава се ясна необходимост от образователно-мотивационни интервенции в района, които да повишат разпознаваемостта на ползите от екологичната мрежа, да моделират в положителна посока нагласите спрямо нея и да активизират местната общност. Това дава възможност бъдещите комуникационни усилия да бъдат насочени към изграждането на позитивен регионален образ на екологичната мрежа.

✓ *Резултати от Комуникационна среща за Североизточна България (Северно Черноморие и Добруджа) с център за провеждане гр. Варна.*

Срещата е проведена на 20.09.2012 г. Регистрираното разбиране на участниците е, че регионът разполага със запазена природа и ландшафт и изключителни природни дадености, които генерират ползи. Тази представа го позиционира в изключително позитивен контекст. Участниците ясно разбират връзката „екология-икономика“, която е инкорпорирана в цялостната представа за региона, тъй като, както и в предходния югоизточен регион, тук също е налице инвестиционен интерес и натиск заради интензивния черноморски курортен туризъм. Те проявяват и висока степен на информираност и е виден напреднал процес на образование по отношение на темата „НАТУРА 2000“. Въпреки това на срещата е отчетено, че общото ниво на познанието в региона по темата „НАТУРА 2000“ е значително по-ниско. Това е обвързано с липсата на ясна комуникационна политика. Като цяло представителите на местната общност демонстрират добре структурирано познание за същността на НАТУРА 2000 и оценяват ползата от наличието на екологичната мрежа. Те имат активна позиция по проблеми свързани с мрежата, както и висока степен на образованост по темата.

От комуникационна гледна точка усилията в района следва да се насочат към поддържане на добра степен на информираност и развитие на нагласите в посока на трансфериране на позитивното отношение на аудиторията към природата към такова за НАТУРА 2000.

✓ *Резултати от Комуникационната среща за Северна България (вкл. поречието и водосбора на р. Дунав, ПП „Персина“, резерват „Сребърна“), с център за провеждане гр. Русе.*

Срещата е проведена на 21.09.2012 г. От състоялата се структурирана дискусия става ясно, че е налице по-скоро обобщена представа за региона, която включва в най-генерализиран вид неговите отличителни белези в екологичен,

културен и икономически аспект. Аудиторията има ясна представа за защитените зони в региона и го асоциира с най-значимите от тях. По време на дискусиата групата проявява умерена степен на активност и често се обединява около мненията на отделни лидери. Сред ползите от НАТУРА 2000 са идентифицирани както преките екологични ползи от съхранението на ценни видове и местообитания, така и по-широко разбиране за ползи, свързано с ограничено въздействие върху климата, възможности за развитие на биопроизводство и др. Сред основните проблеми, свързани с НАТУРА 2000, са посочените нарушения на екологичното законодателство и липсата на навременна информация, както и липсата на интерес към темата. Участниците в дискусиата са относително добре информирани, но пасивни като позиция.

Комуникационните усилия в района следва да са насочени към преодоляване на пасивността, която би могла да премине в апатичност или в установяването на трайно укрепено позитивно отношение към темата. Необходимо е доброто ниво на информираност по темата да бъде поддържано.

✓ *Резултати от Комуникационната среща за Северна Централна България (северните склонове на Стара планина, НП „Централен Балкан“), с център на провеждане гр. Велико Търново.*

Срещата е проведена на 24.09.2012 г. Присъстват представители на Велико Търново, Габрово, Ловеч, Трявна, Тетевен и Луковит. Те проявяват добре структурирано познание както по отношение на екологичните, културните и историческите специфики на региона, така и по отношение на икономическите такива. Още по-висока степен на познание аудиторията показва по въпроси, свързани със защитените зони в региона, като лесно и бързо идентифицира най-известните сред тях. Характеристиките, с които участниците свързват зоните, са от конкретни до абстрактни и илюстрират обща картина, която би могла да се отнася до всяка зона без оглед на нейната специфика. Подобна унифицираност на възприятието не е индикатор за вече формирано отношение към темата. Основните ползи от НАТУРА 2000, които участниците разпознават, също са универсални за мрежата като цяло – например опазване на биоразнообразието, увеличен контрол, по-добро наблюдение и информираност за инвестиционните намерения, наличието на европейско финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000. Като основни проблеми, имащи отношение към НАТУРА 2000, общността набелязва разбирането за утежнени режими в териториите по НАТУРА 2000 и същевременно регистрирани случаи на браконьерство. В хода на дискусиата е отбелязано и че изследваните лица са склонни да проявяват конформизъм по въпроси, свързани с НАТУРА 2000.

Представителите на района имат добра степен на информираност, но трудно структурират единна представа за НАТУРА 2000. Те не проявяват ясно изразено положително или отрицателно отношение по темата, нито стереотипни нагласи. Открива се потенциал за трансфериране на положителното възприятие за природата върху това за екологичната мрежа.

✓ *Резултати от Комуникационната среща за Югозападна България (вкл. НП „Пирин“, НП „Рила“, НП „Беласица“, планина Славянка), с център на провеждане гр. Благоевград.*

Срещата е проведена на 25.09.2012 г. Налице е ясно утвърдена представа, разбиране и познание за основните природни забележителности и тяхната уникалност, както и за отличителните индустрии и бизнеси на региона. Активната и осъзната позиция на участниците се подчертава и от бързото и лесно разпознаване на множество защитени зони, които са емблематични в представата на изследваната група. Специфичният контекст обаче, в който тази представа се интерпретира, е свързан с негативни наславания – като „тежки съгласувателни режими“, липса на информация у туристите относно забраните, „задължителни режими и санкции“, „ограничения на човешкото въздействие“. Това предполага наличието на изначално отрицателни и/или враждебни нагласи, с които се асоциира темата „НАТУРА 2000“. Негативността на контекста, в който се ситuirат представата и разбирането за НАТУРА 2000, се потвърждава и от множеството ясно идентифицирани проблеми от участниците – като „стачки“, „блокади на пътища“, „липса на достатъчно и достъпна информация“, „кампанийност“ на комуникационните усилия на различните институции. Участниците по-скоро не могат да идентифицират ползите от НАТУРА 2000.

Изследваните лица регистрират добра степен на информираност по темата „НАТУРА 2000“, но са развили устойчиво негативно отношение поради невъзможност да идентифицират конкретните ползи от екологичната мрежа. В същото време те се чувстват блокирани от множество ограничения, заплахи и рискове, които водят до проявата на т.нар. фаталистично комуникационно поведение. Негативното позициониране на темата НАТУРА 2000 може да бъде редуцирано чрез увеличаване на степеня на яснота и конкретност на посланията, с оглед минимизиране на несигурността и рисковете, които разпознават участниците.

✓ *Резултати от Комуникационната среща за Западните Родопи, с център на провеждане гр. Смолян.*

Срещата е проведена на 26.09.2012 г. Както и в останалите градове, участниците лесно идентифицират преимуществата на региона и основните икономически активности, значими за неговото развитие. Те ясно оценяват екологичния потенциал и природните дадености, но разпознават също така природата като „боледуваща“ вследствие на човешката дейност. Лесно са идентифицирани водещи и емблематични за региона защитени зони, които се свързват с елементите им – като местообитания, птици, биоразнообразие, и с генералните понятия – като „природа“ и „история“. Участниците идентифицират мястото на човешката дейност като „стопанисване“, но са колебливи по отношение на наличието на ползи, тъй като ясно разпознават ограниченията. Тези ограничения основно произтичат от липсата на информация, което представителите дефинират като единствен и основен проблем, свързан с НАТУРА 2000.

Групата проявява висока степен на образованост и разбиране за ползите от НАТУРА 2000, има укрепена структурирана представа за мрежата, която е коректна и следва да бъде поддържана и доразвивана.

✓ *Резултати от Комуникационната среща за Източни Родопи, с център на провеждане гр. Кърджали.*

Срещата е проведена на 27.09.2012 г. Появяват се отчетливо изразени разбирания за негативните последствия върху региона, които групата свързва с намаляващи водни ресурси, екологичен дисбаланс, голям процент необработваема земя. Това контрастира с избора на водещите сектори в икономиката, които са изцяло зависими от състоянието на околната среда. Като цяло представата за региона е конкретна, но дисбалансирана поради противостоящи си природни ценности и негативни последствия от човешка дейност върху тях – регионът е характерен с развито минно дело, рудодобив и преработка на цветни метали. За добрата степен на информираност говори и фактът, че групата с лекота идентифицира 10 защитени зони, които асоциира главно с техните специфики. Основните проблеми, които участниците в срещата разпознават, са свързани с използването и управлението на финансовите инструменти, подкрепящи дейности в рамките на територии, които попадат в НАТУРА 2000. Това включва проблеми с усвояването и устойчивостта на инвестициите и от друга страна, с липса на координация на програмно ниво. От идентифицираните проблеми става ясно, че групата има систематизирана представа както за ползите, така и за негативите, свързани с мрежата, което ги прави в известна степен разколебани и демотивирани.

Комуникационните усилия в района следва да се насочат към развитие на възможност за трайно укрепване на представите за НАТУРА 2000 в положителен контекст чрез засилване на асоциативната връзка между понятието за НАТУРА 2000 и понятието за природа. Съществуващите представи подлежат на относително бързо моделиране, а негативите са свързани главно с небалансираната представа за региона и проблеми при използване на финансовите инструменти, подкрепящи дейности по НАТУРА 2000. В тези две области е необходимо да се концентрират специфични комуникационни подходи, които да не позволят разрастването на влиянието на негативните възприятия и в дългосрочен план да ги минимизират.

✓ *Резултати от Комуникационната среща за Северозападна България (ПП „Врачански Балкан“, Западна Стара планина), с център на провеждане гр. Враца.*

Срещата е проведена на 28.09.2012 г. Без особена трудност участниците разпознават природни и исторически емблеми, свързани с региона, както и икономическите му характеристики. Въпреки това общата представа за него е по-скоро лаконична. Независимо че посочените от участниците защитени зони са специфични за региона, техни отличителни белези не се появяват. Това подсказва за известна степен на латентност на нагласите. Тя може да се дължи както на липса на информация, така и на апатично към темата комуникационно поведение вследствие от незаинтересованост или от разпознати ограничения (проблеми), които блокират разгръщането на представата. При сравнение на посочените от участниците проблеми, с които са се сблъскали и са свързани с НАТУРА 2000, става ясно, че причината е комплексна и е резултат както от липса на информация, така и от отрицателен опит в общността, свързан с множеството проблеми. Сред тях участниците идентифицират: нарушаване на режимите в зоните НАТУРА 2000, грешки в определянето на имотите, попадащи в тях, слаба информираност, заблуждаваща и/или разнопосочна информация от разнообразни източници, неефективност на провежданата информационна политика, липса на информация за ползите от НАТУРА 2000.

Процесът на формиране на мнения, оценки и убеждения за НАТУРА 2000 в района не е завършил. Това дава възможност чрез интензивна комуникация да се преодолее латентността на публиките и да се изграждат мнения и убеждения с позитивна стойност.

✓ *Резултати от Комуникационната среща за Южна Централна България (южни склонове на Стара планина, НП „Централен Балкан“, Средна гора), с център на провеждане гр. Карлово.*

Срещата е проведена 01.10.2012 г. Участниците в нея проявяват висока степен на активност. Налице са устойчиви представи, които те поддържат и защитават. Консолидираната представа за зоните е богата, всеобхватна и включва всички аспекти, характерни за района. Общността е последователна в разгръщането на представите си, което подсказва наличието на устойчиви нагласи. Основните два идентифицирани общовалидни проблема, свързани с НАТУРА 2000, се свеждат до липсата на достатъчна и точна информация и до противоречия и липса на координация между институциите, които имат отношение към НАТУРА 2000. Участниците, въпреки добрата си информираност и активната си позиция, срещат трудности да разпознаят ползи от създаването на мрежата НАТУРА 2000, които да не са пряко екологични.

Комуникационните усилия в района следва да се насочат към развитие в позитивна посока на съществуващите нагласи и поддържане на висока степен на информираност. Специфична потребност на групата е необходимостта от идентифициране и закрепване в представата за НАТУРА 2000 на ползите от екологичната мрежа.

→ *Резултати от Комуникационната среща за Западна България (района на София), с център на провеждане гр. София.*

Срещата е проведена на 02.10.2012 г. Представителите от този район имат детайлизирана представа както за преимуществата му, така и за проблемите. В набора от маркери, описващи екологичните, природните и културно-историческите забележителности, се появяват както положителни, така и отрицателни представи, но всички те са с висока степен на конкретизация, което подсказва добро познаване на възможностите, а също и на проблемите на региона. Участниците фокусират вниманието си върху емблематични за района забележителности, природни дадености и бизнеси. Може да се твърди, че е налице добре образована, информирана, активна аудитория, която има изградена представа за мрежата НАТУРА 2000, като тя е балансирана между негативи и позитиви. Следва да се отчита и фактът, че в базираната в София аудитория влиза значителна част от активните и професионално работещи по темата НПО. Това позволява на групата да идентифицира проблеми, свързани с НАТУРА 2000 на глобално ниво, като наличие на сложни политико-икономически отношения в държавата, които се отразяват върху създаването на НАТУРА 2000 у нас, или липса на информация и проучвания за последствията и щетите от стопанска дейност върху някои защитени видове. Участниците реалистично разпознават трудностите, ограниченията и рисковете, свързани с НАТУРА 2000.

Общността в района има изградена представа за екологичната мрежа и нейните функции. Тази представа е в процес на трансформация в негативна посока поради проблемите, които участниците идентифицират. Началният

негативизъм подлежи на трансформиране, ако комуникационните усилия се насочат към трансфер на позитиви от представата на общността за природата към представата за НАТУРА 2000.

От комуникационна гледна точка е особено важно изследването на нагласите и отношението към НАТУРА 2000 по региони, за да може да се прецени дали приложеният подход за планиране на НИКС да включва унифицирани или диференцирани подходи. Целта е всички формулирани комплекси от комуникационни действия да отговарят на потребностите и очакванията на местните общности и да доведат до трайно и позитивно позициониране на мрежата НАТУРА 2000 в представите на заинтересованите страни. Вследствие направените изследвания и анализи може да се заключи, че обособените 10 региона попадат в две основни групи:

- *Региони с висока степен на образованост, формирана представа и изявено отношение към НАТУРА 2000, които трябва да бъдат поддържани и развивани в положителна посока;*
- *Региони с начална степен на информированост, относително латентна и неструктурирана представа за екологичната мрежа, която тепърва подлежи на формулиране и трайно укрепване.*

Това предпоставя, че на нивото на информационните и образователни цели в НИКС трябва да бъде приложен диференциран подход при планиране и реализация на инициативи. В този подход от особено значение ще бъде участието на местните и регионални медии и институции в процеса на натрупване на информация, образование на публиките и оформяне на реалистично-позитивна представа за НАТУРА 2000. Диференциацията следва да се извърши въз основа на оценката за степента на образованост по темата „НАТУРА 2000“ на групите по региони.

Процесът на осъзнаване на ползите от НАТУРА 2000 обаче позволява универсален подход в информационно-образователната политика, тъй като всички видове групи от хора и региони трудно разпознават неекологичните ползи от мрежата. По тази причина представянето им, разясняването им и закрепването им трайно в представата за НАТУРА 2000 трябва да бъде елемент на единна информационно-образователна кампания в средносрочен план. Това има пряко отношение към последващото развитие и на мотивационните цели на НИКС, тъй като в нито един от регионите няма трайно установена и стереотипизирана представа за НАТУРА 2000. Това позволява известна гъвкавост на нагласите и отношенията към мрежата, а там, където се зараждат негативни тенденции, те да бъдат неутрализирани чрез целенасочена убеждаваща комуникация.

От особено значение при оценката на изходната ситуация, в която се планира и ще започне реализацията на НИКС, е анализът на информационното обезпечаване на темата. Той позволява правилно планиране на необходимите ресурси и координация на комуникационните усилия. При разработване на тази част от ситуационния анализ е използван направеният преглед на информационните източници и ресурси, касаещи мрежата на национално, регионално и местно ниво (списък на наличните документи и литература относно дейности и процеси, случили се в България във връзка с комуникирането на

екологичната мрежа НАТУРА 2000), предоставен от МОСВ, както и експертни становища, оценки и други архиви.

1.1.2. Анализ на информационното обезпечаване на темата „НАТУРА 2000“ и медиен анализ

Настоящият анализ обхваща периода 2000–2012 г., като особено внимание е обърнато на периода 2006–2007 г., когато е подготвено предложението и е извършена съгласувателната процедура по ЗБР. Именно през този период започва и процесът на формиране на обществените нагласи по темата.

Приложеният метод на анализ е **описателен**. Причината за избора на такъв подход е многообразието на използваните източници на информация. Това прави невъзможно прилагането на контент-анализа, който е стандартен метод за анализ на съдържание. Все пак за периода преди 2008 г. са посочени и резултати от контент-анализ, проведен през 2006 и 2007 г. Данните от него са заимствани от доклад, озаглавен *Анализ на наличната информация за направеното досега за комуникиране на мрежата НАТУРА 2000 в България и очертаване на основните проблеми от комуникационна гледна точка*, изготвен от Българска фондация „Биоразнообразие“ (БФБ) по поръчка на Министерството на околната среда и водите в изпълнение на обществена поръчка по договор № 1563/24.02.2010 г. за разработване на Техническо задание за Национална информационна и комуникационна стратегия (НИКС) за мрежата НАТУРА 2000 в България.

Анализираните комуникационни материали попадат в следните 6 категории:

- *Печатни публикации – книги, сборници, доклади, наръчници, ръководства, информационни брошури, дипляни и др.;*
- *Уебсайтове на неправителствени организации и проекти;*
- *Аудиовизуални продукти;*
- *Телевизионни материали;*
- *Публикации в периодичния печат;*
- *Публикации в Интернетбазирани медии.*

→ *Печатни публикации – книги, сборници, доклади, наръчници, ръководства, информационни брошури, дипляни и др.*

Следва да се отбележи, че въпреки богатата систематизация от идентифицирани и разгледани в настоящия анализ материали по темата, липсват данни за тиражите на печатните материали. Голяма част от тях са издавани в рамките на отделни проекти, което не предполага масов тираж и по правило са разпространявани по време на публични събития или в информационни центрове на различни институции и неправителствени организации. Подобна практика обикновено е ефективна от гледна точка на целите на конкретния проект, но не позволява нито кумулативно натрупване на информация, нито широк обхват извън този на определените за проекта целеви групи. В този контекст използването на тези макар и много по вид и разнообразни по съдържание

материали с иначе висока информационна стойност не подпомага развитието на обща национална комуникационна политика по темата „НАТУРА 2000“.

От изложената по-долу информация за отделните, разгледани в настоящия анализ материали се вижда обаче, че повечето от тях са били или са достъпни в Интернет, макар и достъпността им да е ограничена поради факта, че употребата на материалите изисква целенасочено търсене от страна на заинтересованите в различни, често пъти неособено популярни за широката общественост Интернет страници. Предвид факта, че Интернет е основният посочен предпочитан канал за комуникация, е налице възможност за обособяването на публична виртуална библиотека. В нея би било възможно да бъдат налични електронните версии на издаваните в печатен вид комуникационни материали. Това, от една страна, би позволило координация на информацията, предоставяна на обществеността, коректност на предлаганата фактология, удобство, интерактивност и лесен достъп за неспециализирани аудитории, а от друга страна, би повишило ефективността на образователните инициативи в рамките на НИКС и на използваните ресурси за тяхната реализация.

В подкрепа на необходимостта от подобен комуникационен инструмент се явява и фактът, че почти всички посочени в настоящия анализ печатни материали са все още достъпни на съответните Интернет адреси, а някои от печатните издания са директно придружени от електронен носител (диск), за който не е изрично забранено копиране и разпространение за некомерсиални цели. Това дава възможност за мултипликационен ефект от изработените публикации и значително увеличава потенциала им за въздействие върху аудитории, които не са в обсега на целите на конкретния проект, по който материалите са издавани и/или разпространявани.

Не на последно по важност място е и фактът, че финансираните с публични средства информационни материали би следвало да отговарят на следните съществени условия:

- Да осигуряват свободен достъп до информация;
- Да са ефективни от комуникационна гледна точка;
- Да не са заблуждаващи;
- Да не водят до двойно финансиране на проектните дейности, в рамките на които са изпълнени.

Наличието на обща виртуална библиотека би позволило не само класификация на публикуваните материали, но и предотвратяване на издаването на материали от един вид с разнопосочна информация и публикуване на вече издавани материали от съдържателна гледна точка, освен ако това не е необходимо за целите на конкретна комуникационна инициатива и при доказана необходимост на потенциалните аудитории. Следва да се отбележи, че реализацията на подобна идея като инструмент за ефективна комуникационна политика изисква консолидираните усилия и желание на всички участници в комуникационния процес и постоянен и ефективен обмен на информация при спазване на принципите на доброто партньорство и взаимното информиране. Това предполага да се обмисли и апробира идеята за създаването на действащ междуинституционален канал за комуникации, който да бъде използван именно за целите на взаимното информиране и координацията на комуникационните

потоци. Подобна цел и функция притежаваха уеббазираният Български клирингов механизъм за обмен на информация за биоразнообразието (известен още като СНМ), както и порталът БулБиоНет, но през последните години те не се поддържат и съдържанието им не се актуализира от собствените им ползватели, поради което не са в състояние да изпълняват предназначението си.

В рамките на списъка на описаните по-долу печатни публикации, с оглед по-голяма прегледност и идентифициране на източниците на информация, е направена следната вътрешна диференциация на подкатегории⁶:

- публикации, издавани самостоятелно (като отделни публикации) от български организации или обединения, в които участват български организации;
- публикации, издавани като обособена част (дейност) от проекти на български организации или обединения, в които участват български организации;
- публикации, издавани от европейски и други чуждестранни организации или обединения, които си сътрудничат с български организации;
- публикации на МОСВ и МЗХ специално за НАТУРА 2000;
- публикации, издавани от Генерална дирекция „Околна среда“ на Европейската комисия (ГДОС на ЕК) или други европейски или международни институции и организации.

Най-важните и директно отнасящи се до НАТУРА 2000 публикации в България са:

✓ *Публикации, издавани самостоятелно (като отделни публикации) от български организации или обединения, в които участват и български организации.*

- *Режими за устойчиво управление на горите в НАТУРА 2000* – това е ръководство, изготвено през 2011 г. от съвместен екип на ЛТУ, ИГ-БАН и експерти на ИАГ. Ръководството характеризира хабитатите в съответствие с локалната им специфика. При разработването му е взета предвид наличната научна информация. Изследователите са създали алгоритъм за идентифициране на хабитатите и за определяне на общото им разпространение и площ на територията на страната. Ръководството е налично в Интернет от различни уебсайтове, например: http://greenbalkans.org/natura2000/smolyan_project/Metodi-za-ustoychivo-upravlenie-na-gorite/file.indexdetails.file/menu_id.109/;
- *НАТУРА 2000 и горите – предизвикателства и възможности: практическо ръководство* – издадено в оригиналната си версия от ГДОС на ЕК и публикувано на български език през 2004 г. от WWF DCP България, и ИУЦЕ, с финансовата подкрепа на Програма МАТРА-КНИП на посолството на Кралство Холандия в София. Насочен към практиките за опазване на горското биоразнообразие в НАТУРА 2000, материалът съдържа препратки към финансовите инструменти за

⁶ Публикациите, специално насочени към информация относно финансирането на НАТУРА 2000, са разгледани отделно в Раздел Анализ на финансирането.

природозащита, интегриране на природозащитната политика в другите сфери и споделяне на примери за добри практики от страните – членки на ЕС. Публикацията е достъпна в Интернет от уебсайта на WWF България: <http://awsassets.panda.org/downloads;>

- *Определяне, стопанисване и мониторинг на гори с висока консервационна стойност в България* – практическо ръководство, издадено през ноември 2005 г. и изготвено с активното съдействие на ProForest в рамките на сътрудничеството между WWF и IKEA в областта на горите. Налично е в Интернет от уебсайта на WWF България: <http://awsassets.panda.org/downloads> , а също и от други уебсайтове, например: <http://bg.convdocs.org/docs/index-6728.html>;
- *Приложение в България на Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и на Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици чрез Закона за биологичното разнообразие (ЗБР). Сравнителен анализ на обхвата на ЗБД за нуждите на мрежата НАТУРА 2000* – анализ, изготвен от четиричленен авторски колектив и издаден за България от WWF DCP България и СДП „Балкани“. Наред с тясноспециализираната информация за покритието на типовете хабитати от разпоредбите на ЗБР, материалът съдържа и препоръки за подходите към прилагане на двете директиви на национално ниво у нас. Документът е достъпен в Интернет от уебсайта на WWF DCP България: <http://awsassets.panda.org/downloads;>
- *Предложения за местообитания за включване към Приложение I на Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и към Интерпретационния ръководник на ЕС за местообитанията EUR 15/2* – доклад, издаден през 2004 г. и изготвен от 6-членен авторски колектив и публикуван от WWF DCP България. Материалът е тясноспециализиран за експерти по биоразнообразие. Достъпен е в Интернет от уебсайта на WWF България: <http://awsassets.panda.org/downloads;>
- *НАТУРА 2000 – за природата и хората* – брошура, издадена през юни 2008 г. от WWF DCP България. Материал с публична насоченост, разработен специално по повод дейностите на WWF DCP България в Северна България. Съдържа подробна карта на защитените територии и защитените зони в Дунавската равнина, обзор на икономическите и социалните ползи от НАТУРА 2000, успешни примери от държави – членки на ЕС, приложения с таблици за възможните източници на финансиране на мрежата и списък с контакти на РИОСВ и областните служби за съвети в земеделието (ОССЗ);
- *НАТУРА 2000 в България – най-често задаваните въпроси за НАТУРА 2000* – информационна брошура, издадена през септември 2007 г. от Асоциацията на парковете в България с финансовата подкрепа на CEE Trust, ориентирана към широката публика и даваща отговори на актуалните въпроси за мрежата. Те са групирани в няколко основни раздела – компенсации, нормативна уредба, собственост, земеделие, горско стопанство, ловно стопанство и строителство. Наличен е в Интернет на уебсайта на Асоциацията на парковете в България:
<http://www.bg-parks.net/img/zip/149/Vaprosi%20i%20otgovori%20za%20Natura%202000.pdf>.
По-актуална версия на подобен материал от типа „въпроси и отговори“ е налична и на уебсайта на МОСВ на адрес: <http://www3.moew.government.bg/?show=top&cid=165>;

- *Да свършим работата на правителството* – информационна листовка, издадена през 2007 г. и разпространявана публично от екоактивистите на Кампания „За да остане природа в България“. В електронен вид са достъпни архивни материали за кампанията на адрес: http://analysis.actualno.com/news_97856.html;
- *Общоевропейска екологична мрежа НАТУРА 2000* – информационна цветна листовка на ФПС „Зелени Балкани“ и МОСВ за екологичната мрежа, издадена през 2006 г. Представлява синтезирана селекция от няколко най-чести въпроси и отговори за същността на мрежата, ограниченията и режимите в НАТУРА 2000;
- *Съжителството с мечки е възможно в XXI-ви век* – информационна цветна книжка за широката публика, издадена в рамките на проект „Намаляване на заплахите за кафявата мечка и нейните местообитания чрез прилагане на мерки от Плана за действие за вида с участие на местни общности и подкрепата на националната общественост“, осъществен от Фондация „Информация и природозащита“ с финансиране от ЕЕА Grants, 2008–2010 г. чрез Фондация „Екообщност“ и ФРМС.
- *Управление на обектите от НАТУРА 2000 – Ръководство за тълкуване на основните положения на член 6 от Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна* – издадено от СДП „Балкани“ с финансовата подкрепа на Института за устойчиви общности по Програма „Демократична мрежа“ на Американската агенция за международно развитие чрез Фондация „ТАЙМ Екопроекти“. Налично е в Интернет на адрес: http://www3.moew.government.bg/files/file/Nature/Natura%202000/Guidance/rakovodstvo_art6_BG.pdf;
- *Наръчник за НАТУРА 2000 в България* – издание от природозащитната поредица на БДЗП/БърдЛайф България, кн. 5/2002. В изданието подробно е разгледана основата за изграждането на Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 съгласно природозащитното законодателство на Европейския съюз. Представена е и стратегията за изграждане на екологичната мрежа в България, която да позволи страната да изпълни ангажиментите си към ЕС в процеса на присъединяване. Наръчникът съдържа и части, отнасящи се до формирането на обществено съзнание за НАТУРА 2000, устойчивото развитие, а също така и до юридическите и институционалните аспекти на мрежата;
- *За птиците* – списание на БДЗП/БърдЛайф България. Брой № 2 от 2007 г. например е специално посветен на проблема за инвестиционните намерения в зоните от мрежата – ветропаркове, минно дело и др., а също така и на привличането на местното население към идеите на НАТУРА 2000. Поместени са и материали за международното сътрудничество в сферата;
- *НАТУРА 2000* – бюлетин на Българска фондация „Биоразнообразие“ (БФБ) – броеве № 1 и 2 от 2004 г. са специално посветени на въпросите и отговорите за НАТУРА 2000, финансирането на мрежата и агроекологичните мерки;

Налице е голямо разнообразие от публикационни материали в тази група, като те варират от строго експертни материали, предназначени за ограничен кръг специализирани потребители до рекламno-информационни издания за масова употреба. Не се наблюдава никаква логическа последователност или взаимовръзка между предлаганите съдържания, което прави комуникационните интервенции краткотрайни от гледна точка на ефекта и с ограничено въздействие.

За съжаление не са налични данни за тиражите и целевите групи, за които са предназначени гореизброените издания. По тази причина не могат да бъдат направени конкретни изводи за ефективността на всяка от публикациите поотделно. Не е известен и начинът на разпространение на материалите, за да може да се оцени обхватът на приложената комуникационна техника. Достъпността на описаните материали в Интернет подпомага тяхното разпространение, но това предполага целенасочено тематично търсене на информация – поведение, което е по-скоро характерно за високообразованите по темата публики.

✓ Публикации, издавани като обособена част (дейност) от проекти на български организации или обединения, в които участват и български организации.

- *Стратегия за изграждане на европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България* – издание на БДЗП/БърдЛайф България, представляващо стратегически документ, насочен към въвеждането и утвърждаването на НАТУРА мрежата. Сред допълнителните специфични действия, предложени в стратегията, фигурира и изграждането на обществено съзнание за НАТУРА 2000. Разработката е достъпна в Интернет: http://bspb.org/files/documents/NaturaStrategy_bg.pdf;
- *Ръководство за определяне на местообитания от европейска значимост в България* – второ преработено и допълнено издание на WWF ДСР България, ФПС „Зелени Балкани“ и МОСВ. Публикацията е в рамките на проект „Изграждане на мрежата от защитени зони „НАТУРА 2000“ в България – втора фаза“ с финансовата подкрепа на WWF Германия и ПУДООС при МОСВ, София, 2009. Ръководството представлява специализиран наръчник и е достъпно в интернет: http://www.greenbalkans.org/userfiles/file/dokumenti_download/Natura%202000-web.pdf
- *Цветни информационни листовки* – предназначени за широката общественост. Листовките са свързани с популяризирането на следните обекти: „Дервентски възвишения“, „Язовир Пясъчник“, „Калимок-Бръшлен“, „Езеро Дуранкулак“ и др.). Те са публикувани и разпространявани в рамките на проект „Изграждане на мрежата от защитени зони „НАТУРА 2000“ в България – втора фаза“ с финансовата подкрепа на ПУДООС при МОСВ, София, 2009 г.
- *Цветна информационна листовка „Дивият Сакар“* – предназначена за широката общественост, публикувана и разпространявана от ФПС „Зелени Балкани“ с финансовата подкрепа на Британско-българското дружество за приятелство.
- *Практически насоки за прилагане на оценката за съвместимост с НАТУРА 2000 в България* – публикация в хартиен вариант с придружаващ диск, изготвена в рамките на двустранен немско-български проект с български партньор МОСВ. Проектът е насочен към подпомагане прилагането на НАТУРА 2000 в България чрез запознаване с германския опит и е реализиран през 2010.
- *Ръководство за природосъобразно земеделие в зоните от НАТУРА 2000* – изготвено в рамките на проект „Въвеждане на природосъобразни земеделски практики в НАТУРА 2000 в България – пилотен проект в зони от Директивата по местообитанията (92/43/ЕС)“, изпълняван през 2008–2009 г. от ИУЦЕ, БФБ, СДП

Балкани, WWF България, с водеща организация Университет Вагенинген, Холандия в сътрудничество с Орбикон – Дания, и DLG Холандия.

- *Научно-практическа конференция „НАТУРА 2000 в Северозападна България и трансграничния регион – проблеми и перспективи* – сборник доклади, наръчник и информационни брошури, издадени и разпространявани през 2008–2009 г. от Клуб „Приятел на Природен парк „Врачански Балкан“ по проект „Устойчиво развитие и консервация на биологичното разнообразие“, финансиран по Програма ФАР-ТГС България – Румъния 2007.
- *Въвеждане на природосъобразни земеделски практики в НАТУРА 2000 в България* – информационна брошура, изготвена в рамките на проект „Въвеждане на природосъобразни земеделски практики в НАТУРА 2000 в България – пилотен проект в зони от Директивата по местообитанията (92/43/ЕС)“, изпълняван през 2008–2009 г. от ИУЦЕ, БФБ, СДП „Балкани“, WWF България.
- *Инвентаризация и управление на мъртва дървесина в горски екосистеми* – наръчник, издаден през 2012 г. в рамките на проекта на ФПС „Зелени Балкани“ – „Изграждане на капацитет за устойчиво управление на горите в зоните от НАТУРА 2000 в област Смолян“, финансиран от EuroNatur и германското правителство. Наръчникът е в интернет: http://greenbalkans.org/natura2000/smolyan_project/Metodi-za-ustoychivo-upravlenie-na-gorite/file.indexdetails.file/menu_id.109/;
- *Преглед на местообитанията, включени в Приложение I на Директива 92/43/ЕЕС, които вероятно се срещат в България* – доклад, изготвен от авторски екип и издаден от IEEP и WWF DCP България през 2004 г. Докладът е тясноспециализиран за експерти по биоразнообразие. Достъпен е в Интернет на адрес: <http://awsassets.panda.org/downloads>
- *Възстановяване на екологични коридори през транспортните коридори в България – идентифициране на проблемни участъци и практически решения* – ръководство по проект, изпълнен през 2008 г. и финансиран чрез програмата PIN/MATRA на Холандското правителство. Ръководството е изготвено от международен научно-изследователски екип. Публикацията разглежда подробно проблема за фрагментирането на естествените местообитания. В него също така се предлага и план за действие. Изданието е налично за свободен достъп в Интернет на адрес: <http://www.ecnc.org/uploads/2012/10/final-report-restoring-ecological-networks-across-transport-corridors-in-bulgaria.pdf>
- *Защитена зона „Ломове“: Планина под равнината* – брошура, издадена от WWF DCP България през юни 2009 г. по проект „НАТУРА 2000 и Зелен коридор „Долен Дунав“. Материали за защитена зона Ломове (примерен план за управление на зоната и презентация) са достъпни в Интернет: <http://awsassets.panda.org/downloads>. Брошурата е насочена към широката публика и цели популяризиране на ползите от биоразнообразието сред местното население;
- *Ръководство за планиране на дейности в земи и гори от горския фонд в НАТУРА 2000 защитени зони* – издадено през 2008 г. от Асоциацията на парковете в България и разработено по проект „Разработване на ръководство за планиране в земи и гори от горския фонд, попадащи в мрежата НАТУРА 2000, и пилотно тестване в 33 Ломове и 33 Шуменско плато“ (CSDP 2004, Lot 1-001). Ръководството е специализиран материал за практикуващи експерти в сферата на

природозащитното планиране и управление на НАТУРА 2000 зони. Достъпно е в Интернет на адрес: <http://www.bg-parks.net/img/zip/158/narachnik-ZZ.pdf>;

- *Ръководство в помощ на управлението на защитените зони от мрежата НАТУРА 2000* – изготвено от авторски колектив и издадено през 2008 г. в рамките на проект „Опазване на природата и регионално развитие в Югоизточна Европа“, финансиран от Deutsche Bundesstiftung Umwelt (DBU) Alfred Toepfer Stiftung F.V.S. Ръководството е за експертно ползване и е достъпно на адрес: http://www.natura2000bg.org/natura/bg/Downloads/RUKOVODSTVO_Upravlenie_na_Natura_2000.pdf;
- *Численост на националните популации на гнездящите в България птици* – проучване, изготвено през 2004 г. от екип „Орнитофауна“ по проект на DEPA за НАТУРА 2000 в България, финансиран с подкрепата на Програма DANCEE на Министерството на околната среда на Кралство Дания. Проучването е част от работата по проект за първоначална инвентаризация и създаване на мрежата НАТУРА 2000 в България. Насочено е към тесни специалисти по орнитология и природозащитно планиране и управление и е достъпно в Интернет: http://web.uni-plovdiv.bg/dilian/Chislenosti_ptici_textl.pdf;
- *Екологична мрежа НАТУРА 2000 за доброто на птиците и хората* – информационна брошура на БДЗП/БърдЛайф – България, издадена с финансовата подкрепа на Програма ФАР-АКСЕС;
- *Ръководство за определяне на благоприятното природозащитно състояние за типове природни местообитания и видове по НАТУРА 2000 в България* – изготвено от СДП „Балкани“, БФБ, Wageningen International и Orbicon през 2007–2008 г. и финансирано от холандската програма VBI/Matra по проект № 2006/014. Разработката е тясноспециализирана и е насочена към методиката за определяне на благоприятното природозащитно състояние;
- *Ръководство за изготвяне на планове за управление на НАТУРА 2000 зони в България* – разработено от Сдружение „Природа назаем“ и Ameco Environmental Services през периода 2006–2009 г. Представява наръчно пособие за бъдещи администратори на НАТУРА 2000 зони при разработване на планове за управление на зоните. Направен е преглед на защитени територии в България, които имат действащи планове за управление. Пособието включва и диск с богата информация. Материалите по проекта са налични в Интернет на адрес: http://www.greenbalkans.org/article_files/124202945178.pdf;
- *Природа под закрила в България – учебно помагало за самоподготовка за състезание НАТУРА 2000* – автор: Катерина Ангелова, издадено от БФБ по проект, финансиран от Швейцарската агенция за развитие (SADC) и PlantLife International, второ издание, Пловдив, 2008 г.;
- *NATURA 2000 Under Threat in Bulgaria” (НАТУРА 2000 под заплаха в България)* – албум с фотографии и обяснителен текст, изготвен от БФБ с подкрепата на Институт „Отворено общество“ за проблеми при опазване на биоразнообразието в защитените зони в България;
- *Орнитологично важни места (ОВМ) в България* – широкоформатна цветна карта и списък с кратки описания на всички ОВМ в България, които са основа за определяне на зони НАТУРА 2000 за опазване на дивите птици. Издание на БДЗП/БърдЛайф – България;

- *Орнитологично важни места (ОВМ) в България и НАТУРА 2000: Природозащитна поредица, книга 11* – подробен наръчник с теоретична част и списък с кратки описания на всички ОВМ в България, които са основа за определяне на НАТУРА 2000 зони за опазване на дивите птици. Издание на БДЗП/БърдЛайф – България, 2007 г.;
- *Въвличане на заинтересованите страни в опазването на природата в Централна и Източна Европа – примери от работата на неправителствените организации* – сборник, издаден през 2008 г. от БФБ в партньорство с IUCN, ТЕМА Foundation (Turkey) и СДП „Балкани“ в рамките на проект „Изграждане на капацитет за опазване на природата в Югоизточна Европа“, финансиран от ЕС. Сборникът съдържа добри практики на екологични НПО от Европа. Достъпен е в Интернет: http://bbf.biodiversity.bg/files/doc/Sbornik_BG_final.pdf;
- *Услуги от природата* – ръководство, издадено от ФПС „Зелени Балкани“ и CEEWEB с финансовата подкрепа на ГДОС на ЕК, достъпно е в Интернет: http://www.greenbalkans.org/article_files/121093829088.pdf;
- *NATURA 2000 in the New Member States – Status Report and List of Sites for Selected Habitats and Species (Covering Bulgaria)* (НАТУРА 2000 в новите държави – членки на ЕС – доклад за състоянието и списък на зоните за избрани местообитания и видове). Издание на WWF чрез WWF EU Accession Initiative, 2004: http://assets.panda.org/downloads/n2000reportweb_he2p.pdf;

Прави впечатление широкият набор от теми, обект на горецитираните издания, както и фактът, че всички те са създадени в рамките на проекти. Тези комуникационни продукти са следствие на дейността на малък брой неправителствени организации с активна позиция по темата. От гледна точка на конкретната проектна дейност, в рамките на която са създадени материалите, те са изпълнили своите функции, но от позицията на цялостната комуникационна политика по позициониране на темата „НАТУРА 2000“ се наблюдава известна стихийност предвид периода на издаване, вида и съдържанието на отделните материали. Това предполага ограничен комуникационен ефект главно върху специализирани аудитории. И за тази група публикационни материали важи изводът, направен по-горе относно ролята и ефекта на достъпността им в глобалната информационна мрежа.

✓ Публикации на МОСВ и МЗХ специално за НАТУРА 2000

- *НАТУРА 2000 в България* – информационна листовка за масова употреба, изготвена с информационна цел от МОСВ през 2008 г. Представява синтезирана и добре подбрана селекция от най-чести въпроси и отговори за същността на НАТУРА 2000, разликата между защитени територии и защитени зони, ограниченията и режимите, компенсациите и субсидиите, инструментите за финансиране на проекти. Разпространява се в национален мащаб чрез МОСВ по региони (РИОСВ и БД);
- *Земеделските стопани могат да получат финансиране за това, че земите им попадат в НАТУРА 2000. Земите в НАТУРА 2000 – Европа плаща, за да опазим природата* – информационно-рекламно каре на МЗХ, публикувано като платено съобщение в редица ежедневници в продължение на няколко месеца през 2011–

2012 г. като част от кампанията на МЗХ „Европейски пари за българското село“. Тя цели да стимулира участието на селскостопанските производители по Мярка 213 „Плащания по НАТУРА 2000 за земеделски земи“ на Програмата развитие на селските райони 2007–2013 г.;

- *Плащания по НАТУРА 2000 за земеделски земи* – информационен лист в състава на папка с информационни материали, разработена и разпространявана през 2011–2012 г. като част от кампанията на МЗХ „Европейски пари за българското село“, целяща да привлече вниманието на селскостопанските производители към подаване на заявления за подпомагане и плащания по различните мерки от Програмата развитие на селските райони, 2007–2013 г.

Това са публикационни материали, предназначени за широката общественост, целящи да достигнат до възможно най-широк кръг представители на заинтересованите страни. Те отговарят на очакването на аудиториите да получават информация на достъпен език. В цялостната информационна картина на темата „НАТУРА 2000“ обаче тези комуникационни материали не представляват определен информационен фокус. Не се наблюдава и координация между публикационните материали на държавните институции и неправителствения сектор, което доказва, че всички комуникационни усилия на отделните институции и организации са фрагментарни по същество и ограничени по въздействие, тъй като не са обединени в общ комуникационен план и не преследват единни комуникационни цели. Следва да се отбележи, че функциите на държавните институции не предполагат изпълнението на масирани комуникационни инициативи, а по-скоро координация на нивото на провежданата информационна политика. По тази причина от особена важност за ефективното планиране и реализация на НИКС е именно ясното дефиниране на ролите на всички заинтересовани страни в комуникационния процес.

✓ Публикации, издавани от европейски и други чуждестранни организации или обединения, които си сътрудничат с български организации.

- *NATURA 2000 Site Designation Process – with a special focus on biogeographic seminars* – информационно-образователна книжка, издадена през 2004 г. с финансовата помощ на ГДОС на ЕК от Централно- и Източноевропейската мрежа за подпомагане на биоразнообразието (CEEWEB). Материалът е специално насочен към експертна аудитория, която се занимава с провеждането на т.нар. биоекографски семинари, на които ЕК одобрява или връща за преработка националните списъци с потенциални зони НАТУРА 2000;

✓ Публикации, издавани от Генерална дирекция „Околна среда“ на Европейската комисия (ГДОС на ЕК) или други европейски или международни институции и организации.

- *НАТУРА 2000 – Природозащита в партньорство* – информационно-образователна брошура на ГДОС на ЕК, обновена версия 2009 г. Материалът е специално насочен към теми като: ценност на НАТУРА 2000 за икономиката и природата, управление на защитените зони, връзка със селското и горското стопанство, рекреационни дейности, оценка на планове, програми и инвестиционни проекти, както и въпроси и отговори (<http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/conservation/bg.pdf>);

- *НАТУРА 2000 – Природата на Европа за теб... в 27-те страни – членки на ЕС* – информационно-образователна брошура на ГДОС на ЕК, издадена през 2005 г. и преиздадена през 2009 г. (вече за 27-те страни членки). Материалът е специално насочен към темата за човешкия фактор и обществената подкрепа за екологичната мрежа.
(http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/europe_nature_for_you/bg.pdf; <http://www.natura2000bg.org/natura/bg/manuals.php>);
- *Преглед на състоянието на местообитанията и биологичните видове в ЕС* – информационна брошура на ГДОС на ЕК и Европейската агенция по околна среда (ЕАОС), също насочена към преглед и оценка на политиките на ЕС в областта на природозащитата.
(http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/rep_habitats/docs/conservation_bg.pdf);
- *Посланието от Атина* – информационна брошура на ГДОС на ЕК и Европейската агенция по околна среда (ЕАОС), посветена на международната конференция за биологичното разнообразие в Атина, 2009 г. В материала е направен преглед и оценка на политиките на ЕС в областта на природозащитата през фокуса на взетите на конференцията в Атина решения за значението на биоразнообразието, нуждата от обществена подкрепа, необходимите действия за постигане на функционираща мрежа от защитени зони, опазването на биоразнообразието и извън зоните, изменението на климата и връзката му с биоразнообразието, необходимите мерки в глобален мащаб и финансирането. (http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/message_athens/KH7809845BGD_001.pdf);
- *НАТУРА 2000* – популярна информационно-образователна брошура на ГДОС на ЕК от серията „Природа“, издадена през юни 2009 г. и насочена към широката публика: <http://bookshop.europa.eu/en/natura-2000-pbKH7809728/>;
- *NATURA 2000 in the Continental Region* и *NATURA 2000 in the Black Sea Region* – информационно-образователни брошури на ГДОС на ЕК от серията „Биогеографски райони в Европа“ (общо 9 книжки), издадени през 2009 г. Съдържат специализирана, но написана на популярен език информация за континенталния и черноморския биогеографски райони, в които попада и България, с фокус върху видовете и местообитанията от НАТУРА 2000 и предизвикателствата пред управлението на защитените зони в тях. Съдържат карти на зоните и таблични данни за покритието им.
(<http://bookshop.europa.eu/en/natura-2000-in-the-continental-region-pbKH7809635/> и <http://bookshop.europa.eu/en/natura-2000-in-the-black-sea-region-pbKH7809608/>);
- *NATUROPA – Sustainable spatial planning for nature and landscape* – списание на Съвета на Европа, бр. 101/2004 г. Броят е специално посветен на 25-та годишнина на Бернската конвенция. Съдържа обширна информация за Конвенцията, нейната история, функции, прогрес и защитни механизми. Изложени са и гледни точки на известни експерти под формата на интервюта. Този брой, заедно с много от предишните броеве на NATUROPA (което се издава от 1968 г. насам, през 2005 г. е преименувано на CULTUROPA, а от 2008 г. вече се нарича FUTUROPA), са достъпни в Интернет от уебсайта на Съвета на Европа: http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/landscape/naturopa_en.asp;

- *NATURA 2000 – European Commission Nature and Environment Newsletter* – периодичният бюлетин на ГДОС на ЕК. Той предоставя информация за развитието на европейската природозащитна политика, законодателни новости, обзорни статии за европейски райони с богато или нарушено биоразнообразие, събития в различни европейски държави, преглед на нови или приключили проекти и др. Всички броеве на бюлетина са публично достъпни в Интернет от уебсайта на ГДОС на ЕК на адрес: http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/natura2000nl_en.htm;
- *NATURA 2000 – Discover Europe's Nature* – популярна информационно-образователна листовка на ГДОС на ЕК, издадена през 2005 г. Съдържа базова информация за екологичната мрежа, предназначена за ученици и за широка публика. (http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/biodiversity_fsh.pdf);
- *The NATURA 2000 Network* – популярна информационно-образователна публикация на ГДОС на ЕК. Съдържа базова информация за екологичната мрежа НАТУРА 2000, предназначена за широка публика (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm).
- *The EU Biodiversity strategy to 2020* (Стратегия на ЕС за опазване на биоразнообразието до 2020 г.) – основен, ключов документ, формиращ политиката на ЕС в сектора през следващия програмен период. Всички документи по Стратегията, както и самият текст на Стратегията, са достъпни от уебсайта на ГДОС на адрес: <http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/2020.htm>;
- *The Voices of LIFE: 20 Years of Getting Things Done* – обзорна публикация на ГДОС на ЕК за 20-те години работа на финансовия инструмент за природозащита LIFE. Служи предимно за референтен материал;
- *LIFE Preventing Species Extinction – safeguarding endangered flora and fauna through ex-situ conservation* – обзорна публикация на ГДОС на ЕК за 20-те години работа на финансовия инструмент за природозащита LIFE. Наличен заедно с много други публикации за LIFE от уебсайта на ГДОС на ЕК;
- *Monitoring the Impact of EU Biodiversity Policy (Мониторинг на влиянието на политиката на ЕС по биоразнообразието)* – публикация от серията „Природа“ на ГДОС на ЕК, издадена през септември 2010 г. Достъпна е от уебсайта на ГДОС: http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/biodiversity_fsh.pdf;
- *Assessing biodiversity in Europe – the 2010 report* – доклад № 5/2010 на Европейската агенция по околна среда (ЕЕА), резюмиращ състоянието и тенденциите в биоразнообразието на ЕС, включително и НАТУРА 2000, към 2010 г.
- *Добивът на минерални суровини за неенергийни цели и НАТУРА 2000* – ръководство от серията „Природа“, изготвено по поръчка на ГДОС на ЕК и издадено през 2011 г. Представлява подробен източник на информация. (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/nee_report_bg.pdf);
- *Implementation of Natura 2000 in New EU Member States of Central Europe – Assessment Report* (Прилагане на НАТУРА 2000 в новите държави –членки на ЕС – доклад-оценка). Публикация на Програмния офис на IUCN за Централна Европа, издадена във Варшава през 2005 г. Представлява преглед на напредъка по прилагането на

екомрежата в Чехия, Естония, Унгария, Латвия, Литва, Полша, Словакия и Словения (<http://data.iucn.org/dbtw-wpd/edocs/2005-117.pdf>);

- *Ecosystems and Their Goods and Services* (Екосистемите и техните блага и услуги): научна публикация от международен авторски колектив, изследваща ефектите от глобалните промени, в т.ч. и промяната в климата, върху земеделието и различните типове екосистеми по света. (http://www.grida.no/climate/ipcc_tar/wg2/pdf/wg2TARchap5.pdf);
- *Jewels in the Crown – Good Practices NATURA 2000 and Leisure* (Перли в короната – добри практики за съчетаване на НАТУРА 2000 с отдиха) – сравнително проучване, изготвено в Холандия през ноември 2004 г. и финансирано от холандския Експертен център по отдих и развлечения, разглеждащо взаимните ползи за НАТУРА 2000 и туризма на база на примери за добри практики от редица европейски държави. (http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/others/jewels_in_the_crown.pdf);
- *Nature and Biodiversity Cases – Rulings of the European Court of Justice* (Случаи от практиката на природата и биоразнообразието – съдебни решения на Европейския съд). http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/others/ecj_rulings_en.pdf;
- *Attitudes of Europeans towards the issue of biodiversity* – две социологически проучвания на Евробарометър за нагласите на европейците към проблемите на биоразнообразието, изготвени през 2007 и 2010 г.
- *Комуникации и резолюции на ГДОС на ЕК* относно най-често задаваните въпроси за екологичната мрежа НАТУРА 2000. Намират се в Интернет на уебсайта на ГДОС на ЕК;
- *The Habitats Directive – Celebrating 20 Years of Protecting Biodiversity in Europe* – специално издание на ГДОС на ЕК, публикувано през 2012 г. и посветено на 20-годишнината от приемането на Директивата за местообитанията през 1992 г., постиженията и проблемите в опазването и възстановяването на ценните европейски местообитания, както и на настоящото състояние и перспективи на мрежата НАТУРА 2000 в ЕС;
- *Доклади и материали за взаимодействието между устойчивия туризъм и НАТУРА 2000* – издадени от ГДОС на ЕК през периода 1999–2001 г. Достъпни са в Интернет от уебсайта на ГДОС на ЕК;
- *Околна среда за европейци* – месечно списание на Генерална дирекция „Околна среда“ на ЕК. Специално посветените на НАТУРА 2000 теми и материали са поместени в множество броеве на списанието;

За разлика от публикациите в предходните категории, издадените от ГДОС на ЕК следват цялостна информационна логика, която да доведе до качествено изменение на степента на образованост на публиките и постоянен процес на обществено информиране. Дирекцията използва пълноценно възможностите на всички собствени медии (вкл. и собствени масмедии), за да реализира цялостна информационна политика, която да подпомага процесите на утвърждаване и управление на НАТУРА 2000 мрежата. От съществено значение за поддържане на добро разбиране и обществена подкрепа е подходът на прагматично илюстриране на ползите и резултатите от действията, свързани с НАТУРА 2000, на популярен

език. В набора публикационни материали на ГДОС присъства широка гама от информационни тактики, утвърждаващи мрежата, подкрепени както от разбираема интерпретация на правно-нормативна база, така и от добри практики. Подходът на ГДОС позволява удовлетворяване на информационните потребности на специализираните аудитории и на масовата публика. Ефектът от описаните издания се допълва от факта, че всички те са публично достъпни в Интернет, като употребата им в електронен вид е изключително улеснена, предвид факта, че са налични на едно и също място, а именно сайта на Дирекцията, като немалка част от тях са и на български език. Традиционно те се ползват от специализираната българска аудитория, в това число НПО, държавни институции и местни власти, но в по-ниска степен от масовата публика.

Координираният и последователен подход за ефективно използване на всички информационни ресурси и канали, предложен от ГДОС, е универсално приложим и би могъл да бъде заимстван и адаптиран на национално ниво със създаването на механизми за координация и реализация на единна комуникационна политика.

Описвайки информационната картина на темата „НАТУРА 2000“ в България и в частност обезпечаването на комуникационния процес чрез собствени медии, прави впечатление, че на национално ниво се регистрира изключително голямо разнообразие от публикационни материали, т.е. не се наблюдава липса на информация. Съществен проблем обаче, влияещ върху качеството на комуникационните процеси и респективно върху формирането на представите, нагласите и отношенията, свързани с НАТУРА 2000, се оказва липсата на последователност и координация в процеса на информиране.

Може да се каже, че на нивото на съответната организация се реализира избрана комуникационна стратегия, синхронизирана с конкретните цели на организацията или на конкретен неин проект, но липсва обвързаност на тези комуникационни усилия на надинституционално ниво. Това води не само до кампанийност на процесите, но и до разсейване на информацията в публичното пространство и липса на поетапно поставяни информационни фокуси, които да поддържат интереса към темата и да развиват познанието до утвърждаването на устойчива нагласа у заинтересованите страни.

Въпреки голямото изобилие на информация по темата, употребата ѝ изисква усилие от страна на публиките поради често използвана професионална лексика и поради факта, че информацията е разпръсната в различни организации и институции и изисква целенасочено търсене. Това означава, че създадената информация ще достигне главно до активните потребители на темата, а не до всички засегнати от нея.

Следва да се отбележи, че публиките имат различни параметри и са в различна степен засегнати от темата „НАТУРА 2000“. Част от заинтересованите страни, като *собственици и ползватели на земи и гори, предприемачи, инвеститори, бизнес структури, ловци и риболовци*, извършващи дейности или притежаващи собственост на територията на зоните НАТУРА 2000, осъзнават степента, в която темата ги засяга едва когато възникне проблемна ситуация, което неминуемо води до враждебна реакция поради базова липса на информация и/или неразбиране. Ефектът на неразбиране се допълва от факта, че публикуваните комуникационни материали не насочват вниманието и не

акцентират върху ползите от НАТУРА 2000 извън прякото опазване на биоразнообразието.

В процеса на информиране не е използван и потенциалът на регионалните държавни структури, местни и регионални власти като медиатор на информация на местно ниво. Този потенциал тепърва предстои да бъде разгърнат.

Горните изводи се препотвърждават както от данните на проведеното анкетно проучване, така и при преглед на уеббазираните комуникации.

✓ **Уебсайтове на неправителствени организации и проекти**

В съвременните комуникационни процеси Интернет представлява не само удобна технология, но и мощно средство за информиране и убеждаване, чието използване може да има сериозно влияние върху потребителите на различен тип съдържания. От комуникационна гледна точка технологията елиминира влиянието на трета страна върху качеството на информационния процес поради това, че не е необходим посредник между източника на информация и ползвателя ѝ. Тази директна и динамична комуникация превръща обмена на информация в близък до потребителя процес, активен и генерално променящ концепцията за обратната връзка и ролята на ползвателите на информация. Технологията сама по себе си предполага постоянна смяна на ролите между източник и ползвател на информация, което води до качествена промяна във вида, структурата и ефекта от генерираните послания. Следва да се отбележи, че за да бъде технологията разумно използвана, е необходимо натрупването на умения за водене на комуникация в интерактивна среда, планиране на използваните интерактивни тактики и цялостна концепция за виртуалната комуникационна политика, а не просто създаване на уеббазирано съдържание.

Прегледът на най-популярните български сайтове обаче показва, че те не са използвани ефективно като комуникационен инструмент. Липсва и обща комуникационна платформа за НАТУРА 2000, която не само да е водеща по отношение на предоставяната актуална информация, но и да консолидира междуетаблициционния обмен на информация, да поддържа удобни за ползване от различен тип аудитории бази данни, да използва съвременните възможности за експресивно и въздействащо информиране. Ролята на такава платформа би следвало да играе създадения по проект продукт www.natura2000bg.org, чиято ефективност би могла силно да нарасне при промяна на функциите, концепцията и организацията на информационния процес.

Предвид факта, че Интернет е най-предпочитаното комуникационно средство, следва да се обърне сериозно внимание на бъдещото използване на Интернет-базираните комуникационни инструменти. Необходимостта от цялостна, партньорски приета концепция за комуникирането на НАТУРА 2000 в българското Интернет пространство от страна на основните генератори на информация (държавни институции и НПО) се потвърждава и от данните на проведеното анкетно проучване.

Най-висок брой от анкетираните най-често получават информация за НАТУРА 2000 от български сайтове в Интернет – 57,2%, следвани от 42,1% от националните медии, 33,1% от информационни материали на държавни институции, 22,8% от срещи, семинари и обучения, 22,3% от чуждестранни сайтове в Интернет, 16,3% от регионалните медии, 15,6% от информационни материали на НПО, 12,5% от информационни материали на местната власт, 12%

от лични контакти и 2,1% от чуждестранни медии. (Процентът надвишава 100, тъй като анкетираните са отбелязали повече от една възможност). Най-предпочитаните канали за получаване на информация по теми, свързани с НАТУРА 2000, са Интернет – с 44,3%, директна поща (рекламно-информационни материали) – 16,6%, и 16,3% чрез лични контакти от типа „лице в лице“. На следващо място сред предпочитанията към информационните източници с 13,1% се нарежда телевизията, 2,4% предпочитат да се информират чрез вестници, 1,9% чрез списания, а 5% нямат предпочитания. Само 0,4% са ориентирани към радиото като източник на информация.

Тази аранжировка на комуникационните канали подсказва и че заинтересованите страни не са склонни на този етап да възприемат задълбочени аналитични материали, каквито обикновено се публикуват в специализирани списания и в част от вестниците. Подобно разпределение вероятно е и плод не само на характера и наличното познание по темата, но и на още два допълнителни фактора, свързани с цената на информацията и времето, отделено за нейното намиране, както и с технологичните характеристики на източниците на информация, като достъпност, повсеместност, експресивност. 78% от анкетираните предпочитат информацията за НАТУРА 2000 да им бъде поднасяна на популярен език, а само 16,6% – на експертен. Малък процент (5%) нямат предпочитания към стила на информацията.

Проучване на сайтовете, съдържащи в повече от 50% от съдържанието си информация за НАТУРА 2000, извади на преден план десетте най-тясносвързани с темата уебсайта, посочени в таблицата по-долу.

Интернет комуникационни инструменти, създадени и поддържани от НПО	
БДЗП / БърдЛайф България	http://www.bspb.org/
ФПС „Зелени Балкани“	http://www.greenbalkans.org/
Българска фондация „Биоразнообразие“ (БФБ)	http://bbf.biodiversity.bg
Асоциация на парковете в България	http://www.bg-parks.net/main.php?act=
НАТУРА 2000 България – Проект „Изграждане на мрежата от защитени зони НАТУРА 2000 в България“. От 2 години този сайт се поддържа от МОСВ:	http://www.natura2000bg.org/
Сдружение за дива природа (СДП) „Балкани“	http://balkani.org/
Регионален екологичен център за Централна и Източна Европа (РЕЦЦИЕ)	http://www.rec.bg/
WWF DCP България	http://www.wwf.bg/?referer=bulgaria; http://bulgaria.panda.org
Информационен и учебен	http://www.ceie.org/index.php/bg/

Някои от сайтовете имат допълнителни комуникационни инструменти, подкрепящи процеса на поддържане на информационния поток и обратната връзка, като например електронни бюлетини, за които ползвателите да се абонират чрез сайта или чрез форуми.

Всички посочени уебсайтове съдържат информация за НАТУРА 2000 в България, която в някои случаи е твърде подробна, включително и за комуникационни дейности като част от съответни проекти на организациите, притежатели на сайтовете. В домейните са включени и страници на конкретните проекти, съдържат се и линкове към сайтовете на други подобни организации и проекти.

Използването на тази информация е обаче от хора, у които темата НАТУРА 2000 вече е предизвикала устойчив интерес и те или са на етапа на формиране на позиция, или вече са изградили такава. Това обикновено е ограничен кръг публики, които имат професионален или социален природозащитен интерес, т.е. това са групи от хора, които са по-активни по отношение на темата от останалите и често пъти с по-висока степен на образование.

Не трябва да се забравя, че търсенето на информация в Интернет по определена тема е активно комуникационно поведение, което се проявява на етапа, когато индивидите са лично засегнати от темата или проявяват изявен, личностно дефиниран интерес. Описаните по-горе сайтове, въпреки тяхната достъпност, не са за масова употреба и предполагат именно целенасочено търсене на информация, а освен това отразяват и позицията на съответната организация по темата.

В случая не е налице комуникационен инструмент, който да е създаден, за да удовлетвори потребностите на всички аудитории, който да е удобен за ползване, актуален, достоверен, надежден, авторитетен в оценките на всички заинтересовани страни и да е добил висока степен на популярност.

Предвид възможностите на съвременните технологии би могло да се развие цялостна концепция за информационна платформа, разработвана и поддържана със съвместните усилия на водещите в комуникацията страни, в която да бъдат предвидени и множество специфични допълнителни инструменти. Може да се използва отчасти и опитът на посочените по-горе платформи СНМ и БулБиоНет. Такива например са популярни и специализирани електронни издания, виртуален нюзрум, секции за научна и популярна информация, включително и забавно-игрови модели, утвърждаващи определен тип поведение. От особено значение за ефективността на подобен комуникационен инструмент е той да отговори адекватно на потребностите от информация на всички заинтересовани страни, да предлага структура, която не изисква допълнителни усилия от потребителите, и да е много популярен, т.е. умело брандиран.

Не може да се пренебрегне фактът, че въпреки предпочитанието на заинтересованите страни да получават информация чрез Интернет, съществува

сегмент от хора, които са пряко засегнати от темата НАТУРА 2000 и изпитват остра необходимост от информация, но не разполагат с технологични или познавателни възможности да я усвояват чрез съвременните информационни технологии. Такива например са някои собственици на земи, попадащи в зони от НАТУРА 2000, земеделски или други производители или хора над определена възраст, които изпитват определени затруднения или ограничения при използването на технологии. По тази причина Интернет базираните комуникационни инструменти не следва да се разбират като панацея за информационния процес, а следва да се комбинират с конвенционални комуникационни средства и канали за достигане до всички заинтересовани страни и широко покритие на общественото информиране. В този смисъл следва да се потърси баланс между информационната продукция на собствените медии и тази, предназначена за масмедии, както и да се помисли в посока на по-ефективно използване на регионалните медии и комуникациите „лице в лице“ там, където те са от решаващо значение за процеса на информиране.

Не без значение в анализа на информационното обезпечаване на темата „НАТУРА 2000“ в България е и производството на аудиовизуални продукти, тъй като от комуникационна гледна точка те са експресивни и бързо запомнящи се и правилното позициониране и медиране на такива продукти би могло да бъде особено ефективно както от информационна, така и от мотивационна гледна точка. За съжаление не са налични надеждни данни за разпространението на представените по-долу аудиовизуални продукти, така че изводите и оценките за тях в настоящия анализ се базират само на съдържателната структура и предназначение на тези продукти.

✓ **Аудиовизуални продукти:**

- **Български национални паркове, 2002 г.** – мултимедийен диск за трите национални парка в България – „Рила“, „Пирин“ и „Централен Балкан“. Изготвен е съвместно от дирекциите на трите парка с финансовата подкрепа на USAID и БШПОБ. Представлява сбор от факти, снимки, видеоматериал и художествена анимация. Това е първата по рода си мултимедийна презентация на защитени територии, правена в България. Има високо качество и е позната сред природозащитната общност, но е слабо популярна сред масовата публика дори и в районите на трите парка, което показва слабо популяризиране.
- **Филм и клипове за НАТУРА 2000 на СДП „Балкани“** – поредица от информационни филми за България в екологичната мрежа НАТУРА 2000. Според анотацията към филмите, погрешното схващане за същността на НАТУРА 2000, страхът на хората, че биха могли да изгубят собствеността върху земята, както и незнанието за ползите от НАТУРА 2000, са породили отрицателни реакции сред населението. СДП „Балкани“ и продуцентска къща „СВИДАС“ са изработили един 12-минутен филм с обща информация за НАТУРА 2000, както и 60 малки клипа, представящи повечето предложени защитени зони. Основно видеоматериалите се разпространяват в Интернет от сайта на СДП „Балкани“. Инициативата е подкрепена финансово от Посолството на Кралство Холандия по програма „Малки проекти на Посолството“ (МАТРА КАП) и е изпълнена в рамките на проект „Повишаване на информираността и създаване на положително отношение на обществеността към НАТУРА 2000“.

- *Филм „НАТУРА 2000 в България“ на ФПС „Зелени Балкани“, 2008 г.* – 31-минутен документален филм, изработен с финансовата подкрепа на МОСВ по договор с ПУДООС в рамките на проекта „Изграждане на мрежата НАТУРА 2000 в България – фаза 2“. Филмът отразява както богатствата на българската природа, така и процеса по първоначално изграждане на екомрежата у нас.
- *Българската гора – настояще, но дали с бъдеще, 2007–2008 г.* – документален филм на ФПС „Зелени Балкани“ за българската гора, браконьерството и нерегламентирани практики. Филмът представя 8 от разследваните от природозащитната организация случаи, които обобщават и илюстрират най-типичните нарушения и нерегламентирани практики в ущърб на българската гора през последните 15 години. Разследванията са проведени благодарение на съдействието на Демократичната комисия към Посолството на САЩ в България, Американската агенция за Международно развитие, ДПК Консултинг и Тръста за развитие на гражданското общество в Централна и Източна Европа. Филмът има подкрепящ характер спрямо усилията на държавните институции за опазване на зеленото богатство на България. Не е наличен в Интернет, а само на дисков носител, разпространяван от ФПС „Зелени Балкани“.
- *Презентация – клип и информационни материали* за НАТУРА 2000 в България на Коалиция „За да остане природа в България“;
- *Информационен клип на МОСВ „Какво е НАТУРА 2000?“, 2008 г.* – клипът, изготвен от МОСВ с цел популяризиране на ползите от изграждащата се екологична мрежа НАТУРА 2000. Предназначен е за ТВ излъчване. Посланията му са ясни и кратки. Насочени са към всички засегнати страни от мрежата НАТУРА 2000 – бизнеса (инвеститори) и значението на мрежата за тях, за местната общност като възможност за нов поминък, за земеделските стопани като печалба от висококачествени екологични продукти. Клипът има позитивно и утвърждаващо въздействие. Посланието му е „НАТУРА 2000 – отговорност да съхраним богатствата на Земята и шанс да живеем в по-добра среда“.
- *Жив символ или музеен експонат* – 39-минутен документален филм на ФПС „Зелени Балкани“ – клон Стара Загора, за дейностите по опазване на царския орел. Реализиран е в рамките на проект „Консервационни дейности за целеви видове от Директивата за птиците на ЕС – белошипаветрушка, черен лешояд и царски орел в основните им местообитания в България“, финансиран от ЕС и държавния бюджет чрез ОПОС 2007–2013 г. Разпространява се безплатно, но само на дисков носител, не е достъпен в Интернет.
- *Казусът планински кеклик* – 27-минутен документален филм на ФПС „Зелени Балкани“ и НЛРС „Съюз на ловците и риболовците в България“ за дейностите по опазване на планинския кеклик, извършвани от двете организации на територията на страната. Участието на НЛРС е поради факта, че видът е ловен обект, но голяма част от местообитанията му попадат в планински зони от НАТУРА 2000. Разпространява се безплатно, но само на дисков носител, не е достъпен в Интернет.
- *Biodiversity 2010* – мултимедиен диск, издаден през 2010 г. от Европейската агенция по околна среда (ЕЕА), предназначен да популяризира дейностите на Агенцията за опазване на природата, включително и по отношение на НАТУРА 2000.

От изложената информация е видно, че основен проблем на създадените аудиовизуални продукти е тяхното разпространение. С изключение на

телевизионния клип на МОСВ, нито един от информационните и/или образователни материали няма осигурен достъп до широката общественост, което силно ограничава ефекта върху аудиториите и не подпомага процеса на утвърждаване на НАТУРА 2000 или на определени екологични практики. За да бъде използван целият потенциал на аудиовизуалните продукти, е необходима не само качествена концепция за съдържанието, посланието и дизайна, но и използването на повсеместен, достъпен и авторитетен канал за комуникация, чрез който продуктите да бъдат разпространявани.

Основен недостатък на аудиовизуалната продукция, създавана в рамките на изпълнението на конкретни проекти, е, че тя по-скоро обслужва целите на дадения проект, а не информационните потребности на публиките, както и че рядко има яснота или комуникационен план, съпътстващ създаването на продукта, който да осигури неговото популяризиране и последващо разпространение.

Предвид гореизложеното, от съществено значение за ефективността на НИКС е оптималното съчетаване между комуникационни тактики и каналите за комуникация, свързани с тях. По тази причина в рамките на настоящия анализ на информационното обезпечаване е обърнато специално внимание на масмедиите и масмедийните продукти.

✓ *Медия анализ*

✓ *Телевизионни материали:*

През разглеждания период (2000–2012) в различни национални и регионални телевизионни медии са излъчвани голям брой кратки репортажи, засягащи ценността на различни природни забележителности и/или проблеми, нарушения и посегателства, свързани с тях. През периода 2009–2012 г. такива репортажи зачестяват и темата „НАТУРА 2000“ влиза и в новинарските емисии, предимно поради наличието на проблемни казуси. В рамките на настоящия анализ не е възможно да бъде разгледана и анализирана цялата телевизионна продукция, свързана с НАТУРА 2000, включително и поради липсата на такъв архив, но ще бъде обърнато внимание на два знакови телевизионни материала, придобили широка популярност. Тяхното разглеждане е свързано с директното им влияние при формиране на общественото мнение за НАТУРА 2000.

→ *НАТУРА 2000* – информационен клип на БНТ, излъчен през 2006 г. в рамките на популярната по това време поредица „100 въпроса и отговора за Европейския съюз“. Клипът показва както кадри от природни забележителности, така и интервюта с експерти и полеви моменти от процеса по изграждане на екомрежата у нас. Съпроводен е с ясно разбираем обяснителен текст. Представлява добър пример за телевизионен информационен материал. Наличен е и в Интернет за сваляне от различни платформи и в архива на БНТ. За съжаление не е обвързан в контекста на цялостна информационна кампания за НАТУРА 2000.

→ *Иракли* – гореща тема в рамките на 60 минути в предаването „Часът на Милен Цветков“, излъчено по Нова телевизия през октомври 2006 г. Съвпада по период с гореописания материал на БНТ. Този период е подготвителен за официалното влизане в сила на задълженията на страната по НАТУРА 2000 в рамките на ЕС. По това време темата *Иракли* и незаконното строителство в тази бъдеща защитена зона е една от най-популярните и дебатираните теми в България.

Тя става повод за създаване на нови граждански сдружения, каквото е например „Да спасим Иракли“ и др. Предаването дава трибуна на двете противопоставени страни – инвеститори и природозащитници. Това предаване си остава един от най-дългите ТВ-материали, излъчени във високогледаемо време на популярен дискуссионен формат. Материалът придобива широко разпространение и в Интернет.

В края на 2012 г. се наблюдава повторно активизиране на интереса на телевизиите към темата НАТУРА 2000. Това се дължи на обществения дебат, свързан със Закона за горите през лятото на същата година, както и с установени нерегламентирани практики в горския сектор. Интерес за националните ТВ медии представляват и въпроси, свързани с изясняване на функциите и задълженията на новосъздадените шест Държавни горски предприятия, както и с мястото на екосистемните услуги и биоразнообразието при изготвянето на горскостопанските планове и др.

Прави впечатление, че темата „НАТУРА 2000“ не е трайно присъстваща в медийния дневен ред, а потенциалът на ТВ като най-експресивна, въздействаща и широкодостъпна медия не е разгърнат и използван с цел създаване на позитивни нагласи към екологичната мрежа.

Няма информация и данни някои от създадените аудиовизуални продукти, описани в настоящия анализ (с изключение на ТВ клип на МОСВ) да са излъчвани в национални ТВ или да е договорено платено излъчване. Няма информация и за съвместни проекти между държавни институции, НПО и медийни групи, нито за съвместни ТВ продукции и др.

✓ **Публикации в периодичния печат:**

За целите на настоящия анализ са използвани данни от доклада *Анализ на наличната информация за направеното досега за комуникиране на мрежата НАТУРА 2000 в България и очертаване на основните проблеми от комуникационна гледна точка*, изготвен от Българска фондация „Биоразнообразие“ (БФБ) по поръчка на Министерството на околната среда и водите в изпълнение на обществена поръчка по договор № 1563/24.02.2010 г. за разработване на Техническо задание за Национална информационна и комуникационна стратегия (НИКС) за мрежата НАТУРА 2000 в България.

В рамките на доклада е изготвен контент-анализ на публикациите по темата „НАТУРА 2000“ за периода от ноември 2006 до юли 2007 г., като са изследвани 245 публикации, от които 51 от вестник „24 часа“, 47 от вестник „Дневник“, 35 от всекидневника „Дневен Труд“, 28 от „Сега“, 27 публикации от „Монитор“, 23 от „Стандарт“, 21 от ежедневника „Новинар“ и 13 от вестник „Дума“. По-долу са представени изследваните издания **/данните за вестниците се уточняват в момента/.**

- **Вестник „Дума“** е национален ежедневник, наследник на изданията „Работник“, „Социалист“, „Работнически вестник“ и „Работническо дело“. Излиза под заглавие „Дума“ на 4 април 1990 г. В сегашния си облик ежедневникът се издава от 29 октомври 2001 г. В Интернет е наличен на адрес (www.duma.bg). Определя се като ляв и социално ориентиран вестник.
- **Вестник „Сега“** е частен национален всекидневник. Излиза на пазара от 1997 г. Негов издател е „Сега“ АД. Разпространява се шест дни от седмицата (без неделя),

като делничното издание е в 24 страници и акцентът в него е върху актуална информация от деня и аналитични материали за проблемите на обществото, политика, икономика, култура и спорт. Съботните издания на „Сега“ са в 56 страници и предлагат по-развлекателни материали на своите читатели. Той е единственият български всекидневник, носител на наградата за източноевропейска преса „Буцериус“, връчвана от германската фондация „Цайт“. Призът се дава за добра журналистика, отстояване на свободното слово и идеите на гражданското общество (www.segabg.com).

- **Вестник „Стандарт“** е основан през 1992 г. като национален информационен всекидневник. Издател на вестника е едноличната частна акционерна компания „Стандарт нюз“. Вестник „Стандарт“ ползва услугите на всички световни информационни агенции, като разполага и със собствена кореспондентска мрежа в големите градове на България. „Стандарт“ се развива в синхрон и с новите информационни технологии. Това е един от първите и най-предпочитани вестници у нас, който може да се чете в глобалната информационна мрежа. Той е и първият български всекидневник, който ежедневно се публикува в електронен вариант на английски език на адрес (<http://www.standatrnews.com>).
- **Вестник „Дневен труд“** е първият брой на вестник „Труд“ и излиза на 1 март 1936 година. До 1992 година съществува като орган на синдикатите, а след това става частен национален всекидневник. Днес „Дневен труд“ е най-тиражираният български вестник, ползващ се с огромен авторитет. Той се самоопределя като доайен сред периодичните издания у нас. Негов издател е „Вестникарска група България“ (ВГБ). Дружеството е специализирано в извършването на издателски услуги. Клиенти на „Вестникарска група България“ са издателствата „Медиа Холдинг“, „168 часа“, Издателство за списания „Медиа“, „Медиа Партнер“, Пресгрупа „Утро“, „Български фермер“ и Книгоиздателска къща „Труд“. „Дневен труд“ излиза всеки ден в 40 страници. Ежедневникът има 16 редовни рубрики. Когато изданието има приложения, излиза в 48, 56 или 64 страници. Достъпен е и в Интернет на адрес (www.trud.bg).
- **Вестник „24 часа“** е национален ежедневник. Самоопределя се като „Всекидневник за новините, каквито са“. Издава се от „Вестникарска група България“. „24 часа“ излиза всеки ден в 40 страници. Сред постоянните рубрики на вестника са „България“, „Животът“, „Анализи“, „Бизнес“, „Пазар“, „Криминал“, „Съкровища“, „Волян“, „Малки обяви“, „Справочник“, „Свят“, „Спорт“, „Оживление“ и други. Характерен е с наличието на любопитна информация както от чуждестранния печат, така и за събития, факти и личности от нашата страна. Вече е достъпен и в мрежата на адрес (www.24chasa.bg).
- **Вестник „Новинар“** излиза на българския медиен пазар всеки ден. На страниците на вестника – присъстват постоянните рубрики „България“, „Икономика“, „Общество“, „Забава“, „Култура“, „Свят“, „Спорт“, „Анализи и коментари“, предлагащи информация от обществения живот в страната и света. „Новинар“ е наличен и в електронна версия на Интернет адреса си www.novinar.org.
- **Вестник „Дневник“** е част от групата информационни издания „Капитал“. Излизаше от понеделник до петък в 40 страници. Определяше себе си като всекидневникът с най-голяма бизнес секция в българската преса. От 31.11.2011 г. преустановява издаването на хартиена версия и съществува само в електронен вариант на адрес www.dnevnik.bg. Наследникът на Дневник на хартия е „*Kapital Daily*“, който в електронен вариант може да се намери на уебадрес Capital.bg

→ *Вестник „Монитор“* е националният всекидневник, който излиза на пазара на печатните медии у нас за първи път на 28 септември 1998 г. Създаден е от членовете на пресгрупата, основали вестниците „168 часа“ и „24 часа“. Издание е на „Монитор“ ООД. Само 2 месеца след излизането на първия му брой, на 7 декември 1998 г., вестникът можеше да бъде видян и в Интернет като електронно издание. Днес изданието има 80 милиона посещения, по 500 000 посещения на ден, читатели от 45 страни и над 42 хиляди хита на ден. Страницата, на която може да бъде четен „Монитор“ в информационната мрежа, е www.monitor.bg.

Сравнителен анализ на броя на публикациите през изследвания период ноември 2006 – юли 2007 г.

МЕСЕЦ ГОДИНА	НОЕМ ВРИ 2006	ДЕКЕМ ВРИ 2006	ЯНУА РИ 2007	ФЕВРУ АРИ 2007	МАР Т 2007	АПРИ Л 2007	МАЙ 2007	ЮН И 2007	ЮЛ И 2007
„Дума“	1	3	7	1	1	-	-	-	
„Дневен труд“	3	5	8	4	4	2	1	3	5
„Сега“	5	6	5	4	1	1	-	4	2
„Стандарт“	1	1	9	9	2	-	1	-	
„Новинар“	1	5	8	3	1	-	1	-	2
„24 часа“	3	8	10	14	6	4	1	1	4
„Дневник“	3	12	6	8	3	4	2	6	3
„Монитор“	-	5	8	11	-	1	1	-	1
ОБЩО	17	45	61	54	18	12	7	14	17

От изследваните от БФБ общо 245 комуникационни единици за периода ноември 2006 – юли 2007 г. най-много на брой са тези във вестник „24 часа“ – 51. Най-малък брой публикации по темата за разглеждания период има във всекидневника „Дума“ – 13.

Резултатите от направения анализ сочат, че най-много материали за НАТУРА 2000 са публикувани през януари 2007 г. в осемте ежедневника – общо 61 комуникационни единици. През ноември 2006 г. МОСВ поставя начало на информационна кампания за НАТУРА 2000. Ефектът от кампанията е ясно проследим през следващите 3 месеца, когато се наблюдава поетапно увеличение на медийния интерес. От 17 през ноември 2006 г. публикациите достигат до 61 през януари 2007 г. Големият брой публикации през тези месеци са свързани със синергичния ефект от кампанията и събитията през периода.

Сред анализиранияте комуникационни единици преобладават написаните от конкретен журналист, работещ по темата НАТУРА 2000 (61% от изследваните). Останалите 39% от материалите са разработени от екип на съответния всекидневник. Не са малко публикациите и с двама автори. Повече от половината анализирани единици са придружени от снимков материал, карикатури, схеми,

карти и други графични изображения – 65,7 на сто. Преобладават също така и кратките текстове до 40 реда. Те представляват 67% от анализираните, останалите 33% са до 140 реда. Публикациите по темата са най-често на вътрешните страници на вестниците, като едва 10,7% от единиците са поместени на първа или втора страница.

В изследвания период в анализираните осем ежедневника са публикувани материали повече в подкрепа на екологичната мрежа НАТУРА 2000, отколкото срещу нея. 92 са публикациите, създаващи нагласа в защита на мрежата, срещу 54, в които е посочено становището на нейните противници. От 245 анализирани материала от пресата, в 39 обект на коментар са действията на правителството в кампанията по популяризиране на същността на екологичната мрежа.

Анализът на предпочитаните от журналистите източници на информация по темата „НАТУРА 2000“ показва, че информацията, постъпвала или респективно търсена, е предоставяна поравно от неправителствения сектор и от пресцентъра на МОСВ. В 46 комуникационни единици са цитирани като източници на информация сдружения от коалицията „За да остане природа в България“ и в също толкова – МОСВ. В останалите е посочен друг източник.

В наличните данни няма информация за осъществени партньорства, рамкови споразумения или договори с печатни издания за периодично отразяване на темата. Не са налице и данни от медийни мониторинги при изпълнение на конкретни проекти, за да се отчете ефектът от медийното отразяване. Няма информация за проекти, свързани с НАТУРА 2000, в които да са партнирали печатни издания. Прави впечатление, че ролята на регионалните и местните издания е силно подценена. Не са предприемани и инициативи за привличане и специфично образование на медийната публика, като е игнориран фактът, че медиите освен канал за комуникация са и заинтересована страна.

Очевидна е необходимостта от реструктуриране на модела на взаимодействие с най-предпочитаните от заинтересованите страни масмедии, ясно дефиниране на тяхната роля в комуникационния процес по НАТУРА 2000 и привличането им като партньор в него. Качественото текущо информирание на национални и регионални медии е не само елемент на утвърждаването на НАТУРА 2000 като значима тема в обществения дневен ред, но и начин за формиране на трайни обществени нагласи и разбиране. Не без значение е фактът, че ефектът от комуникационната активност чрез масмедиите се простира далеч отвъд конкретните продукции или издания не само поради присъствието на медиите в Интернет, но и поради съществената им роля в процеса на формиране на обществено мнение.

В заключение, анализът на информационното обезпечаване на процеса на комуникиране на НАТУРА 2000 в България сочи, че въпреки наличието на множество и разнообразна по вид и съдържание информация, произведените комуникационни материали не са обвързани в обща стратегия. От гледна точка на ефективността на комуникацията информационната картина е силно фрагментирана, разсеяна, без информационен фокус и без ясни роли на участниците в комуникационния процес и споделени цели. Стихийното производство на информационни материали от всякакъв тип и с най-различен източник води не само до противоречиви интерпретации, но и до силно ограничен ефект върху заинтересованите страни, който допълнително се редуцира от неясните и ограничени тиражи, неподходящ избор на

комуникационни канали и оскъдно разпространение на продукцията. Не на последно по важност място кампанийното издаване на комуникационни материали в рамките на конкретни проекти на различни организации, без наличието на обща идея, последователност или съгласуваност води до медирането на разнопосочни послания, което от своя страна генерира подозрение към темата, напрежение в комуникацията, а в някои случаи и митове. Може да се твърди, че въпреки огромния набор от комуникационни материали основни групи от заинтересованите страни и към момента остават слабо информирани и без съществено разбиране за ползите и функциите на НАТУРА 2000, което се потвърждава и от данните от проведеното анкетно проучване.

1.1.3. Анализ на институционалната среда

За да се реструктурира адекватно комуникационният процес, от съществено значение е да се анализира ролята и интересът на всички участници в него. Анализът на институционалната среда е необходим и за правилното последващо идентифициране на конкретни комуникационни тактики в НИКС.

Сред идентифицираните при разработването на НИКС заинтересовани страни в процеса на утвърждаване и управление на НАТУРА 2000 мрежата в България са:

- ✓ **Държавни органи и институции на национално, регионално и местно ниво**, отговорни и ангажирани с установяването и прилагането на правни и регулативни норми при управление на зоните НАТУРА 2000 в България;
- ✓ **Неправителствен сектор и други институции:**
 - *Неправителствени организации;*
 - *Академични и образователни институции;*
- ✓ **Собственици и ползватели на земи, гори и водни обекти, предприемачи, инвеститори, бизнес структури, ловци и риболовци;**
- ✓ **Местни общности;**
- ✓ **Медии.**

Описаните тук организации и институции създават рамката на институционалната среда, в която се реализират дейностите, свързани с НАТУРА 2000. На базата на идентифициране на интереса на всеки от участниците по отношение на НАТУРА 2000 и в частност в процеса на комуникиране на мрежата са определени ролята и функциите на съответните институции и организации от гледна точка на НИКС. В таблицата по-долу е направена систематизация на всички идентифицирани структури.

Анализ на институционалната рамка и заинтересованите страни за целите на НИКС за НАТУРА 2000

Заинтересовани страни	Функции и роля по отношение на НАТУРА 2000 и в частност на НИКС
<p>→ Министерството на околната среда и водите (МОСВ) и структури на МОСВ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ Дирекция „Национална служба за защита на природата“; ◦ Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС) и регионалните инспекции по околна среда и водите (РИОСВ); ◦ Басейнови дирекции (БД) за управление на водите. 	<p>Централната отговорна институция за реализация на политиката в сферата на биоразнообразието е Министерство на околната среда и водите (МОСВ). Заедно с неговите поделения, МОСВ привежда в действие националните приоритети в сектор „Околна среда“, както и реализацията на европейските и международни задължения на страната. Това обуславя високата степен на заинтересованост на институцията и нейните подразделения към утвърждаване и правилно управление на зоните от мрежата НАТУРА 2000. Институцията има ресурса и капацитета да играе ролята на координатор в провеждането на комуникационната политика за НАТУРА 2000. Съгласно чл. 9 от Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) в задълженията на МОСВ влиза и обезпечаването на национални и регионални информационни кампании.</p>
<p>→ Висш експертен екологичен съвет (ВЕЕС).</p> <p>→ Национален съвет за биологично разнообразие (НСБР).</p>	<p>ВЕЕС и НСБР са органи, съставени от представители на държавните институции, научните среди и неправителствени организации. Тяхната функция е да формират политики, както и важни решения по ключови въпроси, законодателни актове и др., касаещи околната среда и биологичното разнообразие, в т.ч., за НСБР, приемането на обхвата на мрежата НАТУРА 2000 в България през периода 2004-2009 г. Въвличането на двата съвета в процеса на комуникиране на НАТУРА 2000 е ключово важно от гледна точка на формирането на консенсусно мнение за мрежата и осигуряването на подкрепа на ниво политики за инициативите планирани в НИКС.</p>
<p>→ Министерство на земеделието и</p>	<p>МЗХ управлява изпълнението на редица мерки в рамките на Програмата за</p>

храните (МЗХ), вкл. областни служби „Земеделие“ (ОблСЗ) и общински служби „Земеделие“ (ОбщСЗ).

→ Поделенията на Изпълнителната агенция по горите (ИАГ): РДГ, ДГС/ДЛС; Държавни горски предприятия.

развитие на селските райони, в която са включени т.нар. агроекологични плащания, развитието на биоземеделие и т.н., които осигуряват ключов ресурс за развитие на териториите, включени в НАТУРА 2000. От добрия междуинституционален обмен зависи качеството на изпълнение на НИКС.

Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ), чрез своите 27 териториални областни офиси, е важен източник на информация за земеделските производители, чийто земеделски площи попадат в различни зони по НА ТУР А 2000 основно по отношение на техните задължения за опазването на земеделските им площи в НА ТУР А 2000 и възможностите им за подпомагане за тях. Подробна информация за функциите и задачите на НССЗ и нейните офиси, както и координати за контакти с тях може да се намери на сайта на Службата- www.naas.government.bg.

Съгласно чл. 9 от Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) в задълженията на МЗХ, също както и на МОСВ, влиза обезпечаването на национални и регионални информационни кампании за разясняване на предназначението и целите на НАТУРА 2000 зоните.

ОблСЗ/ОбщСЗ в много случаи са важни източници на информация, включително и по отношение на границите и ползванията на поземлените имоти, попадащи в НАТУРА 2000. Подробна информация за функциите и отговорностите на ОблСЗ/ОбщСЗ, както и координатите за контакт с тях, може да се получи от уебсайта на МЗХ: <http://www.mzh.government.bg/>.

ИАГ и нейните териториални поделения са от особена важност при всички въпроси, касаещи горите и земите от горския фонд в НАТУРА 2000, и следва да бъдат включвани във всички обсъждания, действия, дейности и решения, касаещи защитените зони по места. Това им отрежда и активна роля в процеса на комуникиране на НАТУРА 2000.

Координацията на действията на МОСВ и МРРБ при изпълнението на стратегически инфраструктурни проекти, както и правилното комуникиране на

<p>→ Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ).</p> <p>→ Министерство на икономиката, енергетиката и туризма (МИЕТ).</p> <p>→ Министерство на вътрешните работи (МВР) и Агенция „Митници“ (АМ).</p>	<p>самите проекти е определящ фактор за позитивното позициониране на НАТУРА мрежата в общественото пространство. Не без значение е, че ресурсът, дислоциран в ОПРР, управлявана от МРРБ, има косвено значение за опазването на биоразнообразието, но проектите, изпълнявани с този ресурс, могат да генерират и екологични ползи. Ефектът от такива ползи би бил осезаем само при координация на секторните политики в сферата на регионалното развитие и в екологията. Следва да се обърне внимание, че МРРБ има ролята на комуникатор на генерираните екологични ползи в рамките на ОПРР.</p> <p>Същото се отнася и за дейностите и проектите, попадащи в компетенцията и правомощията на МИЕТ. От особена важност за комуникиране както на екологичните преки ползи, така и дългосрочните неекологични ползи, свързани с качеството на живот в териториите, попадащи в НАТУРА 2000, е развитието на всички видове алтернативен туризъм и инвестициите в зелената енергетика (ветропаркове, фотоволтаици, мини- и микро-ВЕЦ). Следва да се отбележи, че и двата типа икономически дейности са ключови за НАТУРА 2000 и могат да повлияят върху зоните както положително, така и отрицателно.</p> <p>МВР и АМ имат значение само в някои конкретни случаи и аспекти, например при преследване на браконьерството и на трафика на защитени видове и изделия от тях, попадащи в обхвата на Вашингтонската конвенция (CITES), като в тази посока е необходимо тясно сътрудничество с МОСВ и РИОСВ.</p>
<p>→ Областни управители и областни администрации.</p> <p>→ Кметовете, общинските съвети и общинските администрации на общините. Кметовете и кметските</p>	<p>Областната управа привежда в действие държавната политика по места, но нейните функции касаят природозащитата и НАТУРА 2000, доколкото по ЗБР и областните администрации имат функции за контрол и разрешителен режим. Въпреки това областните управи са източник на актуална, точна и детайлизирана информация на ниво региони, която е важна за текущото изпълнение на НИКС, могат да осигурят процеса на комуникиране по региони и да оказват подкрепа в процеса на мониториране на реализацията на НИКС.</p> <p>Общинските администрации изпълняват решенията на общинските съвети и</p>

<p>наместници на селата в тези общини.</p>	<p>кметовете на общините, като имат и значителни задължения и правомощия по отношение на качеството и опазването на околната среда, включително и биоразнообразието. Това обуславя тяхната принципна заинтересованост от утвърждаване и правилно комуникиране и управление на зоните от мрежата НАТУРА 2000. От значение за планирането и реализацията на НИКС е и фактът, че местната власт има най-пряк досег до тенденциите и процесите в конкретните територии, възможните проблеми и свързаните с тях нагласи. В този смисъл подкрепата и участието на местните власти в процеса на комуникация на НАТУРА 2000 е от огромно значение за изграждането на доверие към мрежата.</p>
<p>→ Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания (ИБЕИ) при БАН.</p> <p>→ Научни звена и институти по места.</p>	<p>Институтът по биоразнообразие и екосистемни изследвания при БАН (ИБЕИ) е създаден на 1 юли 2010 г. след сливане на Института по зоология, Института по ботаника и Централната лаборатория по обща екология. В ИБЕИ се осъществяват значими научни изследвания от национален и наднационален мащаб в областта на теоретичните и приложните аспекти на екологията, биоразнообразието, опазването на околната среда и устойчивото ползване на биологичните ресурси. ИБЕИ има свои представители във ВЕЕС.</p> <p>Различните други местни научни звена и институти са важен източник на информация и експертиза при изпълнението на дейности, свързани с опазването на околната среда и в частност на биоразнообразието. Те са и генератор на иновативни подходи, ноу-хау и практики, които спомагат да бъдат определящи за качеството на управление на НАТУРА 2000 мрежата. Тяхната дейност има консултативен характер по отношение на бизнеса и реализацията на конкретни инвестиционни инициативи с екологично въздействие.</p>
<p>→ ВУЗ-ове на територията на страната.</p>	<p>Някои ВУЗ-ове поддържат биологични и/или екологични специалности. В тези случаи интересите и целите им по отношение на мрежата НАТУРА 2000 са сходни с описаните по-горе за ИБЕИ, като в много случаи те развиват и съвместна дейност с ИБЕИ. От значение за развитието на НАТУРА 2000 мрежата са също</p>

<p>→ Детски градини, начални и средни училища.</p>	<p><i>така различните мениджърски специалности, включително агромениджмънт, управление на туризма и др., специалностите, в които се изучава управление на проекти, устойчиво и/или регионално развитие. Качеството на това обучение е фактор за доброто управление на мрежата в дългосрочен план. ВУЗ-овете разполагат с ценен опит в развитието на образователни политики и могат да бъдат пряко въвлечени в образователните инициативи в рамките на НИКС. Не на последно място по значение е и техническата и технологичната експертиза, натрупана и предоставяна от ВУЗ-овете с техническа насоченост, чиято образователна и консултативна дейност има косвено, но важно значение за НАТУРА 2000.</i></p> <p><i>Елементите на образователната инфраструктура (училища и детски градини) са важни по отношение на екологичното и природозащитно образование, на което в последните години се отделя все по-голямо внимание. В този смисъл формирането на екологично отговорно поведение още от ранна детска възраст изисква активна съвместна работа с училищните и други настоятелства.</i></p>
<p>→ Национални, регионални и местни музеи, театри, национален природонаучен музей и негови клонове в страната, регионални исторически музеи, картинни галерии, фестивални структури и др.</p> <p>→ Индивидуални местни или чуждестранни творци или техни арт формални или неформални сдружения.</p>	<p><i>Националните, регионалните и местните музеи, галерии, театри и др. културни институции са обикновено подценявани като партньори и заинтересовани страни в природозащитата. В действителност те могат да имат много важна роля в популяризирането на НАТУРА 2000 и конкретни защитени зони чрез различни форми и прояви, в т.ч. изложби, постановки, фестивали и др. събития, които могат да бъдат елемент от комуникационния инструментариум, предвиден в НИКС.</i></p> <p><i>Отделните творци (поети, писатели, художници, фотографи, скулптори, музиканти, танцьори, майстори-занаятчии), както и техни сдружения, групи, трупни, клубове, фестивали, пленери и др., също могат не само да имат собствен тематичен интерес към природата, но и да подбуждат такъв у своята публика. В този смисъл те биха могли да бъдат активно въвлечени в мотивационни</i></p>

	<p>кампании в рамките на НИКС.</p>
<p>→ Национални, регионални и/или местни НПО с екологична насоченост:</p> <p>→ <u>Национални НПО:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ „Зелени Балкани“ (ЗБ); ◦ СДП „Балкани“ (СДПБ); ◦ Информационен и учебен център по екология (ИУЦЕ); ◦ Българско дружество за защита на птиците (БДЗП); ◦ Българска фондация „Биоразнообразие“ (БФБ); ◦ Природен фонд (ПФ); ◦ WWF; ◦ Българска фотоволтаична асоциация (БФВА) и др. 	<p>Значителна част от работещите на национално ниво НПО са екологични и природозащитни. Някои от тях имат и свои регионални клонове, например „Зелени Балкани“ и БДЗП. Те разполагат с експертен потенциал с богат практически опит и работят в областта на приложните аспекти на екологията, биоразнообразието, опазването на околната среда и устойчивото ползване на биологичните ресурси. Извършват и теренна работа и реализират кампании за опазване на природата, като регистрират изключително висок интерес от опазване, поддържане и управление на НАТУРА 2000 в цялост и като отделни защитени зони. От гледна точка на ролята на НПО в комуникационния процес на НАТУРА 2000 в настоящия момент тя е динамична и се движи от партньорска до тази на групи за обществен натиск. От друга страна, НПО са активните ползватели на ресурсите, предназначени за дейности по НАТУРА 2000 чрез развиваната от тях проектна дейност. Не на последно място, НПО обикновено съсредоточава в себе си неформални лидери на общественото мнение, които имат съществено влияние в комуникационния процес. По тази причина ключово за успеха на НИКС е намирането на устойчив модел на партньорство с НПО с цел ефективно комуникиране и управление на НАТУРА мрежата.</p>

<p>→ <u>Регионални и местни НПО:</u></p>	<p><i>Регионалните и местните НПО имат пряк интерес от развитието на мрежата НАТУРА 2000 и опазването на конкретни защитени зони, тъй като се очаква те да представляват, изразяват и защитават гражданските интереси на местно ниво. Обикновено те са активен участник в общественения дебат, имат изградени взаимоотношения както с местната власт, така и с местните медии и са активни потребители и генератори на информация. Някои от местните НПО поддържат и дейност за развитие на устойчив поминък. Специфично място заемат асоциациите на общините, които всъщност са форма на сдружаване на общинските администрации из страната по географски признак.</i></p>
<p>→ Български туристически съюз (БТС);</p> <p>→ Българска федерация по туризъм (БФТ);</p> <p>→ Туристически дружества (ТД)</p> <p>→ Местни съвети за туризъм (МСТ), напр. съществуват такива в гр. Смолян, гр. Рудозем, и с. Могилица;</p> <p>→ Туристически информационни</p>	<p><i>Традиционната и най-стара туристическа организация в България е БТС. Основната ѝ дейност е да стопанисва хижи и да организира планинския туризъм в страната.</i></p> <p><i>БФТ е по-ново сдружение с нестопанска цел, което обединява на добровolen принцип юридически лица, развиващи социалните форми на туризма – пешеходен, ски, колоездачен и воден туризъм, както и воден слалом.</i></p> <p><i>ТД са много из цялата страна. Повечето принадлежат към БТС, но има и членувачи в БФТ, а някои членуват и в двете организации. Има и отделни, нечленувачи в никоя организация. В някои населени места действат и т.нар. спортно-туристически клубове.</i></p> <p><i>МСТ са създадени по различни проекти на много места в страната. Обикновено една от дейностите им е да поддържат свои ТИЦ или ПИЦ. Това са граждански</i></p>

<p>центрове (ТИЦ);</p> <p>→ Посетителски информационни центрове (ПИЦ);</p> <p>→ Регионални туристически асоциации (РТА);</p>	<p><i>организации, създадени с цел развитие на туризма чрез проекти и кампании.</i></p> <p><i>Съществуват вече и посетителски центрове, специално насочени към НАТУРА 2000. Такъв е създаденият през 2008 г. „Мултифункционален център за ключови природозащитни дейности НАТУРА 2000“ в гр. Враца.</i></p> <p><i>РТА са браншови НПО, чиито членове са както ТД, така и хотели, и туроператори от регионите.</i></p> <p><i>Всички изброени по-горе организации в сферата на туризма имат пряк интерес от развитието на мрежата НАТУРА 2000 и опазването на отделни защитени зони. Те имат потенциалът да са активни участници в управлението на защитената зона поради нейните богати природни дадености и съответно висок туристически потенциал. В контекста на НИКС е важно не само да бъдат използвани комуникационните ресурси на описаните групи, но и да се има предвид тяхната особено важна роля при формирането на устойчиво екологосъобразно поведение у различни групи туристи – ползватели на зоните в НАТУРА 2000.</i></p>
<p>→ Неформални граждански сдружения;</p> <p>→ Граждански инициативи; Обществени съвети;</p> <p>→ Местни инициативни групи (МИГ);</p>	<p><i>За разлика от Западна Европа, където неформалните граждански сдружения са важен фактор на гражданското общество и коректив за местната власт, в България те са слаборазвити. Тази им функция често ги поставя в ролята на групи за обществен натиск, които се активизират при възникване на даден проблем от обществена значимост. В хода на реализация на НИКС е важно да бъдат идентифицирани всички значими такива групи и техните лидери и с тях да бъдат изградени добри комуникационни отношения. Същият тип взаимоотношения би следвало да бъдат изградени и поддържани и с МИГ (в смисъла, който имат по подхода ЛИДЕР в Програмата за развитие на селските райони). Сред приоритетите на МИГ са и дейности, свързани с околната среда, земеделието, устойчивия туризъм, културно-историческото наследство и др. – т.е. все сфери, които имат множество допирни точки със защитените зони от</i></p>

	<i>НАТУРА 2000.</i>
→ Читалища;	<i>Читалищата са една твърде характерна за България форма на организация на културно-образователната дейност в населените места. Те винаги са имали и продължават да имат много голямо значение за местните общности и са естествено средище за общуване и обмен на информация в малки и отдалечени от градските центрове населени места, каквито има най-често именно в обхвата на зоните НАТУРА 2000. Това определя ролята им на медиатор в процеса на комуникиране на екологичната мрежа.</i>
→ Ловно-рибарски сдружения (ЛРС);	<i>ЛРС и техните членове ловци и рибари могат да бъдат важни партньори в природозащитата, включително и за опазване на биоразнообразието в защитените зони от НАТУРА 2000. Те имат пряк интерес от опазването и поддържането на биоразнообразието в зоните, тъй като то включва и дивечовото, и рибното богатство.</i>
→ Фермери и пастири; → Земеделски компании, собственици, арендатори, сдружения и кооперации;	<i>Значението на земеделието и животновъдството, особено традиционните им форми в планински райони, са от голямо значение за природозащитата. За определени типове местообитания, включително и такива от НАТУРА 2000, селскостопанските практики (например пасищно животновъдство, пчеларство и др.) са фактор за устойчивостта на хабитатите и съхранението на екосистемите, т.е. от реалната степен на образованост, разбиране и подкрепа за НАТУРА мрежата на посочените групи зависи ефектът от функционирането ѝ. В този смисъл те се превръщат в една от основните целеви групи на всички комуникационни усилия. Същото се отнася и за групата организации, описани по-долу.</i>
	<i>Горскостопанският сектор е от много голямо значение за природозащитата. За</i>

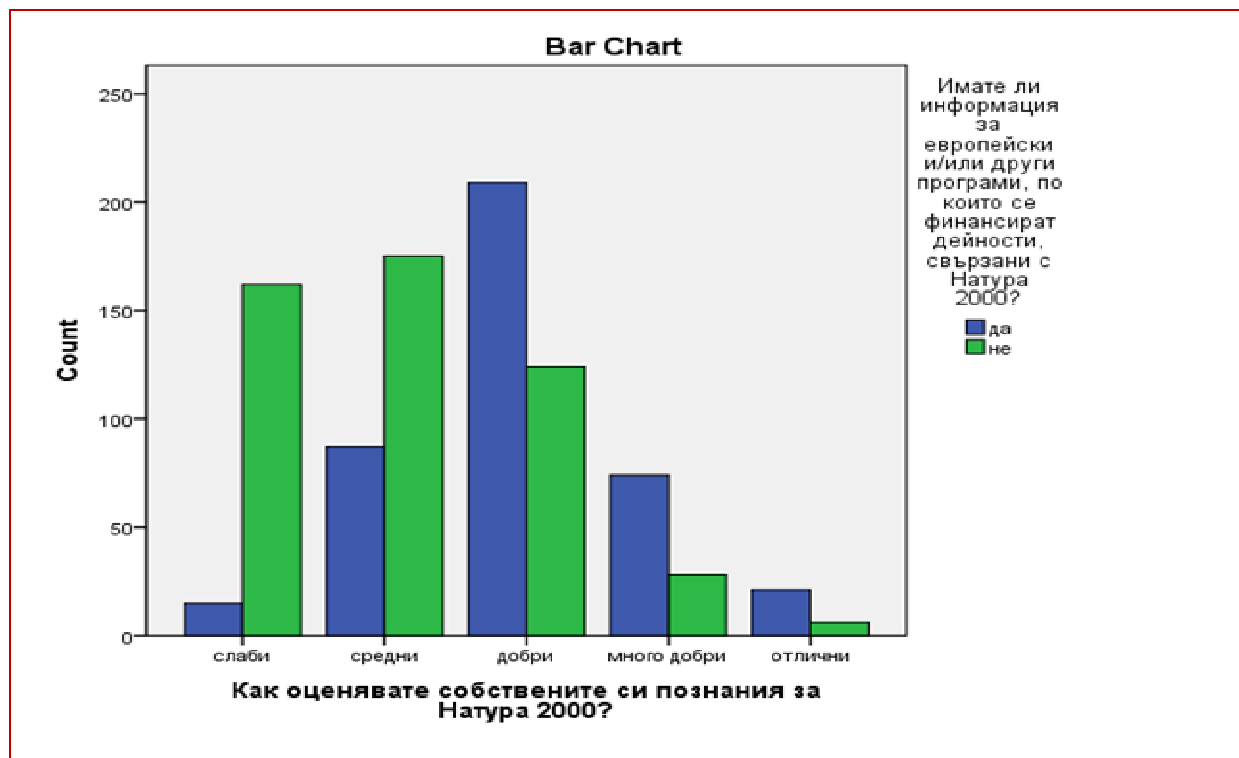
<ul style="list-style-type: none"> → Горовладелски сдружения и кооперации. → Дърводобивни компании. → Търговци на дървесина. → Лесо- и ловоустройствени компании; 	<p><i>определени типове горски местообитания, включително и такива от НАТУРА 2000, устойчивите горскостопански практики (в т.ч. горска сертификация) са от жизненоважно значение за устойчивостта на горските хабитати и съхранението на горските екосистеми. Ето защо горовладелците и дърводобивният бизнес са важни партньори в природозащитата, включително и за опазване на биоразнообразието в защитените зони от НАТУРА 2000. Те имат пряк интерес от опазването и поддържането на биоразнообразието в горите, тъй като то подпомага възобновяването и поддържането им в добро здравословно състояние и увеличава качеството на добива чрез екосистемните услуги, които предоставя.</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> → Ползватели и събирачи; → Изкупвателни пунктове за гъби и билки; → Компании за преработка и производство на натурални продукти, странични ползвания и недървесни горски ресурси; 	<p><i>Интересите, целите и отношението на дейностите на тази група заинтересовани страни към природозащитата, биоразнообразието и мрежата НАТУРА 2000 изобщо, както и към конкретните защитени зони и развитието на районите им, е аналогично на горните две групи (зеделския и горскостопанския сектор). Тук прекият интерес от екосистемните услуги, предоставяни от горите и земите в НАТУРА 2000, е ясно изразен, тъй като добиваните недървесни продукти са толкова по-качествени и по-търсени на пазара, в колкото по-чиста и по-запазена среда са добити. Неслучайно горските продукти с деклариран произход от НАТУРА 2000 зони са по-скъпи и по-търсени навсякъде в ЕС, а вече и у нас. От гледна точка на комуникационния процес на утвърждаване и управление на НАТУРА 2000 тази група, както и предходните две, са целеви за комуникационните инициативи. От изграждането на модел на устойчиво екологосъобразно поведение на тези групи зависи самият статус на мрежата. От друга страна, това са групите, които биха могли практически да илюстрират в процеса на комуникация ползите от НАТУРА 2000 мрежата и предоставяните от нея екосистемни услуги.</i></p>
	<p><i>Ролята и участието на масмедиите в процеса на комуникиране на НАТУРА 2000 са</i></p>

<ul style="list-style-type: none"> → Национални и регионални телевизии. → Национални и местни печатни издания (ежедневници) → Тематични печатни издания (списания и др.); → Уеббазирани медии; → Онлайн бюлетини и информационни издания; → Национални, регионални и местни радиостанции; 	<p><i>подробно разгледани в направения медиен анализ. От съществено значение за ефективната реализация на НИКС е не само поддържането на оптимално добри връзки с медиите, но и отчитането на техните потребности и изграждането на партньорства. Не по-малко важно е отчитането на комплексната роля на медиите, от една страна, като канал за комуникация, и от друга – като целева публика, както и оценяването на ролята на местните и регионални медии като генератор на обществено мнение в конкретните региони.</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> → Индустриални и добивни предприятия; → Големи, средни и малки ВЕЦ. 	<p><i>Индустриалните предприятия, минно-обогатителният сектор и ВЕЦ имат все по-нарастващ интерес от собствено участие в поддържането на екологичния баланс и чистотата на природната среда, тъй като, от една страна, са изправени пред все по-строги екологични изисквания, а от друга – са подложени на все по-засилен натиск от български и международни природозащитни организации. Това предпоставя увеличение на обема на инвестиции в екотехнологии, активна подкрепа за природозащитни и екологосъобразни проекти, които добавят стойност към съответния бизнес. По тази причина е важна степенята на образованост и осведоменост на тези групи за НАТУРА 2000 и динамиката на нагласите им към мрежата. Те биха могли да играят ролята както на целеви групи в конкретни комуникационни инициативи, така и на партньори в други.</i></p>

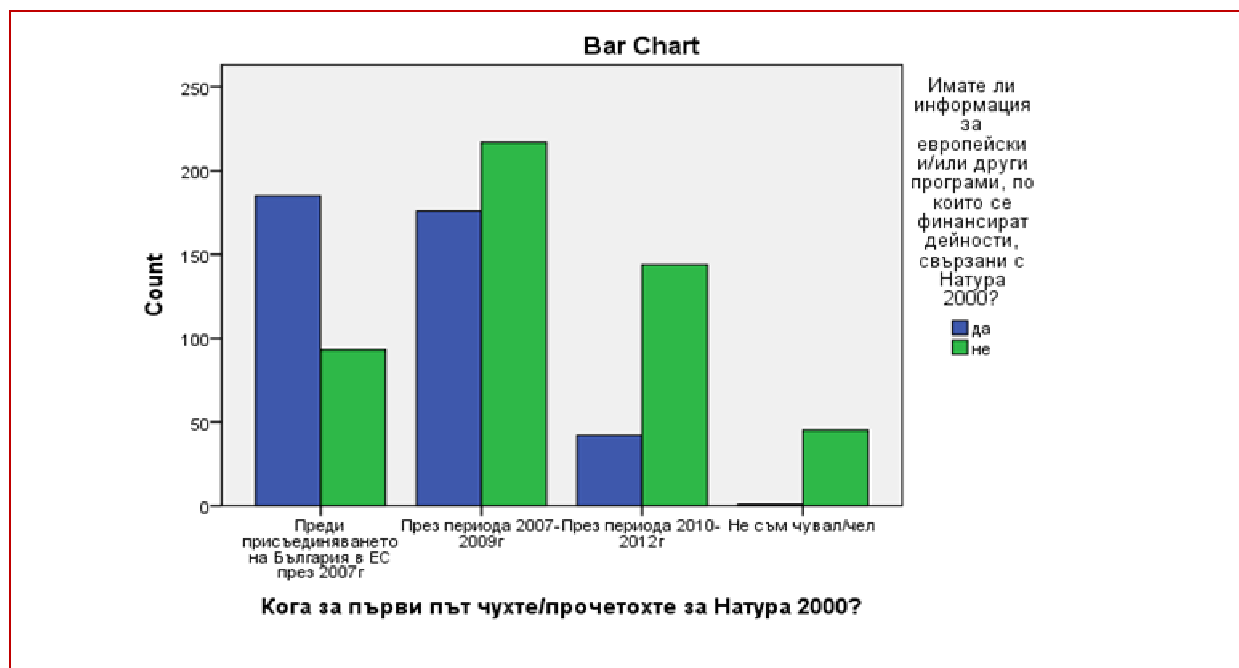
1.1.4. Анализ на финансирането

Анализът на финансирането дава възможност да се оцени както степента на информираност на заинтересованите страни за финансовите инструменти, приложими за целите на НАТУРА 2000, така и възможностите, които те предоставят. От значение за реализацията на НИКС е доброто познаване на всички пряко и косвено свързани с екологичната мрежа финансови ресурси, които могат да бъдат използвани едновременно и за дейности, свързани с мрежата и за нейното комуникиране. В тази връзка настоящият анализ налага разбирането, че комуникацията е постоянен процес, съпътстващ всички целенасочени дейности, извършвани с оглед развитието и управлението на НАТУРА 2000 в България. Това предполага постигането на високо ниво на координация между управляващите органи на отделните програми, чрез които биха могли да бъдат финансирани директно или индиректно свързани с мрежата дейности, а също и необходимост от обществено разбиране, че практически всички финансови инструменти биха могли да бъдат интерпретирани в екологичен аспект и да служат за целите на комуникирането на НАТУРА 2000.

Степента на познание и информираност на заинтересованите страни за европейски и/или други програми, по които се финансират дейности, свързани с НАТУРА 2000, е важен фактор за реализацията на НИКС. Чрез проведеното анкетно проучване е установено, че 55,2% от анкетираните нямат информация за тези инструменти, а 44,8% са запознати с тях. 91,5% от анкетираните, които са определили познанията си за НАТУРА 2000 като слаби, нямат информация за европейски и/или други програми, по които се финансират дейности, свързани с НАТУРА 2000. С нарастване на познанието този процент намалява, като при групата анкетираните, определили себе си със средни познания, т.е. които нямат информация за програмите, финансиращи дейности по НАТУРА 2000, стават 66,5%, при тези с добри познания вече процентът е 37,2%, при лицата с много добри познания за НАТУРА 2000 25,5% са заявили, че нямат информация за европейските и/или други програми, а сред анкетираните с отлични познания по темата този процент спада на 22,2%, но все пак остава сравнително висок.

66,5% от тези, които за първи път са чули/прочели за НАТУРА 2000 през предприєдинителния период, имат информация за програмите, които финансират дейности, свързани с мрежата. 44,7% от тези, които за първи път са се информирали за екомрежата през периода 2007–2009 г., имат информация за европейските и/или други програми, финансиращи дейности, свързани с НАТУРА 2000. Този процент намалява още за тези, които са заявили, че за първи път са се информирали за мрежата през периода 2010–2012 г., като 22,6% от тях заявяват, че имат информация за финансиращите НАТУРА 2000 програми.

19,5% от тези, които заявяват, че имат информация за финансовите инструменти, финансиращи дейности, свързани с НАТУРА 2000, са определили

информацията по теми, представящи мрежата като леснодостъпна, а 46,4% от информирания за програмите са казали, че информацията за НАТУРА 2000 е по-скоро достъпна. Интересен е фактът, че няма такива, които да имат информация за финансиращите програми и да са определили информацията за НАТУРА 2000 като недостъпна, а само 4,7% от тях са заявили, че информацията, свързана с теми за екологичната мрежа, е труднодостъпна.

Това разпределение дава повод за извода, че комуникационните усилия, свързани с популяризирането на финансовите инструменти за НАТУРА 2000, са по-ефективни отколкото общата комуникационна политика, обхващаща всички теми, свързани с мрежата.

По тази причина в настоящия анализ са разгледани наличните и приложими през периода 2007–2013 г. финансови инструменти, свързани с дейности по развитие, комуникиране и управление на екологичната мрежа.

✓ Инструменти за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000

Постигането на стратегически и на оперативни цели, както и реализацията на всякакви планирани дейности в рамките на национални и/или секторни документи изисква не само координация и съгласуваност, но и ефективно използване и управление на финансовите ресурси и инструменти, гарантиращи изпълнението им. За това е необходимо рационализиране на наличните ресурси и извличане на максимални съпътстващи ползи от различни източници на финансиране.

Европейска рамка за финансиране на НАТУРА 2000 през програмния период 2007–2013 г.

Финансовата подкрепа за изпълнението и управлението на дейностите по НАТУРА 2000 за периода 2007–2013 г. от бюджета на ЕС, съгласно член 8 на Директивата за местообитанията, определя финансова рамка, свързана с финансиране от съществуващите инструменти, а именно: Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони, Европейски фонд за рибарство, Европейски фонд за Регионално развитие, Европейски социален фонд, Кохезионен фонд, Европейски финансов инструмент за околна среда LIFE+ и Седма рамкова програма (FP7). Дейностите по НАТУРА 2000 според разпоредбите на финансовия инструмент се съфинансират и от държавите-членки. Следва да се отбележи, че повечето от инструментите са управлявани на национално ниво чрез съответните оперативни програми за периода 2007–2013 г. (с изключение на LIFE+ и FP7), като това често води до увеличаване на административното бреме върху заинтересованите страни, осъществяващи дейности по НАТУРА 2000 с финансиране от тези фондове, а в европейски мащаб – до липсата на единен иновативен подход на финансов инженеринг на дейностите по НАТУРА 2000.

Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони: избираемото финансиране е свързано с възможностите да се финансират дейности в контекста на целите, свързани с опазване на биоразнообразието в селските райони, фокусирани по-специално върху съфинансирането на мерки, изпълнявани от земеделски стопани и фермери, както и от лесовъди. В съвкупността им

дейностите, финансирани от този фонд, трябва да бъдат свързани или да допринасят като цяло за устойчивото развитие на селските райони.

Европейски фонд за рибарство: възможностите за финансиране на НАТУРА 2000 в рамките на ЕФР са насочени към опазване на биоразнообразието в морските и крайбрежни зони и по-специално към мерките за съфинансиране, изпълнявани от заинтересованите страни в сектора на рибарството. Като цяло, действията, финансирани по ЕФР, трябва да бъдат свързани с и да допринасят за устойчивото развитие на рибарството и аквакултурите. В предстоящия програмен период 2014–2020 г. фондът вече ще се нарича Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР).

Структурни фондове (ЕФРР, ЕСФ) и Кохезионен фонд (КФ): възможностите за финансиране на НАТУРА 2000 в контекста на Кохезионния и Структурните фондове са свързани с подкрепа на устойчивото социално-икономическо развитие и териториалното сближаване в рамките на ЕС. Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР) съфинансира дейности, свързани с укрепване на конкурентоспособността и иновациите, създаване на работни места и насърчаване на екологосъобразен растеж на икономиката, докато Европейският социален фонд (ЕСФ) се фокусира върху насърчаването на социалното сближаване и интеграцията, образованието и обучението, изграждането на институционален капацитет. КФ подкрепя предимно големи инфраструктурни проекти и макар те да могат да включват и дейности, насочени към околната среда, е много малко вероятно фондът пряко да се използва специално за финансиране на НАТУРА 2000 – за тази цел е предназначен инструментът LIFE Plus, който е разгледан по-долу. Тези фондове като цяло са достъпни за широк кръг заинтересовани страни чрез действащите на национално ниво Оперативни програми, но дейностите, подкрепени от тези инструменти, трябва да бъдат свързани с устойчиво развитие на региона, в който се осъществяват, и с трайно въздействие на прилаганите интервенции. Също така следва да се отбележи, че финансовият ресурс на тези инструменти не е предназначен за директни плащания или за текущо управление на плащания.

ЕСФ и ЕФРР имат определен брой категории на избираемите разходи, които могат да бъдат използвани за подкрепа на управлението на НАТУРА 2000 или за постигане на по-широки цели, свързани с опазване на биологичното разнообразие. Най-подходящите категории са категория 51 за насърчаване на биоразнообразието и опазването на природата (вкл. НАТУРА 2000), както и категории 55 и 56 за популяризиране на природните ресурси и защита и развитие на природното наследство, които също могат да бъдат използвани за постигане на цели, свързани с биоразнообразието и в частност с НАТУРА 2000.

Конкретно за ЕСФ може да се твърди, че някои от подкрепящите дейности могат да имат положителен ефект върху управлението на околната среда, например чрез предоставяне на подкрепа за изграждане на капацитет, насочен към създаването на нови възможности на пазара на труда в определени сектори, пряко зависими от състоянието на биологичното разнообразие или с прилагането на регулации, свързани с НАТУРА 2000. Следва да се отбележи, че ЕСФ не предлага специфична алокация на средства и не предоставя пряко такива за целите на НАТУРА 2000. По същия начин КФ е фокусиран главно върху мащабни инфраструктурни проекти, включително и свързани с околната среда, но не включва директна подкрепа за НАТУРА 2000. Въпреки това финансовата

подкрепа от КФ има директно влияние върху опазването на биоразнообразието поради въздействията на реализираните инвестиции върху околната среда. Поради липсата на информация и на еднозначен ефект обаче, не може да бъде направен ясен извод за влиянието на финансовата подкрепа на КФ при реализацията на дейностите по НАТУРА 2000.

Необходимо е да се подчертае, че реализацията на всяка от програмите, финансирани чрез гореизброените източници, съдържа в себе си допустими разходи за публичност и информация поради изискването помощта от ЕС да бъде ясно обозначена и популяризирана. Практически от волята на бенефициентите на съответните проекти, изпълнявани в рамките на отделните програми, зависи чрез този ресурс, който обикновено се използва за медиране на резултатите от финансираната интервенция, да бъдат комуникирани и ползите или екологичния принос на интервенцията и в частност приноса към развитието на НАТУРА 2000 в случай, че е налице такава връзка. Това обаче предполага бенефициентите да познават различните аспекти на ефекта и функционирането на екологичната мрежа или нейното влияние върху социално-икономическия живот, за да могат да идентифицират връзката и отношенията на конкретни проекти или дейности, предвидени за развитието и утвърждаването на НАТУРА 2000. Въвеждането на такъв подход на индиректно комуникиране на ползите от мрежата би довело до устойчиво закрепване на НАТУРА 2000 в нагласите на заинтересованите страни, но изисква тяхното предхождащо образование по отношение на екологичните, социалните и икономическите ползи от мрежата и тяхната свързаност с целенасочени интервенции.

LIFE Plus: Допустими за финансиране за периода 2007–2013 г. чрез инструмента LIFE+ са дейности, подлежащи на специализирана подкрепа за прилагане на „НАТУРА 2000“. LIFE+ като финансиране обаче е твърде селективен инструмент с цел избягване на двойно финансиране на дейности с възможност да попаднат в обсега на допустими категории разходи, за които е отпусната подкрепа от други фондове или инструменти на Общността. В подробности инструментът LIFE+ и финансирането по него за български проекти са разгледани по-долу.

Седма рамкова програма за научни изследвания: В 7-та рамкова програма за научни изследвания (FP7) са позиционирани дейности в областта на научните разработки и технологичното развитие. Това означава, че всички действия в подкрепа на „НАТУРА 2000“ по този инструмент трябва да бъдат изследователски ориентирани – например свързани с изучаването на екологичното въздействие на „НАТУРА 2000“. Изследванията за биоразнообразието могат да получат финансиране по програмата, ако попадат в обсега на Тема 6 (Околна среда), по-специално по подточки 6.2 и 6.3а, които са съответно *Устойчиво управление на ресурси* и *Технологии за опазване на околната среда*.

Прегледът на финансовите инструменти на ЕС, използвани за целите на НАТУРА 2000, показва, че има една малка група от мерки, фокусирани директно върху НАТУРА 2000, и широк набор от инструменти, които са непряко свързани с нея. Нивата на финансиране и използване на наличната подкрепа от ЕС за опазване на биологичното разнообразие варират между държавите-членки. Дейностите следва също така да бъдат съфинансирани и от националните бюджети. От тази гледна точка националното финансиране често пъти е недостатъчно, следователно се наблюдава силна зависимост на реализацията на

дейностите от фондовете на ЕС. Във всички случаи, предвид данните за настоящия планов период, може да се твърди, че е необходима интеграция на финансовите инструменти и по-добра координация и ефективност на използването им за целите на НАТУРА 2000, включително и за нейното комуникиране.

В обобщение:

- Практически всички финансови инструменти, чието използване има екологичен ефект, пряко или косвено свързан с развитието и управлението на НАТУРА 2000 и/или с развитието на територии, попадащи в мрежата, могат да бъдат използвани за комуникирането на ползите от нея;
- Това изисква възприемането на обществена позиция, в която водещо е разбирането за НАТУРА 2000 като обществен капитал, да е насочена към ясно идентифициране на ползите от мрежата не само в тесен екологичен аспект, свързан с опазването на биологичното разнообразие, но и от гледище на цялостната интеграция на мрежата в живота на общността;
- Подобно разбиране подлежи на целенасочено развитие чрез интензивни координирани комуникационни усилия на всички участници в процеса от политическо и управленско ниво до конкретни бенефициенти и ползватели;
- Това води до необходимостта от поддържане на добра степен на познаване и информираност на заинтересованите страни за конкретните финансови инструменти, и от друга – до предприемане на действия за образование на аудиториите относно ефектите и въздействията на мрежата;
- От гледна точка на анализа на наличните финансови ресурси може да се твърди, че НАТУРА 2000 и в частност нейното комуникиране не са директен приоритет на повечето фондове и европейски финансови инструменти, с изключение единствено на LIFE +;
- Финансирането на мерки за опазване на биоразнообразието и тяхното пряко комуникиране от национални/регионални оперативни програми може да бъде затруднено. Ето защо е необходимо развиване на комуникационна политика, която да включва както директни комуникационни тактики, така и допълващо (косвено) комуникиране;
- Оперативните програми на национално ниво могат да генерират административни тежести, които да демотивират заинтересованите страни да участват в реализацията на дейности по НАТУРА 2000, респективно да се ограничи достъпът до ресурси и да се минимизира ефективността на вече използваното финансиране;
- С изключение на LIFE+, финансовите инструменти на ЕС не съдържат директна алокация на средства, предназначени единствено за мерки за комуникиране на НАТУРА 2000,
- Използването на определени финансови инструменти на национално ниво за целите на НАТУРА 2000 е по-скоро политически избор, отколкото обосновано от социално-икономическа гледна точка решение.

За да се илюстрира влиянието на тези обобщения на национално ниво, е необходимо да се направи преглед на действащите инструменти и тяхната усвояемост.

Както бе констатирано, практически всички действащи в България през периода 2007–2013 г. финансови инструменти пряко или косвено могат да бъдат използвани за целите на дейности по НАТУРА 2000 или за комуникиране на ползите от мрежата, или най-малкото да доведат до по-високо ниво на интегрираност на провежданите секторни политики с целите за опазване на биоразнообразието и ефективно управление на мрежата. Но това зависи изцяло от желанието на бенефициентите на конкретните проекти и от провеждането на координирана комуникационна политика, съгласувана между отделните управляващи органи и възприета на национално ниво.

От гледна точка на наличния ресурс на национално ниво тези инструменти обхващат оперативните програми, Програмата за развитие на селските райони, грантовете на Механизма на европейското икономическо пространство (ЕЕА Grants) и на други програми и инструменти, каквито са Седмата рамкова програма и LIFE+.

Следва да се отбележи, че степента на достъпност на тези ресурси варира и те са насочени към много широк кръг от потенциални бенефициенти – от национална и местна власт, през неправителствен сектор, до бизнес структури; еднолични собственици на земеделски земи или научно-изследователски звена. В този смисъл подобен широк кръг от бенефициенти, при една добра координация и допълняемост на инициативите и комуникационния ефект от тяхното публично представяне би следвало да доведе до синергичен ефект и качествено изменение на състоянието на обществените нагласи спрямо НАТУРА 2000. Подобна степен на интеграция на ефектите от интервенциите, свързани с мрежата, тяхното финансиране и комуникиране може да бъде постигнато единствено чрез пълен синхрон между реализацията на НИКС и на Националната приоритетна рамка за действие (НПРД) по НАТУРА 2000. Това налага конкретните планове за реализация на НИКС да бъдат изработвани и съгласувани с програмирането на НПРД. Логиката на самата рамка предполага тя да сведе стратегическите и политическите решения в екологично, социално и икономически обосновани мерки, ясно обвързани помежду си, с измерим резултат, при оптимално използване на наличните финансови ресурси и висока степен на прозрачност и обществено информиране.

Това се доказва и от новия подход, възприет от ЕК за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000 през програмния период 2014–2020 г. В него се наблюдава изключителен стремеж към интеграция и координация на всички ресурси с цел постигане на устойчив и дълготраен ефект върху цялостното развитие на държавите-членки. Новата европейска рамка за финансиране на НАТУРА 2000, от която произтичат и възможностите за ефективно комуникиране както на самата финансова помощ, така и на мрежата и свързаните с нея въздействия, е разгледана по-долу.

Европейска рамка за финансиране на НАТУРА 2000 за програмния период 2014–2020 г.

Основните междуинституционални органи⁷ са поискали от Комисията да направи оценка на настоящия интегриран подход за финансиране на НАТУРА 2000, като дефинира необходимите мерки за осигуряване на ефективното управление на мрежата през следващия период на финансиране. В своето Съобщение „Бюджетът за Европа 2020“ Комисията ясно е определила своето становище за значението на европейското финансиране за биологично разнообразие и опазването на природата в следващата многогодишна финансова рамка⁸, (Документи за околната среда и политиката за опазване на климата⁹), като е представила секторни предложения за Кохезионния фонд¹⁰, общата селскостопанска политика¹¹, европейската морска и рибарска политика¹², финансовия инструмент LIFE¹³. Позицията на Комисията, изразена в тези съобщения, е обобщена по-долу.

В документите за политиката в областта на околната среда, по-конкретно в съобщението за бюджета, се признава, че: *Ефективното управление и възстановяване на защитените зони от НАТУРА 2000 е от основно значение за постигането на целта за биоразнообразието на ЕС 2020, насочена към спиране и обръщане на тенденцията за намаляване на биологичното разнообразие в ЕС, формулирани от Европейския съвет през 2010 г. В рамките на ЕС засилването на интегрирания подход за използване на различните секторни фондове на ЕС чрез гарантиране на тяхната съвместимост с приоритетите на рамката за действие на НАТУРА 2000, заедно със засилено използване на фонд LIFE за биологичното разнообразие, ще предостави стабилна основа за новата финансова стратегия на НАТУРА 2000“.*

Финансирането в рамките на **Общата селскостопанска политика (ОСП)** е от съществено значение за подпомагане на земеделските производители в рамките на управление на НАТУРА 2000. Заедно с пазарните мерки (т.нар. Първи стълб на ОСП), политиката за развитие на селските райони (Втори стълб) се превърна в съществен елемент от европейския селскостопански модел. В контекста на „позеленяването“ на първия стълб Комисията е предложила 30% от бюджетния пакет за директните плащания да бъде отпуснат за насърчаване на набор от задължителни мерки, които са от полза за климата и околната среда (диверсификация на земеделските култури, постоянни пасища, екологично-приоритетни области), което също ще допринесе за постигането на целите за опазване на НАТУРА 2000. Това ще разшири обхвата на основните мерки за управление на околната среда в по-голямата част от обработваемите територии. Както и ще осигури здрава екологична изходна база за подкрепа от Общата

⁷ Заключение на Съвета от 25.06.2009 г. относно „Средносрочна оценка за прилагане на Плана за действие на ЕС за биологичното разнообразие“ и „Към стратегията на ЕС за инвазивни чужди видове“ (11412/09), Становище на Комитета на регионите относно ЕС и международната политика в областта на биологичното разнообразие след 2010 г. – 85-а пленарна сесия – 9-10.06.2010 г.; Становище на Европейския икономически и социален комитет относно информацията, предоставена от Комисията – Възможни варианти на мнения и цели на ЕС за биологичното разнообразие след 2010 г. (NAT/471) – 15.09.2010 г.; Резолюция на Европейския парламент от 21.09.2010 г. относно прилагането на законодателството на ЕС с цел опазване на биологичното разнообразие. (2009/2108 (INI)).

⁸ Съобщение (2011 г.) 867, заключително

⁹ Съобщение (2011 г.) 500, заключително, с. 40

¹⁰ Съобщение (2011 г.) 612, заключително; Съобщение (2011 г.) 614, заключително

¹¹ Съобщение (2011 г.) 625, заключително; Съобщение (2011 г.) 627, заключително

¹² Съобщение (2011 г.) 804, заключително

¹³ Съобщение (2011 г.) 874, заключително

селскостопанска политика, на чиято основа да се разработят по-прецизни и целенасочени схеми за директно подпомагане в рамките на Стълб 2.

Механизмът за кръстосано съответствие ще продължи да действа, за да се гарантира, че всички бенефициенти на ОСП спазват важни задължения, произтичащи от директивите за птиците и местообитанията, свързани по-специално с консервационните мерки за определени зони, чрез които ще се избегне влошаване на състоянието на местообитанията и значителното обезпокояване на видовете, за поддържане на достатъчни по разнообразие и площ местообитания за всички видове птици (вътре и извън защитените зони)¹⁴.

Предложеният бъдещ Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), позициониран в рамките на Стълб 2, ще подкрепи и обществените ползи, предоставяни чрез ефективно управление на зоните НАТУРА 2000. Програмата за развитие на селските райони трябва да демонстрира, че в нея е интегриран уместен подход към иновации и околна среда, включително отчитане на специфичните нужди на териториите по НАТУРА 2000, както и смекчаване и адаптиране на последиците от изменението на климата.

В предложението се акцентира, че подкрепа трябва да продължи да се предоставя на земеделските производители и горските стопани, за да се справят със специфичните неблагоприятни условия в засегнатите райони, произтичащи от прилагането на Директивата за птиците и Директивата за местообитанията с цел постигане на ефективно управление на зоните по НАТУРА 2000. Подобно обезщетение трябва да бъде свързано с конкретни задължителни изисквания, включени в планове за управление, или равностойни правнообвързващи инструменти, прилагани в териториите по „НАТУРА 2000“ и описани в програмата за развитие на селските райони. Освен това, плащанията за агроекология, климат и опазване на околната среда в горите ще останат на разположение в подкрепа на НАТУРА 2000 чрез насърчаване на доброволни и специфични допълнителни дейности, които очевидно излизат извън съответните задължителни стандарти и изисквания, представляващи основната линия.

Подкрепата по мярката за инвестиции във физически активи обхваща също така и непродуктивни инвестиции, които увеличават обществената ползност на териториите по НАТУРА 2000. Освен това подкрепа ще се оказва при изготвяне и актуализиране на планове за защита и управление, свързани с териториите по НАТУРА 2000, както и за проучвания и инвестиции, свързани с поддръжка, възстановяване и подобряване на природното наследство.

Кохезионният и Структурните фондове ще продължат да играят централна роля за предоставяне на широк кръг от мерки, свързани с ефективното управление на НАТУРА 2000 както и по-широка зелена инфраструктура. Тези фондове могат да подпомагат изпълнението на мерки за възстановяване и съхранение, разработване и изпълнение на планове за управление на НАТУРА 2000, подобряване на базата от познания (например чрез картиране на местообитанията или миграционните коридори), изграждане на капацитет на органите за управление. Фондовете са подходящи и за подкрепа на инвестициите в устойчивия туризъм, повишаване на осведомеността, обучение и образование, както и за осъществяване на комуникационни и информационни дейности, свързани с НАТУРА 2000.

¹⁴ Чл.3(1), 3(2)б, 4(1) (2) и (40) от Директивата за птиците и чл. 6 (1) и (20) от Директивата за местообитанията.

Всичко това е в съответствие с насочването на разходите за политиката на сближаване, така че да се постигнат целите на стратегията „Европа 2020“. Възможностите за подпомагане на реализацията на основните цели за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж и високи нива на заетост, мерките за действия в областта на климата и ефективното използване на ресурсите, свързани с инвестициите в НАТУРА 2000 като основен елемент на зелената инфраструктура, следва да се използват пълноценно. Ще трябва да бъдат гарантирани многобройните директни ползи, а заедно с тях и съпътстващите ползи за смекчаване и адаптиране към последиците от промените в климата и съхранение на благоприятното природозащитно състояние на териториите от НАТУРА 2000.

Този източник на финансиране ще бъде особено важен за по-слабо развитите региони чрез насочване на по-високи квоти от кохезионната политика към по-бедните региони. Ресурсите ще бъдат обвързани и с процента на земи, обхванати от мрежата, и тяхното решаващо значение като „горещи точки“ на биологичното разнообразие. Това финансиране е от голямо значение за подобни райони, защото ще осигури икономическото развитие и създаването на работни места в хармония с консервационните цели на НАТУРА 2000 зоните.

От друга страна, в по-развитите региони, където по исторически причини много местообитания и видове са в по-лошо природозащитно състояние отколкото на други места, инвестиции в природата и биологичното разнообразие може да са напълно оправдани. Въпреки че ще се обръща по-сериозно внимание на други важни тематични цели в рамките на регионалната политика, в тези райони ще има и възможности за финансиране на НАТУРА 2000. В допълнение, структурното и кохезионното финансиране дават възможност за трансгранично териториално сътрудничество между държавите-членки в полза на управлението на НАТУРА 2000.

Новата политика по морско дело и рибарство подчертава необходимостта от здравословна морска околна среда и осигурява стабилна основа за екосистемен подход при управление на рибарството, по-специално развивайки конкретни мерки за рибарството и морското дело, приложими в зоните НАТУРА 2000 и други морски защитени територии. Документите за политика в областта на опазването на околната среда, приложени към съобщението на Комисията „Бюджет за Европа 2020“, подчертават, че устойчивостта на околната среда ще бъде в основата на бъдещата морска политика и рибарството. Това ще бъде постигнато по-специално чрез ограничаване на прекомерния риболов, намаляване на преките въздействия (например въздействия върху морското дъно), както и подкрепа на морските защитени зони. От предстоящия програмен период 2014–2020 г. Европейският фонд за рибарство (ЕФР) вече ще се нарича *Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)*. Възможностите за финансиране на НАТУРА 2000 в рамките на ЕФМДР, както и досега, ще продължават да са насочени към опазване на биоразнообразието в морските и крайбрежни зони, но ще се обърне по-голямо внимание на достъпа до финансиране и цялостната атрактивност на фонда, който в някои страни – членки на ЕС, в т.ч. и в България, е твърде слабо популярен и почти неизползван през периода 2007–2013 г. В тази връзка новият фонд ще предоставя възможности, допринасящи за устойчиво управление на морските екосистеми и на екосистемите, свързани с аквакултурите, да подкрепи управлението, възстановяването и наблюдението на зоните „НАТУРА 2000“,

включително чрез насърчаване на участието на рибарите и други ключови участници в тези дейности, както и да даде възможност за обезщетение с цел насърчаване на методи за производство на аквакултури, съвместими с опазването на „НАТУРА 2000“ зоните.

В контекста на подкрепата на ЕС за преминаване към нисковъглеродна, екологично устойчива икономика при ефективно използване на ресурсите, предложеният нов *Европейски социален фонд* има за цел да предостави възможности чрез реформа на системите за образование и обучение, адаптиране и усъвършенстване на уменията, повишаване на квалификацията на работната сила, както и създаване на нови работни места в сектори, свързани с околната среда и енергетиката, които могат да подкрепят изграждане на квалифицирани за НАТУРА 2000 ръководители и работници.

LIFE+ е важен инструмент за насърчаване на създаването и прилагането на НАТУРА 2000, като се демонстрира приложимостта и ефикасността на мерките за управление. Това е най-ефективният инструмент за изграждане на партньорства между ключови сектори, участващи в управлението на НАТУРА 2000, и за формиране на общо разбиране за собственост на местно ниво. Той ще продължи да изпълнява ролята на катализатор за насърчаване на практическите решения при управление и възстановяване на НАТУРА 2000.

Новата програма LIFE ще даде възможност за прилагане на по-стратегически подход в подкрепа на ефективната интеграция и повишаване на капацитета на отговорните администрации в управлението на НАТУРА 2000. Това ще бъде постигнато чрез използване на LIFE като катализатор за привличане на други европейски и вътрешни фондове чрез активно насърчаване на програмен подход, по-специално чрез така наречените „интегрирани проекти“. Това ще се постигне най-добре в рамките на многогодишни планове, разработени от държавите-членки на национално и/или регионално равнище. В случай че бъдат разработени интегрирани проекти по LIFE, те биха били най-ефективни, ако и други фондове на ЕС бъдат използвани по координиран начин в подкрепа на управлението и комуникирането на НАТУРА 2000.

Ролята на инструмента LIFE+ за финансиране и утвърждаване на НАТУРА 2000

Програмата LIFE е финансов инструмент на Европейската комисия за опазване на околната среда. През 2012 г. LIFE отбелязва 20 години от създаването си (1992). Основната ѝ цел е изграждането и развитието на европейски политики и законодателство в областта на опазването на околната среда чрез съфинансиране на пилотни и демонстрационни проекти, които оперативните програми или други европейски програми не финансират. От стартирането на програмата през 1992 г. в европейски мащаб са съфинансирани 3104 проекта на обща стойност 2,2 милиарда евро. Инструментът премина през три предходни периода, съответно LIFE I, II и III, за да достигне до настоящата си версия LIFE+.

Първите проекти по програма LIFE+ в България стартират с присъединяването на страната ни към ЕС.

Първият български LIFE+ проект е „Опазване на царския орел и ловния сокол в ключовите за тях места от мрежата НАТУРА 2000 в България“ (LIFE07

NAT/BG/000068), спечелен от БДЗП през 2007 г. БДЗП координира общо 4 от 11-те български LIFE+ проекта, действащи към декември 2012 г. Общата им стойност е около 18 милиона евро, от които безвъзмездното финансиране от Европейския съюз е близо 10 милиона евро, а останалото съфинансиране е осигурено от българските партньори. Продължителността на проектите е от 36 до 63 месеца.

10 от тези проекти са финансирани по компонент „Природа и биоразнообразие“ на програмата и 1 по компонент „Политики за управление на околната среда. Подробно описание на българските LIFE+ проекти е дадено в *Раздел 1.1.4 Важни проекти и програми, свързани с НАТУРА 2000.*

За периода 2007–2013 г. общият бюджет на програма LIFE+ за всички страни от ЕС е в общ размер 2,143 млрд. евро. Всяка година се обявява конкурс за избор на проекти за финансиране по трите компонента на програмата: „Природа и биологично разнообразие“, „Политики и управление в областта на околната среда“ и „Информация и комуникация“.

Съгласно публично-достъпната информация, през 2012 г. Европейската комисия е одобрила 202 нови проекта от получени общо 1078 заявления от държавите – членки на ЕС, в отговор на последната покана за представяне на предложения с краен срок през юли 2011 г. Три от новоодобрените проекти, на обща стойност 3,7 млн. евро, са в България. И трите проекта ще се изпълняват от национално представени неправителствени екологични организации.

Като цяло се наблюдава ниска степен на използване на инструмента LIFE+. Това може да бъде следствие от следните фактори:

- *Ниска степен на информираност на потенциалните бенефициенти на национално ниво за възможностите по програмата;*
- *Ниска степен на подготвеност на бенефициентите да планират и реализират мащабни екологични проекти със специфична насоченост;*
- *Ниски възможности за собствено финансово участие и/или привличане на външно съфинансиране от страна на потенциалните български бенефициенти (инструментът LIFE+ изисква между 25% и 50% собствено или привлечено финансово участие на бенефициента);*
- *Слаби комуникации и готовност за партньорство между заинтересованите страни и потенциалните бенефициенти.*

В тази връзка съществен елемент при планирането и изготвянето на НИКС следва да бъдат хоризонталните въпроси, чието разрешаване да доведе не само до консолидиране на финансовите ресурси, но и на налична информация, административен капацитет и комуникационни усилия.

Значението на LIFE+ за България и мрежата НАТУРА 2000 у нас ще нараства още повече през следващия програмен период 2014–2020 г., когато именно ще се изпълнява и НИКС за НАТУРА 2000, тъй като ЕК предвижда LIFE+ постепенно да се превърне в основен финансов инструмент за финансиране на природозащитната политика, без да се подценява, разбира се, финансовият принос на ОПОС.

✓ *Подходът ЛИДЕР+*

Важно място сред инструментите, даващи възможност за финансиране на природозащитата, има и *подходът ЛИДЕР+* като една от четирите инициативи, финансирани от структурните фондове на ЕС. Тя е създадена в помощ на лицата, осъществяващи дейности в селските райони, за да обмислят какъв е дългосрочният потенциал на съответния регион.

Инициативата в значителна степен е насочена към партньорство и мрежи за обмен на опит, като насърчава прилагането на интегрирани, висококачествени и оригинални местни стратегии за устойчиво развитие. Дейности, касаещи НАТУРА 2000, също подлежат на финансиране по ЛИДЕР+, ако не е налице дублиране с LIFE+.

През периода 2000–2006 г. по инструмента ЛИДЕР+ са били изразходвани общо за целия ЕС около 5 милиарда евро, от които 2,1 милиарда евро са от Европейския фонд за ориентиране и гарантиране на земеделието, секция „Ориентиране“, който се трансформира в Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), а останалата част – от публични и частни средства. За периода 2007–2013 г. изразходваните средства по ЛИДЕР+ общо за целия ЕС се очаква да възлязат на над 7 млрд. евро.

Още по-голямо внимание заслужава предвижданото през следващия програмен период (2014–2020) навлизане на подхода ЛИДЕР+ във всички фондове и съответните Оперативни програми и ще се прилага чрез т.нар. „водено от общностите местно развитие“. При ЕЗФРСР то ще се нарича „местно развитие в рамките на подхода ЛИДЕР“, но вече ще се подкрепя от всички фондове в Общата стратегическа рамка (ОСР). Това развитие е:

- фокусирано върху конкретни подрегиони;
- водено от общността чрез Местни групи за действие (наричани досега Местни инициативни групи – МИГ), съставени от представители на публичния и частния местен социално-икономически интерес, всяка група с максимум 49% от правата на глас;
- се извършва чрез Стратегии за местно развитие;
- разработено, като се имат предвид местните потребности и потенциал, с изграждане на мрежи и сътрудничество.

Финансовите източници, приложими към отделни дейности в НАТУРА 2000 са систематизирани в таблицата по-долу. В най-лявата колона с удебелен шрифт са посочени подлежащите на финансова подкрепа дейности, които имат най-пряко отношение към реализацията на настоящата НИКС за НАТУРА 2000.

Типове дейности	Европейски фондове и финансови инструменти							
	ЕФРСР	Лидер	ЕФР	СРП	Лайф+ ¹⁵	ЕФРР ¹⁶	ЕСФ	КФ ¹⁷
Планиране на управлението, администриране и поддържани на свързаната с мрежата инфраструктура НАТУРА 2000								
Разработване на ръководства за планове за управление по типове местообитания				v ¹⁸	x ¹⁹			
Разработване на планове за управление (ПУ)	v	v		v		v		
Преглед на съществуващите ПУ, стратегии и др.	v	v		v		v		
Повишаване на капацитета на съществуващите управленски органи								
Консултации, обществени обсъждания, създаване и функциониране на работни мрежи, комуникиране със собствениците на земи в мрежата и др.	v	v	v	v	v	v	v	
Поддържане на съоръжения за осигуряване на достъп и ползване в сайтовете, интерпретативни дейности, информирание и др.	v	v	v		x	v		
Изграждане на капацитет (обучение на управленски и експертен персонал)	v		v		x		v	

¹⁵ Лайф+ няма да финансира дейности, които подлежат на финансиране или получават финансиране за дадена дейност от другите европейски финансови инструменти, вкл. ЕФРР, ЕСФ, КФ, ЕФРСР, СРП, ЕФМАР. Лайф+ ще подпомага финансово демонстрирането на иновационни политики и подходи, технологии и методи (Обща позиция, одобрена от Съвета във връзка с приемане на Наредба на Европейския парламент и на Съвета за финансовия инструмент за околна среда (Лайф+), Брюксел, 14 юни 2006 (6284/06/Common Position adopted by the Council with a view to the adoption of a Regulation of the European Parliament and of the Council concerning the Financial Instrument for the Environment (LIFE+), Brussels, 14 June 2006).

¹⁶ Финансирането чрез ЕФРР е предназначено за продуктивни инвестиции (напр. за инфраструктура). Поради това дейностите, свързани с мрежата НАТУРА 2000, трябва да бъдат интегрирани в по-широк контекст.

¹⁷ Дейностите, свързани с мрежата НАТУРА 2000, трябва да бъдат интегрирани в по-широк контекст при финансиране от КФ.

¹⁸ v – Отбелязва дейности, които подлежат изцяло на финансиране от съответния източник.

¹⁹ x – Отбелязва дейности, които не подлежат изцяло на финансиране от съответния източник.

Оборудване						v		
Текущи дейности по управление на видовете и местообитанията в мрежата НАТУРА 2000								
Консервационни мерки – поддържане на благоприятен консервационен статус на местообитания и видове, включително подобряване на благоприятния консервационен статус.	Държавни гори					v		
	Недържавни гори	v	v			v	v	
	Селскостопански територии	v	v			v	v	
	Пасища и ливади	v	v			v	v	
	Влажни зони	v	v	v		v	v	
	Открити пространства	v	v			v	v	
Мониторинг и наблюдение			v	v	v	v	v	v
Проучвания и изследвания				v	v	v		
Подсигуряване на информационни и печатни материали		v	v	v	v	v	v	
Обучение на собствениците на земи, попадащи в мрежата, и на местни общности		v	v	v		v	v	v
Инфраструктура, капиталови инвестиции								
Закупуване на земи, вкл. компенсиране за забрани/ограничения относно застрояване и изграждане на мащабни инфраструктури		v				v	v	v
Инфраструктура, необходима за възстановяването на местообитания, както и посетителска инфраструктура		v	v	v		v	v	v
Възстановяване на влажни зони		v		v		x	v	

Преглед на изпълнението на действащите програми за финансиране за периода 2007–2013 г., в контекста на подкрепата на дейности по НАТУРА 2000 в България и тяхното комуникиране

Действащите през периода 2007–2013 г. програми могат да бъдат диференцирани от гледна точка на въздействията. Налице са програмни инструменти с директно формулирани и изпълнявани приоритети, цели и/или мерки, свързани с дейности по НАТУРА 2000. Такива са Оперативна програма „Околна среда“ (ОПОС) 2007–2013 г., Програма за развитие на селските райони (ПРСР) 2007–2013 г., Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ (ОПРСР) 2007–2013 г. Те могат да бъдат определени като директно свързани с опазването на биоразнообразието инструменти. Техните комуникационни ресурси, предназначени за дейности по публичност и информация, биха могли директно да се насочат към постигане на целите на настоящата НИКС.

Друг тип финансови инструменти са пряко свързаните с екологични цели и опазване на околната среда, каквито са програмите за териториално сътрудничество и Финансовия механизъм на европейското икономическо пространство. Този тип програми съсредоточават финансов ресурс, който би могъл да бъде използван за целите на дейности по НАТУРА 2000 в контекста на едно широко третиране на заложен цялостен екологичен приоритет. Това обаче зависи от инициативността на бенефициентите. Тези възможности биха могли да окажат съществено влияние върху комуникационния статус на мрежата, но за да имат такова значение и ефект за цялостната комуникационна политика за НАТУРА 2000, те най-напред трябва да добият **публичност**. Това предполага висока степен на осъзнатост, информираност и мотивираност на бенефициентите, представляващи различните заинтересовани страни.

Налице са и трети тип инструменти, които не формулират директно приоритети, цели или мерки, свързани с НАТУРА 2000, но интервенциите, които се изпълняват с ресурс от тези програми, оказват значими и дълготрайни екологични въздействия и са изцяло съобразени с действащата нормативна уредба в сферата на опазването на околната среда и биоразнообразието. Такива са проектите, които се изпълняват в рамките на ОП „Транспорт“ и ОП „Регионално развитие“, с изключителна концентрация върху инвестиционни компоненти и проекти, които освен всичко друго следва да имат и ясна екологична целесъобразност. Това дава възможност (наред с трайното въздействие на проектите от този тип и постигнатите резултати) чрез дейностите по публичност и информация в рамките на финансираните проекти да бъдат комуникирани и екологичните ползи от дадения проект и тяхната обвързаност с НАТУРА 2000, когато е налице такава. Такъв подход води до въвеждане и закрепване на определен тип позитивни обществени нагласи, свързани с екомрежата.

Най-трудноизмерим резултат и най-косвено въздействие имат интервенциите, свързани с човешки капитал, научноизследователски дейности и обмен на ноу-хау, финансирани от ЕСФ или FP7, тъй като единствено от желанието на потенциалните бенефициенти да реализират дейности, допринасящи за доброто управление и комуникационната стратегия на екомрежата, зависи наличният ресурс да бъде използван и в тази посока.

✓ **Преглед на действащите за България програми през периода 2007–2013г.**

ОП „Околна среда“ (ОПОС): определя стратегическите цели и приоритети на национално ниво в сектор „Околна среда“, финансирани от европейските фондове. Тя е инструмент за изпълнение на поетите от страната ангажменти в сектора по време на преговорния процес, както и за постигане на съответствие с екологичните изисквания на Европейския съюз. Общата финансова рамка на ОПОС 2007–2013 г. е 1 800 748 085 евро, осигурени от Европейския фонд за регионално развитие, Кохезионния фонд и национално съфинансиране. Главна стратегическа цел на ОПОС 2007–2013 г. е *подобряване, запазване и възстановяване на естествената околна среда и развитие на екологичната инфраструктура.*

Специфичните цели на програмата са:

- Опазване и подобряване състоянието на водите;
- Подобряване управлението на отпадъците и защитата на почвите;
- Опазване на биоразнообразието и защита на природата.

Програмата е разпределена в 4 приоритетни оси, а именно:

- Приоритетна ос 1: Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в населени места с над 2000 екв.ж. и в населени места с под 2000 екв. ж., попадащи в градски агломерационни ареали;
- Приоритетна ос 2: Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци;
- Приоритетна ос 3: Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие;
- Приоритетна ос 4: Техническа помощ.

От гледна точка на преките или косвени дейности по НАТУРА 2000 и биологичното разнообразие, Приоритетна ос 3 на ОПОС е директно насочена, а Приоритетни оси 1 и 2 имат значими дългосрочни екологични въздействия.

Приоритетна ос 3 е изцяло насочена към опазване, възстановяване и подпомагане на цялостното управление на видове и природни местообитания, попадащи в обхвата на националната екологична мрежа, изградена от защитени територии и защитени зони от НАТУРА 2000. Приблизително 5,8 % от общия бюджет на ОПОС е предназначен за тази приоритетна ос.

Следва да се отбележи, че предвидените индикативни дейности в ОПОС 2007–2013 г., директно насочени към опазване на биоразнообразието, не са предназначени пряко да финансират земеделски собственици на терени в НАТУРА 2000 или сдружения на рибари. Те имат за цел да осигурят цялостната политика по отношение на опазването на биоразнообразието чрез създаването на информационна, планова, административна основа и институционален капацитет, както и обществено разбиране по отношение на настоящи и бъдещи дейности, свързани с екологичната мрежа и с изпълнението на поетите от България ангажменти в сферата на биоразнообразието. В този смисъл осезаемият ефект от изпълнението на проекти, финансирани от тази приоритетна ос, не е толкова в рамките на настоящия планов период, колкото на следващия, особено по отношение на плановете за управление, координацията и последващия мониторинг на дейностите.

Цялостното изпълнение на приоритетната ос има не само директна връзка с дейностите по НАТУРА 2000, но и хоризонтален ефект по отношение на институционалния капацитет за провеждане на устойчива политика в сферата на биоразнообразието, а също така и вертикален ефект, състоящ се в осигуряване на координация и допълняемост с всички други секторни политики. В тази връзка изпълнението на приоритетната ос, освен че е насочено към постигане на съответствие с изискванията на европейското екологично законодателство в областта на НАТУРА 2000 (и по-специално към постигане на съответствие с изискванията на Директивите за хабитатите и за птиците), също така и допълва дейностите и мерките, предвидени в ПРСР, ОПРР и програмите за териториално сътрудничество.

Според последния, публикуван на портала www.eufunds.bg, годишен доклад за изпълнението на ОПОС, най-важният проект, изпълняван по Приоритетна ос 3, е проектът за картирането на зоните от мрежата НАТУРА 2000 с бенефициент Дирекция НСЗП при МОСВ. Следва да се отбележи, че изпълнението на този проект е от съществено значение за постигането на индикаторите по Приоритетна ос 3. Той има и непосредствен принос към комуникационните процеси, свързани с утвърждаването на мрежата НАТУРА 2000.

Към проектите, финансирани по Приоритетна ос 3, могат да се добавят косвените ефекти от изпълнението на проекти по Приоритетни оси 1 и 2 в секторите „Води“ и „Отпадъци“, които имат значими екологични въздействия за територията на страната и се реализират при стриктно спазване на Закона за биологичното разнообразие и подзаконовите нормативни актове.

Не на последно място трябва да се отбележи, че част от ресурса на Приоритетна ос 4 („Техническа помощ“) на ОПОС, където се реализират 76 проекта, също е насочен към дейности, свързани с биоразнообразието и в частност с планирането и комуникирането на НАТУРА 2000.

Докладът за напредъка по ОПОС за 2010 г. отчита, че изпълнението и управлението на проекти по Приоритетна ос 3 са свързани с най-много трудности. Това се дължи на следните отчетени от УО на ОПОС фактори:

- Голямо разнообразие от бенефициенти, които функционират съгласно различни специфични правила и секторни подзаконови нормативни документи, като същевременно разполагат и с различен капацитет;
- Проектите не са еднотипни, налице е разнообразие от дейности, които не могат да бъдат типологизирани и при чието изпълнение възникват множество специфични казуси;
- Липса на добро познание от страна на бенефициентите за процедурите по управление на проекти и различна степен на експертиза и опит в сферата на управлението на проекти;
- Липса на задоволителна степен на информираност и разбиране за стратегическата значимост на Приоритетна ос 3 и по-конкретно на дейностите, свързани с НАТУРА 2000.

Съществен проблем по отношение на проектите по Приоритетна ос 3 представлява и установяването и предотвратяването на двойно финансиране. За опазване на биоразнообразието се отпускат средства по много програми от различни донори, често пъти различни от структурните и

предприсъединителните инструменти на ЕС. За установяване и предотвратяване на двойно финансиране е необходимо повишаване на координацията с управляващите органи на други инструменти (като например Норвежката програма) или с държавни структури като Държавен фонд „Земеделие“.

Програма за развитие на селските райони (ПРСР): предвижда дейности, насочени към компенсирането на земеделските производители и частните собственици на гори, чиито места попадат в Националната екологична мрежа НАТУРА 2000. Това е от съществено значение за изпълнението на мерките по опазване на различните местообитания и видове, включени в заповедите за определяне на зоните и в плановете им за управление, доколкото има такива. Програмата финансира и дейности в сферата на туризма за популяризиране на природни и/или културни забележителности с местно значение. При всички туристически дейности, финансирани в рамките на Приоритетна ос 3 от ПРСР и попадащи в зони от НАТУРА 2000, преди одобряване на съответните проекти се оценява тяхното съответствие с изискванията на Закона за биологичното разнообразие и съответните подзаконови нормативни актове. В рамките на ПРСР се осигурява и финансова подкрепа за устойчиво ползване на горите с цел опазване на околната среда и съхраняване на селския пейзаж. Предвидените мерки за залесяване на земеделски и неземеделски земи подпомагат борбата срещу ерозията и опустиняването и по този начин допринасят за намаляване на неблагоприятните последици от затоплянето на климата. Възстановяването на потенциала за производство и въвеждане на превантивни мерки за частните собственици на гори цели да окаже съществен принос към защитата срещу горските пожари, а оттук и да генерира траен ефект на опазване на биоразнообразието.

ПРСР има изключително широк спектър от потенциални бенефициенти, с различна степен на подготвеност, капацитет, ресурси и цели, което предпоставя и проблеми, подобни на идентифицираните при изпълнението на Приоритетна ос 3 на ОПОС, разгледани по-горе.

Директно насочена към политиката в сектор „Околна среда“, и по-конкретно към опазването на биоразнообразието, е Приоритетна ос 2. За нея са отделени 27% от приноса на Общността за трите оси взети заедно. Целите за опазване на околната среда следва да се постигнат чрез дейности за съхраняване на биологичното разнообразие, насърчаване на устойчивото ползване на земята и природните ресурси, съхраняване на водните ресурси и борба с промените в климата. Изпълнението на проекти по тази ос е свързано с реализацията на няколко мерки:

- Мярка 211: Плащания на земеделски стопани за природни ограничения в планинските райони;
- Мярка 212: Плащания на земеделски стопани в райони с ограничения, различни от планинските райони;
- Мярка 213: Плащания по НАТУРА 2000 и плащания, свързани с Директива 2000/60/ЕС (Рамкова директива за водите) – за земеделски земи;
- Мярка 214: Агроекологични плащания;
- Мярка 223: Първоначално залесяване на неземеделски земи;
- Мярка 224: Плащания по НАТУРА 2000 – за гори;

→ Мярка 226: Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности.

При стартирането на програмата за специфичните мерки по НАТУРА 2000, а именно мярка 213 и мярка 224, са предвидени съответно 108 835 000 евро и 15 548 000 евро публични средства.

Следва да се отбележи, че подкрепата за устойчиво управление на земите и горите, както и за опазване на биоразнообразието и традиционното земеделие, стратегически погледнато цели съхраняването на привлекателността на селските райони и създаването на предпоставки за развитие на алтернативни икономически дейности, като туризъм, занаяти, услуги за отдых и развлечения, и не на последно място – създаване на устойчив поминък за населението в селските райони. В този смисъл ПРСР прилага социално-икономически подход при планиране на изпълнението на екологични приоритети и цели. Този подход е начин да бъдат ясно и осезаемо комуникирани ползите от екологичната мрежа в дългосрочен план и те да бъдат обществено осъзнати.

Важен фактор в тази посока е, че екологичните цели на ПРСР се реализират не само посредством изпълнението на ос 2. Например земеделските производители получават плащания по ос 2 с цел улесняване на прехода към биологично производство и неговото развитие. В допълнение към това обаче, стопаните могат да бъдат подкрепени и по ос 1 при закупуването на необходимото оборудване за биологично земеделие. Оборудването за косене и балиране, нужно при обработването на пасищата и ливадите с висока природна стойност, както и изграждането на площадки за оборска тор (с оглед предотвратяване на замърсяването на водите с нитрати от земеделски източници) също се подкрепят по ос 1. Мерките по ос 3 допринасят и за опазване на биоразнообразието и насърчават по-доброто използване на природните ресурси (например разширяване на канализационната система и производство на енергия от възобновяеми източници).

Разрешаване на главните проблеми, свързани с биологичното и генетичното разнообразие, опазване на почвите от ерозия и деградация, насърчаване на планирането на екологосъобразни дейности, определяне и поддържане на ценни местообитания и характеристики на ландшафта, съхранение на културното наследство, въвеждане на подходящи сеитбообращения и предотвратяване на изоставянето на високопланинските пасища и ливади са основните цели на Националната агроекологична програма (НАЕП), която се прилага в България чрез мярката *Агроекологични плащания* на ПРСР. Една от основните ѝ дейности е насочена към опазването на земеделски земи с висока природна стойност. Други дейности, насърчавани от НАЕП, са биологично земеделие, подкрепа на традиционни породи в животновъдството, опазване на почвите и водите, опазване на характеристиките на ландшафта. От гледна точка на екологичните въздействия, изпълнението на ПРСР би следвало да доведе до подобряване на качеството на околната среда в много по-голям обхват и степен, отколкото предприєдинителния инструмент САПАРД, чийто наследник е ПРСР.

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ 2007–2013 (ОПРСР): спада към инструментите, които имат директна ориентация към приоритети и респективно мерки, свързани с опазването на биоразнообразието. Програмата е насочена към превръщането на сектор „Рибарство“ в

конкурентоспособен, модерен и динамичен, базиран на устойчиво развитие сектор, както и към подобряване качеството на живот в рибарските области. ОПРСР съдържа 5 приоритетни оси, както следва:

- Приоритетна ос 1: Мерки за подобряване на българския риболовен флот;
- Приоритетна ос 2: Аквакултура, риболов във вътрешни водоеми, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура;
- Приоритетна ос 3: Мерки от общ интерес;
- Приоритетна ос 4: Устойчиво развитие на рибарските области;
- Приоритетна ос 5: Техническа помощ.

Като цяло, подобно на Програмата за развитие на селските райони, ОПРСР освен директно насочени мерки, свързани с дейности по НАТУРА 2000 и алокирани в Приоритетна ос 2, има и цялостно косвено отношение към опазване на биоразнообразието, което при ясна воля от страна на бенефициентите може да бъде добре комуникирано. Според посочената в ОПРСР информация, голяма част от орнитологично важните места на територията на България се намират по Дунавското или Черноморското крайбрежие, където програмата има най-голямо влияние и интервенциите, следва изцяло да бъдат съобразени с Директивата за птиците.

По отношение на въздействията върху околната среда, ОПРСР предвижда всички проекти и програми, попадащи в зоните по НАТУРА 2000, преди одобрението им от Управляващия орган на Оперативната програма да бъдат проверени за съответствие с разпоредбите на Закона за биологично разнообразие и съответните подзаконовни нормативни актове за неговото прилагане.

От позицията на специфичните цели, заложиени за всяка Приоритетна ос, най-ясна и директна обвързаност с дейностите по НАТУРА 2000 има Приоритетна ос 2, най-вече в мярка 2.2. *Акваекологични мерки*.

Както и при предходно разгледаните програми, обхватът на допустимите бенефициенти е многоспектърен, което предполага, че те имат различна степен на подготвеност, експертиза и капацитет за участие и прилагане на програмата. Съчетано със спецификата на дейностите, свързани с НАТУРА 2000, това е вероятно да доведе до относително ниска степен на усвояемост на ресурса, алокиран за целите на опазване на биоразнообразието в рамките на програмата.

Що се отнася до финансовото изпълнение на програмата, след корекция тя разполага понастоящем с бюджет от 101 168 996 евро, като от тях 48 млн. евро са за Приоритетна ос 2.

Следва да се отбележи, че е възможно припокриване на някои дейности с интервенции, изпълнявани в рамките на Програмата за развитие на селските райони, като за постигане на висока степен на съгласуваност между двете програми и избягване на казуси с двойно финансиране на проекти е необходима изключително добра координация и обмен на информация между управляващите органи. Същото се отнася и за изпълнението на комуникационните цели, свързани с НАТУРА 2000.

Подобна координация е крайно необходима и от гледна точка на постигане на висока степен на ефективност на настоящата НИКС за НАТУРА 2000. Това предполага необходимостта от разработване на механизъм за координация за целите на реализацията на НИКС.

ОП „Регионално развитие 2007–2013 г. (ОПРР)“: насочена е към практическото изпълнение на Приоритет 4 от Националната стратегическа референтна рамка, а именно „Балансирано териториално развитие“. Най-общо програмата цели подобряване на социално-икономическите условия в 6-те планови района на територията на България. За тази цел ОПРР е насочена главно към инвестиционни интервенции, планирани в 4 приоритетни оси, както следва:

- Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие;
- Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност;
- Приоритетна ос 3: Устойчиво развитие на туризма;
- Приоритетна ос 4: Местно развитие и сътрудничество.

Последната Приоритетна ос 5 е „Техническа помощ“ и има хоризонтален характер. В рамките на ОПРР се предоставя финансова помощ както за проекти на големи градски центрове с добър потенциал за икономически растеж и социално включване, така и за техните съседни и периферни райони, които на този етап изостават от цялостното развитие на региона.

Програмата няма директен приоритет или операция, специфично насочена към дейности по опазване на биоразнообразието. Пряко отношение към дейности, свързани с територии, попадащи в НАТУРА 2000, могат да имат проекти по операция 1.4., свързани с превенция на риска, проекти, които се реализират в рамките на операции 2.1. и 2.2., доколкото трасетата на предвидената пътна инфраструктура и комуникационните мрежи могат да засягат важни природни местообитания, проекти по операция 3.1., доколкото туристическите атракции могат да попадат в зони от НАТУРА 2000, и проекти по операция 4.2., свързани с опазване на околната среда, зелени площи и паркове. Отношение към НАТУРА 2000 в ОПРР могат да имат и информационни кампании, свързани с изпълняваните проекти. В тази връзка при дейности, подкрепени по Приоритет 3, попадащи в обхвата на НАТУРА 2000, ОПРР предвижда проектите да бъдат предварително съгласувани с разпоредбите на Закона за биологичното разнообразие и съответното вторично законодателство, както и със заповеди за обявяване и планове за управление на зоните.

Допълнително ОПРР (операция 3.2.) има стремежа атракциите в границите на мрежата НАТУРА 2000 да бъдат включени в регионалните туристически продукти и регионалните и национални маркетингови дейности, за да се насърчи развитието на екотуризма. Този тип проекти са изключително благоприятни за комплексното промотиране на районите, включително и по отношение на техните сравнителни предимства, произтичащи от НАТУРА 2000.

От финансова гледна точка е трудно да се каже какъв точно ресурс от ОПРР към настоящия момент е използван за дейности, свързани с биоразнообразието, тъй като това е по-скоро ефект от реализацията на дадена интервенция или нейна специфична цел, отколкото генерална насоченост. От съществено значение за реализацията на НИКС е обаче фактът, че координираната комуникационна политика по отношение на НАТУРА 2000, ако такава се възприеме от УО на съответните програми, може да генерира трайни позитивни въздействия върху обществените нагласи към мрежата.

ОП „Административен капацитет“ и ОП „Развитие на човешките ресурси“: сред индиректно насочените инструменти към дейности, свързани с НАТУРА 2000 са също и ОП „Административен капацитет“ (ОПАК) и ОП „Развитие на

човешките ресурси“ (ОПРР). Предвид наличната публична информация е трудно да се каже каква част от реализираните проекти и техния ресурс са насочени към теми, свързани с опазване на биоразнообразието, тъй като, ако изобщо има такива, те са елемент на конкретния проект, а не негова генерална цел. За да бъде направен подобен анализ, е необходимо да бъдат разгледани в дълбочина изпълняваните проекти, отделните дейности и техните бюджетни параметри. Въпреки това е факт, че макар и двете програми да нямат акцент върху екологичен компонент в приоритетите си, допустимите дейности, свързани с обучения, повишаване на квалификацията, повишаване на административния капацитет, по-ефективно и по-добро планиране и управление, могат да бъдат насочени и към постигането на информационни, мотивационни и образователни цели на настоящата НИКС за НАТУРА 2000.

От съществено значение е констатацията, че използването на ресурси за реализацията на НИКС е въпрос на висока степен на осъзнатост и разбиране на проблематиката от страна на бенефициентите. За постигането на такава ефективност е необходимо високо ниво на информираност на заинтересованите страни, както и прозрачност и координираност между отделните инструменти с цел да се обвържат и допълнят резултатите и въздействията, постигнати чрез отделните проекти с цялостното функциониране на комуникацията, свързана с НАТУРА 2000.

От съществено значение е координацията на ниво управляващи органи и наличие на консолидирана информация, насочваща бенефициентите към възможностите за интеграция на инструментите, които използват за реализацията на своите проекти. Не на последно по значение място, това предполага капацитет както за планиране, така и за управление и позициониране на проблемите, свързани с опазването на биоразнообразието в стратегическите приоритети на даден бенефициент, а не само на ниво секторни действия.

Други програми за финансиране на дейности по НАТУРА 2000:

Извън контекста и обхвата на действащите през периода 2007–2013 г. оперативни програми, на национално ниво съществуват и други, чийто ресурс е директно насочен към екологични приоритети и може да бъде използван за дейности по НАТУРА 2000, в частност за комуникирането на мрежата. Такива са описаните по-горе LIFE + и Седма рамкова програма, а също така Предприятие за управление на дейности за опазване на околната среда (ПУДООС), програмите на WWF, програмите за транснационално, междурегионално и трансгранично сътрудничество, новите Българо-швейцарски програми, Норвежката програма за сътрудничество и Финансовият механизъм на Европейското икономическо пространство (ЕИП), подпомагащ проекти чрез схемата EEA Grants.

→ Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС)

Съгласно Решение на Управителния съвет на ПУДООС от 2009 г., изменено през 2011 г. предприятието има 3 приоритета с равна тежест:

- ✓ Управление на водите;
- ✓ Управление на отпадъците;

- ✓ Ограничаване на загубата на биоразнообразието и запазването на естествените екосистеми.

Предвид факта, че има директен приоритет, насочен към опазване на биоразнообразието, ПУДООС попада сред наличните инструменти на национално ниво, пряко свързани с дейности по НАТУРА 2000. Разходите в ПУДООС се извършват по политики и програми съгласно утвърдения бюджет на предприятието. Разпределението на средствата по политики показва, че през 2011 г. на първо място е сектор „Води“, следван от проекти по управление на отпадъците, информиране и участие на обществеността в процеса на взимане на решения и повишаване на общественото съзнание и култура, биоразнообразие, опазване чистотата на въздуха. В сферата на опазване на биологичното разнообразие финансираните през 2011 г. проекти са били в размер на 393 638 лв.

→ *Седма рамкова програма (FP7):* финансов инструмент на ЕС за научни изследвания и технологично развитие в периода 2007–2013 г. FP7 е насочена към изграждане на интегрирано европейско изследователско пространство за постигане на дълготраен и устойчив икономически растеж. FP7 подкрепя провеждането на върхови научни изследвания в нововъзникващи области на познанието. Стимулират се най-добрите научни колективи в Европа и света, за да провеждат съвместни научни изследвания в съвременни направления. Активно се подкрепя създаването на ново поколение талантиливи млади учени, които да останат в Европа и да работят за постигането на конкурентоспособна икономика, базирана на знанието и уменията. Насърчава се обвързването на научната политика с другите политики на Общността – заетост, регионално развитие, конкурентоспособност и иновации, за да се гарантира допълване и успешно взаимодействие между тях. Дейностите се реализират в 4 програми за периода 2007–2013 г., като всяка от тях има обособени тематични области:

- ✓ Програма „Сътрудничество“ (Cooperation);
- ✓ Програма „Капацитети“ (Capacities);
- ✓ Програма „Идеи“ (Ideas);
- ✓ Програма „Хора“ (People).

Тема 6 от програма „Сътрудничество“ е „Околна среда“ (включително климатични промени), т.е. там се намира потенциалният ресурс, който може да бъде използван за целите на опазване на НАТУРА 2000. Интервенциите по тема „Околна среда“ са насочени към устойчиво управление на околната среда и нейните ресурси, чрез модерни изследвания на връзките и взаимодействията между климат, биосфера, екосистеми и човешки дейности и развитието на нови технологии. Индиректно всички останали тематични области могат да бъдат обвързани с конкретни комуникационни действия в рамките на НИКС. По информация към 2012 г. България е с много ниска степен на използване на този инструмент. Според данни от БАН общият преглед на българското участие по всички покани от 2007 г. досега по тема „Околна среда“ е силно ограничено в рамките на само 7–8 международни проекта годишно.

Изводите по отношение на използването на инструмента FP7 не са различни от тези за програма LIFE+. Налице е голям ресурс, който би могъл да се употреби за цели (особено за иновативни политики), свързани с опазването на биоразнообразието, но той не е ефективно ползван от потенциалните български бенефициенти. Спечелените до момента 37 проекта са на ограничен брой участници. Следва да се отбележи, че прилагането на програмата и конкурентоспособността на проектите зависят не само от капацитета на кандидатите да управляват проекти, но и от изградените и действащи партньорства на европейско ниво, тъй като в подобни проекти по правило участват консорциуми от организации, действащи на територията на най-малко 4 страни – членки на ЕС. Това поставя въпроса за липсата на информация относно жизнеспособните действащи партньорства в сектора между бенефициенти и заинтересовани организации. За разрешаването на този проблем би могъл да се приложи специфичен подход за идентифициране на партньорските мрежи и/или за създаване и развитие на такива.

→ **Българо-швейцарски програми**

Сътрудничеството между България и Конфедерация Швейцария в сферата на околната среда е вече над 15-годишно. То датира още от началото на българския преход в средата на 90-те години на миналия век.

Най-тясно свързана със сектора „Биоразнообразие“ бе **Българо-швейцарската програма за опазване на биоразнообразието (БШПОБ)**. Това е междуправителствена програма, финансирана от швейцарското правителство и поверена на швейцарските неправителствени организации Pro Natura и SVS-BirdLife Switzerland. Българските партньори бяха Министерството на околната среда и водите, научни институции, местни власти и неправителствени организации. Реализацията на програмата допринесе за изпълнението на задълженията на РБългария по отношение на международните конвенции за опазване на биологичното разнообразие. Стратегическа цел на програмата бе **опазване на биоразнообразието и насърчаване на устойчивото ползване на природните ресурси чрез ефективно сътрудничество между държавните институции и гражданското общество**. Програмата осигури подкрепа за интервенции в следните области:

- Постигане на ефективно и устойчиво управление на защитените територии;
- Насърчаване на устойчивото ползване на природните ресурси;
- Повишаване на обществената ангажираност в полза на опазването на видове, местообитания и ландшафти.

Основни райони у нас за действие на БШПОБ бяха:

- Крайбрежна Добруджа;
- Комплекса на Бургаските влажни зони и Ропотамо;
- Природен парк „Странджа“;
- Източни Родопи;
- Национален парк „Централен Балкан“;
- Национален парк „Пирин“.

Програмата бе финансирана от Швейцарската агенция за развитие и сътрудничество (SDC) и протече в три последователни фази. Българското правителство се ангажира да допринесе към финансирането със суми, отделени за защитените територии, попадащи в регионите на програмата.

Последната, трета, фаза на БШПОБ приключи действието си през 2004 г. Наследник на дейностите ѝ в България се явява Българска фондация „Биоразнообразие“ (БФБ).

След края на БШПОБ продължи да действа започналата през 1997 г. *Българо-швейцарска горска програма (БШГП)*, чиято трета (и последна засега) фаза приключи през 2007 г. Тя бе насочена предимно към изграждане и увеличаване на капацитета на българските горски институции, в т.ч. за устойчиво управление на горите, превенция на горски пожари и др.

Новата българо-швейцарска програма за сътрудничество (www.swissbgcooperation.bg) има три отделни тематични фонда:

Първият от новите швейцарски фондове е *Тематичен фонд „Фонд за реформи, свързани с участието на гражданското общество“, наричан за краткост ТФ-ФРУГО*. Основните цели на ТФ-ФРУГО са да насърчи участието на гражданското общество като значим участник в развитието на социалния сектор и опазването на околната среда и да подсили НПО сектора в България. Първият кръг на финансиране по ТФ-ФРУГО приключи с приема на проекти през ноември 2012 г., но се очакват следващи обяви за набиране на проектни предложения. Допустимите проекти следва да допринасят за постигане на една или повече от следните цели:

- Развитие на капацитета на ОГО/НПО за постигане на техните цели и изпълнение на техните дейности чрез предоставяне на висококачествени услуги, с приоритет към необлагодетелстваните райони на страната;
- Развитие на способността на организациите и техните мрежи да общуват с гражданите и да мобилизират гражданска подкрепа;
- Подобряване на законовата и финансовата рамка, включително по отношение на публичното финансиране, за организирани дейности на гражданското общество;
- Активизиране на участието на гражданите във вземането на обществени решения и в процесите на разработване на политики на централно и общинско равнище (процеси на застъпничество и активно участие и т.н.);
- Развитие на капацитета на ОГО/НПО да съблюдават спазването на политическия контекст от публичните институции.

Освен по схемата за проектни предложения на НПО, ТФ-ФРУГО финансира и договорени на междуправителствено ниво проекти. Такъв е вече стартираният проект, озаглавен „Да свържем опазването на природата с устойчивото развитие на селските райони“. Проектът е четиригодишен, започна през декември 2012 г. и се изпълнява в партньорство от четири швейцарски и седем български партньори (включително и Министерството на земеделието и храните) в девет зони от мрежата НАТУРА 2000 в Западна и Централна Стара планина.

Постигането на целите на проекта се очаква да бъде доказателство, че териториите с висока природна стойност могат да привлекат инвестиции от типа

„2 в 1“: осигуряване на устойчиво развитие и опазване на природата. Постиженията ще бъдат стимулиращ пример и модел за прилагане в други райони на България, които доказват на практика, че мрежата НАТУРА 2000 не е пречка за бизнеса, нито набор от сложни правила, а реална възможност да се предлагат продукти и услуги с високо качество и екологична стойност, които са все по-търсени от българските и европейските потребители.

Вторият от новите швейцарски фондове е *Тематичният фонд за партньорства и експертна помощ (наричан за краткост ТФ ПЕП)*. Той има за главна цел да установи нови или да укрепи съществуващи партньорства между швейцарски и български институции и организации, насочени към извличане на полза за българските партньори от постиженията на швейцарската страна в разрешаването на специфични предизвикателства на развитието. ТФ ПЕП понастоящем е с отворен краен срок и ще приема проектни предложения до края на 2013 г. Той не поставя секторни или регионални ограничения към типа и вида на възможните предизвикателства на развитието, които могат да са предмет на проекта. В общия случай това могат да бъдат социални (здравни и образователни), културни, екологични, общински (обществени услуги), общностни и свързани с изграждане на демокрацията предизвикателства/услуги. Проектите, които ще получат подкрепа по схемата за безвъзмездна финансова помощ, се предвижда:

- Да осигурят по-ефикасни и ефективни отговори на едно или повече предизвикателства на развитието на местно, регионално или национално ниво, като постигнат това със съдействие от швейцарска партньорска организация чрез трансфер на ноу-хау, методологии и евентуално оборудване;
- Да подпомогнат и ускорят решаването на предизвикателства на развитието пред българските партньорски институции в условията на техния конкретен проект;
- Да подобрят устойчивостта на решенията на предизвикателствата пред развитието, към които е подкрепата на партньорството.

Третият предвиден тематичен фонд, наречен „Експертна помощ“, все още не е отворен за кандидатстване по данни от началото на 2013 г.

В рамките на швейцарския принос към разширяването на ЕС през 2011 г. стартира и нова програма за научни изследвания, озаглавена *Българо-Швейцарска изследователска програма 2011–2016 г.* Тя има за цел да допринесе за намаляване на икономическите и социални различия в България в рамките на разширения Европейски съюз, да подпомогне изпълнението на съвместни българо-швейцарски изследователски инициативи, да осигури по-нататъшната интеграция на българските учени в международни мрежи и да улесни обмена на знания и ноу-хау между учените. Новата програма ще се реализира съвместно от партньорски организации от двете страни и ще се концентрира върху следните теми:

- Екология – горско стопанство, земеделие, управление на земята, отпадъци;
- Социални науки – социално-човешки неравенства и регионални различия;
- Медицина – дизайн и симулации на нови лекарства;
- Инженерни науки – иновативен строителен дизайн, методи и материали.

Общият размер на средствата във фонда за съвместни изследователски проекти е 4,23 милиона швейцарски франка. Безвъзмездната финансова помощ от швейцарска страна е 85%, а съфинансирането (в размер на 15%) се предоставя от Министерството на образованието, младежта и науката. Проектите се подготвят съвместно от швейцарския и българския партньор. Подават се от швейцарския партньор в Швейцарската национална научна фондация (SNSF) чрез mySNF (www.mysnf.ch).

Подобно на някои от гореописаните програми, например инструмента LIFE+ и FP7, е налице значителен ресурс, предоставян безвъзмездно от швейцарското правителство, който би могъл да се употреби за цели и иновативни политики, свързани с опазването на биоразнообразието. Изтеклите вече българо-швейцарски програми (БШПОБ и БШГП) действали в годините преди създаването на НАТУРА 2000 в България имат важно значение за изграждане на българската природозащитна политика. Преобладаващата част от финансовия им ресурс е използван по-скоро като механизъм за сътрудничество при осъществяване на политика в сферата на биоразнообразието. Съществен техен принос е и фактът, че проектите водят до създаването на нови български организации (каквато е БФБ) и до изграждането на партньорства и институционален капацитет на различни заинтересовани страни.

Правилната употреба на новите швейцарски фондове, които, както личи от условията им, могат да се използват и за дейности, свързани пряко или косвено с биоразнообразие и НАТУРА 2000, ще зависи изцяло от капацитета и подхода на потенциалните български бенефициенти. Например по първата от разгледаните по-горе нови българо-швейцарски програми – ТФ-ФРУГО – към края на 2012 г. са постъпили и разгледани 234 проектни предложения, но много от тях показват пропуски и непълноти. За 132 проекта е поискана допълнителна информация и/или документи, а 5 проекта не са успели да изпълнят критериите за преминаване към следващия етап на техническа и финансова оценка.

Налага се отново изводът, че прилагането на програмите и конкурентоспособността на проектите зависят не само от капацитета на кандидатите да управляват проекти, но и от изградените и действащи партньорства на ниво ЕС, а в случая и специално с швейцарски такива. Способността на много от българските организации да търсят, изграждат и поддържат жизнеспособни международни партньорства не е достатъчно развита.

→ *Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство и Норвежкия финансов механизъм*

Сред механизмите, които директно финансират дейности, свързани с опазването на околната среда, са Финансовият механизъм на Европейското икономическо пространство (ФМ на ЕИП) и Норвежкия финансов механизъм (НФМ). Съгласно регламентите им за изпълнение, през периода 2009–2014 г. са предвидени да действат 6 програми по ФМ на ЕИП и 6 програми по НФМ. Предложените програми засягат следните приоритетни области (ПО):

За Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство:

- ПО 1 – Интегрирано управление на морските и вътрешни води;
- ПО 2 – Биоразнообразие и екосистеми;

- ПО 5 и 6 – Енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници;
- ПО 11 – Деца и младежи в риск;
- ПО 16 и 17 – Консервация и възстановяване на културното и природното наследство;
- ПО 19 – Фонд за стипендии.

За Норвежкия финансов механизъм:

- ПО 21 – Иновации за зелена индустрия;
- ПО 25 – Изграждане на капацитет и институционално сътрудничество между страната бенефициент и Норвежки публични институции, местни и регионални власти;
- ПО 29 – Домашно насилие и насилие, основано на полов признак;
- ПО 30 – Сътрудничество в областта на Шенген и борба с трансграничната и организирана престъпност;
- ПО 31 – Изграждане на капацитет и сътрудничество в областта на съдебната система;
- ПО 32 – Корективни услуги, включително без прилагане на мерки за задържане.

Общата стойност на финансовата помощ за България се очаква да бъде около 127 млн. евро. За периода 2004–2009 г. стойността на реализираните проекти е 41,5 милиона евро, а бенефициенти по тях са били 21 институции, 24 общини, 15 НПО и 4 компании. Безвъзмездната финансова помощ за България по проекти в областта на околната среда е както следва:

- По линия на Финансовия механизъм на ЕИП: 4 139 509 евро за 9 проекта;
- По линия на Норвежката програма за сътрудничество: 1 200 000 евро за 3 проекта.

→ *Програми за териториално сътрудничество*

Анализирайки приложимите за целите на НАТУРА 2000 инструменти, валидни за България, следва да се обърне поглед и към *програмите за териториално сътрудничество*. Това са: Румъния – България, Гърция – България, България – Македония, България – Сърбия, България – Турция, Съвместна оперативна програма „Черноморски басейн“, оперативна програма за транснационално сътрудничество „Югоизточна Европа“ и оперативна програма за междурегионално сътрудничество INTERREG IVC.

Тези програми съсредоточават изключително сериозен ресурс, предполагащ осъществяването както на инвестиционни интервенции, така и на „меки“ проекти, и то в много широк спектър от приоритети и допустими индикативни дейности. Програмната рамка на тези инструменти съдържа генерално формулирани приоритети, свързани с опазването на околната среда, където е възможно да бъдат изпълнявани конкретни проекти или дейности, свързани с НАТУРА 2000. Отново воля на допустимите бенефициенти е те да предприемат реализацията на подобни дейности. От съществено значение е да се отбележи, че този тип инструменти изискват активно партньорство и въздействия върху териториите на 2 и повече държави, което предполага

бенефициентите да разполагат с необходимия капацитет да реализират такива партньорства и да изпълняват проекти в мултинационална среда.

→ *Програма за трансгранично сътрудничество „Румъния – България 2007–2013“*

Приоритетната ос от програмата, която може да бъде използвана за целите на биоразнообразието и да включва интензивни комуникационни дейности, е Приоритетна ос 2 „Околна среда“, в която е дислоциран 35% от ресурса на програмата, възлизащ на 262 млн. евро. Тази приоритетна ос цели устойчиво използване и опазване на природните ресурси и на околната среда, както и повишаване на ефективното управление на риска в трансграничната зона. Косвено, за целите на опазване на комуникирането на широките неекологични ползи от НАТУРА 2000 или за развитие на местния капацитет, би могъл да бъде използван и ресурсът в Приоритетна ос 3 „Икономическо и социално развитие“, която цели укрепване на икономическото развитие на района чрез подпомагане на бизнессредата, подготовката на човешките ресурси и сътрудничество между общности и институции. Към програмата има регистриран изключително висок интерес, като набирането и оценката на проектни предложения за периода 2007–2013 г. вече приключи.

→ *Програма за трансгранично сътрудничество „Гърция – България 2007–2013“*

Подобно на програмата Румъния – България и тук приоритетните оси са 4, като ресурсът в Приоритетна ос 1 „Качество на живот“ би могъл да се използва за целите на дейности, свързани с биоразнообразието, тъй като една от специфичните цели на тази ос е насочена към опазване, управление и промоция на екологичните ресурси. Общият ресурс на програмата е над 138 млн. евро. Към момента в процес на изпълнение са 65 проекта на стойност **64 343 411,91** евро. Втората покана за набиране на проектни предложения бе обявена през 2011 г. Сключени са 25 договора по Втората покана за набиране на проектни предложения на стойност над 58 млн. евро.

→ *Предприсъединителни инструменти: Програми за трансгранично сътрудничество България – Македония, България – Сърбия, България – Турция*

Тъй като са предприсъединителни инструменти за Македония, Сърбия и Турция, и трите програми имат сходна логика и принципи, но и доста по-ограничен ресурс в сравнение с двете гореописани програми (Румъния – България и Гърция – България). От гледна точка на дейности, свързани с опазване на биоразнообразието, в програмата „Българи – Македония“ може да бъде използвана Приоритетна ос 2 „Подобряване на качеството на живот“, чиито сфери на интервенция са свързани с оползотворяване на екологичните и културните ресурси. За същите цели в програмата „България – Сърбия“ могат да бъдат използвани Приоритетна ос 1 „Развитие на дребно мащабна инфраструктура“ в частта ѝ за инфраструктура, свързана с опазване на околната среда, и Приоритетна ос 2 „Повишаване на капацитета за съвместно планиране, решаване на проблеми и развитие“ в частта на приоритета, насочен към устойчиво развитие чрез ефективно използване на регионалните ресурси. Идентично на програмата „България – Македония“, и в тази за „България – Турция“ Приоритетна ос 2 „Подобряване на качеството на живот“ съдържа област

на интервенция, свързана с опазване на околната среда, природното, културното и историческото наследство.

Следва да се отбележи, че публичнодостъпната информация за финансовото изпълнение на програмите за трансгранично сътрудничество е изключително разпръсната, откъслечна и не дава възможност за реална оценка на употребата на финансовите инструменти за специфична цел, каквато е комуникирането на НАТУРА 2000.

Подобна е ситуацията и с останалите два инструмента: оперативната програма за транснационално сътрудничество *Югоизточна Европа* и оперативната програма за междурегионално сътрудничество *INTERREG IVC*. И двете програми съдържат обособен приоритет за опазване на околната среда. При програмата за Югоизточна Европа това е Приоритетна ос 2 „Опазване и подобряване на околната среда“, а в INTERREG IVC – Приоритетна ос 2 „Околна среда и превенция на риска“, с области на междурегионално сътрудничество, насочени към природните и технологични рискове, управление на водите, управление на отпадъците, управление и опазване на биоразнообразието и съхранение на природното наследство. Разполагаемият бюджет за целите на този приоритет е 38 млн. евро.

От направения анализ на финансирането през настоящия програмен период се налагат следните изводи:

- Няма координиран подход при използване на наличните ресурси в описаните инструменти, така че да бъде постигнат устойчив ефект и интегрирано въздействие;
- Използването на инструментите е по-скоро воля на бенефициентите, отколкото логично следствие от хронологично и тематично взаимоотношения интервенции, респективно ефектите са по-скоро локални. Изключение прави само ОП „Околна среда“;
- Не може да бъде преценен реалистично социално-икономическият ефект от интервенциите в сферата на биоразнообразието, т.е. да бъдат демонстрирани всички аспекти на ползите от НАТУРА 2000, тъй като липсва консолидирана публичнодостъпна информация;
- Наличието на множество и различни по вид заинтересовани страни и бенефициенти предпоставя различна степен на информираност, капацитет и опит при използването на наличните ресурси. Без координиращ механизъм техните действия, макар и оперативно успешни, биха изглеждали стихийни и стратегически необвързани;
- Широко формулираните екологични приоритети на част от програмите изискват висока степен на осъзнатост и информираност на бенефициентите, за да могат да предприемат те действия, насочени към постигането на определени цели на настоящата НИКС за НАТУРА 2000.

Следва да се отбележи, че през декември 2011 г. ЕК представи работен документ²⁰, съдържащ резултатите от оценката на ефективността в прилагането на сегашния подход за европейско съфинансиране на НАТУРА 2000, както и предложения за следващия програмен период. Основните изводи, заключения и

²⁰ Финансиране на НАТУРА 2000 – Инвестиции в НАТУРА 2000: ползи за природата и хората.

препоръки на ЕК, залегнали в работния документ, които трябва да се вземат предвид при реализацията на настоящата НИКС, са следните:

- По-интегриран подход за планиране на финансирането на НАТУРА 2000;
- Затвърждаване на разбирането за управление на териториите по НАТУРА 2000 и насърчаване на обмена на информация и добри практики;
- Признаване на ползите от инвестиране в НАТУРА 2000;
- Насърчаване използването на иновативни подходи и пазарни инструменти, включително частните фондове в подкрепа на финансирането на НАТУРА 2000.

1.1.5. Важни проекти и програми, свързани с НАТУРА 2000

Първите по-забележими информационни кампании и проекти, свързани с НАТУРА 2000, се появяват през 2000–2001 г. Един от първите е *Повишаване на готовността на България за изграждане на мрежата НАТУРА 2000*, осъществен в рамките на 12 месеца (октомври 2001 – септември 2002 г.) от Българското дружество за защита на птиците (БДЗП / БърдЛайф България) в партньорство с Кралското дружество за защита на птиците от Великобритания (БърдЛайф Великобритания). Последващи дейности по проекта са изпълнявани и по-нататък, до 2005 г. За осъществяването на планираните дейности Европейската комисия, чрез програма PHARE-Access, осигури финансова помощ в размер на 61 000 евро. Чрез този проект БДЗП си постави за цел да създаде условия за прилагането на Директивата за птиците, свързана с изграждането на екологичната мрежа НАТУРА 2000, като повиши популярността ѝ, осигури възприемането ѝ от обществеността и подготви компетентни за дейностите по прилагането кадри.

Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) финансира през периода 2004–2009 г. **два ключови проекта**, свързани с изграждането на мрежата НАТУРА 2000 в България:

- *Изграждане на мрежата от защитени зони НАТУРА 2000 в България – първа и втора фаза*, изпълняван от ФПС „Зелени Балкани“, БДЗП, СДП „Балкани“ и ИУЦЕ, с продължителност на първата фаза от 2004 г. до ноември 2007 г., финансирана от DANCEE Дания, и с втора фаза през 2008–2009 г., финансирана от МОСВ чрез ПУДООС. Основна цел е подготовката на националния списък от НАТУРА 2000 места по Директивата за местообитанията. Материалите и картите по проекта са налични и в Интернет на адрес: <http://www.natura2000bg.org/>. По време на втората фаза са издадени и различни информационни материали, насочени към широката общественост;
- *Изграждане на представителна и функционално единна национална екологична мрежа в частта ѝ от защитени зони за птиците, като част от европейската екологична мрежа НАТУРА 2000*, изпълняван от Българското дружество за защита на птиците (БДЗП), с продължителност до януари 2007 г. и с основна цел подготовката на националния списък от НАТУРА 2000 места по Директивата за птиците. Материалите и картите по проекта са налични и в Интернет на адрес: <http://www.natura2000bg.org/>.

Проекти, приключени до 2008 г.:

→ *Български механизъм за обмен на информация (Clearing-House Mechanism – СНМ) в сферата на биоразнообразието*, финансиран от UNDP/GEF и изпълняван от 2003 г. насам. Механизмът е уеббазиран портал за обмен на научна и практическа информация в сферата на природозащитата, която частично се отнася и до НАТУРА 2000. В рамките на този механизъм е бил ситуиран и порталът *Българска мрежа на биоразнообразието* (BulBioNet), изпълняван от БАН от 2002 г. Механизмът официално не е закрит, но през последните години поради липса на целево финансиране по него почти не се извършват дейности и не се опреснява наличната информация. Същото се отнася и за проекта BulBioNet;

→ *НАТУРА 2000 – обществен принос*, финансиран от холандската правителствена програма PIN-MATRA и изпълняван от ФПС „Зелени Балкани“, между 2004 и 2006 г. Целта е да се подготви обществеността за създаването на зони НАТУРА 2000. Материалите и картите по проекта са налични и в Интернет на адрес: <http://www.natura2000bg.org/>;

→ *Рамка за изграждане на Национална система за мониторинг на състоянието на биологичното разнообразие и защитените територии в България*, изпълнен през 2003–2004 г. от Българска фондация „Биоразнообразие“ и Сдружение „Нетхарвест/ Зелена мрежа“. Представена е принципна схема за изграждане на система за мониторинг. Разработени са примерни схеми за някои видове, като лалугер, мечка, вълк, дива коза;

→ *Разработване на Национална система за мониторинг на състоянието на биологичното разнообразие (НСМСБР) в Република България*, изпълнен през 2005–2008 г. от Ameco Environmental Services (Холандия) и Сдружение „Природа назаем“ (България) в рамките на Предприсъединителната програма на Агенция EVD (Холандия). Проектът надгражда и продължава дейностите по горепосочения проект „Рамка за изграждане на Национална система за мониторинг на състоянието на биологичното разнообразие и защитените територии в България“, изпълнен през 2003–2004 г.;

→ *Благоприятно природозащитно състояние на НАТУРА 2000 видове и хабитати*, изпълнен през 2007–2008 г. от международен консорциум в състав Фондация DLO/Wageningen International (Холандия), Българска фондация „Биоразнообразие“, СДП „Балкани“ и Orbicon (Дания). В резултат на проекта са дефинирани конкретни критерии, параметри и референтни стойности за определяне на БПС в България по отношение на местообитания от Приложение на 1 ма ЗБР и видове от Приложение 2 на ЗБР на ниво защитена зона. Издадено е ръководство, одобрено от наблюдаващ комитет. В рамките на проекта са разработени и методи за оценка на благоприятния природозащитен статус на локално ниво за целевите видове бозайници;

→ *Планиране на дейности в ЗГГФ в НАТУРА 2000 защитени зони*, извършено през 2007–2008 г. от Асоциацията на парковете в България (АПБ) и имащо за цел да даде основни насоки при планиране на различните дейности, прилагани в земите и горите от горския фонд (ЗГГФ), които попадат в границите на защитени зони, обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие и са елемент на националната екологична мрежа и европейската мрежа НАТУРА 2000.

Изготвено е ръководство, което да послужи при планиращи действия в горите, свързани с изготвянето на различни планови документи и оценки в съответствие с приложимото законодателство;

→ *Оптимизиране на Националната екологична мрежа (НЕМ)*

„НАТУРА 2000“ и *Научни основи за нейното развитие*, 2007–2008 г. Проектът е реализиран от БАН, с изпълняващи организации Институт по ботаника (ИБ) и Централна лаборатория по обща екология (ЦЛОЕ). Обект на проекта са защитени зони по двете директиви. Включени са експерти от 6 института на БАН за допълнителни проучвания в защитените зони на НЕМ, прецизиране на националните оценки и границите на 33 по двете директиви.

Проекти, изпълнявани през и след 2008 г.:

→ *Възстановяване на екологични коридори през транспортните коридори в България.* Проектът, приключен през юни 2008 г., е финансиран от холандското Министерство на земеделието, природата и качеството на храните и от Университета и изследователския център във Вагенинген, е осъществен от института ALTERRA към Университета и изследователския център във Вагенинген в тясно сътрудничество с БАН и с още седем партньори. Разгледани са внимателно всички страни на проблема за фрагментирането на естествените местообитания и е представен план за действие. При работата върху проекта съдействие са оказали и Министерство на околната среда и водите, Министерство на транспорта, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Министерство на земеделието и горите, Министерство на държавната администрация и административната реформа, Държавната агенция по горите, Университетът по архитектура, строителство и геодезия, както и Посолството на Холандия в България;

→ *Обществена подкрепа и участие на гражданите за опазване на предложените зони от НАТУРА 2000 в България,* приключен през 2008 г. и изпълнен от Информационния и учебен център по екология (ИУЦЕ). Проектът включва организиране на публични събития, презентации, обучение и консултации на различни заинтересовани, експертна подкрепа за Коалиция на НПО и граждани „За да остане природа в България“. Източник на финансиране: Българска фондация „Биоразнообразие“;

→ *„Подготовка на НПО в България за биогеографските семинари, част от процеса на обявяване на мрежата НАТУРА 2000 в България,* изпълняван през 2008–2009 г. от ИУЦЕ. Подготвени са специализирана електронна система от таблици за оценка на проблеми и пълнота на мрежата от НАТУРА 2000, ГИС база данни и стандартна документация за анализ на пълнотата на мрежата и проблемите по биогеографски региони на страната, по видове и по местообитания. Проведени са множество обучения и консултативни срещи на различни нива. Проектът е финансиран от програма KNIP-Matra към Нидерландското правителство чрез посолство на Кралство Холандия в София;

→ *Въвеждане на природосъобразни земеделски практики в НАТУРА 2000 в България – пилотен проект в зони от Директивата по местообитанията (92/43/ЕС),* изпълняван през 2008–2009 г. от ИУЦЕ, БФБ, СДП „Балкани“ и WWF България, с водеща организация Университетът „Вагенинген“, Холандия, в

сътрудничество с „Орбикон“ Дания и DLG Холандия. Проектът включва: създаване на работни групи от експерти по биоразнообразие, агроекология, управление на места от НАТУРА 2000; установяване взаимодействие с МЗХ и негови Агенции и регионални структури; идентифициране на пилотни стопанства в целеви защитени зони; консултация и обучение на стопани за прилагане на агроекологични мерки и поддържане на благоприятен консервационен статус на НАТУРА 2000 зони; полеви проучвания на тревните местообитания в 5 защитени НАТУРА 2000 зони, определяне на състоянието на ключови местообитания; разработване на предложения за препоръки за поддържане на благоприятен консервационен статус на НАТУРА 2000 зоните, препоръки и мерки за благоприятни земеделски практики. Източник на финансиране е програмата VBI-Matra към Нидерландското правителство чрез институт „Вагенинген интернешънъл“, Холандия;

→ *Оценка на националните покрития на целевите за НАТУРА 2000*

видове и уточняване на граници на защитени зони за опазване на местообитанията, изпълняван през 2008–2009 г. от ИУЦЕ. Подготвени са 12 бр. специализирани доклада и ГИС анализи. Уточнени са границите на 14 зони за опазване на местообитанията, предадени за финализиране към националната база данни за НАТУРА 2000. Източник на финансиране: СНЦ „Зелени Балкани“ Стара Загора, България;

→ *Устойчиво развитие и опазване на биологичното разнообразие,*

финансиран по Програма ФАР-ТГС България – Румъния 2007 и изпълнен през 2007–2008 г. с водеща организация Клуб „Приятел на Природен парк „Врачански Балкан“. Проектът включва и научнопрактическа конференция „НАТУРА 2000 в Северозападна България и трансграничния регион – проблеми и перспективи“, по повод на която се издават сборник доклади, наръчник и информационни брошури, разпространявани през 2008–2009 г. Създава се и „Мултифункционален център за ключови природозащитни дейности НАТУРА 2000“ в гр. Враца;

→ *Създаване на потенциал за изготвяне на планове за управление на защитени зони от НАТУРА 2000 в България*, приключен през 2009 г. от международен консорциум в състав Ameco Environmental Services (Холандия), Федерация „Зелени Балкани“ (България) и Сдружение „Природа назаем“ (България). В резултат на проекта е изготвено наръчно пособие за бъдещи администратори на НАТУРА 2000 зони при разработване на планове за управление на зоните при различен обхват и сложност на зоната, различни припокривания, трайни земеползвания, тип собственост и т.н. Направен е преглед на онези защитени територии в България, които имат действащи планове за управление към момента на разработване;

→ *Трансгранично опазване на природата и устойчиво развитие – техническа помощ за създаване на общи българо-гръцки екологични мрежи*. Проектът е изпълнен през 2009 г. от ДИКОН Груп и РЕЦЦИЕ България в сътрудничество с МРРБ. Изграждането на екологични мрежи е част от световния процес и се предвижда от изпълнението на Паневропейската стратегия за биологичното и ландшафтното разнообразие и за създаването на Паневропейска екологична мрежа (ПЕЕМ), в която участието на страните от Балканския регион имат решаващо значение като територия със значителна и уникална част от Европейското биологичното разнообразие. Четирите екомрежи, разработени по

проекта, обхващат територии от двете страни на българо-гръцката граница, като от българска страна се включват общини от областите Хасково, Кърджали, Смолян и Благоевград. От гръцка страна се включват Кавала, Еврос, Ксанти, Родопи, Драма, Солун и Серес;

→ *Развитие на информационната система на НСМСБР в България*, финансиран от финансовия механизъм на ЕИП, с бенефициент ИАОС при МОСВ. Проектът се изпълнява от 2011 г. и предвижда да доразвие и усъвършенства информационната система към горепосочената Национална система за мониторинг на състоянието на биологичното разнообразие (НСМСБР), администрирана и локализирана в Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС). Дирекция „Мониторинг на земи, биологично разнообразие и защитени територии“ (МЗБРЗТ) към ИАОС е координатор и администратор на дейностите по НСМСБР;

→ *Развитие на националната екологична мрежа НАТУРА 2000, етап 2009*. Проектът е изпълняван от БАН. Обект са защитените зони по Директивата за хабитатите. Включени са експерти от 4 института на БАН за допълнителни проучвания в 33 на НЕМ с цел отговаряне на изискванията за допълване на мрежата и решаване на въпросите, свързани с резолюцията „научна резерва“. Проектът приключва през 2010 г.;

→ *Създаване на Общински програми за опазване на околната среда (ОПООС) в общините Кричим, Брацигово, Пещера, Сатовча, Гърмен, Ракитово и Батак* през 2009 г. по поръчка на проекта „Опазване на глобално значимото биологично разнообразие в ландшафта на Родопите“ (Проект „Родопи“), финансиран от UNDP / GEF, МЗХ и ДАГ. Дейностите включват и експертни консултации по НАТУРА 2000 в рамките на изготвяне на седемте ОПООС;

→ *Укрепване на институционалния капацитет за прилагане на европейското законодателство в областта на защитата на природата*: българо-испански туининг-проект на МОСВ, приключен през 2010 г. и финансиран по Програма ФАР. Разработен е богат комплект презентационни материали. Значителна част от тях са специално насочени към комуникацията на НАТУРА 2000 с местните общности;

→ *НАТУРА 2000 и Зелен коридор Долен Дунав – мрежата става*

реалност се реализира през 2008–2010 г. от WWF Дунавско-Карпатската програма България съвместно с WWF Холандия и се финансира по програма BBI-Matra на холандското правителство. Проектът се развива в България и Румъния. Целта му е да демонстрира социално-икономическите възможности за хората в местата от мрежата НАТУРА 2000 чрез насърчаване на тяхното участие в управлението им. Проектът работи в моделни райони на България и Румъния. За България за моделен район е избрана защитената зона „Ломовете“;

→ *TEWN (Trans-European Wildlife Networks) – Трансевропейски мрежи за дива природа*: международен проект, стартирал през август 2008 г. под ръководството на базираната в Германия организация EuroNatur съвместно с Франкфуртското зоологическо общество („Zoologische Gesellschaft Frankfurt“) и Германската федерална фондация за околна среда („Deutsche Bundesstiftung Umwelt“) с цел оценка на влиянието на транспортната инфраструктура върху целостта на ландшафта и свързаността на популациите от животни, с фокус върху биоразнообразието на Балканския полуостров. От българска страна партньор по проекта е Сдружение за дива природа „Балкани“;

→ *“Опитът на Германия при изпълнение на законодателството на ЕС: НАТУРА 2000 – управление и финансиране”*. Финансиране от Федералното министерство на околната среда, природозащитата и ядрената безопасност на Германия, чрез Федералната агенция за околната среда на Германия. Български партньор: МОСВ. Изпълнител: ФПС “Зелени Балкани”, 2010 г.;

→ *“Червена книга на Република България” – ново издание, 2011 г. (МОСВ, БАН)*: новото издание на ЧКРБ засега е само в електронен вид и е достъпно на уебадрес <http://e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/>. Освен познатите от предишните издания два тома („Растения и гъби“; „Животни“), които са значително актуализирани, новото издание включва и съвсем нов, трети том – „Природни местообитания“. И трите тома включват информация по линия на НАТУРА 2000;

→ *Опазване на световно значимо биоразнообразие в пасища и ливади с висока природна стойност чрез подкрепа за традиционния местен поминък*. Проектът, финансиран от Програмата за развитие на ООН (ПРООН) и Глобалния екологичен фонд (ГЕФ), е приключен през 2011 г. и е изпълнен от Българското дружество за защита на птиците (БДЗП). Партньори по проекта са МЗХ, МОСВ, Кралското дружество за защита на птиците (Великобритания) и Асоциацията на млекопроизводителите в България. Целта на проекта е да постигне дългосрочно опазване на пасищата и ливадите с висока природна стойност в България и опазването на биоразнообразието в тревните местообитания да получи необходимото внимание в земеделската политика на България, за да се предотвратят негативните тенденции, предизвикани от недостатъчна паша, изоставяне и промяна в предназначението на ливадите и пасищата. Проектът е създал Звено за агроекологична политика и Мобилен център за техническа помощ;

→ *Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I (2010–2012 г.)*. Общият размер на финансирането по проекта е над 25 милиона лева, което прави този пакет най-голямата по размер финансова интервенция за проучване и опазване на биоразнообразието, реализирана в България за целия първи финансов период от приемането ѝ в ЕС. В рамките на проекта (освен същинските дейности за картиране и определяне на природозащитното състояние на видове и хабитати) е предвидено *Разработване и внедряване на информационна система за защитените зони от екологичната мрежа НАТУРА 2000* за нуждите на управлението на защитените зони, която ще обединява пространствени и непространствени данни от различни източници и ще осигурява лесен достъп до тях през Интернет от страна на институциите, свързани с управлението на защитените зони. Като част от информационната система се предвижда и изграждането на публичен регистър с данни за извършване на процедурите по оценка на съвместимостта на плановете, програмите, проектите и инвестиционните предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони. Това ще улесни достъпа на заинтересованите страни до информация и ще гарантира прозрачност при провеждането на административните процедури.

По-значимите проекти за конкретни видове, местообитания, защитени зони и защитени територии в България са представени в **Приложение № 1**.

Особено внимание следва да се отдели и на проектите, финансирани през последните няколко години от финансовия инструмент ЛАЙФ+ на ЕК, тъй като

това е единственият европейски фонд, финансиращ пряко и целенасочено дейности по мрежата НАТУРА 2000. До 2012 г. българските проекти по ЛАЙФ+ в стадий на изпълнение и/или приключване са общо 11, както следва:

→ *LIFE07/NAT/BG00068 Опазване на царския орел и ловния сокол в*

България

Бенефициент е Българско дружество за защита на птиците. Продължителността на проекта е 5 години, от 1 януари 2009 г. до 31 декември 2013 г. Общият бюджет възлиза на 2 045 756 евро. Проектът има за цел да предотврати изчезването на ловния сокол от България и да увеличи националната популация на царския орел. Партньори на БДЗП по проекта са Кралското дружество за защита на птиците – Великобритания, Унгарското орнитологично дружество, Фондът за дивата флора и фауна, Национален парк „Централен Балкан“;

→ *LIFE08/NAT/BG000277 Живот за бургаските езера*

Бенефициент е Българско дружество за защита на птиците. Проектът стартира през януари 2010 година и продължителността му е 4 години. Общ бюджет – 1 775 006 евро, от които 1 331 254 евро директно финансиране от ЕС. Проектът цели осигуряване на дългосрочно опазване на защитени зони от екологичната мрежа НАТУРА 2000, важни за приоритетни видове птици, както и на устойчивото управление на техните местообитания; поддържане и възстановяване на местообитания, важни за храненето, размножаването и като места за гнездене на приоритетни видове птици; намаляване въздействието на преките и непреките заплахи за приоритетните видове птици и осигуряване на включването на най-добрите практики в областта на опазването на приоритетните видове птици в планове за управление на защитените зони от екологичната мрежа НАТУРА 2000. Проектът е насочен и към повишаване на общественото разбиране и подкрепа за опазване на приоритетни видове птици, техните местообитания и защитените зони от мрежата НАТУРА 2000, които са от значение за дългосрочната им защита. Асоциирани партньори по проекта са Кралското дружество за защита на птиците (BirdLife) – Великобритания (RSPB), Българска фондация „Биоразнообразие“ (БФБ), Община Бургас, „Черноморски солници“ АД;

→ *LIFE08/NAT/BG000278 Възстановяване на популацията на едрите европейски лешояди в България*

Бенефициент е Федерация „Зелени Балкани“. Целта на проекта е възстановяване на популациите на трите едри вида лешояди в България чрез природозащитни мерки и повишаване на институционалния капацитет за опазването им. Бюджетът на проекта е в размер на 1 332 328 евро, а продължителността – 5 години (01.2010 – 12.2014 г.);

→ *LIFE08/NAT/BG000279 Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения в България чрез използване на модела на растителните микрорезервати*

Бенефициент е Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания, а асоцииран бенефициент – Министерство на околната среда и водите. Проектът се изпълнява през периода 2010-2013г. Общият бюджет на проекта е 503 778 евро. Стратегическата цел на проекта е опазване на растителното разнообразие в

България, фокусирайки се върху видове с висока консервационна стойност, които са с единични или със силно фрагментирани популации извън съществуващите защитени територии;

→ *LIFE08/NAT/BG000281 Възстановяване на гори в 10 природни парка*

Проектът опазва и възстановява редки и застрашени растителни и дървесни видове. Изпълнителна агенция по горите (ИАГ) е координиращ бенефициент и заедно с международната природозащитна организация WWF работят по проект, който опазва и възстановява 11 типа природни местообитания край реки и влажни зони в горите върху площ от 21 хил. хха в 10 български природни парка. Този пилотен проект демонстрира и популяризира добри практики за опазване и възстановяване и в останалите защитени зони, стопанисвани от ИАГ и в страната като цяло. Проектът е на обща стойност 1 236 834 евро, в т.ч. 615 199 евро съфинансиране от ЕС;

→ *LIFE09/NAT/BG000229 Запазване и възстановяване на дъбовите хабитати по Черноморието*

Проектът е на стойност 646 952 евро и продължава 3 години – от януари 2011 г. до декември 2013 г. Свързани бенефициенти са Държавното ловно стопанство – Несебър, Изпълнителната агенция по горите – София и Опитната станция по дъбови гори – Бургас. Целта е възстановяване и дългосрочно опазване на хабитати на местни видове дъб по Черноморското крайбрежие. Очакваният резултат е възстановяване на аборигенните (местните, исторически съществували по тези места) видове дъб, което ще даде защита и подслон за местните диви животни. По този начин ще се намали неблагоприятното въздействие върху най-увредените територии;

→ *LIFE09/NAT/BG000230 Опазване на зимуващата популация на световно застрашената червогуша гъска.*

Проектът стартира през ноември 2010 г. и има за цел да ангажира местната общност със своите цели – намаляване на смъртността и безпокойството върху червогушата гъска и щадящо за червогушата гъска управление на земеделските земи. Видът е застрашен от изчезване и е важно да се намери баланс между управлението на земеделските земи и опазването на гъските. Сред предвидените дейности по проекта са проучване на местата за хранене, осигуряване на регулиран достъп до водоемите, отваряне на нови места за риболов, монтиране на камери, изграждане на наблюдателни кули и създаване на патрулни екипи срещу браконieri. Голяма група мероприятия са насочени към работа с фермерите за пилотно тестване на компенсаторна схема за евентуални щети. След това механизмът ще се предложи на Министерството на земеделието за включване в Общата селскостопанска политика след 2013 година. Ще се провеждат семинари за земеделски производители за възможностите на Програмата за развитие на селските райони и информационни кампании. Партньори по проекта са земеделските производители „Кирилови“ ООД от с. Крапец, Ловно-рибарско сдружение „Шабла“ и двете най-големи природозащитни организации във Великобритания – Тръст за дивите птици и влажните зони и Кралско дружество за защита на птиците;

→ *LIFE10/NAT/BG000146 Опазване на генетичния фонд и възстановяване на приоритетните горски местообитания в зоните от НАТУРА 2000*

Бенефициент е Семеконтролна станция – София. Проектът цели консервация и реставрация на 2 вида приоритетни горски местообитания от Западна България;

→ *LIFE10/NAT/BG000152 Спешни мерки за осигуряване на оцеляването на египетския лешояд в България и Гърция*

Бенефициент е Българско дружество за защита на птиците, а продължителността на проекта е 63 месеца (01.10.2011 – 31.12.2016);

→ *LIFE11 NAT/BG/360 По-голям шанс за белошипата ветрушка*

(Falco naumanni). Проектът цели възстановяване на популацията на белошипата ветрушка в България и е изпълняван от ФПС „Зелени Балкани“.

В обобщение:

- *Онези от изброените проекти, които са изпълнени до 2008 г., поставят основата на изграждането на екологичната мрежа от защитени зони в България, като извършват подготовка на националния списък от НАТУРА 2000 места по Директива за местообитанията и по Директива за птиците, а проектите след 2008 г., в това число и проектите по програмата ЛАЙФ+, довършват този процес;*
- *Изпълнението на проектите при всички случаи дава възможност наличните експерти в България да добият полезен практически опит. Допълнителен резултат е и информирането на част от обществеността за целите на мрежата НАТУРА 2000;*
- *За съжаление може да се твърди, че проектите имат по-скоро локално въздействие и не са получили навреме необходимата степен на възприемане и усвояване;*
- *Ролята на МОСВ значително нараства с управлението на ресурсите по ОПОС;*
- *Трябва обаче да се признае, че ефектът от всички гореизброени проекти като сумарна стойност не оправдава вложените в тях време и средства по отношение на качествени и количествени натрупвания в природозащитната политика и практика, т.е. кумулативният ефект от тях е недостатъчен. Основните причини за това са две:*
- ✓ *Недостатъчна координация между отделните инициативи, цели, задачи, дейности и екипи;*
- ✓ *Липса на достатъчна приемственост и внедряване на продуктите на проекта.*
- *Значителен напредък по преодоляването на тези проблеми представляват обаче проектите по ЛАЙФ+. Твърде важен и положителен е фактът, че в почти всички ЛАЙФ+ проекти се предвиждат и се изпълняват комуникационни и образователни дейности. Освен това отделните ЛАЙФ+ проекти осъществяват и координация помежду си.*

1.2. Правен анализ

Природозащитното законодателство – такова, каквото е днес – се появява сравнително късно: през втората половина на XX век. Дотогава на растителните (и особено на животинските) видове се гледа като на вещи със стопанско предназначение – най-вече за лов и риболов. Това налага и съответните правила за използване на природните ресурси. Така например във Франция още през XVII век е регламентиран ловът на пъстърва, а два века след това и на други видове риби. Проблемът със застрашените от изчезване животински видове е съществувал за полския крал Ягело (XIV в.). Той е съзателят на първия резерват, предназначението на който е било да запази популацията на европейския бизон и на дивия кон (тарпан) на територията на Беловежката гора.

Машинната епоха през XIX век носи ново съзнание за значението на природните ресурси. Появяват се първите международни конвенции за защита на онова, което днес схващаме като околна среда. Любопитно е, че един от първите международни договори за защита на околната среда – Парижката конвенция от 19 март 1902 година – има за предмет опазването на полезните за земеделието птици. Така още в началото на XX век биват забранени много от практиките, вредни за птиците и техните местообитания, но само за полезните птици. Ще трябва да мине почти половин век, за да отпадне разделението на „полезни“ и „неполезни“ птици. Тогава в забранителния списък ще бъдат прибавени и други практики, за които със сигурност се знае, че вредят на птиците.

Първият национален парк е създаден в Швеция (1909) и много бързо след това тази практика се разпространява в Европа, а и на други места.

През XX век, и особено след седемдесетте години на столетието, се утвърждава идеята за запазване на биологичното разнообразие като дълг на съвременното човечество. В същото време процесът на унищожаването на природните ресурси и на биологичното разнообразие в частност продължава. В световен мащаб, а и в рамките на Европа, популациите на животински и растителни видове и местообитанията им продължават да намаляват.

За връзките между опазването на биологичното разнообразие и други стопански отрасли, като земеделие и транспорт, се натрупват все повече данни. Става ясно каква е ролята и въздействието на урбанизацията за състоянието на растителните и животинските видове.

По този начин, макар и привидно независими и несвързани с други правни и стопански сфери, регламентацията, и най-вече постигането на опазване на биологичното разнообразие, остава свързана и донякъде зависима от регламентацията и осъществяването на други политики, най-вече в сферата на земеделието и транспорта.

Според субектите на правото – държави или физически и други юридически лица, различаваме актове на международното право и актове на националното (вътрешно) право. Актовете на международното право са конвенциите, международните и двустранните споразумения, протоколи и др. – при тях задължените субекти са държавите, подписали и ратифицирали съответните актове. Актовете на националното право създават задължения/права за субектите на вътрешното право – граждани/резиденти на съответната държава или юридически лица със седалище на територията ѝ.

Съществената разлика между актовете на международното право и тези на вътрешното право е в механизмите на прилагане. Конвенциите и международните споразумения обикновено имат тромав механизъм на прилагане в случай на нарушения на международния акт. Понякога споровете се уреждат чрез прибегване до международен арбитраж. В други случаи нарушенията се установяват от комитети или комисии и едва след това органите на международния нормативен акт, в повечето случаи срещите/съвещанията на страните – членки по Конвенцията, могат да наложат санкция на страната. Санкцията, ако такава е предвидена, най-често е от неимуществен характер – предупреждение, в краен случай временно или постоянно прекратяване на правата по Конвенцията. От само себе си е ясно, че санкционирането на некоректните държави отнема време, а освен това понякога правоприлагането е функция и на други, политически мотиви.

Прилагането на актовете на вътрешното право зависи изцяло от волята и разбирането на националното правителство. Обикновено вътрешното законодателство се прилага чрез експедитивни механизми. Що се отнася до природозащитното законодателство, трудностите могат да се появят от нуждата за определяне на приоритети в някои случаи на конфликти, най-вече при строителството и функционирането на обекти на инфраструктурата и промишлеността.

Особено място имат актовете на органите на Европейския съюз/Европейските общности, защото държавите-членки изрично са приели тяхното действие чрез отказ от компетентността си да регулират някои отношения. Прилагането на тези актове е предмет на продължителни процедури, но нерядко може да завърши с налагането на страната-нарушител на чувствителни по размер имуществени санкции. Излишно е да се подчертава, че в много случаи са накърнени и националното достойнство, и авторитетът на санкционираната държава. Историята показва, че правоприлагането на европейските директиви често е било ускорявано от предприемането на действия по санкциониране на държави-нарушители.

Според това, дали нормативните актове се отнасят само до един сектор на правнорегулираните отношения в областта на околната среда, или засягат повече/всички сектори, актовете могат да бъдат определени като секторни, или хоризонтални. Хоризонталните актове регулират процедурите за оценка на въздействието върху околната среда, екологична оценка и за достъпа до информация за околната среда.

Според управленския подход за постигане на зададената цел, правните механизми могат да бъдат категоризирани на разрешителни, забранителни и ограничителни. Нерядко се допускат временни или за даден случай (ad hoc) изключения от наложените забрани и ограничения. Прилагането на природозащитното законодателство изобщо и на дерогациите от природозащитните режими е сложен процес, защото в повечето случаи включва и оценка на огромна съвкупност от факти и събирането на експертни мнения на специалисти от много области. Природозащитните цели нерядко се постигат с комбинация на забранителните и ограничителните режими, с финансово подпомагане на засегнатите лица – тук следва да се постави въпросът за равнопоставеността на засегнатите и ползата от прилагането на финансова помощ за постигане на желаната цел.

1.2.1.Европейско законодателство

→ Директиви, свързани с опазване на биологичното разнообразие

Директивите на ЕС за местообитанията и птиците са основните стълбове на политиката на ЕС по отношение на биологичното разнообразие. Те дават концептуалната рамка и възможностите за съвместни координирани действия на всички държави-членки, за защита и устойчиво развитие на териториите, населявани от най-заstraшените и най-уязвими европейски биологични видове и типове местообитания.

Основополагащо и свързващо двете директиви е създаването на мрежата НАТУРА 2000, представляваща общоевропейска екологична мрежа от територии, разположени в 27-те държави-членки. Към 2011 г., по данни на Главна дирекция „Околна среда“, в мрежата са включени почти 26 000 зони, които обхващат близо 18% от сухоземната площ на ЕС, като тя предстои да бъде допълнена с морския компонент от мрежата. Директивите имат две основни цели:

- да защитават биологичните видове в ЕС (посредством разпоредби за опазването им);
- да съхраняват определени редки и застрашени типове местообитания или основните местообитания на определени редки и застрашени биологични видове, за да гарантират тяхното дългосрочно оцеляване (посредством разпоредби за опазване на обекти, довели до създаването на мрежата НАТУРА 2000).

Във втория случай е важно да се отбележи, че мрежата НАТУРА 2000 не е система от природни зони със строги правила, в които всички човешки дейности са забранени. Вместо това, двете директиви осигуряват обща законодателна рамка. На национално ниво всяка от държавите-членки транспонира в националното си законодателство горецитираните директиви и урежда реда за обявяване на защитените зони по НАТУРА 2000. Национално-предложеният списък от защитени зони за местообитанията се одобрява от Европейската комисия.

Действащите директиви за местообитанията и птиците са пряко обвързани с останалото екологично законодателство и разпоредбите на Директивата за оценка на въздействието върху околната среда и Директивата за стратегическата екологична оценка. Подобна обвързаност се налага, за да бъде урегулиран процеса на развитие и адаптиране на защитените зони, без да бъде застрашавано или нарушавано тяхното състояние, цялост и екологичен статус от извършваните проектни или планови действия, в пряка или косвена връзка със самата територия.

В настоящия анализ ще бъде разгледана основната информация, свързана с действащите директиви, описани по-горе, с цел да се обобщи нормативно-правната уредба, чието познаване е ключово за последващата реализация на НИКС.

✓ *Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 година относно опазването на дивите птици (Директива за дивите птици)*

Директива 2009/147/ЕО за дивите птици кодифицира съществуващата дотогава Директива 79/409/ЕИО относно опазването на дивите птици и нейните

многобройни изменения. Директива 79/409/ЕИО е един от най-често оспорваните актове, главно от определени средиземноморски страни, където ограниченията за ловуване на някои диви птици понякога се възприемат като посегателство върху изконно право със столетни традиции.

Директивата се отнася до опазването на всички видове птици, естествено живеещи в диво състояние на европейската територия на държавите-членки. Тя има за цел защитата, управлението и регулирането на видовете диви птици и урежда тяхното използване. Предмет на регулиране са също така яйцата, гнездата и местообитанията на дивите птици.

Държавите-членки са задължени да вземат всички мерки, необходими за запазване, поддържане или възстановяване на достатъчно разнообразие и площ на местообитанията за всички видове птици, естествено живеещи в диво състояние на територията на държавите – членки на ЕС.

Дивите птици условно се разделят на няколко категории, съставени въз основа на конкретно изброяване в три приложения към Директивата. Категоризацията на птиците има значение за задължението за опазване на техните местообитания, за ловуването им и за търговията с птици или части от тях.

Първата категория птици (посочени в Приложение I) подлежи на най-строга закрила. Тя се състои в задължението на държавите-членки да определят най-подходящите по брой и площ територии за опазването на видовете птици от Приложение I и да наложат в рамките на тези територии спазването на специални правила (мерки). Тези правила и мерки целят да осигурят оцеляването и размножаването на птиците в района на разпространението им. Подобни мерки следва да се вземат и по отношение на местата за размножаване, смяна на перата и зимуване и междинните зони по време на техните миграционни маршрути на редовно срещащите се мигриращи видове. Зоните, определени за опазване на местообитанията на птиците от Приложение I и мигриращите видове се наричат *защитени зони*. В тези зони задължително трябва да бъдат взети подходящи мерки за избягване на замърсяването или влошаване на условията на местообитанията или всякакво обезпокояване на птиците, доколкото те имат съществено значение за постигане на поставените цели. Извън защитените зони държавите-членки трябва да се стремят да избягват замърсяването и влошаването на местообитанията.

По отношение на категорията птици от Приложение I са въведени и най-строги забрани, засягащи дейности като умишленото убиване или улавяне по какъвто и да било метод, умишленото разрушаване или увреждане на птичите гнезда и яйца и преместването на гнездата, събирането на яйца от дивата природа и тяхното запазване, дори и в случаите, когато те са празни, умишленото обезпокояване, по-специално през периода на размножаване и отглеждане на малките, доколкото обезпокояването има съществено значение с оглед целите на Директивата, задържането на птици от видове, чийто лов и улов са забранени. За птиците от Приложение I се забранява продажбата, превозът с цел продажба, задържането с цел продажба, както и предлагането за продажба на живи или мъртви птици, или каквито и да е ясно различими части или продукти от такива птици (чл.6, ал.1)

Приложение II има отношение към ловуването на птици – изброените видове могат да бъдат обект на лов (чл.7), но тази възможност не е без условия.

Държавите-членки следва да гарантират, че ловът на посочените в Приложение II видове не излага на опасност действията по опазване, предприети в техния район на разпространение. Освен това половината от птиците по Приложение II (част А) могат да бъдат ловувани в земните и географските зони на прилагане на Директивата. За другата половина (част Б) тази възможност е дадена само за определени, конкретно посочени страни, като за всеки отделен вид списъкът от страни варира. Отделно съществуват общи ограничения на горепосочените правила, свързани с опазване на птиците по време на гнездене, на различните етапи на размножаване и отглеждане.

Приложение III има отношение към търговията с птици и части от тях. Онези дейности, които са забранени за птиците, изброени в Приложение I, са възможни за птиците от Приложение III, но при спазване на определени условия – птиците да са били законно убити, уловени или придобити по друг законен начин. За една подкатегория на Приложение III (част Б) това може да стане само със специално разрешение от държавите-членки, което предварително се консултира с Комисията. Комисията може да възрази срещу предложеното разрешение за търговия, като препоръча на държавата-членка да се въздържа от издаването на исканото разрешение.

Директива 2009/147/ЕО изрично забранява някои средства, съоръжения и методи на ловуване (приложение IV, буква „а“), както и преследване чрез използване на транспортни средства и при конкретно посочени условия (приложение IV, буква „б“).

Директивата изрично дава правото на държавите-членки да въвеждат дерогации на всички забрани, с изключение на забраните в защитените зони, тогава, „когато няма друго задоволително решение“ поради конкретно посочени причини, свързани с опазване на общественото здраве и безопасност, безопасността на въздушния транспорт, за опазване на сериозни увреждания върху конкретно посочено имущество и ресурси, както и за други, изрично посочени цели (чл.9, ал.1). Съществуват изисквания относно съдържанието на допуснатите дерогациите – както по отношение на техните параметри, така и относно условията на контрол (чл.9, ал.2). За прилагането на дерогациите следва да бъде изготвен доклад, който се изпраща на Комисията. Комисията осъществява наблюдение, дали последиците от дерогациите са съвместими с Директивата, и предприема подходящи мерки за тази цел.

Следва да се посочи, че на Комисията задължително се изпраща информация за прилагането и на всички останали дейности, предмет на Директивата.

✓ *Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (Директива за хабитатите/местообитанията)*

Това е нормативният акт, въз основа на който е създадена мрежата НАТУРА 2000. Директивата пренася до голяма степен съдържанието на Бернската конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна – ценното в случая е, че регламентацията е снабдена с механизма за правоприлагане на Европейските общности.

Държавите-членки са задължени да определят онези естествени местообитания и местообитания на растителни и животински видове в техния

естествен район на разпространение, които се намират на територията им – това са т.нар. специални защитени зони. В това число се включват и защитените зони по Директива 2009/147/ЕИО (специалните защитени зони по отменената Директива 79/409/ЕИО). На базата на националните списъци със специални защитени зони Комисията определя списък с териториите от значение за Общността – това са територии с един или повече типове приоритетни естествени местообитания или с един или повече природни видове. От момента на включване на дадена територия в списъка на териториите от значение за Общността всякакви действия, които биха могли да окажат значително въздействие върху местообитанията и видовете, следва да се подлагат на оценка – за тях важат правилата на ключовия за Директивата чл.6.

Чл.6 от Директивата за хабитатите е текстът, предизвикал най-много спорове и тълкувания от страна на Съда на Европейските общности (сега Съда на Европейския съюз). На първо място директивата задължава държавите-членки да вземат подходящи мерки за предотвратяване, в специалните защитени територии защитените зони, влошаването на състоянието на естествените местообитания на видовете, както и обезпокояване на видовете, за които са определени териториите, доколкото това обезпокояване може да има значително въздействие с оглед целите на Директивата (чл.6, ал.2). А цел на Директивата е да бъде запазено или да се възстанови благоприятното състояние на запазване на естествените местообитания и видовете диви животни и растения на територията на Общността. Директивата съдържа определение за това, какво представлява „състояние на запазване“ и „благоприятно състояние“ на едно естествено местообитание. Също така има определение за „благоприятно състояние на запазване на вид“.

Като пряка последица от чл.6, ал.2 Директивата (чл.6, ал.3) задължава държавите-членки да подлагат на специфична оценка въздействието на всеки един план или проект, който не е непосредствено свързан с управлението на територията или не е необходим за него, но който поотделно или във взаимодействие с други планове и проекти може да окаже значително влияние. Одобряването на такъв план или проект е допустимо само ако при съблюдаване на резултатите от изпитанието за въздействието върху територията се установи, че той няма да има отрицателно влияние върху съответната територия. Процедурата следва да бъде осъществена при задължително получаване на мнението на обществеността.

Осъществяването на план или проект, за който е установено че би имал негативна оценка на въздействието (значително влияние) върху територията, е възможно единствено, ако съществуват причини от по-важен обществен интерес, включително и такива от социален или икономически характер, и ако липсва алтернативно решение. При това държавата-членка е задължена да предприеме компенсаторни мерки, така че да се осигури цялостната кохерентност на мрежата НАТУРА 2000. Ако на съответната територия има приоритетен природен тип местообитание и/или приоритетен вид, възможните причини/съображения от по-важен обществен интерес могат да бъдат единствено свързани със здравето на човека или обществената безопасност, с благоприятните въздействие върху околната среда от първостепенно значение или други наложителни причини от обществен интерес съгласно становище на Комисията (чл.6, ал.4, предл.3).

Директивата отчита необходимостта от финансиране на дейностите в териториите от значение за Общността. Мерките за запазване или възстановяване на благоприятно конзервационно състояние, и по-конкретно, финансовото участие на Общността, се прилагат въз основа на споразумения със съответните държави-членки.

Държавите-членки са задължени да въведат строга система за опазване на животинските и растителните видове, конкретно посочени в Приложение IV, букви а) и б). Така за животинските видове в техните естествени области на разпространение се забраняват всички форми на умишлено залавяне или убиване на взети от природата екземпляри от тези видове, умишлено обезпокояване на тези видове, особено през периодите на размножаване, отглеждане на малките, презимуване и миграция, умишлено унищожаване или вземане на яйца и всяко повреждане или унищожаване на места за размножаване или почивка (чл.12, ал.1). За животинските видове се забраняват държането, транспортирането, търговията или размяната и предлагането за продажба или за размяна на екземпляри, взети от природата (чл.12, ал.2). За растителните видове се забраняват умишленото бране, събиране, рязане, изкореняване или унищожаване на екземпляри от изброените видове в областите на тяхното естествено разпространение в природата (чл.13, ал.1, буква а)). За растителните видове е предвидена подобна забрана за търговия и предлагане за продажба, както за животинските видове.

За растителни и животински видове, посочени в Приложение V, се допуска вземането от природата на екземпляри, но само при наличието на конкретно посочени условия (чл.14).

Забраняват се неселективни средства за залавяне или убиване на дивите животински видове. Конкретизацията и целите на тези забрани се извършват в чл.15.

Директивата допуска дерогации на забраните, изброени в чл.12, 13, 14 и 15. Дерогациите са възможни при наличието на условията и процедурите, посочени в чл.16.

Директивите създават многобройни задължения на националните власти на държавите-членки за наблюдение и мониторинг на състоянието на естествените местообитания и на местообитанията на видовете, както и на състоянието на видовете. На практика всяко едно задължение на националните власти е съпроводено със задължение за събиране на информация и за докладване. Особено важни са националните доклади за допуснатите дерогации.

Трябва да се отбележи, че директивите не обхващат всички видове растения и животни в ЕС, а са насочени към видове от интерес за Общността, които се нуждаят от опазване, за да се гарантира тяхното дългосрочно оцеляване в рамките на ЕС²¹.

По отношение на опазването на биологични видове и двете директиви задължават държавите-членки да създадат обща система за опазване на всички видове диви птици в ЕС и на всички биологични видове, вписани в приложение към Директивата за местообитанията, в рамките на естествения район на

²¹ Вж. http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/index_en.htm

разпространение на тези биологични видове в ЕС. Тези разпоредби се прилагат както в, така и извън защитените зони.²²

В рамките на териториите по НАТУРА 2000, държавите-членки трябва:

- Да предприемат подходящи мерки с цел опазване и възстановяване на местообитанията и биологичните видове, които са обект на защита в съответното място;
- Да предотвратят неблагоприятни въздействия, които могат да нарушат обичайното състояние на биологичните видове или да влошат естествените типове местообитания или местообитанията на защитените биологични видове.

На национално ниво съответните компетентни органи във всяка държава-членка следва да определят природозащитните цели за териториите по НАТУРА 2000 до 6 години, след като територията бъде класифицирана като територия от интерес за Общността, или веднага след класифицирането и за специално защитена зона. Целите трябва да са изцяло обвързани и обосновани с екологичните научни аргументи, поради които територията е включена в НАТУРА 2000. Крайната цел е да се гарантира, че биологичните видове и типовете местообитания ще бъдат запазени или са възстановени до задоволително състояние на съхранение в рамките на естествения им район на разпространение. По отношение на природозащитните мерки, които следва да се предприемат за отделни територии от НАТУРА 2000, в Директивата за местообитанията се посочва, че държавите-членки определят необходимите природозащитни мерки, които включват в подходящи планове за управление, специално разработени за съответните територии или като част от други планове. Тези планове за управление, където съществуват, могат да бъдат полезен източник на информация за всички заинтересовани страни, които имат потенциален или реален интерес да извършват дейности във и около териториите от НАТУРА 2000, тъй като подобни планове:

- Дават информация за нуждите от съхранение на местообитанията и на наличните биологични видове, за които е предназначена територията;
- Анализират социално-икономическия и културния контекст на територията и взаимодействията между различните употреби на земята и наличните биологични видове и местообитания;
- Формулират природозащитните цели за територията;
- Определят мерките за оперативно управление, които могат да спомогнат за интегриране на дейностите по съхранение с други практики за използване на земята.

В допълнение, Директивата за местообитанията също така изисква от държавите-членки, чрез политики за планиране и/или разработване на земеползването, да осигурят екологичната кохерентност на териториите по НАТУРА 2000, като запазят и по целесъобразност разработят елементи от ландшафта, които са от съществено значение за дивата фауна и флора.

²² Вж. http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/index_en.htm

Следва да се отбележи, че разглежданите директиви имат комплексен характер и осигуряват както рутинното управление и защита на териториите по НАТУРА 2000, така и разписват процедурен път, който следва да се спазва при реализацията на всички мерки, които биха могли да засегнат територията от НАТУРА 2000. По този начин те осигуряват свързаност на нормативната уредба с други действащи директиви, които се прилагат, когато е налице хипотеза за значително влияние на планираните интервенции и техния характер върху територията от НАТУРА 2000 и следва да се осигури тяхната съвместимост и да се проучат и оценят възможните въздействия и как те се съотнасят с природозащитните цели за територията.

→ *Директиви за оценка на въздействието върху околната среда*

Следните екологични директиви на ЕС също имат пряко отношение към разглежданата проблематика:

- Директива 2001/42/ЕО относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда, наричана „Директивата за CEO“;
- Директива 85/337/ЕИО относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда и всички нейни последващи изменения, кодифицирана с Директива 2011/92/ЕС, наричана „Директивата за ОВОС“.

✓ *Директива за CEO*

Целта на Директива 2001/42/ЕО е да гарантира, че екологичните последици от определени планове и програми ще бъдат надлежно идентифицирани, оценени и взети под внимание както в подготвителната, така и в същинската фаза по изготвянето и приемането на тези планове и проекти. От тази гледна точка, от държавите-членки се изисква:

- Да изготвят екологичен доклад, в който се идентифицират и оценяват вероятните значими екологични следствия от изпълнението на плана или програмата и на евентуални възможни и подходящи алтернативи;
- Да осигурят на съответните компетентни органи и на обществеността възможност да изразят своето мнение по изготвения екологичен доклад, както и във връзка с проекта за план или програма. По този начин следва да се гарантира не само достъпът до информация и надеждността на информацията, поставена под обществен коректив, но също така и да се осигури прозрачност на процеса по вземане на решения от обществен интерес.

В този смисъл Директивата има за цел да насърчи един интегриран и ефективен подход на териториално планиране, при който екологичните аргументи, включително и тези, свързани с опазването на биоразнообразието, се вземат предвид на достатъчно ранен етап в процеса на планиране на стратегическото ниво, за да се елиминират противоречията между политики, приоритети и предвидени за реализация интервенции, с екологичните цели на територията и на общността като цяло. Такъв подход на нормативна обвързаност между основните стълбови директиви, свързани с НАТУРА 2000 и директивите, осигуряващи процесите по реализация на дейностите по НАТУРА

2000, позволява по-уместно и превантивно, ранно разпознаване на потенциални конфликти по отношение съхранението на околната среда.

✓ Директивата за ОВОС

Докато процесът на СЕО се извършва на нивото на публичните планове и програми, оценките на въздействието върху околната среда се извършват на нивото на индивидуални публични или частни проекти (инвестиционни предложения – съгласно българското законодателство). По тази причина разрешение за разработване на проекти, за които съществува вероятност да окажат значими влияния върху околната среда, следва да се дава, когато е била извършена оценка на вероятните въздействия.

Следва да се отбележи, че СЕО или ОВОС не могат да заменят или да заместят една оценка за съвместимостта, тъй като различните процедури не се припокриват. Процедурите за СЕО/ОВОС и за оценка за съвместимостта могат да се извършват едновременно. Това дава възможност за прилагане на интегриран процедурен подход в съответствие с гореописаните директиви. Тази възможност, осигурена от директивите, не само предполага прилагането на координирана процедура, но и осигурява кохезията на нормативната уредба.

Въпреки това възможностите за интегриран подход на прилагане на разпоредбите не следва да водят до negliжиране на една или друга оценка. Следва също така да се отбележи, че ключовите различия между СЕО/ОВОС и оценката за съвместимостта (съгласно Директивата за местообитанията), освен факта, че те измерват различни аспекти от природната среда и имат различни критерии за определяне на „значимостта“, е какви ще са резултатите от оценката. В това отношение СЕО и ОВОС водят до процедурни по своята природа изисквания и не определят задължителни екологични стандарти. За разлика от тях, оценката във връзка с Директивата за местообитанията установява задължения именно защото въвежда екологичен стандарт, предвид описаната в началото на този анализ цел за съхранение и защита на териториите по НАТУРА 2000 и необходимостта от запазване и поддържане на техния екологичен статус.

✓ Съдебна практика на Съда на Европейския съюз

През годините практиката на Съда на Европейския Съюз (ЕСС) е изяснявала съдържанието на директивите за птиците и за местообитанията. На базата на съдебната практика е извършена кодификация на Директива 2009/147/ЕИО, текстът на която отразява решенията, с които ЕСС се е произнасял по отменената Директива 79/409/ЕИО за птиците. Самото стартиране на процедури за неизпълнение на Директивата за птиците в средата и края на 80-те години е било мощен стимул за неизправните държави-членки да приведат законодателството и практиките си в съответствие с европейското законодателство.

ЕСС е обръщал внимание на държавите-членки върху следните по-важни общи изисквания:

- Изискването/принципът за правна сигурност, състоящ се в това, че трябва да има публичност на мерките, предприети въз основа на правилата на общността, така че засегнатите лица да могат да имат сигурност за обхвата на техните права и задължения в съответната област, регулирана от

общностното право. Картите, очертаващи специалните защитени зони, трябва да имат несъмнена обвързваща сила (С-415/01 Комисията срещу Белгия);

- Задължението на държавите-членки да пренесат изискванията на директивите по ясен и точен начин (този въпрос се обсъжда в поредица от решения). Транспонирането на директивите не е задължително да стане с буквално същите думи и изрази;
- Съществуващи природозащитни практики – в съзвучие или не с директивите – не могат да оправдаят бездействието на държавата-членка да пренесе съдържанието на директивата в националното си законодателство (С 6/04 Комисията срещу Обединеното кралство);
- Задължението за обявяване на зоните за защита не може да бъде заменено с други консервационни мерки (С-3/96 Комисията срещу Холандия);
- Задълженията на държавите-членки възникват още преди да се забележи намаляване на популацията или да се очертае риск даден вид да изчезне (С-247/85 Комисията срещу Белгия);
- Задълженията, произтичащи от правото на Общностите трябва да се изпълняват веднага след присъединяването (С-209/04 Комисията срещу Австрия);
- Мерките в парка „Закинтос“ не осигуряват спазването на чл.12 от Директивата за местообитанията (С-103/2000 Комисията срещу Гърция) – тук Съдът е разглеждал конкретно нарушение само в рамките на една защитена зона, без да разглежда принципен въпрос, свързан със законодателството;
- Правната рамка, при която регионалните регулации противоречат на Директивата, а националното законодателство – (става дума за три вида по чл.12, ал.1, буква „а“ от Директивата за местообитанията) не осигурява ефективна, ясна и точна защита (С-98/03 Комисията срещу Германия);
- Чл.16 от Директивата за местообитанията (разпоредбата, допускаща дерогации) трябва да се тълкува ограничително (С-6/04 Комисията срещу Обединеното кралство);

По отменената Директива 79/409/ЕИО за птиците Съдът е имал възможност да обърне внимание на държавите-членки, че:

- Правото на избор на държавите-членки да посочат най-подходящите територии за защита не засяга орнитологичните критерии, по които се определят тези територии. Следователно, когато общият брой и площ на определените територии за специални зони за защита е очевидно по-малък от броя и териториите, които се считат за най-подходящи, страната не е изпълнила своето задължение (С-3/96 Комисията срещу Холандия, в същия смисъл и С-374/98 Комисията срещу Франция);
- Държавата-членка не може да намали площта на специалната зона за защита, освен ако изключените територии вече не отговарят на изискването да са най-подходящи за консервационни цели (С-191/05 Комисията срещу Португалия);

- Забраните (за унищожаване на гнездата) трябва да се прилагат през цялата година, защото някои птици използват гнездата, построени преди това (C-252/85 Комисията срещу Франция);
- При постановяването на дерогациите не може да се твърди, че всички гнезда, построени до къщи, представляват опасност от пожар. Дерогациите трябва да бъдат конкретни ситуации, при които няма друго задоволително решение, освен разрушаването или премахването на гнездото (C-247/85 Комисията срещу Белгия);
- Защитата срещу ловуване не може да обхваща мнозинството птици от даден вид, определен от средния размножителен цикъл и миграционните придвижвания (защитата трябва да обхваща всички птици от даден вид – C-157/89 Комисията срещу Италия);
- Независимо от това, че регионите са били задължени да се консултират с научен институт, преди да приложат регламентацията (определянето на времетраенето на ловния сезон), мнението на научния институт не е обвързващо и не означава, че изискванията на Директивата са били спазени (C-262/85 Комисията срещу Италия);
- Отглеждането за рекреационни цели (на диви птици) може да бъде задоволително решение вместо улавянето и използването на диви птици (като мюре) за развлечение по панаирите (C-10/96 ASBL);

Съдебната практика по Директивата за местообитанията изтъква средните изисквания към държавите-членки:

- Списъкът с предложените зони трябва да бъде пълен;
- Изборът на зони трябва да отговаря на научните критерии;
- Предложените зони трябва да осигуряват хомогенно и представително покритие на територията на страната, така че да бъдат осигурени кохерентност и баланс – целта е създаването на европейска мрежа НАТУРА 2000;

Обект на тълкуване е бил най-вече чл.6 от Директивата за местообитанията:

- Чл.6, ал.2, 3 и 4 се отнасят както за защитени зони от значение за Общността, така и за другите защитени зони (C-117/03 – Italy-Dracaggi);
- Чл.6, ал.2 изисква да бъдат взети мерки срещу външна опасност от човешки действия и безпокойства, както и да се предотвратят развития в природата, които биха довели до влошаване на консервационния статус на местообитанията и видовете (C-6/04 Комисията срещу Обединеното кралство);
- Чл.6, ал.3 се прилага и за план, и за проект, който не е пряко свързан със или необходим за управлението на зоната, но може да има значително въздействие върху нея. Важното е да има вероятност за значителен резултат (C-127/02 Waddenvereinigung und Vogelbeschermingsvereinigung);
- Директивата не различава между мерки, взети извън или в границите на защитената зона. Следователно определението на проект, изпълняван извън защитената зона, не може да бъде по-тясно от това на проект, изпълняван в рамките на защитената зона. (...)Съмнението, дали проектът

би имал значителен ефект, не може да бъде основание за неизвършване на оценката по чл.6, ал.3 (С-98/03 Комисия срещу Германия);

- Градоустройствените планове трябва да бъдат подложени на подходяща оценка за въздействието им върху дадено местообитание (С-6/04 Комисията срещу Обединеното кралство);
- Правилото на чл.6, ал.3 не се нуждае от транспониране в националното законодателство (С-127/02 Waddenvereinigung und Vogelbeschermingsvereinigung);

1.2.2. Други международни актове

✓ Конвенция за биологичното разнообразие (Обн. ДВ бр. 19 от 02 март 1999 г.)

Конвенцията е подписана в един от най-важните моменти от историята на международното право на околната среда – конференцията на ООН, състояла се в Рио де Жанейро през юни 1992 г. Чл. 2 от Конвенцията обявява трите нейни цели: опазване на биологичното разнообразие, устойчиво използване на неговите компоненти и справедлива и разумна подялба на ползите, произтичащи от използването на генетични ресурси чрез съответен трансфер на необходими технологии, вземайки предвид всички права върху тези ресурси и технологии, и чрез подходящо финансиране. Акцентите са поставени върху устойчивото развитие и принципът на предпазливостта. Текстът на Конвенцията представлява едно много подробно описание на всички аспекти на опазване на биологичното разнообразие. Интересно е, че тази конвенция, за разлика от други, изтъква на няколко места значението на биологичното разнообразие като стопански ресурс. Подробно са посочени механизмите за преодоляване на непрекъснато намаляващото биологично разнообразие. Интересни аспекти на Конвенцията, несрещащи се другаде, са задълженията за улесняване на обмена на биотехнологии (чл.16), общите правила за справедливото използване на генетичните ресурси (чл.15).

Като цяло задълженията на държавите-членки са описани с пожелателни формулировки. Предвидено е споровете между държавите да бъдат отнасяни пред арбитраж, но към настоящия момент, вече двадесет години след подписването на Конвенцията и деветнадесет години след влизането ѝ в сила, не е известно подобни спорове да са възниквали и арбитражът да е бил сезиран с тях.

✓ Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Обн. ДВ бр. 23 от 10 март 1995 г.)

Т.нар. Бернска конвенция, по името на града, в който е била съставена и подписана, играе важна роля за Република България в периода преди присъединяването на страната към Европейския съюз. В този период България е член на Съвета на Европа, а Конвенцията е акт, изготвен, подписан и спазван в рамките на тази организация. Разглеждана от повечето наблюдатели като прототип на Директивата за местообитанията, в настоящия момент Конвенцията има относително малка тежест за държавите – членки на ЕС. Очевидно е, че двете Директиви на Европейските общности – за птиците и за местообитанията,

счетовани с механизма за прилагането им, застрашаващ държавите-членки с имуществени санкции, представляват много по-ефикасен правен инструмент за постигането на целите на опазване на биологичното разнообразие.

✓ *Конвенция по влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбивите птици (Обн. ДВ бр. 56 от 10 юли 1992 г.)*

Това е един от най-интересните международни актове, защото по много оригинален начин съчетава задължителни и препоръчителни норми, по-общи и по-конкретни формулировки, задължения за конкретни управленски действия и задължения за образование. Договорена през далечната 1971 година, Рамсарската конвенция (по името на града в Иран, където е изготвена и подписана) представлява сполучлива формулировка на най-малкия общ знаменател, който може да обедини държави от всякакви географски райони на света и с невъобразимо разнообразие на политически, социални и културни условия за каузата на опазването на влажните зони. Експертите са наясно, че влажните зони, в много по-голяма степен от други екосистеми, дават убежище на застрашени животински видове, най-вече птици, и оттам е голямото им значение за опазването на биологичното разнообразие. Рамсарската конвенция предвижда всяка държава-членка да посочи поне една влажна зона на своя територия за включване в списъка на влажните зони с международно значение. Влажните зони от този списък се опазват чрез конкретни мерки, които държавите-членки се ангажират да прилагат. Република България е посочила и в списъка са включени единадесет влажни зони на територията си.

✓ *Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни (Обн. ДВ бр. 16 от 25 февруари 2000 г.)*

Конвенцията за опазване на мигриращите видове диви животни, или Бонската (по името на тогавашната столица на Германия, където е изготвена и подписана) конвенция за мигриращите животни, е рамков международен акт, който предвижда подписването на допълнителни споразумения за опазване на конкретни мигриращи видове. Конвенцията има за цел да даде ключ за постигане на международно сътрудничество при опазване на мигриращите видове и да гарантира, че усилията на едни страни за опазване на тези видове няма да бъдат тотално обезсмислени от бездействието на други. Конвенцията условно разделя мигриращите видове диви животни на две категории, посочени в две приложения. Конвенцията съдържа също така разпоредби за поощряване на научните изследвания (това е един от международните актове, който има Научен съвет сред органите си), както и обмена на информация между страните и в посока от страните към Секретариата на Конвенцията.

✓ *CITES – Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (Обн. ДВ, бр. 6 от 21 януари 1992 г.)*

Конвенцията за международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (*Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*, CITES), известна и като Вашингтонска конвенция (по името на столицата на САЩ, където е изготвена и подписана) е международно междуправителствено споразумение, изготвено в резултат на решение, прието през 1963 г. на среща на членовете на Международния съюз за защита на природата (IUCN). Текстът на Конвенцията е договорен през 1973 г., а документът

влиза в сила на 1 юли 1975 г. Целта е да се гарантира, че международната търговия с екземпляри от диви животни и растения не застрашава тяхното оцеляване и че отговаря на разнообразните нужди за защита на повече от 33 000 вида животни и растения. В нея членуват над 170 страни. В България тя действа от 1991 г. Основният принцип на Конвенцията е осъществяване на контрол на търговията със застрашени видове. Това става чрез въвеждането на специална система от разрешителни, издадени от съответните власти в страните – членки на Конвенцията. Обект на Конвенцията са вече споменатите над 30 000 вида животни и растения, отнесени към 3 основни категории, според степента им на застрашеност и съответно – нуждата от защита.

Ратифицирана е с Решение на Великото народно събрание от 12.12.1990 г. - ДВ, бр. 103 от 1990 г., в сила за Република България от 16.04.1991 г. Обн., ДВ, бр. 6 от 21.01.1992 г.

С приемането на България като член на ЕС през 2007 г., страната ни се задължава да изпълнява регламентите на ЕС (международни документи със задължителен характер за държавите-членки). С цел осигуряване на защита на застрашените животински и растителни видове, ЕС е приел множество регламенти, които са в съответствие с разпоредбите на CITES и са насочени върху специфични за ЕС проблеми.

Пример е Регламентът на Съвета (ЕС) No. 338/97 от 9 декември 1996 г. за опазването на видовете от дивата фауна и флора чрез регулиране на търговията с тях, както и други подобни регламенти. Както при CITES, основният принцип на Регламента на Съвета (ЕС) No. 338/97 зависи от разделението на видовете в Анекси: А, В, С и D. Първите три Анекса в голяма степен съответстват на трите приложения към CITES. Анекс D няма еквивалент в CITES.

Може да се каже, че регламентите на ЕС за търговия с диви видове се характеризират с по-висока строгост в сравнение със CITES. Те основополагат разпоредбите за вътрешна търговия с видове от Анекси А и В в рамките на ЕС както на национално, така и на международно ниво. Ограниченията се отнасят и за някои видове, които не са включени в CITES (например червенобузата костенурка).

✓ *Европейска конвенция за ландшафта (Обн. ДВ, бр. 22 от 15 март 2005 г.)*

Основната цел на Конвенцията е да насърчи опазването, управлението и планирането на ландшафтите и да организира европейско сътрудничество по въпросите на ландшафта.

→ *Основни ангажименти и мерки, които трябва да бъдат изпълнявани в тази връзка:*

- *А. Популяризиране:* Всяка страна, включена в Конвенцията, се ангажира да повиши сред гражданското общество, частните организации и публичните власти разбирането за важността на ландшафтите, тяхната роля и промените в тях.

- *Б. Обучение и квалификация:* Всяка страна се ангажира да подкрепя: обучението на специалисти по оценка и работа с ландшафта; мултидисциплинарни обучителни програми по политика, опазване, управление и планиране на ландшафта за професионалисти от частния и публичния сектор и за съответните асоциации; училищни и университетски курсове, които в рамките на съответните

предмети третират ценностите, свързани с ландшафта, и въпросите по неговата защита, управление и планиране.

◦ **В. Идентифициране и оценка:** С активното участие на заинтересованите страни, както постановява член 5в, и с оглед усъвършенстването на познанията за своя ландшафт, всяка страна се задължава да: идентифицира ландшафтите на своя територия; да анализира техните характеристики и факторите, които ги трансформират; да регистрира промените; да направи преценка на така идентифицираните ландшафти, вземайки под внимание специфичните ценности, които заинтересованите страни и населението му придават.

◦ **Г. Качество на ландшафта:** Всяка страна се ангажира да определи конкретни цели във връзка с опазване на качеството на вече идентифицираните и оценени ландшафти след обществено обсъждане в съответствие с член 5в.

◦ **Д. Приложение:** За да приложи в действие политиката за ландшафта, всяка страна се задължава да приеме инструменти, целящи опазване, управление и/или планиране на ландшафта.

✓ ***Законодателни актове, в които Конвенцията е приложена:***

→ Отделни елементи от Конвенцията са транспонирани в следните закони:

- Закон за опазване на околната среда;
- Закон за защитените територии;
- Закон за биологичното разнообразие;
- Закон за водите;
- Закон за опазване на земеделските земи;
- Закон за устройство на територията.

✓ ***Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство (Обн., ДВ, бр. 44 от 27 май 2005 г.)***

Генералната конференция на Организацията на обединените нации за образование, наука и култура приема Конвенцията на своята Седемнадесета сесия, проведена в Париж от 17 октомври до 21 ноември 1972 г. В България Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство е приета с разпореждане № 13 на бюрото на Министерски съвет от 4 февруари 1974 г. В сила е от 17 септември 1975 г. (Обн., ДВ, бр. 44 от 27 май 2005 г.)

Конвенцията се състои от 38 члена, разделени в осем основни части:

- Определения на културното и природното наследство;
- Национална и международна защита на културното и природното наследство;
- Междуправителствен комитет за защита на световното културно и природно наследство;
- Фонд за опазване на световното културно и природно наследство;
- Условия и начини за предоставяне на международна помощ;
- Образователни програми

✓ *Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване (Обн., ДВ, бр. 49 от 17 юни 1994 г.)*

Всяка договаряща страна по Конвенцията осигурява прилагането ѝ в тези райони на Черно море, където тя упражнява суверенитета си и суверенните си права и юрисдикция без нарушаване на правата и задълженията на договарящите страни, произтичащи от нормите на международното право. За постигане на целите на тази конвенция всяка договаряща страна взема под внимание неблагоприятните последици от замърсяването на вътрешните ѝ води върху морската среда на Черно море. Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване е подписана 21. 04. 1992 г., Букурещ, Румъния, и ратифицирана в България ДВ, бр. 99/1992 г. Конвенцията влиза в сила за Република България на 15. 01. 1994 г., като българската страна се ангажира с:

- Предоставяне на информация по отделни аспекти от обхвата на Конвенцията;
- Участие в работата на Комисията за опазване на Черно море;
- Участие в работата на Консултативните групи към Конвенцията;
- Изпълнение на дейностите, залегнали в Стратегическия план за действие за възстановяване и опазване на Черно море.

Законодателни актове за прилагане на Конвенцията са Закона за водите и Закона за опазване на околната среда.

✓ *Рамкова директива за морска стратегия*

Директива 2008/56/ЕО за създаване на рамка за действие на Общността в областта на политиката за морска среда (Рамкова директива за морска стратегия) е приета на 17 юни 2008 г. Тя е първият законодателен акт на ЕО, който включва цялостна интегрирана политика за опазването на морските води. Основната цел на Директивата е да установи рамка за защита и опазване на морската среда, предотвратяване на влошаването и възстановяването в области, където е изложена на отрицателно въздействие:

- Постигане на „добър статус на морската среда“ до 2020 г.;
- Прилагане на екосистемен подход.

Директивата определя морски региони и подрегиони, за които всяка държава-членка трябва да разработи Морска стратегия. До 2015 г. трябва да се създаде Програма от мерки с цел постигане или запазване на добро състояние на околната среда в морските води, която да влезе в сила най-късно 2016 г. Тя включва четири морски региона – Средиземно море, Балтийско море, Черно море и Североизточен Атлантически океан. За всеки от тях се отчитат специфичните хидрологични, океанографски и биогеографски характеристики. Директивата обхваща крайбрежните и морски води, тяхното дъно и геоложка основа в изключителната икономическа зона (200 морски мили). Прилагането е в тясна връзка с останалите директиви на ЕС и регионалните морски конвенции. Тя надгражда действащото законодателство в областта на водите: РДВ, Директива за хабитатите, Директива за птиците и др. Изискванията на РДМС са транспонирани в Българското законодателство чрез Наредбата за опазване на околната среда в морските води, в сила от 30.11.2010 г. С нея са определени 10 компетентни органи – Министерски съвет, Министрите на ОСВ, транспорта, земеделието и храните,

външните работи, регионалното развитие и благоустройство, икономиката, енергетиката и туризма, здравеопазването, Председателят на БАН, Директорът на БДЧР. С ПМС 273/2010 г., в сила от 30.11.2010 г., е създаден Консултативен и координационен съвет по опазване на околната среда в морските води като орган на Министерски съвет.

✓ *Споразумение за опазване на популациите от европейски прилепи (Обн., ДВ, бр. 16 от 25 февруари 2000 г., изм. ДВ, бр. 35 от 22 април 2005 г.)*

Това е споразумение, сключено през декември 1991 г. в Лондон, Великобритания, на базата на рамковата Бонска конвенция за опазване на мигриращите диви животни. Известно е и под наименованието EUROBATS. Секретариатът му е в Бон, Германия. Влиза в сила от 16 януари 1994 г.

Европейските прилепи са животински видове от Приложение II към Бонската конвенция, но по-интересното е, че прилепите са били включени допълнително в това приложение. Друго любопитно обстоятелство е, че държавите – членки на Споразумението, се задължават, когато е подходящо, да отчитат потенциалния ефект на пестицидите върху прилепите при оценка на пестицидите за употреба и да полагат усилия за замяна на препаратите за обработка на дървесина, които са силно токсични за прилепите, с техни безопасни аналози – т.е. в това споразумение съществува много конкретна препратка и предписание за оценка на въздействието на една човешка дейност върху конкретно посочен вид. Европейските прилепи са интересни с това, че едни и същи убежища се използват от мигриращи и от немигриращи видове, както и че прилепите обитават и постройки – т.е. и т.нар. градска околна среда.

Споразумението предвижда редица конкретни стъпки за опазването на популациите от европейски прилепи – забрани за умишлено залавяне, затваряне или убиване на прилепи, но също така и изследователски и научни дейности, обмен на информация и др.

✓ *Споразумение за опазване на китоподобните бозайници в Черно море, Средиземно море и съседната акватория на Атлантическия океан (Обн., ДВ, бр. 95 от 8 октомври 2002 г.)*

Това е споразумение, изготвено и подписано въз основа на Рамковата конвенция за опазване на мигриращите диви животни. Предмет на опазване са китоподобни бозайници, изброени в приложение към споразумението, от които в Черно море обитават морската свиня, късомуцуностият обикновен делфин и афалата. Държавите-членки се задължават да вземат координирани мерки за постигане и поддържане на благоприятен природозащитен статус за китоподобните. За тази цел страните се задължават да налагат забрани и да вземат всички необходими мерки за елиминиране, където това не е изпълнено, на всеки умишлен улов на китоподобни и да сътрудничат за създаването и поддържането на мрежа от специално защитени територии за опазване на китоподобните. Сред поетите задължения са и такива, които засягат риболовното оборудване и поведението на риболовните и други плавателни съдове в морето.

Следва да се изискват оценки на въздействието върху околната среда, за предоставяне основания за позволяване или забрана на продължаването или бъдещето развитие на дейностите, които могат да засегнат китоподобните или

техните местообитания в рамките на териториалния обхват на Споразумението, включително риболова, проучванията или експлоатацията извън сушата, морските спортове, туризма и любителското наблюдение на китоподобните, както и определянето на условията, при които може да се провеждат такива дейности. Тази формулировка на Споразумението прави връзка с т.20 на Приложение 1 към чл.6, ал.1 от Конвенцията за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на взимането на решения и достъпа до правосъдие по въпросите на околната среда. Подробно са регламентирани задълженията, които държавите-членки поемат във връзка с оценка и управление на взаимодействията между човека и китоподобните, с опазване на местообитанията на китоподобните, за изследвания и мониторинг, за създаване на потенциал, за събиране и разпространение на информация, за обучение и образование, и за ответни действия при критични ситуации.

✓ *Споразумение за опазване на мигриращите водолюбиви птици от Африка и Евразия (Обн., ДВ, бр. 15 от 25 февруари 2000 г.)*

Това е поредното споразумение, изготвено и подписано в рамките на Конвенцията за опазване на мигриращите диви животни. Страните се задължават да вземат координирани мерки за поддържане на мигриращите водолюбивы видове птици в благоприятен природозащитен статус или да ги възстановяват в такъв статус. За тази цел те се задължават да прилагат подробно описани мерки, както и да изготвят и прилагат планове за действие, със съдържание, посочено в Споразумението. При изпълнението на мерките, предписани от Споразумението, задължително се взема предвид принципът на предпазливостта.

Споразумението е интересно с това, че неговият Секретариат е длъжен да консултира Секретариатите на Конвенцията за влажните зони от международно значение, особено като местообитания за водолюбивите птици (1971), на Конвенцията за международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (1973), Африканската конвенция за опазване на природата и природните ресурси (1968), Конвенцията за опазване на европейската флора и фауна и естествени местообитания (1979), и Конвенцията за биологичното разнообразие (1992) с оглед сътрудничеството между страните по тези конвенции по всички въпроси от общ интерес, и по-конкретно при разработването и изпълнението на плана за действие. Също така консултации могат да получат секретариатите на други, свързани с въпроса, конвенции и международни документи, имащи отношение към въпроси от общ интерес, и други организации, компетентни в областта на природозащитната дейност, включително опазването и управлението на мигриращите водолюбивы птици и техните местообитания, както и в областта на изследванията, образованието и повишаването на осведомеността.

✓ *Орхуска конвенция, или Конвенцията за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на взимането на решения и достъпа до правосъдие по въпросите на околната среда (Обн., ДВ, бр. 33 от 23 април 2004 г.)*

Орхуската конвенция е международно споразумение, изготвено в рамките на Икономическата комисия за Европа на ООН. В нея е разработен принцип 10 от Декларацията от Рио за околната среда и развитието (1992), предвиждащ разрешаване на въпросите на околната среда чрез достъп до информация за

околната среда, участие на обществеността при взимане на решения и достъп до правосъдие. Конвенцията се счита за един от най-успешните опити за нормативно разработване на принципите на Декларацията от Рио. Още повече че самият процес на подготовка на текста на Конвенцията е без прецедент поради откритостта и гарантираната възможност за участие, предоставена на представители на европейските неправителствени екологични организации. Европейският съюз е страна по Конвенцията наред с държавите – членки на Съюза, и прилага разпоредбите ѝ по отношение на органите на Съюза. Постановките на Конвенцията са доразвити в новата Директива за достъп до информация за околната среда 2003/4/ЕО и в Директивата за осигуряване на участие на обществеността при изготвянето на определени планове и програми, отнасящи се до околната среда 2003/35/ЕО. Особеност на Конвенцията е обстоятелството, че разпоредбите ѝ оправомощават директно гражданите и неправителствените екологични организации по отношение на органите на изпълнителната власт в съответната страна – член на Конвенцията.

Механизмът на изпълнение на Конвенцията е също така оригинален и без аналог. Гражданите и екологичните неправителствени организации могат да сезират с жалби срещу страните нарочен Комитет за съответствие. Разглеждането на жалбите става при условията на откритост и прозрачност, като жалбоподателите не заплащат такси и разноски за производството. В случай че Комитетът намери, че държавата-членка е действала в нарушение на Конвенцията, той може да предложи на Съвещанието на страните да наложи на страната мерки за привеждане на законодателството и практиките в съответствие с Конвенцията. Досега Комитетът е разгледал повече от 50 жалби, а измежду страните, спрямо които Съвещанието е приложило мерки, има такива от Западна, Централна и Източна Европа, Кавказ и Средна Азия.

1.2.3. Българско законодателство

✓ *Закон за биологичното разнообразие (Обн., ДВ, бр. 77 от 9 август 2002 г., последно изменение с ДВ, бр. 15 от 15.02.2013 г., в сила от 1.01.2014 г., изм. и доп., бр. 27 от 15.03.2013 г.)*

Законът за биологичното разнообразие (ЗБР) пренася в националното законодателство изискванията на европейските директиви за опазване на биологичното разнообразие – Директивата за птиците и Директивата за местообитанията. Въз основа на ЗБР е създадена и националната мрежа от защитени зони, част от европейската мрежа НАТУРА 2000. Законът е националният правен инструмент за изпълнение на задълженията на РБългария по редица международни конвенции, измежду които Протокола от Картахена по биологична безопасност към Конвенцията за биологичното разнообразие и Конвенцията по международната търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна. Законът създава законовата рамка за прилагане на ключовия чл.6, ал.3 от Директива 92/43/ЕИО за местообитанията.

*Забележка: За всички изменения и допълнения на Закона за биологичното разнообразие виж Приложение №1.

- ✓ *Закон за опазване на околната среда (Обн., ДВ, бр.91 от 25 септември 2002 г., последно изменение с ДВ бр. 15 от 15.02.2013 г., в сила от 1.01.2014 г., бр. 27 от 15.03.2013 г.)*

ЗООС е рамков закон за опазване на околната среда. Той регламентира основните положения относно правомощията на органите на изпълнителната власт и принципите на управление на околната среда.

В ЗООС се съдържа регламентацията за достъп до информация за околната среда (Втора глава) – почти напълно идентична с разпоредбите на чл.3–5 от Орхуската конвенция и Директива 2003/4/ЕО. За отбелязване е, че ограниченията за достъп до информация за околната среда, макар и повече на брой отколкото ограниченията на общата уредба (Законът за достъп до обществена информация), осигуряват по-големи възможности за достъп (за справка целият чл.20 от ЗООС и чл.4, ал.4 от Орхуската конвенция). Достъпът до информация относно местата за размножаване на редки видове е ограничен (чл.20, ал.1, т.6 от ЗООС и чл.4, ал.4, буква „h“ от Орхуската конвенция). В ЗООС са регламентирани основните положения на процедурите за ОВОС и ЕО. От значение за опазването на биологичното разнообразие са текстовете относно прилагането на принудителните административни мерки (чл.158–161).

- ✓ *Забележка: За всички изменения и допълнения на Закона за опазване на околната среда виж Приложение №1.

- ✓ *Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони (Приета с ПМС № 201 от 31.08.2007 г. Обн., ДВ, бр. 73 от 11 септември 2007 г., последно изменена с ДВ, бр. 94 от 30.11.2012 г., в сила от 30.11.2012 г.)*

Наредбата съдържа подробно разписани правила за извършване на оценката, предвидена в чл.6, ал.3 от Директива 92/43/ЕИО за местообитанията, наречена „оценка за съвместимост на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони“, накратко „оценка на съвместимостта“.

Описани са различните етапи на процедурата за оценка на съвместимостта, като подробно са посочени задълженията на инвеститора/възложителя и на органите на изпълнителната власт, както и правата на представителите на обществеността във връзка с изискването за гарантирано участие на обществеността в процедурата.

Наредбата съдържа правила за съотношението между процедурите за оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС), екологична оценка (ЕО) и процедурата за оценка на съвместимостта.

*Забележка: За всички изменения и допълнения на Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони виж Приложение №1.

- ✓ *Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Обн., ДВ, бр. 57 от 2 юли 2004 г., последно изменена с ДВ, бр. 94 от 30.11.2012 г., в сила от 30.11.2012 г.)*

Наредбата е подзаконовият акт за пренасяне в националното законодателство на Директива 2001/42/ЕО относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда. Относим към материята е и чл.7 от Орхуската конвенция. Екологичната оценка на планове и програми (на много места в литературата означавана като Стратегическа екологична оценка) е един от двата хоризонтални инструмента за оценка на въздействието върху околната среда на планове и програми в различни сектори на планирането. Основните правила на уредбата се намират в Закона за опазване на околната среда. Екологичната оценка е допълваща спрямо оценката за съвместимостта, когато се оценяват планове и програми по отношение на въздействието върху биологичното разнообразие.

*Забележка: : За всички изменения и допълнения на Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми е изменена виж Приложение № 1.

✓ *Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда (Обн., ДВ, бр. 25 от 18 март 2003 г., последно изменена с ДВ бр. 94 от 30.11.2012 г., в сила от 30.11.2012 г.)*

Наредбата пренася в националното законодателство изискванията на междувременно кодифицираната Директива 2011/92/ЕС за оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда (първоначално Директива 85/337/ЕИО със същото наименование). Спрямо същата материя са приложими и чл.6 и чл.9, ал.2 от Орхуската конвенция. Законът за опазване на околната среда също така съдържа правила за провеждане на процедурата за ОВОС.

Процедурата за ОВОС е вторият хоризонтален механизъм (но първи по значение) за оценка на въздействието върху околната среда на широк кръг проекти и дейности във всички области на стопанството. Процедурата е с най-дълго присъствие в системата на българското национално право на околната среда – регламентирана е още през 1992 година във вариант, почти огледално подобен на европейския. По въпросите на ОВОС има натрупана и значителна съдебна практика.

*Забележка: : За всички изменения и допълнения на Наредбата за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда виж Приложение № 1.

✓ *Закон за достъп до обществена информация (Обн., ДВ, бр. 55 от 7 юли 2000 г., последно изменен с изм., бр. 77 от 1.10.2010 г., бр. 39 от 20.05.2011 г.)*

Законът за достъп до обществена информация е общ закон за достъп до обществена информация, който се отнася към уредбата на достъп до информация за околната среда, като общ към специален закон. ЗООС изрично посочва, че ЗДОИ се прилага единствено и само относно процедурата за предоставяне на информация – чл.26 от ЗДОИ.

*Забележка: : За всички изменения и допълнения на Законът за достъп до обществена информация виж Приложение № 1.

✓ *Закон за достъп до пространствени данни (Обн., ДВ, бр. 19 от 09 март 2010 г.)*

Законът за достъп до пространствени данни урежда изграждането, поддържането и използването на инфраструктура за пространствена информация, осигуряването на достъп до пространствени данни и предоставянето на услуги за данните в областта на околната среда или дейностите, които могат да окажат влияние върху околната среда, чрез гарантиране на съвместимост и сигурност при обмена на данни.

Органите на изпълнителната власт, органите на местното самоуправление и организациите, които по силата на нормативен акт събират, създават и поддържат актуализирани бази от пространствени данни във връзка с осъществяването от тях правомощия и предоставят публични услуги, могат да имат въздействие върху околната среда, могат да сключват споразумения за обмен на масиви от пространствени данни и услуги за такива данни. Обменът на масиви от пространствени данни и услуги за такива данни се осъществява чрез Националния портал за пространствени данни. Чрез Националния портал за пространствени данни се осъществява и връзката с геопортала на инфраструктурата за пространствена информация в Европейската общност (INSPIRE).

*Забележка: към момента на изготвяне на настоящия документ, Законът за достъп до пространствени данни няма изменения и допълнения.

✓ *Закон за подпомагане на земеделските производители, Обн., ДВ, бр. 58 от 22.05.1998 г., изм. и доп., бр. 15 от 15.02.2013 г., в сила от 1.01.2014 г.*

Този закон урежда държавното подпомагане на земеделските производители за производството на непреработена и/или преработена земеделска продукция с цел продажба и изпълнението на мерките, включени в Националния план за развитие на земеделието и селските райони. Държавното подпомагане е насочено и към насърчаване ползването на земеделската земя и развитие на производството на земеделска продукция в необлагодетелствани райони и в места по Натура 2000, както и намаляване нивото на обезлюдяване в тези райони. Министърът на земеделието и храните определя с наредба условията и реда за подпомагане на земеделските производители, които развиват дейност и са регистрирани в необлагодетелствани райони или в места по Натура 2000.

*Забележка: : За всички изменения и допълнения на Закона за подпомагане на земеделските производители виж Приложение № 1.

✓ *НАРЕДБА № 8 от 5.08.2011 г. за сечите в горите, издадена от министъра на земеделието и храните, обн. ДВ, бр.64 от 19.08.2011 г.*

Наредбата за сечите в горите определя системата от режими и мерки за стопанисване на горите, попадащи в горските типове природни местообитания, включени в европейската екологична мрежа Натура 2000.

*Забележка: към момента на изготвяне на настоящия документ, ² НАРЕДБА № 8 от 5.08.2011 г. за сечите в горите няма изменения и допълнения.

✓ *НАРЕДБА № 3 от 23.02.2011 г. за условията и реда за прилагане на мярка 213 "Плащания по Натура 2000 и плащания, свързани с Директива 2000/60/ЕО - за земеделски земи" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 - 2013 г., Издадена от министъра на земеделието и храните, обн., ДВ, бр. 18 от 1.03.2011 г., в сила от 1.03.2011 г, последно изменена и допълнена с бр. 24 от 12.03.2013 г., в сила от 12.03.2013 г.*

Наредбата урежда условията и редът за прилагане на мярка 213 "Плащания по Натура 2000 и плащания, свързани с Директива 2000/60/ЕО - за земеделски земи" (мярка 213) от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 - 2013 г., финансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони. С наредбата се подпомагат земеделски стопани, които стопанисват земеделски земи в защитени зони, съгласно Закона за биологичното разнообразие (ЗБР). Целта на подпомагането на земеделските стопани е осигуряване на опазването, поддържането и/или възстановяването на благоприятното състояние на природни местообитания и местообитания на видовете, предмет на опазване в защитените зони.

*Забележка: : За всички изменения и допълнения на НАРЕДБА № 3 от 23.02.2011 г. за условията и реда за прилагане на мярка 213 "Плащания по Натура 2000 и плащания, свързани с Директива 2000/60/ЕО - за земеделски земи" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 - 2013 г., виж Приложение № 1.

✓ *ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 274 на МС от 20.11.2009 г. за приемане на Устройствен правилник на Министерството на околната среда и водите), Обн., ДВ, бр. 94 от 27.11.2009 г., последно изменен с ДВ бр. 33 от 26.04.2011 г., бр. 102 от 22.12.2011 г., в сила от 1.01.2012 г.*

Съгласно приетия от Министерски съвет устройствен правилник, Министърът на околната среда и водите е първостепенен разпоредител с бюджетни кредити. С правилника се определят организацията, редът на дейност, функциите и числеността на персонала на Министерството на околната среда и водите, както и на неговите организационни структури и административни звена. Министърът на околната среда и водите ръководи разработването и провеждането на държавната политика в областта на околната среда и водите, управлява програми и проекти в сферата на своята компетентност, финансирани от предприєдинителните фондове, Структурните фондове, Кохезионния фонд и други финансови инструменти на Европейския съюз (ЕС) и от други международни финансови институции и донори, както и осигурява ефикасното и правомерното управление на тези програми и проекти. Следва да се има предвид,

че министърът организира дейността на управляващия орган на Оперативна програма "Околна среда 2007 - 2013" и определя състава на Комитета за наблюдение на Оперативна програма "Околна среда 2007 - 2013" и на Комитета за избор и координация на проекти по Оперативна програма "Околна среда 2007 - 2013".

Министърът на околната среда и водите осъществява своята дейност чрез специализираната администрация, която е организирана в 11 дирекции. Дирекция "Национална служба за защита на природата" подготвя проекти на нормативни актове в областта на защита на природата, провежда процедури за обявяване и промени на защитени територии и защитени зони; провежда процедури по възлагането, приемането или утвърждаването на планове за управление на защитени територии и защитени зони; прилага съгласувателни и разрешителни режими за строителство и дейности в защитени територии, подготвя обявяването на защитени видове растения и животни; разработва и координира контрола по спазването на ограничителни режими за уязвими биологични ресурси; издава разрешителни и сертификати, свързани с международната търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна; организира и участва в работата на Националния съвет по биологично разнообразие и на Висшия експертен екологичен съвет - специализиран състав за разглеждане на планове за управление на защитени територии и организира прилагането на международни конвенции в областта на защита на природата;

*Забележка: : За всички изменения и допълнения на ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 274 на МС от 20.11.2009 г. за приемане на Устройствен правилник на Министерството на околната среда и водите виж Приложение № 1.

✓ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 162 на МС от 3.08.2010 г. за приемане на Устройствен правилник на Изпълнителната агенция по околна среда, Обн., ДВ, бр. 62 от 10.08.2010 г., в сила от 10.08.2010 г

С устройствения правилник на Изпълнителна агенция по околна среда се уреждат дейността, структурата, организацията на работа и съставът на Изпълнителната агенция по околна среда.

Изпълнителният директор на Изпълнителна агенция по околна среда ръководи, организира и контролира цялостната дейност на агенцията, отговаря за връзките на агенцията като национален референтен център на Европейската агенция по околна среда; ръководи създаването, поддържането и усъвършенстването на специализирани регистри;. организира извършването на националните инвентаризации на емисии във въздуха и водите; организира разработването и издаването на информационни бюлетини и справки; участва в разработването на стратегии, планове и програми за опазване на околната среда;

*Забележка: към момента на изготвяне на настоящия документ, ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 162 на МС от 3.08.2010 г. за приемане на Устройствен правилник на Изпълнителната агенция по околна среда няма изменения и допълнения.

✓ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 50 на МС от 16.03.1994 г. за приемане на Правилник за дейността на Междуведомствения комитет за приоритетни проекти за околната среда и развитието на Република България, Обн., ДВ, бр. 25 от 25.03.1994 г

Междуведомственият комитет за приоритетни проекти за околната среда и развитието на Република България е орган на Министерския съвет за защита на националните интереси, свързани с приоритетните проекти за околната среда и развитието на Република България. Основна задача на междуведомствения комитет е приемането, разглеждането и утвърждаването на приоритетни проекти за околната среда и развитието, които да бъдат предложени за финансиране на Международния комитет за подготовка на проектите в Париж в рамките на Екологичната програма за действие за Централна и Източна Европа.

Проектите задължително са съобразени с приоритети, посочени в Екологичната програма за действие за Централна и Източна Европа, а именно: разрешаване на здравни проблеми, предизвикани от замърсяване на въздуха, водите и други компоненти на околната среда; решаване на проблеми на околната среда в "горещи точки"; решаване на трансгранични екологични проблеми; опазване на природните ресурси и на биологичното разнообразие; технически решения със значителен екологичен ефект, ниски разходи и кратки срокове за изпълнение, както и специфични национални приоритети, които се изразяват в намаляване замърсяването на въздуха и водите с тежки метали и токсични вещества; обработване на битови и опасни отпадъци; третиране на питейни и отпадъчни води, постъпващи в речни басейни с влошено екологично състояние; осигуряване на трудова заетост в рамките на проекти за опазване на околната среда; подобряване на технологиите и организацията на работа на съществуващите пречиствателни съоръжения; решаване на екологичните проблеми в земеделието.

*Забележка: към момента на изготвяне на настоящия документ, ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 50 на МС от 16.03.1994 г. за приемане на Правилник за дейността на Междуведомствения комитет за приоритетни проекти за околната среда и развитието на Република България няма изменения и допълнения.

✓ ПРАВИЛНИК за устройството и дейността на Консултативно – експертния съвет за лечебни растения към министъра на околната среда и водите, издаден от министъра на околната среда и водите, обн. ДВ, бр. 68 от 03.08.2001 г.

Консултативно – експертният съвет за лечебни растения към министъра на околната среда и водите подпомага министъра на околната среда и водите при разработването и провеждането на политиката, свързана с лечебните растения, като приема становища и прави препоръки в следните основни направления: разработване на планови документи и нормативни актове, предвидени в Закона за лечебните растения ; координация между институциите и организациите; организация и контрол по прилагане на Закона за лечебните растения ; ползване на ресурсите от лечебни растения; опазване и проучване на лечебните растения; култивирано отглеждане на лечебни растения; обучение и образователни

материали и изразходване на средствата, събрани по Закона за лечебните растения .

*Забележка: към момента на изготвяне на настоящия документ, ПРАВИЛНИК за устройството и дейността на Консултативно – експертния съвет за лечебни растения към министъра на околната среда и водите, издаден от министъра на околната среда и водите няма изменения и допълнения.

Направеният преглед на правно-нормативната рамка, свързана с биоразнообразието, цели да илюстрира правния контекст, в който се развива и ще се реализира НИКС за НАТУРА 2000. Както е видно, налице е широка действаща правно-нормативна уредба както на международно, така и на национално ниво. Именно транспонирането на европейските директиви и другите нормативни актове на европейско и световно ниво в националното законодателство осигуряват не само хармонизацията на законодателството, но и регламентират правната основа за достъп до информация на заинтересованите страни, респективно са нормативната база за планиране на НИКС.

Действащата нормативна уредба няма ясно очертани позитиви и негативи. При опазването на местообитанията има поставени от закона цели и изброяване на средствата за постигането им. Измежду средствата за постигането на целите най-важни са процедурите – за оценка на съответствието с предмета и целите на защитените зони, за оценка на въздействието върху околната среда, за екологична оценка. Тези процедури имат за резултат предприемането на задължителни мерки за опазване на местообитанията – природни, и на видовете. Много важен елемент в посочените процедури е участието на обществеността, гарантирано с мерки за прозрачност на процеса на взимане на решение, възможности на заинтересованите да се запознаят с наличната информация и да заявят становища, възражения. Опитът показва, че там, където обществеността упражнява своите права, резултатите (позитивите) на процедурите се увеличават. И обратно – при пасивност от страна на обществеността процедурите могат да протичат формално и дори да се стига до нарушаването им.

Извън горепосочените процедури, голяма част от законодателството за опазване на природата се прилага чрез административни мерки, в които участието на обществеността е ограничено или несъществуващо. Така например административните органи могат да налагат административни наказания за неспазване на забраните за ловуване и на ограниченията, наложени в защитените територии. Друг пример са процедурите за разпределяне на средствата от Оперативна програма „Околна среда“ и от Програмата за развитие на селските райони, някои от мерките по които включват в целите си опазването на биологичното разнообразие. В тези случаи не може да се говори за позитиви/негативи на съществуващото законодателство, а за ефективност на правоприлагането. Оценката на ефективността на правоприлагането по всеки един отделен въпрос е трудоемка дейност и изисква познаване на фактите и експертно отношение. Със сигурност обаче може да се каже, че по-голяма прозрачност в действията на органите на управление би стимулирало

администрацията за по-точното прилагане на законите, а на външните експерти би дало по-добра база за тяхната оценка на ефективността на управлението.

1.2.4. Стратегическа програмна рамка, определяща политиката на ЕС за опазване на биологичното разнообразие

Друг важен елемент за качествено планиране и последваща реализация на НИКС е доброто познаване и аналитичния подход към действащата Стратегическа програмна рамка. В настоящия анализ е приложено диференцирано разглеждане на европейската и националната планова основи и свързаните с тях програми.

✓ Политика на ЕС за опазване на биологичното разнообразие

Приложено е диахронно (историческо) разглеждане на опорните точки в провеждането на политиката на ЕС за опазване на биологичното разнообразие. Съхранението му заема важно място в политическия дневен ред на ЕС. На Европейската среща на високо равнище в Гьотеборг през 2001 г. Европейският съюз си поставя за цел „до 2010 г да спре загубата на биологично разнообразие в ЕС“. Този ангажимент е залегнат синхронно и при спазване на принципите за координираност и допълняемост във всички аспекти от политиката на ЕС. Опазването на биологичното разнообразие се определя и като една от основните оперативни цели на Стратегията за устойчиво развитие на ЕС и на Лисабонската стратегия.

Поради невъзможност към 2010 г. формулираната цел да бъде постигната, на 15 март 2010 г. Съветът на Европа приема нова цел за биологичното разнообразие за 2020 г. Тя е дефинирана като „спиране на загубата на биологично разнообразие и на деградацията на екосистемните услуги в ЕС до 2020 г. и възстановяване на тези услуги – доколкото това е възможно, като същевременно се увеличи участието на ЕС за предотвратяване на глобалната загуба на биологично разнообразие“²³.

При разглеждане на програмната основа следва да се отбележи важността на Шестата програма за действие в областта на околната среда (6-та ПДОС), която определя рамката за създаването на политики в областта на околната среда в ЕС за периода 2002—2012 г. В нея биологичното разнообразие е ключова област с висока степен на приоритетност. Програмата е от особено значение за разбиране на подходите в политиката на ЕС за биологичното разнообразие, тъй като въвежда идеята за пълно интегриране на изискванията за опазване на околната среда, включително на свързаните със съхранението на биологичното разнообразие изисквания, във всички останали политики и действия на Общността. Подробностите по отношение на постигането на тази задача са посочени в Плана за действие на Европейската комисия за биологичното разнообразие в ЕС, приет през 2006 г.

23 Вж. http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/index_en.htm

Планът за действие на ЕС следва да се разглежда и разбира като качествено нов подход за реализация на политиката за биологичното разнообразие на ЕС, тъй като това е първият път, в който всички съответни икономически сектори и политически области се разглеждат в единен стратегически документ и получават пропорционален дял от отговорността при неговото прилагане. В него се посочва, че промяната във водената политика по опазване и съхранение на околната среда е възможна единствено ако се положат съвместни усилия от страна на всички икономически сектори за постигане на целта за 2010 г.

През март 2010 г. бе отчетено, че целта за 2010 г. в областта на биологичното разнообразие няма да бъде постигната въпреки някои значителни успехи, като например създаването на НАТУРА 2000, най-голямата мрежа от защитени природни територии в света. Поради това е **одобрена и дългосрочна визия**. Водещата цел в тази дългосрочна визия е до 2050 г. биологичното разнообразие в ЕС и услугите от екосистеми, които то предлага – неговият природен капитал – да са защитени, ценени и подходящо възстановени поради непреходната стойност и съществения принос на биологичното разнообразие за човешкото благоденствие и икономическия просперитет. Постигането на тази цел следва да доведе и до избягването на катастрофални промени, предизвикани от загубата на биологично разнообразие. Формулирана е и **цел за 2020 г.** – да спре загубата на биологично разнообразие и влошаването на екосистемните услуги в ЕС до 2020 г. и те да се възстановят, доколкото това е възможно, като се увеличи приносът на ЕС за спиране на загубата на биологично разнообразие в световен мащаб.

✓ *Стратегия за биологично разнообразие на ЕС до 2020 г.*

Настоящият анализ представя основните моменти от Стратегията за биологично разнообразие на ЕС до 2020 г. на базата на публикувания от Европейската Комисия документ COM (2011) 244, окончателен, от м. май 2011 г.

След конференцията в Нагоя през 2010 г. и формулирането на Стратегията за биологично разнообразие на ЕС до 2020 г. е налице прилагането на нов подход към оценката на стойността на биологичното разнообразие, като се прилага разбирането, че (в допълнение към присъщата си стойност) биологичното разнообразие и услугите, които то предлага, имат значителна икономическа стойност, която пазарите рядко отразяват. Комисията препоръчва икономическата стойност на биологичното разнообразие да се включва в процеса на вземане на решения и да се отразява в системите за счетоводство и отчетност, като тази препоръка е изцяло отразена в Стратегията. Налага се разбирането, че действията за спиране на загубата на биологично разнообразие предполагат разходи, а загубата на биологично разнообразие има както екологична, така и икономическа стойност за обществото, като оказва пряко влияние върху икономическите субекти от сектори на икономиката, пряко зависими от услугите от екосистемите, например селското стопанство и определени видове промишленост. Това по-същество означава, че загубата на биологичното разнообразие генерира не само екологични, но и сериозни икономически рискове. Подобно разбиране налага прилагането на интегриран подход, отчиташ зависимостта на икономиката и индустриите от биологичното разнообразие.

Според съобщението на ЕК, адекватното и пълно оценяване на потенциала на природата ще допринесе за постигането стратегическите цели на ЕС:

- Икономика с по-ефикасно използване на ресурсите;
- Икономика с по-голяма климатична устойчивост и по-ниска въглеродна интензивност;
- Водеща позиция в научноизследователската област и новаторството;
- Нови умения, работни места и възможности за стопанска дейност – новаторството на основата на природата и действията за възстановяване на екосистеми и опазване на биологичното разнообразие могат да изградят нови умения, професии и възможности за търговска дейност.

Стратегията за биологично разнообразие до 2020 г. има шест взаимосвързани цели, които отговарят на основните приоритети на водещата цел, която следва да бъде постигната към 2020 г. Изпълнението им следва да доведе до ограничаване и спиране на загубата на биологично разнообразие и влошаването на услугите от екосистемите. Всяка от целите е насочена към решаването на специфичен проблем: опазването и възстановяването на биологичното разнообразие и свързаните с него услуги от екосистемите (цели 1 и 2), засилване на положителния принос на земеделието и лесовъдството и намаляване на главния натиск върху европейското биологично разнообразие (цели 3, 4 и 5) и увеличаване на приноса на ЕС за световното биологично разнообразие (цел 6). Всяка цел включва пакет от дейности, чрез които тя следва да бъде постигната.

✓ *Националната стратегия за околна среда и нейният стратегически план*

Изпълнението на целите на Националната стратегия на България следва да доведе до подобряване на състоянието на екосистемите, ограничаване и спиране на загубата на биологично разнообразие чрез създаване и разширяване на Националната екологична мрежа, по-добро интегриране на политиката за опазване на биоразнообразието в секторните политики, по-ефективни действия против агресивни инвазивни видове в българската природа.

Специфичните цели на стратегията са дефинирани както следва:

- Устойчиво управление на биологичното разнообразие;
- Опазване на местообитания и видове с европейско и национално значение от Националната екологична мрежа и извън нея.

В обобщение – при разработването на НИКС следва да се вземе под внимание, че:

- *Комисията създаде платформата на ЕС „Бизнес и биологично разнообразие“, която понастоящем свързва предприятия от шест различни сектора (селско стопанство, добивна промишленост, финанси, хранителна промишленост, горско стопанство и туризъм), ще продължи да развива платформата и да насърчава по-доброто сътрудничество между предприятията в Европа, включително малките и средните предприятия, и връзките с национални и глобални инициативи;*

- Комисията ще продължи да развива партньорства за популяризиране и подпомагане на работата по оценяването на биологичното разнообразие и услугите от екосистеми в развиващите се страни и ще насърчава сътрудничеството между изследователите и други заинтересовани страни, участващи в пространственото планиране и управлението на земеползването, за приложението на стратегии за биологично разнообразие на всички нива, гарантирайки съгласуваност със съответните препоръки, залегнали в Териториалния дневен ред на ЕС;
- Ще се стимулира активното участие на гражданското общество и гражданските инициативи за опазването на биологичното разнообразие и устойчивото му използване;
- ЕС също така ще подпомага продължаващите усилия за подобряване на сътрудничеството, създаване на синергия и установяване на общи приоритети между конвенциите, свързани с биологичното разнообразие;
- ЕС ще насърчава засиленото сътрудничество между конвенциите за биологичното разнообразие, изменението на климата и борбата с опустиняването с цел постигане на общи ползи;
- Ще се засили сътрудничеството и диалогът за биологичното разнообразие с ключовите партньори, особено с държавите-кандидатки и потенциални кандидатки, за да се развият или приспособят техните политики за постигане на целите в областта на биологичното разнообразие за 2020 г.;
- Държавите-кандидатки и потенциални кандидатки се приканват да допринесат за изпълнението на стратегията и да започнат да развиват или адаптират своите политики с оглед постигането на глобалните и европейски цели в областта на биологичното разнообразие за 2020 г.;
- Не на последно място следва да се има предвид, че партньорствата са ключов фактор за повишаване на осведомеността на всички заинтересовани страни по въпросите за биоразнообразието. Именно с оглед повишаване на обществената информираност и осъзнатост се предвижда кампанията на Комисията за 2010 г. „Биологичното разнообразие: това касае всички нас“ да бъде последвана от специфична кампания, съсредоточена върху мрежата НАТУРА 2000.

1.3.SWOT АНАЛИЗ

→ СИЛНИ СТРАНИ	→ ВЪЗМОЖНОСТИ
<p>→ Изграждането на НАТУРА 2000 е в синхрон с икономическите, социални, културни и религиозни особености на всяка от страните в ЕС;</p> <p>→ В процес на разработване е единна информационна система за защитените зони от мрежата НАТУРА 2000;</p> <p>→ НИКС за НАТУРА 2000 е инструмент за по-ефективно управление на процесите, свързани с развитието, утвърждаването и функционирането на НАТУРА 2000 мрежата в България;</p> <p>→ Извършено е първоначално информиране на заинтересованите страни;</p> <p>→ Специализираните аудитории са добре образовани по темата;</p> <p>→ Най-добре информирани за НАТУРА 2000 са активните групи от населението – хора на възраст от 31 до 40 г. и от 41 до 50 г.</p> <p>→ Прилагането на диференциран подход в НИКС ще отговори на потребностите на заинтересованите страни;</p> <p>→ Печатните материали, издадени към момента по темата НАТУРА 2000, и специфични въпроси, свързани с нея, са достъпни в Интернет;</p> <p>→ На национално ниво има изключително голямо разнообразие от публикационни материали, т.е. не се наблюдава липса на информация;</p> <p>→ Комуникационните усилия, свързани с популяризирането на</p>	<p>→ Възможност за качествени изменения в степента на образованост на заинтересованите страни вследствие на реализацията на НИКС;</p> <p>→ Възможност за трайно позициониране на темата в обществения дневен ред, предизвикване и поддържане на траен обществен интерес;</p> <p>→ Голям е потенциалът на местните и регионалните институции за комуникиране на НАТУРА 2000;</p> <p>→ Хоризонтални инициативи в рамките на НИКС ще позволят на местните власти да натрупат достатъчно умения за адекватно комуникиране на НАТУРА 2000;</p> <p>→ Възможност за партньорства с национални и регионални медии с цел комуникиране на НАТУРА 2000;</p> <p>→ Мобилизиране на ресурса и капацитета на всички регионални институции в процеса по комуникиране на екологичната мрежа;</p> <p>→ Наличие на експертиза и опит в НПО, което предпоставя активната им роля при реализация на образователни политики в рамките на НИКС</p> <p>→ Повишаване на видимостта на косвените (неекологичните) ползи от НАТУРА 2000;</p> <p>→ Възможност за обособяването на публична виртуална библиотека за НАТУРА 2000 за повишаване на ефективността на образователните инициативи в рамките на НИКС;</p>

финансовите инструменти за НАТУРА 2000, са ефективни;

→ Инструментите за въздействие на МОСВ значително нарастват с управлението на ресурсите на ОПОС;

→ НИКС освен стратегия е и инструмент за управление на комуникациите в сектор „Околна среда“;

→ НИКС ще регламентира ролите и взаимоотношенията на участниците в комуникационния процес по НАТУРА 2000;

→ НИКС способства прилагането на интегриран подход на управление на ресурсите, свързани с НАТУРА 2000;

→ Планирането и изпълнението на НИКС е добре правно-нормативно осигурено.

→ Заимстване на опита от провежданата комуникационна политика от ГДОС, както и в други държави – членки на ЕС;

→ Създаване на механизми за координация и реализация на единна национална комуникационна политика за НАТУРА 2000;

→ Възможност за развитие и нарастване на ролята на уебсайта www.natura2000bg.org при промяна на функциите, концепцията и организацията на информационния процес; Ефективно използване на интернет базираните комуникационни инструменти; Възможност за развитие на специализирани електронни издания, виртуален нюзрум, секции за научна и за популярна информация, включително и забавно-игрови модели, утвърждаващи определен тип поведение;

→ Всички финансови инструменти, чието използване има екологичен ефект, пряко или косвено свързан с развитието и управлението на НАТУРА 2000 и/или с развитие на територии, попадащи в мрежата, може да бъде използван за комуникирането на ползите от нея;

→ Средства се предлагат не само от фондовете на ЕС – съществуват българо-швейцарски програми, норвежки фондове, ФМ на ЕИП, донори и дарители от САЩ, Япония и др. части на света.

→ Възможност за реализация на устойчиви партньорства между групи заинтересовани страни;

→ Изпълнението на проектите при всички случаи дава възможност наличните експерти в България да добият полезен практически опит. Допълнителен резултат е и информирането на част от обществеността за целите на

	<p>мрежата НАТУРА 2000.</p> <ul style="list-style-type: none"> → Наличие на платформата на ЕС „Бизнес и биологично разнообразие“, която понастоящем свързва предприятия от шест различни сектора, с цел да насърчава по-доброто сътрудничество между предприятията в Европа; → Комисията ще насърчава сътрудничеството между изследователите и други заинтересовани страни, участващи в пространственото планиране и управлението на земеползването, за приложението на стратегии за биологично разнообразие на всички нива, гарантирайки съгласуваност със съответните препоръки, залегнали в Териториалния дневен ред на ЕС; → Ще се стимулира активното участие на гражданското общество и гражданските инициативи за опазването на биологичното разнообразие и устойчивото му използване; → ЕС също така ще подпомага продължаващите усилия за подобряване на сътрудничеството, създаване на синергия и установяване на общи приоритети между конвенциите, свързани с биологичното разнообразие; → ЕС ще насърчава засиленото сътрудничество между конвенциите за биологичното разнообразие, изменение на климата и борба с опустиняването с цел постигане на общи ползи; → Ще се засили сътрудничеството и диалогът за биологичното разнообразие с ключовите партньори; партньорствата са ключов фактор за повишаване на осведомеността на всички заинтересовани страни по въпросите за биоразнообразието.
→ СЛАБИ СТРАНИ	→ ЗАПЛАХИ

- Към момента няма единен подход в комуникирането на НАТУРА 2000;
- Темата „НАТУРА 2000 в България“ не е ясно и трайно позиционирана в обществения и медийния дневен ред;
- Липсва структура, която да координира комуникационната политика, да обединява и канализира наличната информация, за да се постигне добро разбиране от всички заинтересовани страни на значимите аспекти, свързани с екологичната мрежа;
- Неспециализираните аудитории са слабо образовани по темата;
- Ползите от мрежата, особено икономическите и социалните, не са ясно комуникирани към момента на планиране на НИКС;
- Комуникационните усилия, полагани до момента, не позволяват кумулативно натрупване на информация;
- Наличие на множество публикационни материали по темата без никаква координация, включително и в разпространението им, и без ясна комуникационна цел извън рамките на конкретен проект, по който са финансирани;
- Неструктурирана информационна картина за НАТУРА 2000;
- Няма логическа последователност или взаимовръзка между предлаганите съдържания, което прави комуникационните интервенции краткотрайни от гледна точка на ефекта и с ограничено въздействие;
- Липсата на данни за тиражите и реалното разпространение на издадените до момента комуникационни материали и липсата на информация за начина на разпространение на материалите; невъзможност за

- Нагласата на заинтересованите страни, формирана в предприєдинителния период за екологичната мрежа, е стереотипно закрепена и генерира възприятие, че НАТУРА 2000 е нещо чуждо и наложено;
- Слаба е информираността относно причините за приемане на законодателството за защита на биологичното разнообразие, относно съществуващите законови инструменти за защита на биоразнообразието в мрежата НАТУРА 2000 и съществуващите процедури, свързани със защита на биоразнообразието, както и относно механизмите за преодоляване на противоречията между опазването на биоразнообразието и стопанското развитие;
- Липсата на институционална подкрепа за реализацията на НИКС би могла силно да редуцира ефекта от стратегията;
- Липсата на сътрудничеството между участниците в реализацията на НИКС може да блокира комуникационния процес;
- Съществува сегмент от хора, които са пряко засегнати от темата „НАТУРА 2000“, и изпитват остра необходимост от информация, но не разполагат с технологични или познавателни възможности да я усвояват чрез съвременните информационни технологии.
- Множество заинтересовани страни с различни информационни и комуникационни цели и степен на образованост и мотивираност;
- Финансирането на мерки за опазване на биоразнообразието и тяхното директно комуникиране от национални/регионални оперативни програми може да бъде затруднено;

извършване на оценка на ефективността;

→ Използването на Интернет като канал за комуникация не отчита факта, че търсене на информация е активно комуникационно поведение, характерно за високо образованите по темата публики с траен интерес към нея;

→ Темата „НАТУРА 2000“ присъства в новинарски и публицистични продукции на национални медии главно в контекста на конфликтни и/или проблемни ситуации;

→ Информационните процеси са кампанийни и информацията по темата бързо се разсейва в публичното пространство; липсват поетапно поставяни информационни фокуси, които да поддържат интереса и да развиват познанието до утвърждаването на устойчива нагласа у заинтересованите страни.

→ Не са ясно дефинирани ролите и отговорностите на участниците в комуникационния процес;

→ Няма изградена система за мониторинг на комуникационния процес;

→ Наличната информация е разпръсната в различни организации и институции и изисква целенасочено търсене;

→ Създадените аудиовизуални продукти са слабо разпространени с изключение на ТВ-клип на МОСВ;

→ Не са реализирани съвместни проекти между държавни институции, НПО и медии или медийни групи; Няма информация за осъществени партньорства, рамкови споразумения или договори за периодично отразяване на темата;

→ Ролята на регионалните и местни издания е силно подценена;

→ Оперативните програми на национално ниво могат да генерират административни тежести, които да демотивират заинтересованите страни да участват в реализацията на дейности по НАТУРА 2000, респективно да се ограничи достъпът до ресурси и да се минимизира ефективността на вече използваното финансиране;

→ Освен LIFE+, финансовите инструменти на ЕС не съдържат директна алокация на средства, предназначени единствено за мерки по НАТУРА 2000;

→ Използването на определени финансови инструменти на национално ниво за целите на НАТУРА 2000 е по-скоро политически избор, отколкото обосновано от социално-икономическа гледна точка решение;

→ Ниска степен на информираност на потенциалните бенефициенти на национално ниво за възможностите по програмите;

→ Ниска степен на подготвеност на бенефициентите да планират и реализират мащабни екологични проекти със специфична насоченост;

→ Слаби комуникации и готовност за партньорство между заинтересованите страни и потенциалните бенефициенти;

→ Липса на добро познание от бенефициентите на процедурите за управление на проекти и различна степен на експертиза и опит в сферата на управление на проекти;

→ Широко формулираните екологични приоритети на част от програмите изискват висока степен на осъзнатост и информираност на бенефициентите, за да предприемат те действия, насочени към постигането на определени цели на НИКС.

→ Няма координиран подход при използване на наличните финансови ресурси от различни инструменти, така че да бъде постигнат устойчив ефект и интегрирано въздействие;→ Проектите, свързани с НАТУРА 2000, имат по-скоро локално въздействие и не са получили навреме необходимата степен на възприемане и усвояване;→ Липсва достатъчна приемственост и внедряване в практиките на заинтересованите страни на продуктите от различните проекти;	

II. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

1. ВИЗИЯ, ОБЩА И СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА НИКС ДО 2023 Г.

Настоящата визия на НИКС е желаното състояние на обществени нагласи, степен на познание и разбиране към темата „НАТУРА 2000 в България“, което се цели да бъде постигнато към 2023 г. – в края на периода на реализация на НИКС. Тя отразява стремежа към формирането на възприятие, което да обединява основополагащите за екологичната мрежа разбирания – като среда за развитие и обитание, природен, социален и икономически капитал. Той следва да е разумно и отговорно управляван с оглед на постигане не само на удовлетворителен екологичен, и в частност консервационен статус на териториите в мрежата, но и на ефект върху благосъстоянието и качеството на живот в дългосрочен национален план.

Формулираната по-долу визия се базира на всички направени изводи в аналитичната част, като отчита ролята на външните фактори. Тя представлява вербализиран израз на консолидираното виждане за НАТУРА 2000, което се налага като водещо за настоящия документ.

НАТУРА 2000 Е НАШИЯТ ОБЩ ДОМ, ПРИРОДЕН КАПИТАЛ И ЗАСТРАХОВКА „ЖИВОТ“ ЗА НАШИТЕ ДЕЦА

Тази визия е обвързана и въплътена в структурата на общата и специфичните цели на НИКС, които са дефинирани както следва:

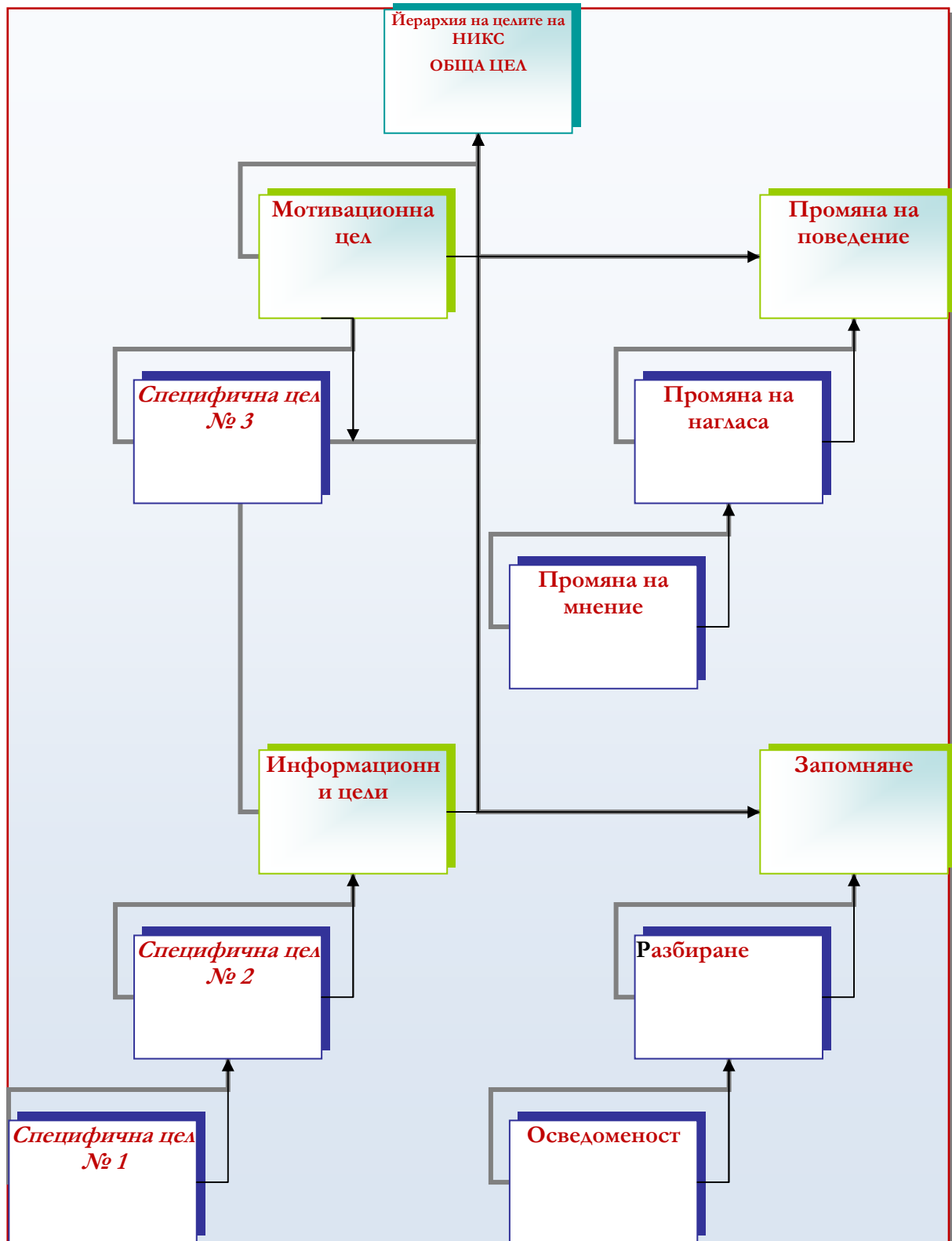
- ✓ **Обща цел:** Изграждане, развитие и поддържане на споделена визия за екологичната мрежа НАТУРА 2000 в България.
- ✓ **Специфична цел №1:** Повишаване на информираността, разбирането и обществената подкрепа за мрежата НАТУРА 2000 като водещ фактор за социално-икономическо развитие;
- ✓ **Специфична цел №2:** Формиране на осъзнато комуникационно поведение за участие в процесите по опазване на биологичното разнообразие в мрежата НАТУРА 2000;
- ✓ **Специфична цел №3:** Мотивиране на активно обществено участие в постигането на целите на НАТУРА 2000 за 2020 г.

Така формулираните цели на НИКС в прагматичен вид са насочени към постигане на следните комуникационни ефекти:

- Повишение на информираността, разбирането и подкрепата на широката общественост, и по-специално на ключовите заинтересовани страни за екологичната мрежа НАТУРА 2000;
- Постигане на промяна в нагласите на хората и създаване на позитивен образ за НАТУРА 2000 сред обществеността.
- Изграждане на обща визия за екологичната мрежа НАТУРА 2000 в България;
- Прилагане на националните и европейски политики за опазване на биоразнообразието;
- Създаване на условия за включване на основните заинтересовани страни в комуникирането и информирането за мрежата НАТУРА 2000;

- Разбиране на опазването на биологичното разнообразие като възможност за икономическо развитие на България;

Описаните цели на НИКС, тяхната структура и последователност следват принципите на т.нар. йерархия на целите в съвременната практика по връзките с обществеността. Структурата и комуникационният ефект от целите са илюстрирани на графиката по-долу:

Както е видно от графиката, информационните цели на НИКС, които са свързани с процесите на начално осведомяване, последващо задълбочено информиране, затвърждаване на информацията и натрупване на знания и умения на заинтересованите страни се очаква да доведат до качествени изменения в мненията, нагласите и респективно поведението. По тази причина специфичните цели на НИКС следва да се разглеждат като интегрирани компоненти на едно цяло, а тяхното синхронизирано постигане да доведе до общата цел, която е води до необходимостта от споделената визия.

1.1 Подходи за постигане на целите на НИКС

Настоящата стратегия реализира комбинация от подходи за стратегическо планиране, взимствани от различни професионални сфери. Това са подходи, присъщи на връзките с обществеността и мениджмънта на проекти и тяхното съчетаване илюстрира необходимостта от интегриран мултидисциплинарен гъвкав модел на реализация на НИКС с оглед на постигане на поставените цели.

Предвид факта, че Стратегията има 2 съществени аспекта – комуникационен и управленски, – следва да бъдат приложени методи, които са подходящи за тези сфери на действие.

1.1.1 Комуникационни подходи за постигане на целите на НИКС

Както бе описано, поставянето на цели в НИКС от комуникационна гледна точка има кумулационен ефект. Очакваните резултати от постигането на всяка цел се явяват база, върху която се надгражда някоя от останалите цели. Това не означава непременно последователно изпълнение на целите, а интеграция на комуникационните ефекти с оглед на постигане на общата цел. Такъв подход, от една страна, гарантира взаимната обвързаност на комуникационните усилия, а от друга – дава възможност за постигане както на информационните така и на мотивационните цели на НИКС.

Предвид това комуникационно разделение на целите, за постигането им е предложена комбинация от осведомителни, информационни и поддържащи кампании, допълнени от мотивационни инициативи. Това е стандартен подход във връзките с обществеността, който следва логиката – натрупване на първоначална информация (осведоменост) – >задълбочаване на информирането – > мотивация – > поддържане на интереса.

Този подход се базира на фазите, през които минават целевите групи в комуникационния процес от първоначалното информиране до формирането на поведение – т.нар. поведенческа молекула.

Цялостното планиране на НИКС е извършено по модела на Уилкокс, Олт и Ейджи, представящ кръгова система, която отразява идеята за перманентност на комуникациите.²⁴ Този процес, адаптиран за целите на НИКС, е показан на схемата по-долу.

На нивото на изпълнение на комуникационните цели на НИКС е препоръчително да се използва т.нар. RACE (research, analysis, communication, evaluation) алгоритъм на планиране на конкретните кампании в рамките на

²⁴ Вж. Кършакова, Р. Връзки с обществеността или бизнес на доверието. Русе, 2002, с. 47.

отделните мерки. Това, от една страна, дава относителна самостоятелност на всяка отделна кампания и възможността, конкретните комуникационни инициативи да имат планиран, измерим комуникационен ефект и от друга, чрез процесите на анализ и мониторинг осигурява субординацията на проектите в съответствие с целта или целите, до които се отнасят.

Понастоящем за постигане на целите на НИКС е предложен универсален подход на разгръщане на алгоритъма, подходящ за конкретното планиране и последваща реализация на всички видове комуникационни инициативи в рамките на НИКС. Той включва следните стъпки:

- Анализ на средата;
- Анализ на потребностите на целевите групи;
- Анализ на състоянието на текущите нагласи;
- Целеполагане (дефиниране на обща и специфични цели на конкретната кампания/комуникационна интервенция);
- Формулиране на водещо послание;
- Планиране на стратегия за реализация;
- Избор на тактики;
- Изготвяне на детайлен график;
- Бюджетиране;
- Избор на метод за оценка на комуникационния ефект;
- Реализация на комуникационната интервенция;
- Мониторинг;
- Оценка;
- Отчитане на степента, в която конкретната интервенция допринася за постигане на една или повече цели на НИКС.

1.1.2. Управленски подходи за постигане на целите на НИКС

Интерпретирането на НИКС в светлината на мениджмънта налага да бъде отбелязано, че планирането и реализацията на комуникационна политика е стратегическа по рода си дейност, изискваща управленски компетенции и добра координация между всички участници в процеса.

За да бъде осигурено както оперативно, така и стратегически изпълнението и респективно постигането на целите на НИКС, в програмната рамка е разгледана специално структурата на управление, мониторинг, докладване и актуализация на НИКС. Предложеният подход е взиман от принципите и практиките за управление на многофазови мащабни проекти на национално и мултинационално ниво, за които е присъщо създаването на междуинституционален комитет за наблюдение. Предложена е също система от индикатори, която освен за мониторинг и отчитане на НИКС може да бъде използвана за управление на изпълнението на стратегията. (вж.: Раздел Мониторинг и оценка на НИКС).

1.2. Очаквани резултати от реализацията на целите на НИКС

Предвид гореизложените обща и специфични цели в качествен план в края на периода на реализация на НИКС очакваните резултати са:

- Утвърдена, трайно закрепена в общественото съзнание визия за екологичната мрежа НАТУРА 2000;
- Постигната висока степен на информираност и обществена подкрепа за целите, функциите и възможностите, които предоставя екологичната мрежа;
- Формирано и мотивирано активно комуникационно поведение за участие на заинтересованите страни в постигане на целите за биологичното разнообразие;
- Позитивно и устойчиво позициониране на темата „НАТУРА 2000“ в обществения и медийния дневен ред;
- Прозрачно и информирано управление на екологичната мрежа;
- Висока степен на образованост на заинтересованите страни;
- Развитие и укрепване на връзката „бизнес – НАТУРА 2000“ във взаимно изгоден и екологосъобразен аспект.

Количествените изразения на тези резултати са представени чрез целевите стойности на предложените в НИКС индикатори за мониторинг. (вж.: Индикатори на програмно ниво).

2. ПОСЛАНИЯ НА НИКС

2.1. Водещо послание на НИКС

В контекста на цялостната логика на НИКС от съществено значение за ефективността на стратегията е изборът на водещо послание. За него са използвани следните техники:

- Изследване на нагласите и асоциациите на представители на заинтересованите страни;
- Генериране и оценка на идеи чрез конкурс;
- Класация и самооценка на събраните послания;

Комбинацията от тези техники позволи прилагането интегриран подход, който едновременно да гарантира съответствието между визията, целите и посланието на НИКС и съвместимостта на водещото послание с очакванията и възприятията на заинтересованите страни. За целта бяха проведени 30 асоциативни експеримента с предварително избрани думи-стимули „Европейска екологична мрежа“, „НАТУРА 2000“ и „Природа“, за да се установят параметрите на възприятието на тези понятия и наличието или отсъствието на стереотипизирани нагласи (Подробният анализ е приложен към НИКС), както е организиран и национален конкурс за послание на НИКС.

Информация за конкурса е разпространена максимално широко до всички видове медии у нас с оглед привличане на повече участници в него. Публикациите в интернет агенции и сайтове са повече от 5, сред тях Ecomedia, Facti.bg и др. Използвани са социалните мрежи Facebook и Twitter предвид популярността им

сред младите хора. Изпратено е едно прессъобщение – анонс за конкурса, който приключва на 21 ноември. За периода на конкурса Facebook страницата е посетена 76 448 пъти. Анализът показва, че 63% от посетителите са жени, а 37% са мъже. Най-силен интерес проявяват хората на възраст 25–34 години. Влизанията са предимно от читатели от големите градове – София, Пловдив, Варна, Смолян, Велико Търново, Бургас, Плевен. Регистрирани са и влизания от чужбина – Великобритания, Германия, Съединените американски щати, Италия, Белгия и Канада. Постъпили са над 180 предложения за послание, които са подложени на двустранно оценяване – от една страна, класиране от нарочно определено жури и от друга, гласуване и оценка от страна на участниците. Като резултат от конкурса за водещо послание на НИКС е избран слоганът:

„КОЛКО ПРИРОДА ТИ Е ДОСТАТЪЧНА?“

Така формулираното послание следва да се използва в комуникационните инициативи, предвидени в рамките на НИКС, както и да присъства в комуникационната продукция, изготвена при изпълнението на отделните мерки, проекти или дейности за постигането на целите на НИКС.

Посланието е фамилиаризирано с оглед на по-високата степен на въздействие и неговото по-лесно и бързо възприемане и съдържа в себе си думата-стимул „природа“, тъй като след всички проведени асоциативни експерименти бе установено, че общностното разбиране за природа е като цяло позитивно и позволява тези положителни нагласи, които са трайно закрепени в съзнанието на хората да бъдат трансферирани върху имиджа на екологичната мрежа „НАТУРА 2000“.

2.2.Подкрепящи послания на НИКС

За подкрепящо послание при реализацията на информационните цели на НИКС може да бъде използвано посланието ***„ЗЕЛЕНОТО БЪДЕЩЕ ЗАПОЧВА ОТ ТЕБ!“***. Това послание може да бъде модифицирано съобразно целите и необходимостта на конкретните кампании при условие, че не противоречи на водещото послание на НИКС.

Медиирането на мотивационната цел на НИКС може да бъде подкрепено от посланието ***„ЗАПАЗИ ЗЕЛЕНИЯ ЦВЯТ НА БЪЛГАРИЯ“***. Това послание има подбуждащ характер и е подходящо за всички видове кампании, мотивиращи към определен тип действия, поведение и активна изява на мнение.

2.3.Принципи за формулиране на водещи послания при реализация на конкретни мерки от НИКС и свързаните с тях дейности.

Всяка конкретна кампания в рамките на НИКС или етап от кампания може да формулира и лансира послание, съобразено с целите на самата интервенция. Такива, вътрешни за НИКС, послания трябва да отговарят на следните принципи:

- Еднопосочност – формулираното послание трябва смислово да насочва към основното послание на НИКС;
- Съответствие – формулираното послание трябва да съответства на общата и специфичните цели на НИКС;
- Съвместимост – всяко лансирано в рамките на конкретните комуникационни инициативи на НИКС послание трябва да е съвместимо за използване с водещото послание на НИКС;

- Допълняемост – всяко формулирано в рамките на конкретните проекти по НИКС послание следва да допълва комуникационния ефект на водещото за стратегията послание.

3. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА КОМУНИКАЦИОННИТЕ КАНАЛИ ЗА НИКС

Изборът на комуникационни канали е индивидуален за всяка конкретна инициатива в рамките на НИКС. Той се определя от характеристиките на целевите групи, които трябва да бъдат достигнати, техните предпочитания, от вида на посланието и от целите на комуникацията. „Печелившата“ комбинация от комуникационни канали е тази, която, без сериозни интерпретационни изкривявания на посланието, позволява безпрепятствено достигане до целевите групи и осигурява максимален комуникационен ефект.

От гледна точка на собствеността на каналите на комуникация, които могат да бъдат използвани за целите на НИКС, то те условно се разделят на познатите два типа в практиката по връзки с обществеността:

- **Масмедии** – печатни медии, радиа, телевизии, онлайн базирани медии (онлайн информационни агенции, портали, сайтове, бюлетини, социални мрежи и др.)
- **Собствени медии** – под собствени медии се разбира комуникационната продукция изготвена в рамките на НИКС. Това са различни информационни и рекламни материали под формата на печатни и аудиовизуални инструменти: филми, фотографии, плакати, постери, дипляни, брошури, каталози, списания, информационни бюлетини, вестници, презентации и др. Собствените медии включват също директната поща и безплатните, целево открити телефонни линии.

От позицията на оценката на обхвата на използваните комуникационни канали те биват с локален, регионален и национален обхват. Следва да се има предвид, че в условията на глобализирано високотехнологично общество, голяма част от регионалните и национални медии са представени в Интернет, което увеличава драстично тяхната възможност за въздействие и практически обхватът на медията надхвърля познатите измерения на регионално и национално ниво.

При изборът на канали за комуникация за целите на НИКС за осъществяването на всяка конкретна инициатива, трябва да се имат предвид следните особености, предимства и недостатъци на работата с масмедии:

- Медиите, без оглед на техния вид и обхват, са специфична целева група на всяка комуникационна инициатива, насочена към постигане на публичност. Те са комуникационен инструмент, използван за достигане до избрания набор целеви групи.
- Работата с медии изисква допълнителни комуникационни усилия и ресурси, осигуряващи достъп до съответните медии. В този смисъл планирането на конкретните комуникационни кампании следва да отчете текущото състояние на връзките с медиите на съответния бенефициент, неговите възможности за развитие на тези взаимоотношения и необходимите действия за установяване на благоприятни, взаимноизгодни

и позитивни връзки с медиите, които да гарантират коректното комуникиране на дадена информация.

- Всички взаимодействия с медии следва да отчитат факта, че в качеството си на целева група и на канал за комуникация медиите имат своите информационни потребности и цели, които са комплицирани именно поради тази двойственост и трябва да бъдат удовлетворени;
- Подобна двойственост се наблюдава и по отношение на ролята на медиите в процеса на формиране на общественото мнение. От една страна, те имат право и възможност да изразяват собствена позиция, а от друга – са мощен инструмент за формиране, моделиране и трансформиране на общественото мнение.

Предвид гореизложеното от съществено значение за ефективната реализация на НИКС е не само качеството на създадените собствени медии, но и оперативните удовлетворителни взаимоотношения с медиите, които да осигурят медийна подкрепа за постигане на целите на НИКС. Това изисква не само изграждането и поддържането на взаимоотношения на доверие и спазване на основните принципи на работа с медии, но и текущо отчитане на потребностите от информация и развитие на капацитет на медиите.

Настоящата стратегия се опира на петте основни принципа за ефективна работа с медиите, известни като **петте F: Бързо (fast), фактологично (factual), открито (frank), честно (fair), доброжелателно (friendly – приятелски)**²⁵.

3.1. Предимства и недостатъци на печатни медии

В съвременното ни има изключително голямо разнообразие от печатни медии, които могат да бъдат класифицирани по различни признаци. Съобразно периодичността си те са:

- Ежедневници;
- Седмични издания;
- Месечни издания;
- Тримесечни издания.

От гледна точка на видовото разпределение печатните медии биват: новинарски (информационни), аналитично-информационни, научни, научно-популярни, забавни и развлекателни издания.

В зависимост от тематичната насоченост разнообразието от печатни медии покрива всички сфери на човешкото битие.

Печатните медии са удобни за лансирането на послания, чието разбиране изисква време за осмисляне на съдържанието. Съществено предимство на печатните медии е трайността („животът“) на информацията. Характеристиките на този тип медии позволяват информацията да бъде препрочетена, детайлно обмислена или преосмислена. Подобна задълбоченост обаче е присъща на по-високообразованите групи. Въпреки че от гледна точка на настоящото развитие на информационните и комуникационни технологии печатните медии са твърде конвенционален канал за комуникация, те имат предимството да са достъпни за

²⁵ Вж. Кършакова, Р. Връзки с обществеността или бизнес на доверието. Русе, 2002.

всички социални групи и да придават допълнителна „сигурност“ на информацията поради вида на носителя. Не случайно е широко разпространена максимата „написаното остава“. В рамките на общия обем от комуникации, свързани с НИКС, печатните медии са подходящи информационни и поддържащи кампании.

Следва обаче да се има предвид, че текущото информиране чрез печатните медии има прогнозируемо забавяне поради технологичния процес за съставяне на изданието. Съществено преимущество на печатните издания е възможността да бъдат използвани т.нар оптически магнити – визуални елементи под формата на грабващи вниманието шрифтове на заглавия, илюстративен материал, позициониране на материала в цялостната структура на изданието, които способстват процесите на усвояване или затвърждаване на информацията. Не на последно място, предимство на съвременните печатни медии е възможността да имат потенциално по-голям кръг ползватели от обичайния отчетен чрез продажбите поради възможността един брой да бъде използван от група читатели. Тази особеност и наличността на медията в интернет компенсират два основни недостатъка на печатните медии – бързина на отразяването и разход за ползване от страна на читателите.

3.2. Предимства и недостатъци на радиото

От всички медии радиото е най-широко достъпната, повсеместна и технологично устойчива медия, която е в състояние да гарантира информираност дори в крайно критични ситуации. Класификация на радиата би могла да се извърши на базата на параметрите на програмната схема, а също така и според обхвата. За целите на НИКС съществен интерес биха представлявали информационните и образователните предавания, в чийто формат могат да попаднат интересни теми, свързани с НАТУРА 2000.

Съществени предимства на радиото са широкият набор от различни типове аудитории, възможността за достигане до ниско образовани или неграмотни хора, разбираемостта на отправяните послания, мобилността на самата медия и възможността за достигане до специфични аудитории от различни езикови и етнически общности чрез емисии на съответния език. Технологичният процес позволява незабавно отразяване на събития. Принципен недостатък на радиото е, че информацията се възприема селективно от слушащия, по-скоро остава в краткотрайната памет, а когато се запомня, не предполага асимилиране на детайли. Също така слушащите лесно могат да сменят радиостанцията при липсата на интерес, атрактивност на информацията, начина на предлагането ѝ или при липса на желание за информиране. От гледна точка на НИКС предимство на радиото е достъпността му за отдалечени, застаряващи аудитории с нисък стандарт на живот.

3.3. Предимства и недостатъци на телевизията

Телевизията е най-експресивната и въздействаща медия, която има способността да създава селективни реалности. Тя има най-съществено влияние във формирането на обществения и медийния дневен ред. Телевизията възпитава в определени ценности, начин на живот, налага стандарти, мотивира поведение, стимулира възприятията, генерира оценки и разказва истории – предлага завършен концептуално продукт, който е лесен за възприемане. По своя характер телевизията е фамилиарна медия, пряко обвързана с емоциите на аудиториите. Едно от съществените ѝ преимущества е не само нейната популярност, но и

нейният авторитет. От чисто психологическа гледна точка събитията и фактите, които не попадат в телевизионния обмен, не съществуват в публичното пространство и обратно. Това превръща телевизионните медии в мощно средство за влияние, подходящо както за информационните, така и за мотивационните цели на НИКС. Допълнително преимуществата на телевизиите се подсилват от възможностите и предизвикателствата, които предполага развитието на съвременните технологии – наличието на интернет базирани телевизионни потребителски платформи и телевизионни архиви, които предполагат повторен преглед на информацията или преглед в удобно за ползвателя време. Въпреки че телевизионната продукция има определена технологична специфика, именно новите технологии правят телевизията по-бърза, гъвкава и адаптивна към промените в средата медия.

3.4. Предимства и недостатъци на Интернет базирани медии

Технологията на интернет предполага изключително многообразие, свобода и достъпност на всички интернет базирани медии както от съдържателна, така и от архитектурна и дизайнерска гледна точка. Най-същественото преимущество на всички интернет позиционирани медии е бързината. Динамиката и технологичният процес на този тип медии предпоставят да са най-често употребяваният канал за комуникация, който се характеризира с хиперактивна обратна връзка, висока степен на удобство и фамилиаризация на информацията, експресивност поради възможността да съчетава оптически магнити, звук и анимирани/видеообрази и навременност. Следва обаче да се отбележи, че тематичното търсене на информация в Интернет е проява на активно комуникационно поведение, т.е. то е характерно за фазата след преминаване на етапа на първоначалното осведомяване. Съществен недостатък на интернет медиите се оказва надеждността на информацията и честите изкривявания поради възможностите за свободна интерпретация. Друг съществен недостатък е, че всяка позиционирана в интернет информация е в изключителна конкуренция с множеството информационни потоци в Интернет пространството. Това по същество означава, че за да бъде забелязана, тя трябва да е позиционирана на подходящ сайт в атрактивен вид или да е свързана със съществен обществен проблем. Еднакво като предимство и недостатък може да бъде разглеждано лавинообразното разпространение на информация в Интернет. Не на последно по важност място следва да бъде разгледана ролята на социалните мрежи в процеса на информиране, формиране на обществено мнение и израз на позиция. За целите на НИКС от съществено значение е комбинирането на конвенционалните канали за комуникация със социалните мрежи поради факта, че те могат да бъдат използвани като инструмент за генериране на обществена подкрепа.

В хода на изложението на предимствата и недостатъците на различните типове медии в качеството им на канали за комуникация е редно да се отбележи, че ефективността на НИКС зависи от конкретните комбинации от канали, които ще бъдат направени за целите на всяка една комуникационна инициатива. Въпреки че не може да бъде направен генерализиран избор на ниво стратегия на твърд списък от канали за комуникация при реализацията на НИКС, може да се препоръча да бъде използвана гореописаната систематизация на предимствата и

недостатъците на видовете медии, за да бъде постигнато оптимално ниво на текущите връзки с медиите, които ще съпътстват изпълнението на НИКС.

Необходимо е също така да се отбележи, че при направените проучвания за целите на планирането на НИКС е установено, че 31,6% от анкетираните са се информирали за НАТУРА 2000 случайно, а 62% са търсили целенасочено информация. Хората със слаби познания по темата стигат до информацията случайно. С нарастване на познанието търсенето на информация по темата нараства и става целенасочено.

Въпреки че няма зависимост между степента на познание на темата и предпочитания начин за информиране по нея, е редно да се отбележи, че сред основните канали за комуникация, които следва да бъдат използвани в планирането и реализацията на НИКС, се очертават Интернет, собствените медии (рекламно-информационните материали), контактите „лице в лице“ и ТВ.

В този смисъл цялостната стратегия за изпълнението на НИКС е подчинена на идеята за лесен достъп до информация, опосредстващ натрупването и развитието на познание и последващо разбиране по темата.

В наборът от медии, разглеждани като комуникационни канали, може да се отдели особено място на директната поща като собствена медия. Това е контролиран вид комуникация, чието съдържание може да бъде разпространено по всяко време, като за това се използва или печатен, или интернет формат. Съществен недостатък на директната поща е възможността информацията да бъде лесно игнорирана, както и разходите за подготовка, свързани с дизайна на посланието, и организация на разпространението. Преимущество на директната поща е възможността да се състави листа с относително твърд брой потребители на информация, които имат траен установен интерес към темата, които могат да бъдат лесно и сравнително бързо информирани, особено ако се използва интернет версията на директната поща. По тази причина този тип медия е подходящ за мотивирани аудитории с изявен интерес към темата НАТУРА 2000.

Въпреки че няма характера на медия, а илюстрира друг тип комуникация, различна от масовата, за целите на НИКС е необходимо да се отбележи, че един от най-въздействащите според заинтересованите страни желан начин за информиране е именно комуникацията „лице в лице“. Това предполага при планиране и изпълнение на проектите в рамките на НИКС да бъде отчетена необходимостта от комбиниране на масова комуникация с междуличностна и групова такава. Последните два вида са особено подходящи за всички образователни форми, предвидени в стратегията.

4. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЦЕЛЕВИТЕ ГРУПИ НА НИКС

Изборът на целевите групи на НИКС следва да се извърши на ниво мерки. Отправна точка за конкретният набор от целеви групи за всяка мярка е анализът на заинтересованите страни, направен в рамките на аналитичната част на НИКС, и връзката на всяка от описаните заинтересовани страни с процеса на комуникиране на НАТУРА 2000 в България. В теоретичен план целевите групи (публики) на НИКС представляват приоритетните за всяка отделна интервенция групи от хора, които трябва да бъдат достигнати и повлияни от комуникационните действия. От гледна точка на това, каква роля изпълняват

съответните групи в процеса на комуникиране на НАТУРА 2000 и какви функции ще им бъдат вменени при мониторирането на изпълнението на НИКС, целевите групи могат да бъдат разделени на *вътрешни* и *външни*.

Вътрешни целеви групи се явяват всички участници в процеса на управление на НИКС: отделните министерства и техните подразделения, които управляват ресурсите, необходими за реализацията на НИКС, както и структурите, отговорни за монитоража и докладването на стратегията.

Всички останали групи, пряко участващи в изпълнението на стратегията на проектен принцип в ролята на конкуриращи се бенефициенти, се явяват *външни целеви групи* за НИКС.

Специфична целева група за цялостната реализация на мерките в НИКС се явяват медиите, чиито особености и информационни нужди трябва да бъдат взети под внимание.

Имайки предвид необходимостта от конкретизиране на пълния набор от целеви групи, които ще обхванат изпълнението на НИКС, тяхната разнородност и специфика, те са описани за всяка една мярка, а не на ниво стратегия. Подробна информация за целевите групи може да бъде намерена в т.5. *Приоритети и мерки на НИКС*, както и в Приложение №2 *Стратегическа рамка на НИКС*.

5. ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ НА НИКС ЗА ПЕРИОДА 2014–2023 Г.

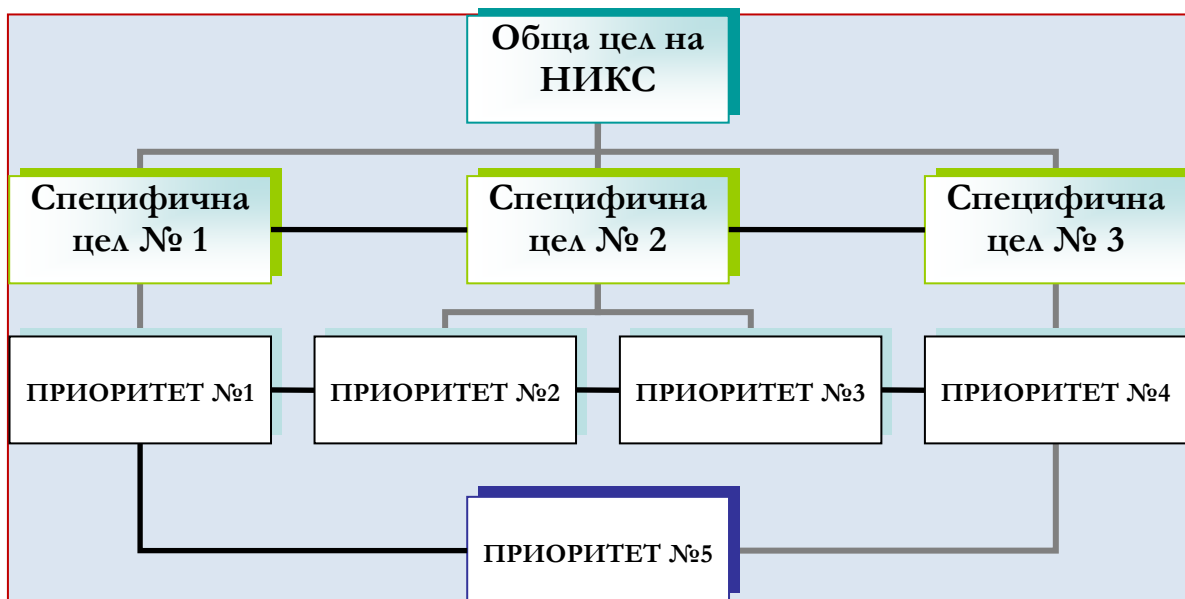
Структурата на приоритетите на НИКС е изработена така, че да покрива дефинираните цели, като едновременно с това отговаря на предвижданията и възможностите на националните програмни документи за периода 2014–2020г., чийто ресурс ще бъде използван за реализацията на Стратегията.

В програмната рамка на НИКС са включени общо пет приоритета, от които един има хоризонтален характер. Те са пряко обвързани със специфичните цели, описани по-горе, и съдържат в себе си конкретни мерки, описващи възможния набор от проекти, целеви групи и бенефициенти, които ще бъдат въввлечени в реализацията на НИКС.

Петте приоритета на Стратегията са изцяло съобразени с изводите, направени в аналитичната част. Настоящата приоритетна рамка следва да се разглежда като интегриран комплекс от стратегически позиционирани модули от интервенции, чието взаимнообвързано изпълнение ще доведе до качествени изменения в информираността, нагласите и поведението на заинтересованите страни, респективно до постигане на формулираните обща цел и визия на НИКС.

От изключителна важност за качеството на реализация на НИКС и последващите комуникационни ефекти е разбирането на подхода на планиране и надграждащият ефект, който се постига чрез синхронизираното изпълнение на планираните приоритети.

За да бъде описан този подход, на графиката по-долу е показана връзката между приоритетите на НИКС и дефинираните цели.

Приоритетите на НИКС са формулирани, както следва:

- *ПРИОРИТЕТ №1: Повишаване на информираността на заинтересованите страни за екологичната мрежа НАТУРА 2000;*
- *ПРИОРИТЕТ №2: Екологично образование и изграждане на капацитет по теми, свързани с НАТУРА 2000;*
- *ПРИОРИТЕТ №3: Повишаване на разбирането за ползите от НАТУРА 2000 в социално-икономическото развитие на регионите*
- *ПРИОРИТЕТ №4 Обмяна на опит и добри практики чрез изграждане и развитие на партньорства*
- *ПРИОРИТЕТ №5: Техническа помощ*

Приоритетите са планирани съобразно идентифицираната потребност на заинтересованите страни от първоначално осведомяване, задълбочено информиране, натрупване на специфични знания и умения и затвърждаване на информацията. По тази причина Приоритет №1 обхваща процеса на информиране; Приоритети №2 – процеса на образование; Приоритет №3 – процесът на разбиране, а Приоритет № 4 – на мотивиране на активно участие в процесите, свързани с НАТУРА 2000.

При планирането на приоритетната рамка на НИКС са приложени подходите както „от долу на горе“, така и стандартна вертикална логика.

Както приоритетите, така и мерките планирани в НИКС са изведени на база на направените различни видове проучвания и анализи и се базират върху изводите в аналитичната част, които са и резюмирани в изготвения SWOT-анализ. Всички мерки са пряко следствие от анализа на ситуацията. Аналитичната част отчита както регионалното ниво и потребности, така и националните тенденции.

Приложеният подход на планиране има вертикална и хоризонтална логика. **Вертикалната логика** е ясно описана в т. 1. ВИЗИЯ, ОБЩА И СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ

НА НИКС ДО 2023 Г. и тя следва етапите на надграждане на комуникационни ефекти от осведоменост, разбиране, запомняне до промяна на мнение, промяна на нагласа и промяна на поведение. На всяка от формулираните на тази база специфични цели, отговаря съответен приоритет. По тази причина приоритетите и респективно мерките, които ги съставят имат различна комуникационна тежест и отразяват основни етапи в комуникирането- от базово осведомяване, през информиране, образование, до постигането на мотивационни цели, свързани с мненията, нагласите и поведението на заинтересованите страни. Логиката на комуникиране изисква наличието на различен тип мерки, а именно информационни кампании, образователни кампании, поддържащи кампании, за да бъде поетапно и кумулативно постигната общата цел на стратегията. В този смисъл, информирането има две нива базова осведоменост, реализирана на регионално ниво и информиране на национално ниво, като тези мерки не са взаимно заменяеми, а взаимно надграждащи се.

След постигане на първоначален информационен ефект, чрез реализацията на мерките от **Приоритет 1**, той трябва да бъде задържан и поддържан. Това се постига от една страна, чрез поддържащите кампании и чрез проактивни инициативи, каквито са иновативните събития по региони, въвличащи заинтересованите страни и провокиращи интерес им, а от друга чрез националните форуми на експертно ниво. Те също не са взаимно заменяеми, тъй като водят до различен комуникационен ефект и са предназначени за различен кръг публики.

Постигането на определено ниво на информиране дава възможност да се мисли за по-задълбочено образование на целевите групи. Само чрез образователни комуникационни инициативи, които не би следвало да се бъркат с тесния смисъл на обучителни такива, може да се постигне устойчивост на информационния ефект и висока степен на осмисляне и разбиране, което е базов фактор за понататъшно формиране на мнение, отношение и активно поведение. Екологичното образование, обект на **Приоритет 2**, има много по широк смисъл от тясното образование и обучителния процес, тъй като реализира ефекта на формиране и утвърждаване на разбиране за НАТУРА 2000, а не просто обучение. Този ефект в комуникационен план представлява т.нар. образование на публиките. То, по своята същност, надгражда и задълбочава ефектите от реализацията на всички мерки от **Приоритет 1**.

Приоритет 3 акцентира върху осъзнаване и прагматизиране на ползите от екологичната мрежа, формиране на мислене в посока на разпознаване на възможностите, които тя предоставя. Описаните, в отделните мерки, целеви групи, са пряко засегнатите групи от функционирането на Мрежата, които имат необходимост и интерес, не само да разбират и спазват ограниченията, които налага Мрежата, но най-вече да разбират, разпознават и използват нейните възможности в социално-икономически план.

Предвид факта, че НАТУРА 2000 е общоевропейска мрежа, са взети под внимание потребностите на целевите групи от обмяна на опит и добри практики, като са използвани всички възможности на наличните финансови инструменти за осъществяването на подобни проекти. От гледна точка на процесите на управление на комуникационната стратегия, **Приоритет 4** има пасивен характер, тъй като е свързан с управляващи органи извън националната рамка. За това и

дефинираните мерки, са изцяло съобразени с допустимия обхват на приоритети и мерки в съответните програми и следват тяхното описание.

Приоритет 5 отчита необходимостта от създаването на инструментариум за управление, мониторинг и докладване на изпълнението на стратегията, както и набор от комуникационни инструменти, които да бъдат концептуално обвързани и да се обезпечат реализацията на всички заложи в НИКС мерки.

Хоризонталната логика на НИКС е свързана с необходимостта от създаването на условия за ясно разпределение на отговорностите, координация и гъвкаво управление на реализацията. При спазване на тези принципи мерките в НИКС са формулирани така, че да имат ясно идентифицирана отговорна институция, която да администрира изпълнението и докладването на съответната мярка и само един източник на финансиране. Това позволява ясно разпределение на отговорностите, лесно оперативно планиране, изпълнение и докладване и прозрачно финансово изпълнение на всяка една мярка. Всички, формулирани в НИКС, мерки са съобразени с допустимите бенефициенти на съответните секторни инструменти, така че да не влизат в противоречие с нормативната база на секторните програми и да бъде гарантирана реализацията на НИКС. Този подход не води до дублиране на дейности и финансиране, не само поради ясното разграничение на допустимите интервенции във всеки от секторните инструменти, но и защото на нивото на конкретните схеми за финансиране и насоките свързани с тях, може да бъде направено повторно разграничение при описанието на всяка от допустимите за финансиране дейности и нейния обхват и съдържание. Не по-маловажен е фактът, че такъв подход дава възможност реално и ефективно във всеки един момент от изпълнението на съответните секторни програми, да се знае какъв ресурс от тях е изразходван за мерки и респективно дейности, свързани с комуникирането на НАТУРА 2000 – информация, която е изключително важна за доброто управление не само на самата стратегия, но и на всички процеси, свързани с НАТУРА 2000.

Приложеният подход позволява постоянно мониториране на изпълнението и при необходимост, предприемане на корективни действия, без това да нарушава или затруднява цялостното изпълнение на Стратегията. Системата на мониторинг, предложена в НИКС е отворена за надграждане и може да бъде разширена с допълнителни функции, които да обслужват цялостния мониторинг на всички, а не само на комуникационните мерки, свързани с НАТУРА 2000.

5.1. ПРИОРИТЕТ №1: Повишаване на информираността на заинтересованите страни за екологичната мрежа НАТУРА 2000

Този приоритет обхваща мерки, свързани с първоначалното осведомяване на групи от заинтересованите страни, които се явяват целеви за отделните мерки. Целта е в края на осведомителните интервенции, които са предвидени да бъдат изпълнявани съобразно спецификата на всеки регион, да се уеднакви нивото на първоначална информираност за НАТУРА 2000 в национален мащаб. Това ще позволи последващата реализация на по-задълбочени и специфични комуникационни интервенции, каквито са информационните кампании и организирането на иновативни събития. Периодът на реализация на приоритета е от 2014 до 2023 г. В рамките на този приоритет влизат следните мерки:

ПРИОРИТЕТ № 1: Повишаване на информираността на заинтересованите страни за екологичната мрежа НАТУРА 2000

Мярка 1: Планиране и провеждане на регионални кампании за обществено осведомяване за НАТУРА 2000 чрез екосъветник в Областни информационни центрове (ОИЦ).

Мярката цели осигуряване на процеса на базово осведомяване на местно ниво за същността, обхвата и функциите на мрежата НАТУРА 2000 по региони чрез развитие на комплекса от комуникационни дейности, предоставяни от ОИЦ.

Индикативният обхват на мярката включва регионални информационни кампании, целящи основно/първоначално информиране на представителите на ЗС. Кампаниите следва да са съобразени със специфичните идентифицирани информационни потребности във всеки регион и със съществуващите нагласи. Биха могли да се финансират дейности, свързани с планирането и прилагането на конкретни информационни похвати: семинари, срещи, дискусии, кръгли маси, дейности по връзки с медиите на местно ниво, всякакъв вид събития, водещи до по-висока достъпност и по-лесна усвояемост на основната информация за НАТУРА 2000 по региони; дейности, свързани с анализ и отчитане на ефекта от кампаниите. Задължително условие за реализацията на проект в рамките на тази мярка е партньорството с поне една регионална медия. По тази мярка се планират да бъдат изпълнени общо 270 годишни информационни кампании, включващи индикативно следните дейности за всеки район:

- ✓ 1 семинар – до 30 участници;
- ✓ 1 кръгла маса – до 30 участници;
- ✓ 12 радиопредавания;
- ✓ 12 телевизионни излъчвания;
- ✓ 3 работни срещи с експерти – до 50 участници;
- ✓ 1 събитие от по-общ характер за широката общественост;
- ✓ До 100 индивидуални консултации.

Бенефициенти по тази мярка са 27 местни власти, управляващи ОИЦ.

Целеви групи на мярката са всички описани в НИКС заинтересовани страни.

Продължителността на мярката е от 2014 до 2023 г.

Мярка 2: Планиране и провеждане на национални информационни кампании за представяне на възможностите, които предоставя мрежата НАТУРА 2000.

Мярката цели задълбочаване на процеса на информиране чрез планирането и

реализацията на три последователни национални кампании, с които да надграждат общественото осведомяване, предвидено в Мярка 1, с изпълнението на регионалните кампании. Интервенциите в настоящата мярка акцентират върху насочване на вниманието и интереса на заинтересованите страни върху възможностите, които предоставя НАТУРА 2000 за страната.

Индикативният обхват на мярката включва различни видове PR похвати, включително организацията на различни видове събития в рамките на една кампания. Задължително условие за реализацията на проект би следвало да бъде партньорство с поне една печатна национална медия и поне една аудио-визуална национална медия.

Бенефициент по тази мярка е МОСВ.

Целеви групи на мярката са всички описани в НИКС заинтересовани страни.

Продължителността на мярката е от 2014 до 2018 г.

Мярка 3: Планиране и провеждане на поддържащи информационни кампании.

Мярката цели задържане на интереса на заинтересованите страни върху темата „НАТУРА 2000“, като се предвижда организацията и изпълнението на общо 25 регионални поддържащи кампании. За периода на действие на НИКС да бъдат инициирани отделни кампании по специфични теми, които имат поддържащ характер. Препоръчително е кампаниите да се правят на проектен принцип по годишно обявена предварително избрана тема. Проектите би следвало да се изпълняват задължително в партньорство с медия.

Индикативният обхват на мярката включва проучване на потребностите от информация, организиране и провеждане на комуникационни събития, прилагане на подходи за работа с медии.

Бенефициенти по тази мярка са НПО, местни и регионални власти.

Целеви групи на мярката са всички описани в НИКС заинтересовани страни.

Продължителността на мярката е от 2018 до 2023 г.

Мярка 4: Организация и провеждане на годишен национален/международен форум по актуални теми, свързани с НАТУРА 2000.

Мярката цели да отговори на потребността от актуална информация и експертност на активните аудитории с по-висока степен на информираност за НАТУРА 2000 и устойчив интерес към темата.

Индикативният обхват на мярката включва техническо, организационно, логистично, тематично и визуално обезпечаване на провеждането на годишния форум; създаването на рекламни и информационни материали за нуждите на

форума; PR дейности, пряко свързани с популяризирането му. Форумът би следвало да осигурява възможност за мащабна дискусия по различни актуални аспекти на политиките, свързани с НАТУРА 2000, и да позволява генерирането на идеи и предложения за гъвкаво адаптиране на НИКС към развитието на външната среда.

Бенефициент по тази мярка е МОСВ.

Целеви групи на мярката са МОСВ, МЗХ и техни структури, Академична общност, НПО, Общини, Областни управи, УО на ОП, бизнес организации и асоциации, европейски институции и партньорски организации от ЕС.

Продължителността на мярката е от 2014 до 2023 г.

Мярка 5: Организация и провеждане на иновативни екологични събития.

Мярката цели, от една страна, да стимулира гражданското участие в инициативи, утвърждаващи екологичната мрежа и от друга – да създаде условия за проява на иновативност в интерпретацията и осмислянето на ролята на НАТУРА 2000 в развитието на местните общности.

Индикативният обхват на мярката включва организацията и провеждането на атрактивни, иновативни форми (събития) на местно и/или национално ниво, включително фестове, паради, фестивали, природо-научни творчески конкурси, културни и арт практики и др., с цел осигуряване на широка обществена подкрепа и затвърждаване на интереса към НАТУРА 2000.

Бенефициент по мярката са НПО и местни власти.

Целеви групи на мярката са всички групи от общността (широка общественост).

Продължителността на мярката е от 2014 до 2023 г.

Мярка 6: Придобиване на умения и постигане на обществена активност и информираност в териториите от НАТУРА 2000, в които действа местна инициативна група (МИГ), прилагаща стратегия за местно развитие.

Мярката цели активизиране и ефективното използване на ресурса на Местните инициативни групи в подкрепа на процеса на информиране за НАТУРА 2000 предвид факта, че съществена част от МИГ действат именно в територии, попадащи в екологичната мрежа.

Индикативният обхват на мярката включва организирането на семинари, дискусии, обществени форуми, кръгли маси и други събития и тяхното техническо, организационно, логистично, тематично и визуално обезпечаване, а също и дейности, свързани с измерване на ефекта от реализираните инициативи.

Бенефициент по тази мярка са МИГ.

Целеви групи на мярката са местните общности, попадащи в обхвата на

съответната МИГ.

Продължителността на мярката е от 2014 до 2020 г.

Мярка 7: Придобиване на умения и постигане на обществена активност и информираност в териториите от НАТУРА 2000, в които действа местна рибарска група (МИРГ), прилагаща стратегия за местно развитие.

Мярката цели привличане, включване и ефективно използване на потенциала на Местните инициативни рибарски групи (МИРГ) в подкрепа на процеса на информиране за НАТУРА 2000 предвид това, че част от МИРГ действат в територии, попадащи в екологичната мрежа.

Индикативният обхват на мярката включва организирането на семинари, дискусии, обществени форуми, кръгли маси и други събития и тяхното техническо, организационно, логистично, тематично и визуално обезпечаване, а също и дейности, свързани с измерване на ефекта от реализираните инициативи.

Бенефициент по тази мярка са МИРГ.

Целеви групи на мярката са местните общности, попадащи в обхвата на съответната МИРГ.

Продължителността на мярката е от 2014 до 2020 г.

5.2. ПРИОРИТЕТ №2: Екологично образование и изграждане на капацитет по теми, свързани с НАТУРА 2000

Този приоритет отразява необходимостта от натрупването на по-широко познание и развитието на капацитет както по отношение на ролята и функциите на екологичната мрежа НАТУРА 2000, така и за специфичността на процесите на планиране и програмиране, свързани с нея, и потенциала за тяхното комуникиране. В рамките на този приоритет са включени и мерки, насочени към подрастващите и студентите, предвид факта, че отношението и разбирането за НАТУРА 2000 се изгражда в по-ранна възраст. Не на последно по важност място, този приоритет отчита възможността на образователната система чрез допълнителни инициативи да подкрепи не само процесите на комуникиране на НАТУРА 2000 в краткосрочен план, но и да развие устойчиво екологично отговорно поведение. Периодът на реализация на този приоритет е от 2012 до 2020 г. В рамките на този приоритет влизат следните мерки:

ПРИОРИТЕТ №2: Екологично образование и изграждане на капацитет по теми, свързани с НАТУРА 2000

Мярка 1: Повишаване на капацитета на заинтересованите страни за планиране и програмиране на развитието и управлението на мрежата НАТУРА 2000.

Мярката цели развитие на капацитета за управление на процесите, свързани с мрежата НАТУРА 2000 и разширяване на познанието за нея с оглед на оптимизиране реализацията на конкретните планове и програми за териториите в мрежата.

Индикативният обхват на мярката включва планиране и провеждане на специализирани обучения, които имат отношение към планирането и програмирането на дейностите, свързани с управлението и развитието на НАТУРА 2000, в т.ч. изготвяне на програми и учебни материали за конкретните обучения, съобразно спецификата на целевата група; техническо и логистично обезпечаване на провеждането на обучения; оценки на ефективността на обученията; привличане на обучители/лектори.

Бенефициент по тази мярка е МОСВ.

Целеви групи са регионалните структури на МОСВ и МЗХ.

Продължителността на мярката е от 2014 до 2015 г.

Мярка 2: Развитие на капацитета, знанията и уменията на заинтересованите страни за:

- **комуникация и участие в постигането на НАТУРА 2000 целите;**
- **мониторинг, оценка и докладване на дейности, пряко или косвено свързани с НАТУРА 2000;**
- **ефективно прилагане на стратегическите документи и европейското и националното законодателство, свързано с НАТУРА 2000, при реализацията на проекти;**
- **въвеждане на управленски практики за екологосъобразно икономическо/бизнес развитие.**

Мярката цели изграждането на капацитет за реализация на НАТУРА 2000 целите до 2020 г. чрез прилагането на съвременни управленски похвати, прозрачно и надеждно мониториране и отчитане на въздействията и резултатите от развитието на мрежата при компетентно и стриктно прилагане на националното и европейското законодателство. Не на последно по важност място – мярката обхваща и целенасочените усилия за развитие на умения за комуникиране на мрежата НАТУРА 2000.

Индикативният обхват на мярката е свързан с планиране и провеждане на специализирани обучения на заинтересованите страни, които имат отношение към реализацията на дейностите, свързани с НАТУРА 2000. Тази мярка допуска изготвяне на програми и учебни материали за конкретните обучения съобразно спецификата на конкретното обучение и целевата група, към която е насочено; техническо и логистично обезпечаване на провеждането на обучения; оценки на ефективността на обученията; привличане на обучители/лектори.

Бенефициенти по тази мярка са местни и регионални власти, НПО,

образователни организации.

Целеви групи на мярката са НПО, местни и регионални власти, академична общност; бизнес организации и/или асоциации и медии.

Продължителността на мярката е от 2014 до 2018 г.

Мярка 3: Разработване и изпълнение на програми за екологично образование, с фокус върху НАТУРА 2000 за ученици и студенти.

Мярката цели мобилизиране на капацитета на учебните заведения за възпитаване, утвърждаване и мотивиране на екологично отговорно поведение.

Индикативният обхват на мярката е свързан с разработване на специализирани курсове, уроци, извънкласни форми на обучение, насочени към НАТУРА 2000; обучение на преподаватели; обучения и интерактивни форми на взаимодействие със студенти от различни специалности по въпроси за биоразнообразието и екологичния статус на региона.

Бенефициенти по мярката са местни власти, НПО, образователни организации.

Целеви групи на мярката са ученици от начални и средни училища, преподаватели, студенти.

Продължителността на мярката е 2014–2020 г.

5.3. ПРИОРИТЕТ № 3: „Повишаване на разбирането за ползите от НАТУРА 2000 в социално-икономическото развитие на регионите“

Приоритетът е насочен към концептуализиране на социалните и икономически ползи от екологичната мрежа чрез стимулиране на инициативи, които да позволят прагматичното осъзнаване и разбиране на НАТУРА 2000 като природен капитал, който следва да бъде разумно и ефективно инвестиран в развитието на общността. Този приоритет е изцяло насочен към повишаване на видимостта на връзката „природа–бизнес“ като генератор на взаимноизгодни икономически екологосъобразни дейности.

Периодът на реализация на приоритета е 2014–2020 г., като в него са включени следните мерки:

ПРИОРИТЕТ № 3: Повишаване на разбирането за ползите от НАТУРА 2000 в социално-икономическото развитие на регионите

Мярка 1: Изграждане на капацитет за устойчиво управление на земи и гори на територията на НАТУРА 2000 зоните.

Мярката цели формирането на капацитет у ползвателите на земи и гори в рамките на НАТУРА 2000 за планиране и организиране на икономически дейности. Реализацията на мярката следва да доведе до устойчиво разбиране за екологичната мрежа като ключов социално-икономически фактор за развитието на териториите, попадащи в НАТУРА 2000.

Индикативният обхват на мярката е свързан, от една страна, с разработване и представяне на наръчници, указания, информация за правене на бизнес в териториите от НАТУРА 2000, както и провеждане на семинари за запознаване на целевите групи с тези материали.

Бенефициенти по тази мярка са обучаващи центрове, образователни организации, НПО.

Целеви групи по мярката са собственици и ползватели на земи и гори.

Продължителността на мярката е 2014–2016 г.

Мярка 2: Изграждане на капацитет за устойчиво управление на водни обекти и производство на аквакултури на територията на НАТУРА 2000 зоните.

Мярката цели формирането на капацитет у ползвателите на водни обекти и производителите на аквакултури в рамките на НАТУРА 2000 за планиране и организиране на икономически дейности. Реализацията на мярката следва да доведе до устойчиво разбиране за екологичната мрежа като ключов социално-икономически фактор за развитието на териториите, попадащи в НАТУРА 2000.

Индикативният обхват на мярката е свързан, от една страна, с разработване и представяне на наръчници, указания, информация за правене на бизнес в териториите от НАТУРА 2000, както и провеждане на семинари за запознаване на целевите групи с тези материали.

Бенефициенти по тази мярка са обучаващи центрове, образователни организации, НПО, браншови организации и ИАРА

Целеви групи по мярката са ползватели на водни обекти, производители на аквакултури.

Продължителността на мярката е 2014–2016 г.

Мярка 3: Изграждане на капацитет за развитие и промотиране на устойчив туризъм на територията на НАТУРА 2000 зоните.

Мярката цели развитието на капацитет за планиране и реализация на туристически дейности и съпътстващите ги бизнеси при спазване на екологичното законодателство и акумулиране на знания и умения за управление на екологосъобразен туристически бизнес в територии, попадащи в НАТУРА 2000.

Индикативният обхват на мярката е свързан, от една страна, с разработване и представяне на наръчници, указания, информация за развитието на туристически дейности в териториите от НАТУРА 2000, както и провеждане на семинари за запознаване на целевите групи с тези материали.

Бенефициенти по тази мярка са местни власти и НПО.

Целеви групи на мярката са общини, НПО, туристически асоциации, компании от туристическия сектор.

Продължителността на мярката е 2014–2016 г.

Мярка 4: Обучение на млади предприемачи за планиране и развитие на екологосъобразен бизнес в територии, попадащи в НАТУРА 2000.

Мярката цели развитието и стимулирането на екологосъобразно бизнес мислене, което позволява генериране на добавена стойност от екологичната мрежа.

Индикативният обхват на мярката е свързан с разработване и представяне на наръчници, указания, информация за екологосъобразно предприемачество в териториите от НАТУРА 2000, както и провеждане на семинари за запознаване на целевите групи с тези материали. Ще бъдат предоставяни услуги на лица, желаещи да започнат самостоятелна заетост или да развият самостоятелна стопанска дейност. Ще бъдат предоставени обучения за придобиване на предприемачески, управленски и бизнес умения.

Бенефициенти по тази мярка са Министерство на труда и социалната политика; Агенция по заетостта; Агенция за хората с увреждания; Център за развитие на човешките ресурси и регионални инициативи; Държавно предприятие „Българо-германски център за професионално обучение”; Министерство на икономиката, енергетиката и туризма; Изпълнителна агенция за насърчаване на малки и средни предприятия; самостоятелно заети лица; образователни и обучителни организации и институции; центрове за информация и професионално ориентиране; центрове за кариерно развитие; центрове за развитие на предприемачеството; общини и райони на общини; социални партньори; браншови организации; неправителствени организации; финансови институции.

Целеви групи на мярката са лица над 18-годишна възраст, желаещи да започнат самостоятелна заетост; самостоятелно заети лица; служители в микро-предприятия, получили подкрепа по програма ОПРЧР

Продължителността на мярката е 2014–2020 г.

5.4. ПРИОРИТЕТ №4 Обмяна на опит и добри практики чрез изграждане и развитие на партньорства

Настоящият приоритет се основава на разбирането, че партньорството е ключов фактор за развитието, управлението и доброто комуникиране на НАТУРА 2000 в България. От гледна точка на целите на НИКС този приоритет е израз на осъзнатата необходимост от активно участие в процеса на постигане на целите на НАТУРА 2000 за 2020 г. и отразява активното комуникационно поведение вследствие на всички акумулирани информационни усилия. В рамките на този приоритет са събрани всички мерки, които биха могли да позволят планирането на обмени в съответствие с общите изисквания за допустимост на дейностите съобразно източника на финансиране. (Източниците на финансиране на всяка

мярка са посочени в Приложение 2 и в бюджета на НИКС). Приоритетът се реализира през периода 2014–2020 г. и включва следните мерки:

ПРИОРИТЕТ №4 Обмяна на опит и добри практики чрез изграждане и развитие на партньорства

Мярка 1: Обмяна на опит и добри практики в управлението на НАТУРА 2000 зоните чрез осъществяване на трансгранично сътрудничество.

Мярката цели мобилизиране на ресурса на програмите за трансгранично сътрудничество в полза на комуникирането и изграждането на капацитет за целите на НАТУРА 2000 с оглед на разбирането, че екологичната мрежа генерира възможности за социално-икономическото развитие на трансграничните региони.

Индикативният обхват на мярката включва обмен на опит и практики, чрез организацията и провеждането на обучителни пътувания в трансграничния регион, кръгли маси, дискусии, уърк-шопове и др. събития, както и подготовката и издаването на материали, свързани с тях; логистично и техническо обезпечаване на провеждането на планираните форми на обмен.

Бенефициенти на мярката са местни и регионални власти, подразделения на държавната администрация, НПО, ВУЗ, колежи, РТИК, браншови организации, бизнес асоциации, попадащи в обхвата на съответните трансгранични зони.

Целеви групи са представителите на местната общност в конкретните трансгранични региони.

Продължителността на мярката е 2014–2020 г.

Мярка 2: Обмяна на опит и добри практики в управлението на НАТУРА 2000 зоните чрез осъществяване на междурегионално и транснационално сътрудничество.

Мярката цели да насърчи изпълнението на съвместни инициативи за обмяна на опит и добри практики по теми, свързани с НАТУРА 2000, както и реализацията на ефективни партньорства, финансирани от програмите за междурегионално и транснационално сътрудничество.

Индикативният обхват на мярката включва обмен на опит и практики чрез организацията и провеждането на обучителни пътувания, кръгли маси, дискусии, уъркшопове, семинари и др. събития, както и подготовката и издаването на материали, свързани с тях; логистично и техническо обезпечаване на провеждането на планираните форми на обмен.

Бенефициент по мярката са местни и регионални власти, НПО, ВУЗ, научни институти/ звена, бизнес сдружения.

Целева група на мярката са всички заинтересовани страни, описани в НИКС.

Продължителността на мярката е 2014–2020 г.

Мярка 3: Обмяна на опит и добри практики по НАТУРА 2000 в рамките на проекти по програма LIFE +

Мярката цели ефективно използване на инструмента LIFE+ за повишаване на капацитета и експертизата на заинтересованите страни за управление на НАТУРА 2000 и реализация на проекти в територии, попадащи в НАТУРА 2000.

Индикативният обхват на мярката включва проекти, отговарящи на условията на програма LIFE+. Те включват дейности в областта на опазването на природата, политиката в областта на околната среда, изменението на климата и информацията и комуникацията по екологични въпроси.

Бенефициенти на мярката са местни и регионални власти, НПО, ВУЗ, научни институти/звена.

Целева група на мярката са всички заинтересовани страни, описани в НИКС.

Продължителността на мярката е 2014–2020 г.

Мярка 4: Обмен на опит и добри практики в рамките на проекти по Седма рамкова програма.

Мярката цели интегриране на възможностите, които предоставя Седмата рамкова програма в рамката на НИКС, чрез планирането на проектни дейности, които да реализират принос за НАТУРА 2000.

Индикативният обхват на мярката включва интервенциите по Тема „Околна среда“ на FP7, насочени към устойчиво управление на околната среда и нейните ресурси чрез модерни изследвания на връзките и взаимодействията между климат, биосфера, екосистеми и човешки дейности и развитието на нови технологии.

Бенефициенти по мярката са НПО, ВУЗ, Научноизследователски центрове, общини, консорциуми от фирми.

Целеви групи на мярката са НПО, ВУЗ, Научноизследователски центрове, общини, фирми.

Продължителността на мярката е 2014–2020 г.

Мярка 5: Обмен на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000, в рамките на проекти, финансирани по Българо-швейцарска програма за сътрудничество.

Мярката цели реализацията на проекти и/или проектни дейности, които да имат принос към НАТУРА 2000 и попадат в рамките на допустимите

интервенции на Българо-швейцарската програма за сътрудничество. Фонд „Партньорство“ няма секторни или регионални ограничения за типа и вида на възможните предизвикателства на развитието, които могат да бъдат предмет на проекта. В общия случай това могат да бъдат социални (здравни и образователни), културни, екологични, общински (обществени услуги), общностни и свързани с изграждане на демокрацията предизвикателства/услуги.

Индикативният обхват на мярката предвижда да осигурят по-ефикасни и ефективни отговори на едно или повече предизвикателства на развитието на местно, регионално или национално ниво, като постигнат това със съдействие от швейцарска партньорска организация чрез трансфер на ноу-хау, методологии и евентуално оборудване; да подпомогнат и ускорят решаването на предизвикателства пред българските партньорски институции в условията на техния конкретен проект.

Бенефициенти по мярката са образователни и културни институции, териториални администрации (областни, общински и по населени места), национално признати и представителни социални партньори – синдикати и работодателски организации.

Целеви групи на мярката са всички описани заинтересовани страни в НИКС.

Продължителността на мярката е от 2014 до 2020 г.

Мярка 6: Обмен на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти, финансирани от Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство (ЕЕА).

Мярката цели да насърчава изпълнението на съвместни инициативи за обмяна на опит и добри практики, партньорства и дейности свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти, финансирани от Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство.

Индикативният обхват на мярката включва проекти и/или дейности, елемент на проекти, отговарящи на условията на ФМ на ЕИП.

Бенефициенти по мярката са всички публични, частни и неправителствени организации, регистрирани като юридически лица в България.

Целеви групи на мярката са всички заинтересовани страни в НИКС.

Продължителността на мярката е 2014–2020 г.

Мярка 7: Обмен на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти, финансирани от Норвежката програма за сътрудничество.

Мярката цели да насърчава изпълнението на съвместни инициативи за обмяна на опит и добри практики в сфери, свързани с опазване на околната среда,

възобновяеми енергийни източници, възстановяване на културното и природно наследство, иновации за зелена индустрия.

Индикативният обхват на мярката включва проекти и/или дейности, елемент на проекти, отговарящи на условията на Норвежката програма за сътрудничество.

Бенефициенти по мярката са всички публични, частни и неправителствени организации, регистрирани като юридически лица, от България и Норвегия.

Целеви групи на мярката са всички описани заинтересовани страни в НИКС.

Продължителността на мярката е от 2014 до 2020 г.

5.5. ПРИОРИТЕТ №5 Техническа помощ

Този приоритет има хоризонтален характер. Той е насочен към създаване на всички необходими условия, механизми и инструменти за ефективна реализация на всички процеси, свързани с НИКС. Неговият обхват от мерки включва широка гама от интервенции, които обезпечават изпълнението на всички описани дотук приоритети. Мерките в рамките на този приоритет могат да бъдат групирани в 3 вида – информационни, функционални и процесуални. Информационните мерки целят създаването на съпътстващи комуникационния процес условия за генериране на монолитна визуална идентификация, развитие на комплекс от съпътстващи комуникации и улесняване на процесите на осведомяване и информиране чрез създаването на набор от единни валидни за цялата стратегия комуникационни продукти. Функционалните мерки са свързани с ясно идентифициране на ролите и отговорностите на всички участници в изпълнението на НИКС, развитие на система от координационни механизми и вътрешни за НИКС комуникации, които да гарантират оптимално ниво на разходване на човешки, времеви, финансови и материални ресурси за целите на НИКС. Процесуалните мерки са свързани със създаването на системи от взаимнообвързани процеси най-вече по отношение на мониторинга, оценката, докладването и актуализацията на НИКС, които да разписват поредица от процедури и да осигурят необходимия инструментариум за надеждно проследяване и отчитане на изпълнението на стратегията.

ПРИОРИТЕТ № 5: Техническа помощ

Мярка 1: Създаване, организация и функциониране на виртуален офис за връзки с медиите за текущо обществено информиране по всички теми свързани с НАТУРА 2000.

Мярката цели да създаде условия за перманентна дейност по връзки с медиите, гарантиращи не само реализацията на НИКС, но и цялостния процес на позициониране на екологичната мрежа в медийния дневен ред.

Индикативният обхват на мярката включва техническото обезпечаване, организацията на работа и обучението на персонал, който ще извършва

постоянния процес по връзки с медиите и генериране на новини и различен тип информации за обществено ползване под формата на цялостна информационна продукция. Звеното се предвижда да работи във виртуална среда.

Бенефициент по мярката е МОСВ.

Целевите групи на мярката са всички заинтересовани страни, описани в НИКС

Продължителността на мярката е 2014–2023 г.

Мярка 2: Разработване на инструментариум за информационно обезпечаване на изпълнението на НИКС.

Мярката цели да осигури комуникационните продукти, предназначени за последващо ползване в реализацията на останалите приоритети и в частност най-вече на Приоритет 1.

Индикативният обхват на мярката включва:

- Разработване на Интернет платформа за НАТУРА 2000;
- Изработване на графична идентификация на НИКС като допълнителен елемент към изискванията за информация и публичност на всички проекти, свързани с изпълнение на мерките на НИКС;
- Разработване на концепция и отпечатване на печатни рекламno-информационни материали (брошури, дипляни, каталози, календари, постери, банери и др.) за НАТУРА 2000, за целите на НИКС;
- Разработване на концепция и отпечатване на специализирани печатни информационни материали (информационни дипляни и бюлетини, ръководства, сборници с най-добрите практики);
- Разработване на концепция и производство на аудиовизуални продукти (филми и ТВ клипове за целите на НИКС).

Бенефициент по мярката е МОСВ.

Целеви групи на мярката са всички заинтересовани страни, описани в НИКС.

Продължителността на мярката е 2014–2023 г.

Мярка 3: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от ОПОС.

Мярката има подкрепящ характер в общия комплекс от комуникационни интервенции в рамките на НИКС, но е особено важна за последващата реализация на мотивационните цели. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ОПОС.

Индикативният обхват на мярката включва организиране и провеждане на информационни дни и/или други събития по региони, за промотиране на възможностите за финансиране на дейности свързани с НАТУРА 2000 от ОПОС.

Бенефициент по мярката е МОСВ

Целевите групи на мярката са всички потенциални бенефициенти на ОПОС

Продължителността на мярката е 2014-2020г.

Мярка 4: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от ПРСР

Мярката подкрепя използването на ресурсите на ПРСР за реализацията на проекти с принос към НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ПРСР.

Индикативният обхват на мярката включва организиране и провеждане на информационни дни и/или други събития по региони за промотиране на възможностите за финансиране на дейности свързани с НАТУРА 2000 от ПРСР.

Бенефициент по мярката е МЗХ.

Целевите групи на мярката са всички потенциални бенефициенти на ПРСР.

Продължителността на мярката е 2014–2020 г.

Мярка 5: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от Програма „Рибарство и аквакултури“.

Мярката цели да насърчи използването на ресурсите на ОПРСР за реализацията на проекти с принос към НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ОПРСР.

Индикативният обхват на мярката включва организиране и провеждане на информационни дни и/или други събития по региони за промотиране на възможностите за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000 от ОПРСР.

Бенефициент по мярката е ИАРА.

Целевите групи на мярката са всички потенциални бенефициенти на ОПРСР.

Продължителността на мярката е 2014–2020 г.

Мярка 6: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти по Програма „Добро управление“.

Мярката цели да стимулира оптимизиране на приноса на програмния инструмент за реализацията на целите на НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ОПДУ.

Индикативният обхват на мярката включва организиране и провеждане на информационни дни и/или други събития по региони за промотиране на възможностите за финансиране на дейности свързани с НАТУРА 2000 от ОПДУ.

Бенефициент по мярката е МФ.

Целевите групи на мярката са всички потенциални бенефициенти на ОПДУ.

Продължителността на мярката е 2014–2020 г.

Мярка 7: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти по ОПЧР.

Мярката цели да насърчи планирането на интегрирани проекти, финансирани с ресурсите на ОПЧР с принос не само към реализацията на конкретните цели на програмата, но и към тези на НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ОПЧР.

Индикативният обхват на мярката включва организиране и провеждане на информационни дни и/или други събития по региони за промотиране на възможностите за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000 от ОПЧР.

Бенефициент по мярката е МТСП.

Целевите групи на мярката са всички потенциални бенефициенти на ОПЧР.

Продължителността на мярката е 2014–2020 г.

Индикативният обхват на мярката включва организиране и провеждане на информационни дни и/или други събития по региони за промотиране на възможностите за финансиране на дейности от ОПЧР, свързани с НАТУРА 2000 от ОПЧР.

Мярка 8: Организация и провеждане на годишен национален конкурс за номиниране на най-добри проекти с принос към НАТУРА 2000.

Мярката има подкрепящ характер. Тя цели създаването на традиционни комуникационни компоненти, каквито са специалните събития от този тип, които да повлияят върху мотивацията на заинтересованите страни в краткосрочен план и да се превърнат в опорни точки за дългосрочна комуникационна политика в сферата на околната среда.

Индикативният обхват на мярката включва създаване на форма за кандидатстване, популяризиране на конкурса, оценка на получените кандидатури, избор на номинирани проекти, организиране и провеждане на годишна церемония по награждаване в отделни категории проекти.

Бенефициент по мярката е МОСВ.

Целеви групи на мярката са всички заинтересовани страни.

Продължителността на мярката е от 2014 до 2023 г.

Мярка 9: Разработване на инструментариум за управление, мониторинг, оценка и докладване на изпълнението на НИКС.

Мярката цели да обезпечи цялостния процес на реализация на НИКС чрез създаването на адекватни механизми, процеси и инструменти за тяхното прилагане, които да гарантират ефективно управление, надеждно проследяване и отчетност на изпълнението на НИКС.

Индикативният обхват на мярката включва:

- Изработване на насоки и изисквания за съответствие с НИКС и визуализация на проектите, финансирани с европейски средства;
- Разработване на механизъм за консолидирано отчитане на приноса към НАТУРА 2000 на отделните проекти в рамките на програмите за финансиране;
- Разработване на цялостна система с инструменти за мониторинг и оценка на НИКС;
- Извършване на актуализация на НИКС;
- Изпълнение на годишен мониторинг на НИКС;
- Изпълнение на междинни и финална оценки на НИКС.

Бенефициент по мярката е МОСВ.

Целевите групи на мярката са УО на ОП.

Продължителността на мярката е 2014–2023 г.

Мярка 10: Организиране и провеждане на заседания на срещи на Комитета за наблюдение на НИКС.

Мярката има технико-логистичен характер и е подкрепяща за процеса на управление на НИКС.

Индикативният обхват на мярката включва организация и провеждане на заседания на Комитета за наблюдения на НИКС, информационно обезпечаване на процеса на вземане на решения, техническо обезпечаване на провеждане на срещи, изготвяне на доклади, становища, протоколи и др. документи, свързани с работата на Комитета. Подготовка и печат на материали за заседания.

Бенефициент по мярката е МОСВ.

Целевата група на мярката са участниците в Комитета за наблюдение на НИКС.

Продължителността на мярката е от 2014 до 2023 г.

Мярка 11: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от програмите за териториално сътрудничество.

Мярката цели да насърчи използването на ресурсите на програмите за териториално сътрудничество за реализацията на проекти с принос към НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на съответните инструменти за териториално сътрудничество.

Индикативният обхват на мярката включва организиране и провеждане на информационни дни и/или други събития по региони за промотиране на възможностите за финансиране на дейности.

Бенефициент по мярката е МРРБ.

Целевите групи на мярката са всички потенциални бенефициенти на програмите за териториално сътрудничество.

Продължителността на мярката е 2014–2020 г.

От съществено значение за ефекта от реализацията на така описаните приоритети и мерки, образувачи стратегическата част на НИКС, е съвместимостта на планираната комуникационна политика за периода 2014–2023 г. с други програмни документи, определящи развитието и управлението на екологичната мрежа НАТУРА 2000.

6. Съвместимост на Националната информационна и комуникационна стратегия с Националната приоритетна рамка за действие по НАТУРА 2000

Член 8(4) на Директивата за местообитанията предвижда необходимостта държавите-членки да разработят национални или регионални приоритетни рамки за действие по „НАТУРА 2000“. Разработването на приоритетна рамка за действие (ПРД) е важен инструмент за планиране, за да се засили интеграцията при финансиране на мрежата, като се използват съответните финансови инструменти на ЕС. Така ще се определят приоритетите и ще се опишат дейностите по „НАТУРА 2000“, които следва да бъдат финансирани, като се даде интегрирано решение за тяхното осъществяване.

Националната приоритетна рамка за действие (НПРД) по НАТУРА 2000 следва да се разглежда като механизъм за координация и управление на национално ниво, който цели ефективното управление на защитените територии, да осигури дългосрочното опазване в благоприятно природозащитно състояние видовете и местообитанията и да гарантира ефективното използване на наличните финансови ресурси, свързани с НАТУРА 2000. На практика НПРД представлява **логическа последователност от мерки**, водещи до постигане на екологичните цели на Стратегия 2020, осигуряваща ясна идентификация на

финансовите потребности и систематичен подход, водещ до повишаване на използването на европейските финансови механизми за НАТУРА 2000.

Част от дейностите, които следва да бъдат финансирани в рамките на приоритетите и мерките на НПРД, са и дейности по информиране и комуникация, заложи в НИКС. Това налага *в процеса на разработване на НПРД да бъдат взети предвид и включени заложените в НИКС приоритети и мерки*, в т.ч. в бюджета на НПРД да бъде предвиден и финансовият ресурс за изпълнението на НИКС. В контекста на казаното по-горе – системата за мониторинг и оценка на изпълнението на НИКС също следва да бъде взета под внимание при разработването на система за мониторинг и оценка на НПРД.

Тъй като разработването на НИКС предшества това на НПРД, с цел да се осигури безпроблемното съответствие между двата стратегически документа, мерките и източниците на финансиране са структурирани по финансови инструменти, като е използван подход за стратегическо планиране, близък до този, който би следвало да се приложи при разработването на НПРД.

III. ПРОГРАМНА ЧАСТ

Тази част от настоящата стратегия задава рамката на реализация и отчитане на НИКС. Тя има за цел да опише мониторинговия процес, предвидените оценки и възможността за актуализация на НИКС, начина на докладване на напредъка по изпълнение на Стратегията, както и да предложи система от индикатори, чрез които да бъдат регистрирани въздействията и резултатите от изпълнението на приоритетите и мерките, а също и да бъдат използвани като инструмент за ефективно управление на НИКС.

Програмната част на НИКС също така задава и индикативните финансови параметри на стратегията, като предлага бюджет за периода на нейното изпълнение. Предвид 10-годишния срок за реализация и множеството идентифицирани участници в този процес, финансовата рамка на НИКС е изработена по приоритети и мерки, по години и по финансови инструменти. Това следва да улесни планирането на ресурсите с оглед постигане на максимална ефективност от разходването им при спазване на принципите за добро и прозрачно финансово управление.

Не на последно по важност място – програмната част задава и управлението на времето, като предлага времеви график за периода на реализация на НИКС по приоритети и мерки.

Следва също да се отбележи, че програмната част на НИКС е разработена в съответствие с принципите, заложи в регламент 1028/2006 на Комисията.

1. Мониторинг, оценка, докладване и актуализация на НИКС

Мониторингът е непрекъсната и систематична проверка на реализация и степента на изпълнение на една стратегия. Той се позовава на количествени данни чрез система от индикатори, които са пряко обвързани с целите на стратегията. Мониторингът генерира текущи данни и осигурява обратна връзка за коректното и адекватно изпълнение на планираните мерки за промените във външната среда, като се превръща в основно средство за адаптиране на водената политика към динамиката, изискванията и предизвикателствата на средата. Въз основа на мониторинговите данни е възможен не само анализ на изпълнимостта на НИКС, но и предприемането на решения за актуализации или корекции в отделни мерки и/или приоритети. По тази причина мониторинговият процес, освен наблюдение, е и основна част от вземането на решения.

Мониторинговият процес включва следните стандартни фази:

- Наблюдение;
- Събиране на информация;
- Анализ на информация;
- Оценка на постигнатото.

От гледна точка на функциите на мониторинга на НИКС той следва да е насочен към:

- Текущо наблюдение на изпълнението на конкретните мерки;

- Събиране, систематизиране и анализ на данни за напредъка при изпълнението на приоритетите и мерките на НИКС;
- Подпомагане на процеса на управление на НИКС.

За да бъде гарантирано високо качество на мониторинговия процес и неговото изпълнение в условията на прозрачност и достъп до информация, е необходимо освен изработването на адекватен инструментариум, който да позволи мониторирането на НИКС, да се определи ролята на всички участници и цялостната организация и администриране на НИКС.

По своя характер мониторингът бива вътрешен и външен. Разделението се определя от това, кой извършва мониторинга, т.е. дали е част от организационното звено, натоварена с изпълнението на НИКС, или е външен за него изпълнител. Възможен е също така хибриден вариант, при който мониториращите не са част от звеното за управление на НИКС, но са вътрешни за водещия бенефициент – МОСВ. Във всички случаи основен принцип е мониторингът да се извършва от лица и/или структури, неучастващи в процеса на изпълнение на НИКС.

Предвидена е тристепенна структура, в която Управляващите органи на съответните програми изискват информация от бенефициентите по конкретните проекти за степента на постигане на резултат на индикатори, които те изрично трябва да наблюдават. От своя страна Управляващите органи, чрез съответните си структури и ресорни институции, подават систематизираната информация по предварително зададени параметри на координационното звено на НИКС (в случая това са нарочно определени и отговорни за изпълнението на Стратегията дирекция(и) в МОСВ). Те консолидират събраната информация, анализират я и изготвят доклад въз основа на събраните и обработени данни, отчитайки набор от количествени стойности на предварително зададените индикатори. При необходимост това звено следва своевременно да възложи на външен изпълнител събирането на допълнителни данни чрез изследователски и/или аналитични методи с цел реалистично отчитане на степента на постигане на всеки един индикатор. Предвижда се мониторинговите доклади НИКС да бъдат годишни и да се приемат от нарочно определен със заповед на Министъра на околната среда и водите междуинституционален Комитет за наблюдение на НИКС. Комитетът също така следва да разполага с правомощията да разглежда постъпили *предложения за актуализация и/или промени в стратегическата рамка на НИКС*, да се произнася по такива предложения и да предлага необходимите действия за извършване на съответните корекции при установена необходимост.

В рамките на годишната реализация на НИКС Комитетът за наблюдение има две заседания (едно предварително в рамките на първо шестмесечие на текущата година и финално годишно заседание, в рамките на един месец след приключване на текущата година). При обоснована необходимост е възможно по инициатива на някоя от описаните в графиката на мониторинговата структура по-долу институции да предложи допълнително заседание на Комитета за наблюдение. Организационната структура на мониторинговия процес е показана на органиграмата по-долу.

Освен годишните мониторингови доклади по изпълнението на НИКС, Комитетът за наблюдение разглежда и приема междинните и финалната оценка на НИКС.

Оценяването е процес на преценка на интервенциите в съответствие с техните резултати, въздействие и нужди, които те целят да удовлетворят. Оценяването разглежда ефективността (степеня, до която целите са постигнати), ефикасността (най-добро отношение между използваните ресурси и постигнатите резултати) и уместността на дадена мярка. За да се разбере оценяването, се изисква яснота относно разграничението между общите елементи на одита, мониторинга и оценката, като се има предвид че те са взаимно допълващи. Одитът е съсредоточен върху правилното административно и финансово управление на мерките. Оценката разглежда резултатите и въздействията на програмно ниво, както и ефективността, ефикасността и уместността на мерките. При извършването на тези операции оценката разчита главно на информацията и данните, събрани чрез мониторинга, което определя взаимовръзката между двата вида дейности.

За срока на реализация на НИКС са предвидени две междинни и една финална оценка, както следва:

- Първа междинна оценка – съвпада по период с междинната оценка на оперативните програми 2014–2020 г.;
- Втора междинна оценка – съвпада с периода на финалната оценка на оперативните програми;
- Финална оценка – в края на 10-годишния период на изпълнение на НИКС.

Оценките трябва да се провеждат от независими оценители (физически лица или организации), които не участват пряко в изпълнението, управлението и финансирането на НИКС. С цел да се гарантира високо качество на оценката, следва да бъде осигурена

редовна консултация със заинтересованите страни. Оценките трябва да дават отговор на най-малко следните въпроси:

- Каква е степента на ефективност и ефикасност на НИКС за оценявания период?;
- Какъв е балансът между изпълнението на отделните мерки в НИКС?;
- До каква степен изпълнението на мерките е допринесло за постигане на целите?;
- Каква е степента на постигане на целите за оценявания период?;
- Какви са финансовите параметри на реализацията на НИКС за оценявания период?;
- Кои вътрешни и външни фактори възпрепятстват или способстват реализацията на НИКС?;
- Идентифицирани ли са необходими корекции/изменения в стратегическата част на НИКС? Ако има такива, то те следва да са надлежно обосновани;
- Заключение и препоръки, основани на констатациите.

Както вече стана ясно, оценителният процес е последващ мониторинга и пряко зависим от него. Това означава, че за да е възможно извършването на надежден мониторинг и адекватни оценки на НИКС, е необходим набор от индикатори, които да бъдат проследявани. В хода на изпълнение на НИКС тези индикатори се явяват и удобен инструмент за управление на НИКС.

В таблицата по-долу са подбрани два типа индикатори:

- Индикатори за въздействие, които се отнасят до постигането на заложените в НИКС цели и илюстрират програмното ниво;
- Индикатори за резултат, които са разгледани на ниво „Приоритет“ и имат оперативен характер.

Следва да се отбележи, че индикаторите за въздействие са задължителни, а индикаторите на ниво „Приоритет“ – препоръчителни.

ИНДИКАТОРИ НА НИВО „СТРАТЕГИЯ“							
	ЦЕЛ НА НИКС	ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ НА ИЗМЕРВАНЕ	ИНДИКАТОР ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ	ИЗТОЧНИК НА ИНФОРМАЦИЯ	ПЕРИОД НА ОТЧИТАНЕ	БАЗОВА СТОЙНОСТ	ЦЕЛЕВА СТОЙНОСТ
1	Повишаване на информираност, разбирането и обществената подкрепа за мрежата НАТУРА 2000 като водещ фактор за социално-икономическо развитие	Информираност на населението за същността на мрежата НАТУРА 2000	% от населението на страната, което е информирано за функциите и ползите от мрежата НАТУРА 2000	Представително национално анкетно проучване ²⁶	По време на 1-ва междинна оценка ²⁷ ; По време на 2-ра междинна оценка ²⁸ ; По време на финална оценка в края на 10-годишния период	Н/П	71,42%
		Промяна на степента на отразяване и начина на медийното отразяване на темата НАТУРА 2000	% на медийните материали с по-скоро положително или неутрално отношение към темата НАТУРА 2000	Контент-анализ	Годишно	Н/П	50%
	Формиране на осъзнато комуникационн о поведение за участие в	Повишаване на знанията и капацитета на целевите групи за	Бр. на участвали в обучения по НАТУРА 2000	Статистическа справка от обработени данни след провеждането на	Годишно на база на справките от обучения на ниво проект	Н/П	11 000 бр. 184

	процесите по опазване на биологичното разнообразие в мрежата НАТУРА 2000	НАТУРА 2000		всяко обучение (изисква анкетирание в края на всяко обучение)			
		Интерес към темата НАТУРА 2000	% на активно търсещите информация за НАТУРА 2000 от населението, което е информирано за функциите и ползите от мрежата НАТУРА 2000; - Бр. посещения на специализираните сайтове, посветени на НАТУРА 2000 на български език.	Представително национално анкетно проучване Статистика на сайтовете	По време на 1-ва междинна оценка; По време на 2-ра междинна оценка; По време на финална оценка в края на 10-годишния период	Н/П	30%
3	Мотивиране на активно участие в постигане на целите на	Участие чрез проекти в постигане на целите на	Бр. на подадените проекти с принос към НАТУРА 2000	Статистика на ОП и други програмни инструменти	годишно	Н/П	3356р.

	НАТУРА 2000 за 2020 г.	мрежата НАТУРА 2000	Стойност на финансов ресурс в лв., изразходван за целите на НИКС				33810000,00 лв.
ИНДИКАТОРИ НА НИВО „ПРИОРИТЕТИ“							
	ПРИОРИТЕТ НА НИКС	ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ ЗА ИЗМЕРВАНЕ	ИНДИКАТОР ЗА РЕЗУЛТАТ	ИЗТОЧНИК НА ИНФОРМАЦИЯ	ПЕРИОД НА ОТЧИТАНЕ	БАЗОВА СТОЙНОСТ	ЦЕЛЕВА СТОЙНОСТ
1	ПРИОРИТЕТ 1: Повишаване на информираността на заинтересованите страни за екологичната мрежа НАТУРА 2000	Организиран и проведен кампании по видове	Бр. проведени кампании	Статистика на ОП и други програмни инструменти	годишно	Н/П	298 бр.
		Медийно покритие на кампаниите	<u>Индикатори за печатни медии:</u> – Годишен брой публикации по темата „НАТУРА 2000“ в печатните издания по видове издания <u>Индикатори за радио медии:</u> – Бр. излъчени радиоматериали по темата „НАТУРА 2000“	Пресклипинг	Годишно	Н/П
				Контент-анализ на	Годишно		

		Организиран събития	– Бр. организиран събития, свързани с НАТУРА 2000 – Бр. участници в събития	Статистика на финансиращите програми Статистика на ниво „Проект“	Годишно Годишно	Н/П	600 90 000
		Разпространен на рекламно- информацион ни и/или промоционалн и материали	– Бр. разпространени /излъчени предоставени от техническата помощ на НИКС материали – Бр. самостоятелно разработени и разпространени публикационни материали – Бр. самостоятелно произведени и излъчени аудиовизуални материали; – Бр. самостоятелно произведени и	Статистика на ниво проект Статистика на ОПОС	Годишно	Н/П	60 000 100 000 20 60 000

			разпространени интерактивни продукти (презентации, CD, продукти за онлайн ползване)				
	ПРИОРИТЕТ 2: Екологично образование и изграждане на капацитет по теми свързани с НАТУРА 2000	Проведени обучения, семинари, уъркшопове и др. обучителни форми	– Бр. проведени обучителни форми по теми свързани с НАТУРА 2000 – Бр. обучени лица – Бр. изработени и разпространени обучителни материали	Статистика на ниво „Проект“	Годишно	Н/П	200
	ПРИОРИТЕТ 3: Повишаване на разбирането за ползите от НАТУРА 2000 в социално-икономическото развитие на регионите						11 000
							30 000
	ПРИОРИТЕТ 4: Обмяна на опит и добри практики чрез изграждане и развитие на партньорства	Проведени обмени на опит свързани с НАТУРА 2000 и установени партньорства	– Бр. проекти за обмяна на опит и добри практики с принос към НАТУРА 2000 – Бр.	Статистика на ниво проект	Годишно	Н/П	38
							38

			<p>реализирани обмени по теми свързани с НАТУРА 2000</p> <p>– Бр. участници в обмените свързани с НАТУРА 2000</p> <p>– Бр. документално установени партньорства свързани с НАТУРА 2000</p>				<p>760</p> <p>10</p>
	ПРИОРИТЕТ 5: Техническа помощ	Осигуряване на проектната дейност	– Бр. изработени и влезли в сила насоки, указания, ръководства и свързаните с тях приложения	Собствени данни на МОСВ	Годишно	Н/П	7
		Мониторингов процес	<p>– Бр. одобрени мониторингови доклади</p> <p>– Бр. извършени оценки на НИКС</p>	Собствени данни на МОСВ	Годишно	0	10
		Собствена PR	– Бр. проведени	Собствени данни на	Годишно	В указаните за оценка периоди 0	3
							240

		продукция	<p>PR събития по теми свързани с НАТУРА 2000 (Тук се има предвид само специфичните PR събития, като брифинги, пресконференции, дискусии и др.)</p> <p>– Бр. участвали журналисти в организираните PR събития</p> <p>– Бр. публикувани/излъчени материали в следствие на организираните PR събития</p> <p>– Бр. разпространени от виртуалния офис прессъобщения, свързани с НАТУРА 2000</p> <p>– Бр.</p>	МОСВ			
--	--	-----------	---	------	--	--	--

			изработени рекламно- информационни материали за предоставяне при изпълнението на другите приоритети				
		Собствени медии	– Бр. собствени интернет базирани медии, свързани с НАТУРА 2000 (сайтове, страници в социални мрежи, информационни платформи, електронни бюлетини и др.) – Бр. регистрирани посещения на интернет базираните медии	Собствени данни на МОСВ	Годишно	Н/П	3

			– Бр. специализирани издания създадени и разпространени за целите на НИКС				
--	--	--	---	--	--	--	--

Срещу всеки от формулираните индикатори е посочен начинът на измерване и целевата стойност, която следва да бъде постигната в края на периода на реализация на НИКС. Индикаторите за въздействие са конструирани така, че да отговарят на целите на НИКС, т.е. те служат за измерване на напредъка в постигането. Базовата стойност на всички индикатори към момента е възприета като неприложима поради липса на надеждни данни или измервания, за да бъде посочена такава. Това се обосновава и с направените в аналитичната част изводи, че независимо от многобройните комуникационни усилия на ниво „Проект“, през последните 10 г. информационната картина за НАТУРА 2000 е изключително слабо конструирана и създадена вследствие на логически необвързани помежду си информационни усилия, водещи до нейната стихийност.

По-долу са разгледани някои специфични особености на част от индикаторите, като са коментирани именно аспектите, които изискват внимание при прилагането на тези индикатори.

Особеност представляват индикаторите *„% от населението на страната, което е информирано за функциите и ползите от мрежата НАТУРА 2000“* и *„% на активно търсещите информация за НАТУРА 2000 от населението, което е информирано за функциите и ползите от мрежата НАТУРА 2000“*. Това са взаимно обвързани индикатори, измервани чрез една и съща техника – национално представително анкетно проучване в един и същ период, където първият цели да установи общата степен на информираност като процент от генерираната извадка на национално ниво, а другият – процент от тези, които са информирани и проявяват активното комуникационно поведение сами да търсят информация по теми, свързани с НАТУРА 2000, т.е. до каква степен изпълнението на НИКС е повлияло върху комуникационното поведение и мотивация, а не само върху степента на информиране и образование.

Индикаторът *„Брой на подадените проекти с принос към НАТУРА 2000“* отразява идеята да се събира, систематизира и анализира информация не само за пряко свързаните с НАТУРА 2000 проекти, но и за тези, които съдържат в себе си някаква конкретна мярка, която има отношение и принос към постигане на целите на НИКС и НАТУРА 2000. Това предполага управляващите органи на съответните оперативни програми да интегрират като част от насоките за кандидатстване по различните схеми/операции задължителен раздел за съответствие на проекта с целите на НИКС, както и в проектните индикатори, част от индикаторите на НИКС, които да бъдат проследявани на ниво „Проект“ и бенефициенти. По тази причина Приоритет 5 на НИКС – „Техническа помощ“, е предвидена мярка, която ще позволи изработването и унифицирането на съответните насоки и формуляри за кандидатстване, така че те да позволяват проследяване и събиране на тази информация, без това да утежнява оперативната работа на управляващите органи на програмите, които имат отношение към изпълнението на НИКС.

Препоръчително е анкетните въпроси, които ще бъдат формулирани за измерването на тези два индикатора, да се повтарят при всеки етап на замерване, за да бъде осигурена сравнимост между резултатите, получени в различни изследвания.

Индикаторът *„Брой посещения на специализираните сайтове, посветени на НАТУРА 2000 на български език“* представя идеята чрез 10-те най-популярни сайта (посочените в аналитичната част), съдържащи информация за НАТУРА 2000, да

бъдат проследявани като брой посещения чрез статистиката на самите сайтове, за да се наблюдава дали твърдо интересувашите се от темата нарастват, или намаляват за периода на реализация на НИКС. Списъкът от интернет сайтове на български език, който ще бъде обект на мониторинг, се изготвя от отговорната дирекция на МОСВ и се предлага на вниманието на членовете на Комитета за наблюдение за одобрение. Към този списък трябва да бъде добавена информационната платформа, която ще бъде разработена за целите на НИКС, когато тя влезе в употреба.

Изключително наложително за целите на мониторинга е проследяването на медийните индикатори за *резултат* да са оставени свободни от целева стойност, тъй като медия мониторингът е текуща, ежедневна и вътрешноприсъща дейност на изпълнението на всяка комуникационна стратегия. Предвижда се извършване на ежедневен пресклипинг, архивиране на материалите и годишното им анализиране чрез специфичната количествено-качествена техника за изследване на съдържания – контент-анализ. От особено значение за успеваемостта на НИКС е получаването на информация не само за обема на медийната продукция, но и за нейното качество – насочеността на материалите, която формира обществените нагласи. Предвидено е контент-анализът да се прави от външен изпълнител предвид спецификата на този начин на измерване и изследване на медийно съдържание. Задължение обаче на координиращото изпълнение на НИКС звеното, както и на всички участници в процеса на реализация на НИКС, е надлежното архивиране и систематизиране на медийната продукция с оглед на извършване на измерването.

Предложената система от индикатори може да бъде ревизирана и променяна, като всяко предложение за промяна следва да е мотивирано и да бъде одобрено от Комитета за наблюдение на НИКС. Наблюдението на тези индикатори се отчита в годишния мониторингов доклад за реализацията на НИКС, както и предвидените междинни и финална оценки.

2. Бюджет на НИКС

Финансовата рамка на НИКС е определена от индикативни стойности на мерките, заложи в Стратегията. Съобразени са допустимостта и възможностите за финансиране на отделни мерки или дейности в тях в рамките на проектите, които ще бъдат реализирани през следващия програмен период с финансиране от действащите през него оперативни програми и други програмни инструменти.

Индикативната стойност на бюджета на НИКС е **33 810 000,00 лв.** за 10-годишния период на изпълнение на Стратегията. В таблицата по-долу е представено индикативното разпределение на средствата по мерки и по години и източниците на финансиране, а в Приложение на НИКС е представен Excel файл, удобен за финансово управление и проследяване, в който са дадени и разпределенията по източници на финансиране на всяка от описаните в НИКС мерки.

В предложения бюджет е постигнато следното разпределение на средствата:

№	Финансов инструмент	Общо финансиране (с)=(а)+(б)	% на финансовия принос
1	ОПОС	25260000,00	75,48%
2	ПРСР	1300000,00	3,88%
3	ОПРСР	108000,00	0,32%
4	ОПРЧР	550000,00	1,64%
5	ОПДУ	1500000,00	4,48%
6	ОПНОИР	600000,00	1,79%
7	Програми за териториално сътрудничество	2050000,00	6,13%
8	Други програми за финансиране	2100000,00	6,27%
	Общо за НИКС:	33468000,00	100,00%

БЮДЖЕТ НА НИКС 2014–2023 г.

2.1. Индикативно разпределение на фондовете по приоритети и мерки

Приоритет/Мярка (финансиране в лева)	% на приоритета/ мярката	Финансиране от ЕС – 85% (a)	Национално финансиране – 15% (b)	Общо финансиране (c)=(a)+(b)	Друго финансиране	Общо (лева)
ПРИОРИТЕТ № 1: „Повишаване на информираността на заинтересованите страни, за екологичната мрежа НАТУРА 2000“.	34,56%	9331300,00	1646700,00	10978000,00	0,00	10978000,00
<p>Мярка 1: Планиране и провеждане на регионални кампании за обществено осведомяване за НАТУРА 2000 чрез екосъветник в Областни информационни центрове (ОИЦ).</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Осигуряване на процеса на базово осведомяване на местно ниво за същността, обхвата и функциите на мрежата НАТУРА 2000 по региони чрез развитие на комплекса от комуникационни дейности, предоставяни от ОИЦ</p>	44,27%	4131000,00	729000,00	4860000,00	0,00	4860000,00
<p>Мярка 2: Планиране и провеждане на национални информационни кампании за представяне на възможностите, които предоставя мрежата НАТУРА 2000.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Задълбочаване на процеса на информиране чрез планирането и реализацията на три последователни национални кампании, с които да надгравдат общественото осведомяване, предвидено в Мярка 1, с изпълнението на регионалните кампании. Интервенциите в настоящата мярка акцентират върху насочване на</p>	27,33%	2550000,00	450000,00	3000000,00	0,00	3000000,00

вниманието и интереса на заинтересованите страни върху възможностите, които предоставя НАТУРА 2000 за страната.						
<p>Мярка 3: Планиране и провеждане на поддържащи информационни кампании.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Задържане на интереса на заинтересованите страни върху темата „НАТУРА 2000“, като се предвижда организацията и изпълнението на общо 25 регионални поддържащи кампании. За периода на действие на НИКС да бъдат инициирани отделни кампании по специфични теми, които имат поддържащ характер. Препоръчително е кампаниите да се правят на проектен принцип по годишно обявена предварително избрана тема. Проектите би следвало да се изпълняват задължително в партньорство с медия.</p>	4,55%	425000,00	75000,00	500000,00	0,00	500000,00
<p>Мярка 4: Организация и провеждане на годишен национален/международен форум по актуални теми, свързани с НАТУРА 2000.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да отговори на потребността от актуална информация и експертност на активните аудитории с по-висока степен на информираност за НАТУРА 2000 и устойчив интерес към темата.</p>	9,11%	850000,00	150000,00	1000000,00	0,00	1000000,00
<p>Мярка 5: Организация и провеждане на иновативни екологични събития.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> от една страна, да стимулира гражданското участие в инициативи, утвърждаващи екологичната мрежа и от друга – да създаде условия за проява на иновативност в интерпретацията и осмислянето на ролята на НАТУРА 2000 в развитието на местните общности.</p>	9,11%	850000,00	150000,00	1000000,00	0,00	1000000,00

<p>Мярка 6: Придобиване на умения и постигане на обществена активност и информираност в териториите от НАТУРА. 2000, в които действа местна инициативна група (МИГ), прилагаща стратегия за местно развитие.</p> <p><i>Цел на мярката: Активизиране и ефективно използване на ресурса на Местните инициативни групи в подкрепа на процеса на информиране за НАТУРА 2000 предвид факта, че съществена част от МИГ действат именно в територии, попадащи в екологичната мрежа.</i></p>	5,47%	510000,00	90000,00	600000,00	0,00	600000,00
<p>Мярка 7: Придобиване на умения и постигане на обществена активност и информираност в териториите от НАТУРА 2000, в които действа местна рибарска група, прилагаща стратегия за местно развитие.</p> <p><i>Цел на мярката: Привличане, включване и ефективно използване на потенциала на Местните инициативни рибарски групи (МИРГ) в подкрепа на процеса на информиране за НАТУРА 2000 предвид това, че част от МИРГ действат в територии, попадащи в екологичната мрежа.</i></p>	0,16%	15300,00	2700,00	18000,00	0,00	18000,00
ПРИОРИТЕТ №2: „Екологично образование и изграждане на капацитет по теми, свързани с НАТУРА 2000“.	6,93%	1870000,00	330000,00	2200000,00	0,00	2200000,00
<p>Мярка 1: Повишаване на капацитета на заинтересованите страни за планиране и програмиране на развитието и управлението на мрежата. НАТУРА 2000</p> <p><i>Цел на мярката: Развитие на капацитета за управление на процесите, свързани с мрежата НАТУРА 2000 и разширяване на познанието за нея с оглед на оптимизиране реализацията на конкретните планове и програми за териториите в мрежата.</i></p>	9,09%	170000,00	30000,00	200000,00	0,00	200000,00

<p>Мярка 2: Развитие на капацитета, знанията и уменията на ЗС за комуникация и участие в постигането на НАТУРА 2000 целите; мониторинг, оценка и докладване на дейности, пряко или косвено свързани с НАТУРА 2000; ефективно прилагане на стратегическите документи и европейското и национално законодателство, свързано с НАТУРА 2000, при реализацията на проекти; въвеждане на управленски практики за екологосъобразно икономическо/бизнес развитие.</p> <p><i>Цел на мярката: Изграждането на капацитет за реализация на НАТУРА 2000 целите до 2020 г. чрез прилагането на съвременни управленски похвати, прозрачно и надеждно мониториране и отчитане на въздействията и резултатите от развитието на мрежата при компетентно и стриктно прилагане на националното и европейското законодателство. Не на последно по важност място – мярката обхваща и целенасочените усилия за развитие на умения за комуникиране на мрежата НАТУРА 2000.</i></p>	63,64%	1190000,00	210000,00	1400000,00	0,00	1400000,00
<p>Мярка 3: Разработване и изпълнение на програми за екологично образование, с фокус върху НАТУРА 2000 за ученици и студенти.</p> <p><i>Цел на мярката: Мобилизиране на капацитета на учебните заведения за възпитаване, утвърждаване и мотивиране на екологично отговорно поведение.</i></p>	27,27%	510000,00	90000,00	600000,00	0,00	600000,00
ПРИОРИТЕТ № 3: Повишаване на разбирането за ползите от НАТУРА 2000 в социално-икономическото развитие на регионите.	4,85%	1309000,00	231000,00	1540000,00	0,00	1540000,00
<p>Мярка 1: Изграждане на капацитет за устойчиво управление на земи и гори на територията на НАТУРА 2000 зоните.</p>	38,96%	510000,00	90000,00	600000,00	0,00	600000,00

Цел на мярката: Формирането на капацитет у ползвателите на земи и гори в рамките на НАТУРА 2000 за планиране и организиране на икономически дейности. Реализацията на мярката следва да доведе до устойчиво разбиране за екологичната мрежа като ключов социално-икономически фактор за развитието на териториите, попадащи в НАТУРА 2000.						
Мярка 2: Изграждане на капацитет за устойчиво управление на водни обекти и производство на аквакултури, на територията на НАТУРА 2000 зоните. Цел на мярката: Формирането на капацитет у ползвателите на водни обекти и производителите на аквакултури в рамките на НАТУРА 2000 за планиране и организиране на икономически дейности. Реализацията на мярката следва да доведе до устойчиво разбиране за екологичната мрежа като ключов социално-икономически фактор за развитието на териториите, попадащи в НАТУРА 2000.	2,60%	34000,00	6000,00	40000,00	0,00	40000,00
Мярка 3: Изграждане на капацитет за развитие и промотиране на устойчив туризъм на територията на НАТУРА 2000 зоните. Цел на мярката: Развитието на капацитет за планиране и реализация на туристически дейности и съпътстващите ги бизнеси при спазване на екологичното законодателство и акумулиране на знания и умения за управление на екологосъобразен туристически бизнес в територии, попадащи в НАТУРА 2000.	29,22%	382500,00	67500,00	450000,00	0,00	450000,00
Мярка 4: Обучение на млади предприемачи за планиране и развитие на екологосъобразен бизнес в територии, попадащи в НАТУРА 2000. Цел на мярката: Развитието и	29,22%	382500,00	67500,00	450000,00	0,00	450000,00

стимулирането на екологосъобразно бизнес мислене, което позволява генериране на добавена стойност от екологичната мрежа.						
ПРИОРИТЕТ №4 Обмяна на опит и добри практики, чрез изграждане и развитие на партньорства.	12,59%	3400000,00	600000,00	4000000,00	1700000,00	5700000,00
<p>Мярка 1: Обмяна на опит и добри практики в управлението на НАТУРА 2000 зоните, чрез осъществяване на трансгранично сътрудничество.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Мобилизиране на ресурса на програмите за трансгранично сътрудничество в полза на комуникирането и изграждането на капацитет за целите на НАТУРА 2000 с оглед на разбирането, че екологичната мрежа генерира възможности за социално-икономическото развитие на трансграничните региони.</p>	25,00%	850000,00	150000,00	1000000,00	0,00	1000000,00
<p>Мярка 2: Обмяна на опит и добри практики в управлението на НАТУРА 2000 зоните, чрез осъществяване на междурегионално и транснационално сътрудничество.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да насърчи изпълнението на съвместни инициативи за обмяна на опит и добри практики по теми, свързани с НАТУРА 2000, както и реализацията на ефективни партньорства, финансирани от програмите за междурегионално и транснационално сътрудничество.</p>	25,00%	850000,00	150000,00	1000000,00	0,00	1000000,00
<p>Мярка 3: Обмяна на опит и добри практики по НАТУРА 2000 в рамките на проекти по програма LIFE +.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Ефективно използване на инструмента LIFE+ за повишаване на капацитета и експертизата на заинтересованите страни за управление на НАТУРА 2000 и реализация на проекти в територии, попадащи в НАТУРА 2000.</p>	25,00%	850000,00	150000,00	1000000,00	0,00	1000000,00

<p>Мярка 4: Обмяна на опит и добри практики в рамките на проекти по Седма рамкова програма.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Интегриране на възможностите, които предоставя Седмата рамкова програма в рамката на НИКС, чрез планирането на проектни дейности, които да реализират принос за НАТУРА 2000.</p>	25,00%	850000,00	150000,00	1000000,00	0,00	1000000,00
<p>Мярка 5: Обмяна на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000, в рамките на проекти, финансирани по Българо-швейцарска програма за сътрудничество.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Реализацията на проекти и/или проектни дейности, които да имат принос към НАТУРА 2000 и попадат в рамките на допустимите интервенции на Българо-швейцарската програма за сътрудничество. Фонд „Партньорство“ няма секторни или регионални ограничения за типа и вида на възможните предизвикателства на развитието, които могат да бъдат предмет на проекта. В общия случай това могат да бъдат социални (здравни и образователни), културни, екологични, общински (обществени услуги), общностни и свързани с изграждане на демокрацията предизвикателства/услуги.</p>	0,00%	0,00	0,00	0,00	100000,00	100000,00
<p>Мярка 6: Обмяна на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000, в рамките на проекти, финансирани от Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство (ЕЕА).</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да насърчава изпълнението на съвместни инициативи за обмяна на опит и добри практики, партньорства и дейности свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти, финансирани от Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство.</p>	0,00%	0,00	0,00	0,00	800000,00	800000,00

<p>Мярка 7: Обмяна на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000, в рамките на проекти, финансирани от Норвежката програма за сътрудничество.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да насърчава изпълнението на съвместни инициативи за обмяна на опит и добри практики в сфери, свързани с опазване на околната среда, възобновяеми енергийни източници, възстановяване на културното и природно наследство, иновации за зелена индустрия.</p>	0,00%	0,00	0,00	0,00	800000,00	800000,00
ПРИОРИТЕТ № 5: Техническа помощ.	41,08%	11092500,00	1957500,00	13050000,00	0,00	13050000,00
<p>Мярка 1: Създаване, организация и функциониране на виртуален офис за връзки с медиите за текущо обществено информиране по всички теми, свързани с НАТУРА 2000.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да създаде условия за перманентна дейност по връзки с медиите, гарантиращи не само реализацията на НИКС, но и цялостния процес на позициониране на екологичната мрежа в медийния дневен ред.</p>	38,31%	4250000,00	750000,00	5000000,00	0,00	5000000,00
<p>Мярка 2: Разработване на инструментариум за информационно обезпечаване на изпълнението на НИКС.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да осигури комуникационните продукти, предназначени за последващо ползване в реализацията на останалите приоритети и в частност най-вече на Приоритет 1.</p>	49,81%	5525000,00	975000,00	6500000,00	0,00	6500000,00
<p>Мярка 3: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от ОПОС.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Има подкрепящ характер в общия комплекс от комуникационни интервенции в рамките на НИКС, но е особено важна за последващата реализация на</p>	0,77%	85000,00	15000,00	100000,00	0,00	100000,00

мотивационните цели. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ОПОС.						
<p>Мярка 4: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от ПРСР.</p> <p><i>Цел на мярката: Подкрепя използването на ресурсите на ПРСР за реализацията на проекти с принос към НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ПРСР.</i></p>	0,77%	85000,00	15000,00	100000,00	0,00	100000,00
<p>Мярка 5: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от Програма рибарство и аквакултури.</p> <p><i>Цел на мярката: Да насърчи използването на ресурсите на ОПРСР за реализацията на проекти с принос към НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ОПРСР.</i></p>	0,38%	42500,00	7500,00	50000,00	0,00	50000,00
<p>Мярка 6: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000, в рамките на проекти по Програма „Добро управление“.</p> <p><i>Цел на мярката: Да стимулира оптимизиране на приноса на програмния инструмент за реализацията на целите на НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ОПДУ</i></p>	0,77%	85000,00	15000,00	100000,00	0,00	100000,00

<p>Мярка 7: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000, в рамките на проекти по ОПРЧР.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да насърчи планирането на интегрирани проекти, финансирани с ресурсите на ОПЧР с принос не само към реализацията на конкретните цели на програмата, но и към тези на НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ОПЧР.</p>	0,77%	85000,00	15000,00	100000,00	0,00	100000,00
<p>Мярка 8: Организация и провеждане на годишен национален конкурс за номиниране на най-добри проекти с принос към НАТУРА 2000.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Има подкрепящ характер. Тя цели създаването на традиционни комуникационни компоненти, каквито са специалните събития от този тип, които да повлияят върху мотивацията на заинтересованите страни в краткосрочен план и да се превърнат в опорни точки за дългосрочна комуникационна политика в сферата на околната среда.</p>	3,83%	425000,00	75000,00	500000,00	0,00	500000,00
<p>Мярка 9: Разработване на инструментариум за управление, мониторинг, оценка и докладване на изпълнението на НИКС.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да обезпечи цялостния процес на реализация на НИКС чрез създаването на адекватни механизми, процеси и инструменти за тяхното прилагане, които да гарантират ефективно управление, надеждно проследяване и отчетност на изпълнението на НИКС.</p>	3,91%	433500,00	76500,00	510000,00	0,00	510000,00
<p>Мярка 10: Организиране и провеждане на заседания на срещи на Комитета за Комитета за наблюдение на НИКС.</p>	0,31%	34000,00	6000,00	40000,00	0,00	40000,00

<i>Цел на мярката:</i> Има технико-логистичен характер и е подкрепяща за процеса на управление на НИКС.						
Мярка 11: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с Натура 2000, финансирани от програмите за териториално сътрудничество.						
<i>Цел на мярката:</i> Да насърчи използването на ресурсите на програмите за териториално сътрудничество за реализацията на проекти с принос към НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на съответните инструменти за териториално сътрудничество.	0,38%	42500,00	7500,00	50000,00		
Общо за НИКС:	100,00%	27002800,00	4765200,00	31768000,00	1700000,00	33468000,00

2.3. Индикативно разпределение на фондовете по финансиращи програми

ОПОС

Приоритет/Мярка (финансиране в лева)	Общо финанси- ране (c)=(a)+(b)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ПРИОРИТЕТ № 1: Повишаване на информираността на заинтересованите страни за екологичната мрежа НАТУРА 2000	10360000,00	100000,00	1690000,00	1740000,00	890000,00	1740000,00	790000,00	840000,00	990000,00	840000,00	740000,00
<i>Мярка 1: Планиране и провеждане на регионални кампании за обществено осведомяване за НАТУРА 2000 чрез екосъветник в Областни информационни центрове (ОИЦ).</i>	4860000,00	0,00	540000,00	540000,00	540000,00	540000,00	540000,00	540000,00	540000,00	540000,00	540000,00
<i>Мярка 2: Планиране и провеждане на национални информационни кампании за представяне на възможностите, които предоставя мрежата НАТУРА 2000.</i>	3000000,00	0,00	1000000,00	1000000,00	0,00	1000000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Мярка 3: Планиране и провеждане на поддържащи информационни кампании.</i>	500000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100000,00	100000,00	100000,00	100000,00	100000,00
<i>Мярка 4: Организация и провеждане на годишен национален/международен форум по актуални теми,</i>	1000000,00	100000,00	100000,00	100000,00	100000,00	100000,00	100000,00	100000,00	100000,00	100000,00	100000,00

свързани с НАТУРА 2000.											
Мярка 5: Организация и провеждане на иновативни екологични събития.	1000000,00	0,00	50000,00	100000,00	250000,00	100000,00	50000,00	100000,00	250000,00	100000,00	0,00
ПРИОРИТЕТ №2: Екологично образование и изграждане на капацитет по теми, свързани с НАТУРА 2000	200000,00	40000,00	160000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Мярка 1: Повишаване на капацитета на заинтересованите страни за планиране и програмиране на развитието и управлението на НАТУРА 2000 мрежата.	200000,00	40000,00	160000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ПРИОРИТЕТ № 3: Повишаване на разбирането за ползите от НАТУРА 2000 в социално-икономическото развитие на регионите.	450000,00	0,00	100000,00	350000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Мярка 3: Изграждане на капацитет за развитие и промотиране на устойчив туризъм на територията на НАТУРА 2000 зоните.	450000,00	0,00	100000,00	350000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ПРИОРИТЕТ №4 Обмяна на опит и добри практики чрез изграждане и развитие на партньорства.	1600000,00	200000,00	400000,00	200000,00	0,00	200000,00	400000,00	200000,00	0,00	0,00	0,00

Мярка 6: Обмяна на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти, финансирани от Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство (ЕЕА).	800000,00	100000,00	200000,00	100000,00	0,00	100000,00	200000,00	100000,00	0,00	0,00	0,00
Мярка 7: Обмяна на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти, финансирани от Норвежката програма за сътрудничество.	800000,00	100000,00	200000,00	100000,00	0,00	100000,00	200000,00	100000,00	0,00	0,00	0,00
ПРИОРИТЕТ № 5: Техническа помощ	12650000,00	86000,00	589000,00	2662500,00	1162500,00	1067500,00	1907500,00	1757500,00	1917500,00	752500,00	747500,00
Мярка 1: Създаване, организация и функциониране на виртуален офис за връзки с медиите за текущо обществено информиране по всички теми, свързани с НАТУРА 2000.	5000000,00	0,00	300000,00	587500,00	587500,00	587500,00	587500,00	587500,00	587500,00	587500,00	587500,00
Мярка 2: Разработване на инструментариум за информационно обезпечаване на изпълнението на НИКС.	6500000,00	0,00	100000,00	2000000,00	400000,00	400000,00	1250000,00	1000000,00	1250000,00	100000,00	0,00
Мярка 3: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от ОПОС.	100000,00	0,00	25000,00	15000,00	15000,00	10000,00	10000,00	10000,00	10000,00	5000,00	0,00
Мярка 8: Организация и провеждане на годишен национален конкурс за номиниране на най-добри	500000,00	50000,00	50000,00	50000,00	50000,00	50000,00	50000,00	50000,00	50000,00	50000,00	50000,00

проекти с принос към НАТУРА 2000.											
Мярка 9: Разработване на инструментариум за управление, мониторинг, оценка и докладване на изпълнението на НИКС.	510000,00	32000,00	110000,00	6000,00	106000,00	16000,00	6000,00	106000,00	16000,00	6000,00	106000,00
Мярка 10: Организиране и провеждане на заседания на срещи на Комитета за наблюдение на НИКС.	40000,00	4000,00	4000,00	4000,00	4000,00	4000,00	4000,00	4000,00	4000,00	4000,00	4000,00
Общо за НИКС:	25260000,00	426000,00	2939000,00	4952500,00	2052500,00	3007500,00	3097500,00	2797500,00	2907500,00	1592500,00	1487500,00

ПРСР

Приоритет/Мярка (финансиране в лева)	Общо финансиране (с)=(а)+(б)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ПРИОРИТЕТ № 1: Повишаване на информираността на заинтересованите страни за екологичната мрежа НАТУРА 2000	600000,00	0,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	0,00
Мярка 6: Придобиване на умения и постигане на обществена активност и информираност в териториите от НАТУРА 2000, в които действа местна инициативна група (МИГ), прилагаща стратегия за	600000,00	0,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	0,00

местно развитие.											
ПРИОРИТЕТ № 3: Повишаване на разбирането за ползите от НАТУРА 2000 в социално- икономическото развитие на регионите	600000,00	0,00	300000,00	300000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Мярка 1:</i> Изграждане на капацитет за устойчиво управление на земи и гори на територията на НАТУРА 2000 зоните.	600000,00	0,00	300000,00	300000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ПРИОРИТЕТ № 5: Техническа помощ	100000,00	0,00	25000,00	15000,00	15000,00	10000,00	10000,00	10000,00	10000,00	5000,00	0,00
<i>Мярка 4:</i> Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с Натура 2000, финансирани от ПРСР.	100000,00	0,00	25000,00	15000,00	15000,00	10000,00	10000,00	10000,00	10000,00	5000,00	0,00
Общо за НИКС:	1300000,00	0,00	400000,00	390000,00	90000,00	85000,00	85000,00	85000,00	85000,00	80000,00	0,00

ОПРСР

Приоритет/Мярка (финансиране в лева)	Общо финансиран е (c)=(a)+(b)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
---	--	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

ПРИОРИТЕТ № 1: Повишаване на информираността на заинтересованите страни, за екологичната мрежа НАТУРА 2000	18000,00	0,00	3000,00	3000,00	3000,00	3000,00	3000,00	3000,00	0,00	0,00	0,00
<i>Мярка 7: Придобиване на умения и постигане на обществена активност и информираност в териториите от НАТУРА 2000, в които действа местна рибарска група, прилагаща стратегии за местно развитие</i>	18000,00	0,00	3000,00	3000,00	3000,00	3000,00	3000,00	3000,00			0,00
ПРИОРИТЕТ № 3: Повишаване на разбирането за ползите от Натура 2000 в социално- икономическото развитие на регионите	40000,00	0,00	20000,00	20000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Мярка 2: Изграждане на капацитет за устойчиво управление на водни обекти и производство на аквакултури, на територията на НАТУРА 2000 зоните.</i>	40000,00	0,00	20000,00	20000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ПРИОРИТЕТ № 5: Техническа помощ	50000,00	0,00	10000,00	10000,00	10000,00	5000,00	5000,00	4000,00	4000,00	2000,00	0,00
<i>Мярка 5: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с Натура 2000, финансирани от Програма рибарство и аквакултури</i>	50000,00	0,00	10000,00	10000,00	10000,00	5000,00	5000,00	4000,00	4000,00	2000,00	0,00
Общо за НИКС:	108000,00	0,00	33000,00	33000,00	13000,00	8000,00	8000,00	7000,00	4000,00	2000,00	0,00

ОПНОИР

Приоритет/Мярка (финансиране в лева)	Общо финансиране (c)=(a)+(b)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ПРИОРИТЕТ №2: Екологично образование и изграждане на капацитет по теми, свързани с НАТУРА 2000	600000,00	0,00	50000,00	150000,00	100000,00	50000,00	150000,00	100000,00	0,00	0,00	0,00
<i>Мярка 3: Разработване и изпълнение на програми за екологично образование, с фокус върху Натура 2000 за ученици и студенти.</i>	600000,00	0,00	50000,00	150000,00	100000,00	50000,00	150000,00	100000,00	0,00	0,00	0,00
<i>Общо за НИКС:</i>	600000,00	0,00	50000,00	150000,00	100000,00	50000,00	150000,00	100000,00	0,00	0,00	0,00

ОПРЧР

Приоритет/Мярка (финансиране в лева)	Общо финансиране (c)=(a)+(b)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ПРИОРИТЕТ № 3: Повишаване на разбирането за ползите от Натура 2000 в социално- икономическото развитие на регионите	450000,00	0,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	0,00	0,00	0,00

Мярка 4: Обучение на млади предприемачи за планиране и развитие на екологосъобразен бизнес в територии, попадащи в НАТУРА 2000	450000,00	0,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	75000,00	0,00	0,00	0,00
ПРИОРИТЕТ № 5: Техническа помощ	100000,00	0,00	25000,00	15000,00	15000,00	10000,00	10000,00	10000,00	10000,00	5000,00	0,00
Мярка 7: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти по ОПРЧР	100000,00	0,00	25000,00	15000,00	15000,00	10000,00	10000,00	10000,00	10000,00	5000,00	0,00
Общо за НИКС:	550000,00	0,00	100000,00	90000,00	90000,00	85000,00	85000,00	85000,00	10000,00	5000,00	0,00

ОПДУ

Приоритет/Мярка (финансиране в лева)	Общо финансиран е (с)=(а)+(б)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ПРИОРИТЕТ №2: Екологично образование и изграждане на капацитет по теми, свързани с НАТУРА 2000	1400000,00	0,00	280000,00	420000,00	420000,00	280000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Мярка 2: Развитие на капацитета, знанията и уменията на ЗС за комуникация и участие в постигането на НАТУРА 2000 целите; мониторинг, оценка и докладване на дейности, пряко или косвено свързани с НАТУРА 2000; ефективно прилагане на стратегическите документи и европейското и национално законодателство, свързано с НАТУРА 2000 при реализацията на проекти; въвеждане на управленски практики за екологосъобразно икономическо/ бизнес развитие.	1400000,00	0,00	280000,00	420000,00	420000,00	280000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ПРИОРИТЕТ № 5: Техническа помощ	100000,00	0,00	25000,00	15000,00	15000,00	10000,00	10000,00	10000,00	10000,00	5000,00	0,00
Мярка 6: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти по Програма „Добро управление“.	100000,00	0,00	25000,00	15000,00	15000,00	10000,00	10000,00	10000,00	10000,00	5000,00	0,00
Общо за НИКС:	1500000,00	0,00	305000,00	435000,00	435000,00	290000,00	10000,00	10000,00	10000,00	5000,00	0,00

Програми за териториално сътрудничество

Приоритет/Мярка (финансиране в лева)	Общо финансиране (c)=(a)+(b)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ПРИОРИТЕТ №4 Обмяна на опит и добри практики, чрез изграждане и развитие на партньорства	2000000,00	0,00	50000,00	200000,00	450000,00	400000,00	350000,00	200000,00	250000,00	100000,00	0,00
<i>Мярка 1: Обмяна на опит и добри практики в управлението на НАТУРА 2000 зоните, чрез осъществяване на трансгранично сътрудничество.</i>	1000000,00	0,00	50000,00	100000,00	250000,00	100000,00	50000,00	100000,00	250000,00	100000,00	0,00
<i>Мярка 2: Обмяна на опит и добри практики в управлението на НАТУРА 2000 зоните, чрез осъществяване на междурегионално и транснационално сътрудничество.</i>	1000000,00	0,00	0,00	100000,00	200000,00	300000,00	300000,00	100000,00	0,00	0,00	0,00
ПРИОРИТЕТ № 5: Техническа помощ	50000,00	0,00	10000,00	10000,00	10000,00	5000,00	5000,00	4000,00	4000,00	2000,00	0,00
<i>Мярка 11: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от програмите за териториално сътрудничество.</i>	50000,00	0,00	10000,00	10000,00	10000,00	5000,00	5000,00	4000,00	4000,00	2000,00	0,00
Общо за НИКС:	2050000,00	0,00	60000,00	210000,00	460000,00	405000,00	355000,00	204000,00	254000,00	102000,00	0,00

Други програми за финансиране

Приоритет/Мярка (финансиране в лева)	Общо финансиран е (c)=(a)+(b)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ПРИОРИТЕТ №4 Обмяна на опит и добри практики чрез изграждане и развитие на партньорства	2100000,00	0,00	20000,00	220000,00	410000,00	620000,00	620000,00	210000,00	0,00	0,00	0,00
<i>Мярка 3: Обмяна на опит и добри практики по НАТУРА 2000 в рамките на проекти по програма LIFE +.</i>	1000000,00	0,00	0,00	100000,00	200000,00	300000,00	300000,00	100000,00	0,00	0,00	0,00
<i>Мярка 4: Обмяна на опит и добри практики в рамките на проекти по Седма рамкова програма.</i>	1000000,00	0,00	0,00	100000,00	200000,00	300000,00	300000,00	100000,00	0,00	0,00	0,00
<i>Мярка 5: Обмяна на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти, финансирани по Българо-швейцарска програма за сътрудничество.</i>	100000,00	0,00	20000,00	20000,00	10000,00	20000,00	20000,00	10000,00	0,00	0,00	0,00
Общо за НИКС:	2100000,00	0,00	20000,00	220000,00	410000,00	620000,00	620000,00	210000,00	0,00	0,00	0,00

3. Времеви график на НИКС

Периодът на реализация на НИКС е 2014–2023 г. включително. С изработването на годишен план за реализация на НИКС ще бъдат посочени и конкретни срокове за всяка мярка. По настоящем е дадена само тяхната индикативна времева рамка, доколкото това позволява, от една страна, да се наблюдава логиката и обвързаността между отделните рамки и от друга – да се планира изпълнението.

В таблицата по-долу е представен индикативен времеви график на НИКС по мерки и по години.

ПРИОРИТЕТ № 1: Повишаване на информираността на заинтересованите страни за екологичната мрежа НАТУРА 2000	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Мярка 1: Планиране и провеждане на регионални кампании за обществено осведомяване за НАТУРА 2000 чрез екосъветник в Областни информационни центрове (ОИЦ).</i>										
<i>Мярка 2: Планиране и провеждане на национални информационни кампании за представяне на възможностите, които предоставя мрежата НАТУРА 2000.</i>										
<i>Мярка 3: Планиране и провеждане на поддържащи информационни кампании.</i>										
<i>Мярка 4: Организация и провеждане на годишен национален/международен форум по актуални теми, свързани с НАТУРА 2000.</i>										
<i>Мярка 5: Организация и провеждане на иновативни екологични събития.</i>										
<i>Мярка 6: Придобиване на умения и постигане на обществена активност и информираност в териториите от НАТУРА 2000, в които действа местна инициативна група (МИГ), прилагаща стратегия за местно развитие.</i>										
<i>Мярка 7: Придобиване на умения и постигане на обществена активност и информираност в териториите от НАТУРА 2000, в които действа местна рибарска група, прилагаща стратегия за местно развитие.</i>										
ПРИОРИТЕТ №2: Екологично образование и	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023

изграждане на капацитет по теми, свързани с НАТУРА 2000										
<i>Мярка 1:</i> Повишаване на капацитета на заинтересованите страни за планиране и програмиране на развитието и управлението на НАТУРА 2000 мрежата.										
<i>Мярка 2:</i> Развитие на капацитета, знанията и уменията на ЗС за комуникация и участие в постигането на НАТУРА 2000 целите; мониторинг, оценка и докладване на дейности, пряко или косвено свързани с НАТУРА 2000; ефективно прилагане на стратегическите документи и европейското и национално законодателство, свързано с НАТУРА 2000 при реализацията на проекти; въвеждане на управленски практики за екологосъобразно икономическо/бизнес развитие.										
<i>Мярка 3:</i> Разработване и изпълнение на програми за екологично образование с фокус върху НАТУРА 2000 за ученици и студенти.										
ПРИОРИТЕТ № 3: Повишаване на разбирането за ползите от НАТУРА 2000 в социално-икономическото развитие на регионите	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Мярка 1:</i> Изграждане на капацитет за устойчиво управление на земи и гори на територията на НАТУРА 2000 зоните.										
<i>Мярка 2:</i> Изграждане на капацитет за устойчиво управление на водни обекти и производство на аквакултури, на територията на НАТУРА 2000 зоните.										

Мярка 3: Изграждане на капацитет за развитие и промотиране на устойчив туризъм на територията на НАТУРА 2000 зоните.										
Мярка 4: Обучение на млади предприемачи за планиране и развитие на екологосъобразен бизнес в територии, попадащи в НАТУРА 2000.										
ПРИОРИТЕТ №4: Обмяна на опит и добри практики чрез изграждане и развитие на партньорства.	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Мярка 1: Обмяна на опит и добри практики в управлението на НАТУРА 2000 зоните чрез осъществяване на трансгранично сътрудничество.										
Мярка 2: Обмяна на опит и добри практики в управлението на НАТУРА 2000 зоните чрез осъществяване на междурегионално и транснационално сътрудничество.										
Мярка 3: Обмяна на опит и добри практики по НАТУРА 2000 в рамките на проекти по програма LIFE +.										
Мярка 4: Обмяна на опит и добри практики в рамките на проекти по Седма рамкова програма.										
Мярка 5: Обмяна на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти, финансирани по Българо-швейцарска програма за сътрудничество.										
Мярка 6: Обмяна на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти, финансирани от Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство (ЕЕА).										

Мярка 7: Обмяна на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти, финансирани от Норвежката програма за сътрудничество.										
ПРИОРИТЕТ № 5: Техническа помощ	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Мярка 1: Създаване, организация и функциониране на виртуален офис за връзки с медиите, за текущо обществено информиране по всички теми свързани с НАТУРА 2000.										
Мярка 2: Разработване на инструментариум за информационно обезпечаване на изпълнението на НИКС.										
Мярка 3: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от ОПОС.										
Мярка 4: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от ПРСР.										
Мярка 5: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от Програма „Рибарство и аквакултури“.										
Мярка 6: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти по Програма „Добро управление“.										

Мярка 7: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти по ОПРЧР.										
Мярка 8: Организация и провеждане на годишен национален конкурс за номиниране на най-добри проекти с принос към НАТУРА 2000.										
Мярка 9: Разработване на инструментариум за управление, мониторинг, оценка и докладване на изпълнението на НИКС.										
Мярка 10: Организиране и провеждане на заседания на срещи на Комитета за наблюдение на НИКС.										
Мярка 11: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от програмите за териториално сътрудничество.										

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1: Значими проекти за конкретни видове, местообитания, защитени зони и защитени територии в България.

- „Оценка на биоразнообразието на Осоговската планина (НАТУРА 2000 – BG0001011)“ в рамките на инициативата „Зелен пояс“ (Green Belt), финансирана от Франкфуртското зоологическо общество.
- „Оценяване на значимостта на биоразнообразието на част от зоната НАТУРА 2000 (Дервентски възвишения и Дервентски възвишения 1) в община Болярово“. Ойро Билдинг Груп ЕООД, Бургас.
- „Мониторинг на биоразнообразието в Биосферен резерват „Бистришко бранище“. Институт по ботаника към БАН.
- „Развитие на Национален план за действие за опазване на биологичното разнообразие в България 2006–2010“. МОСВ, БАН.
- „Приоритетни видове и хабитати от трансгранично значение в Западна Стара планина (България и Сърбия), мерки за тяхното опазване и устойчиво ползване на природните ресурси“. Регионален екологичен център – Будапеща; БФБ.
- „Опазване на световно значимото биоразнообразие в ландшафта на Родопите, България“ („Проект Родопи“). Проект на UNDP/GEF и МЗХ, България.
- „Разработване на План за управление на Природен парк „Странджа“. Швейцарска агенция за развитие и сътрудничество, МОСВ.
- „Разработване на План за управление на Природен парк „Рилски манастир“. Агенция на САЩ за международно развитие (USAID).
- „Разработване на План за управление на Национален парк „Рила“. Агенция на САЩ за международно развитие (USAID) и ДНП Рила.
- „Разработване на План за управление на Национален парк „Централен Балкан“. Агенция на САЩ за международно развитие (USAID) и ДНП „Централен Балкан“.
- „Разработване на План за управление на Национален парк „Пирин“. БФБ и ДНП „Пирин“.
- „План за управление на резерват „Балтата“, ПП „Витоша“, МОСВ.
- „Планове за управление на четири резервата в Централните Родопи“. МОСВ.
- Планиране на интегрирано управление и изграждане на административен капацитет за защитените влажни зони ПП „Пепсина“ и ЗМ „Калимок-Бръшлен“, включително проект за управление чрез Обществен съвет на защитената местност „Калимок-Бръшлен“. ЕС Phare / Световна банка / МОСВ.
- „По-голям шанс за белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) – възстановяване на белошипата ветрушка“, финансиран по програмата LIFE+ на Европейския съюз с проектен номер LIFE11 NAT/BG/360. ФПС „Зелени Балкани“.
- „Подобряване на условията за едрите хищници – трансфер на най-добрите практики“; „Трансевропейски мрежи за дива природа“, „Кафявата мечка като

моделен вид за Балканския зелен пояс“. LIFE07NAT/IT/000502, EX-TRA. Сдружение за дива природа „Балкани“.

→ „Възстановяване популацията на лалугера като основен елемент за поддържане на благоприятния консервационен статус на приоритетни тревни хабитати и популации на хищни птици в Природен парк „Сините камъни“ по Оперативна програма „Околна среда 2007–2013 г.“ Изпълнител: ДПП „Сините камъни“, гр. Сливен.

→ „Влияние на вълка (*Canis lupus*) върху популациите на другите едри гръбначни видове в Осоговската планина“, Министерство на земеделието и горите.

→ „План за действие за вълка в България“. Алертис фонд за опазване на мечката, Холандия, МОСВ.

→ „План за действие за балканската дива коза (*Rupicapra rupicapra balcanica*)“. Българска фондация „Биоразнообразие“.

→ „План за управление на дивата коза в Националните паркове“. МОСВ.

→ „План за действие за кафявата мечка в България“. Алертис фонд за опазване на мечката, Холандия, МОСВ.

→ „Консервационни дейности за целеви видове от Директивата за птиците на ЕС – белошипа ветрушка, черен лешояд и царски орел в основните им местообитания в България“. ФПС Зелени Балкани. Финансиране от ЕС и държавния бюджет чрез ОПОС 2007–2013 г.

→ „Опазване популацията и местообитанията на планинския кеклик (*Alectoris graeca*) в България“. СЛРБ и ФПС „Зелени Балкани“. Финансиране от ЕС и държавния бюджет чрез ОПОС 2007–2013 г.

→ „The Brown bear in Bulgaria: towards a management policy“. Сдружение за дива природа „Балкани“.

→ „Намаляване на заплахите за кафявата мечка и нейните местообитания чрез прилагане на мерки от Плана за действие за вида с участие на местни общности и подкрепата на националната общественост“. Фондация „Информация и природозащита“. Финансиране от ЕЕА Grants, 2008–2010 г. чрез Фондация „Екообщност“ и ФРМС.

→ „Устойчиво управление и опазване на биоразнообразието и природните ресурси в зона НАТУРА 2000 в трансграничен регион „Славянка“ (България) – „Орвилос“ (Гърция)“. Програма за трансгранично сътрудничество България – Гърция: Консорциум „Екорис-Дикон-Бим“. МРРБ.

→ „Биологичното разнообразие във високопланинската безлесна зона в Националния парк „Централен Балкан“ – неговото опазване и устойчиво ползване“. Швейцарска агенция за развитие и сътрудничество, чрез БШПОБ.

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
ПРИОРИТЕТ № 1: Повишаване на информираността на заинтересованите страни за екологичната мрежа НАТУРА 2000					
<p>Мярка 1: Планиране и провеждане на регионални кампании за обществено осведомяване за НАТУРА 2000 чрез екосъветник в Областни информационни центрове (ОИЦ).</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Осигуряване на процеса на базово осведомяване на местно ниво за същността, обхвата и функциите на мрежата НАТУРА 2000 по региони чрез развитие на комплекса от комуникационни дейности, предоставяни от ОИЦ</p>	Всички заинтересовани страни, описани в НИКС	Местни и регионални власти, управляващи ОИЦ	ОПОС	2014–2023	МОСВ
<p>Мярка 2: Планиране и провеждане на национални информационни кампании за представяне на възможностите, които предоставя мрежата НАТУРА 2000.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Задълбочаване на процеса на информиране чрез планирането и реализацията на три последователни национални кампании, с които да надграждат общественото осведомяване, предвидено в Мярка 1, с изпълнението на регионалните кампании. Интервенциите в настоящата мярка акцентират върху насочване на вниманието и интереса на заинтересованите страни върху възможностите, които предоставя</p>	Всички заинтересовани страни, описани в НИКС	МОСВ	ОПОС	2014–2018	МОСВ

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
<i>НАТУРА 2000 за страната.</i>					
<p>Мярка 3: Планиране и провеждане на поддържащи информационни кампании.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Задържане на интереса на заинтересованите страни върху темата „НАТУРА 2000“, като се предвижда организацията и изпълнението на общо 25 регионални поддържащи кампании. За периода на действие на НИКС да бъдат инициирани отделни кампании по специфични теми, които имат поддържащ характер. Препоръчително е кампаниите да се правят на проектен принцип по годишно обявена предварително избрана тема. Проектите би следвало да се изпълняват задължително в партньорство с медия.</p>	Всички заинтересовани страни, описани в НИКС	НПО, местни и регионални власти	ОПОС	2018–2023	МОСВ
<p>Мярка 4: Организация и провеждане на годишен национален/международен форум по актуални теми, свързани с НАТУРА 2000.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да отговори на потребността от актуална информация и експертност на активните аудитории с по-висока степен на информираност за НАТУРА 2000 и устойчив интерес към темата.</p>	МОСВ, МЗХ и техни структури, Академична общност, НПО, Общини, Областни управи, УО на ОП, бизнес организации и асоциации, европейски институции и партньорски	МОСВ	ОПОС	2014–2023	МОСВ

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
	организации от ЕС				
<p>Мярка 5: Организация и провеждане на иновативни екологични събития.</p> <p><i>Цел на мярката: от една страна, да стимулира гражданското участие в инициативи, утвърждаващи екологичната мрежа и от друга – да създаде условия за проява на иновативност в интерпретацията и осмислянето на ролята на НАТУРА 2000 в развитието на местните общности.</i></p>	Широка общественост	НПО, местни власти	ОПОС	2014–2023	МОСВ
<p>Мярка 6: Придобиване на умения и постигане на обществена активност и информираност в териториите от НАТУРА. 2000, в които действа местна инициативна група (МИГ), прилагаща стратегия за местно развитие.</p> <p><i>Цел на мярката: Активизиране и ефективното използване на ресурса на Местните инициативни групи в подкрепа на процеса на информиране за НАТУРА 2000 предвид факта, че съществена част от МИГ действат именно в територии, попадащи в екологичната мрежа.</i></p>	МИГ	МИГ	ПРСР	2014–2020	МЗХ
<p>Мярка 7: Придобиване на умения и постигане на обществена активност и информираност в териториите от НАТУРА 2000, в които действа местна</p>	МИРГ	МИРГ	ОПРСР	2014–2020	ИАРА

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
рибарска група, прилагаща стратегия за местно развитие. <i>Цел на мярката:</i> Привличане, включване и ефективно използване на потенциала на Местните инициативни рибарски групи (МИРГ) в подкрепа на процеса на информиране за НАТУРА 2000 предвид това, че част от МИРГ действат в територии, попадащи в екологичната мрежа.					
ПРИОРИТЕТ №2: Екологично образование и изграждане на капацитет по теми, свързани с НАТУРА 2000					
Мярка 1: Повишаване на капацитета на заинтересованите страни за планиране и програмиране на развитието и управлението на мрежата. НАТУРА 2000 <i>Цел на мярката:</i> Развитие на капацитета за управление на процесите, свързани с мрежата НАТУРА 2000 и разширяване на познанието за нея с оглед на оптимизиране реализацията на конкретните планове и програми за териториите в мрежата.	Регионални структури на МОСВ и МЗХ	МОСВ	ОПОС	2014–2015	МОСВ
Мярка 2: Развитие на капацитета, знанията и уменията на ЗС за комуникация и участие в постигането на НАТУРА 2000 целите; мониторинг, оценка и докладване на дейности, пряко или косвено свързани с НАТУРА	НПО, Местни и регионални власти, Академична общност; Бизнес организации и/или асоциации, медии	Местни и регионални власти, НПО, образователни организации	ОПДУ	2014–2018	МФ

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
<p>2000; ефективно прилагане на стратегическите документи и европейското и национално законодателство, свързано с НАТУРА 2000, при реализацията на проекти; въвеждане на управленски практики за екологосъобразно икономическо/бизнес развитие.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Изграждането на капацитет за реализация на НАТУРА 2000 целите до 2020 г. чрез прилагането на съвременни управленски похвати, прозрачно и надеждно мониториране и отчитане на въздействията и резултатите от развитието на мрежата при компетентно и стриктно прилагане на националното и европейското законодателство. Не на последно по важност място – мярката обхваща и целенасочените усилия за развитие на умения за комуникиране на мрежата НАТУРА 2000.</p>					
<p>Мярка 3: Разработване и изпълнение на програми за екологично образование, с фокус върху НАТУРА 2000 за ученици и студенти.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Мобилизиране на капацитета на учебните заведения за възпитаване, утвърждаване и мотивиране на екологично отговорно</p>	Ученици от начални и средни училища, преподаватели, студенти	Местни власти, НПО, образователни организации	ОПНОИР	2014-2020	МОН

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
поведение.					
ПРИОРИТЕТ № 3: Повишаване на разбирането за ползите от НАТУРА 2000 в социално-икономическото развитие на регионите					
<p>Мярка 1: Изграждане на капацитет за устойчиво управление на земи и гори на територията на НАТУРА 2000 зоните.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Формирането на капацитет у ползвателите на земи и гори в рамките на НАТУРА 2000 за планиране и организиране на икономически дейности. Реализацията на мярката следва да доведе до устойчиво разбиране за екологичната мрежа като ключов социално-икономически фактор за развитието на териториите, попадащи в НАТУРА 2000.</p>	Собственици и ползватели на земи и гори	Обучаващи центрове, образователни организации, НПО	ПРСР	2014-2016	МЗХ
<p>Мярка 2: Изграждане на капацитет за устойчиво управление на водни обекти и производство на аквакултури, на територията на НАТУРА 2000 зоните.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Формирането на капацитет у ползвателите на водни обекти и производителите на аквакултури в рамките на НАТУРА 2000 за планиране и организиране на икономически дейности. Реализацията на мярката следва да доведе до устойчиво разбиране за екологичната</p>	Ползватели на водни обекти, производители на аквакултури	Обучаващи центрове, образователни организации, НПО, браншови организации и ИАРА	ОПРСР	2014-2016	ИАРА

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
мрежа като ключов социално-икономически фактор за развитието на териториите, попадащи в НАТУРА 2000.					
<p>Мярка 3: Изграждане на капацитет за развитие и промотиране на устойчив туризъм на територията на НАТУРА 2000 зоните.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Развитието на капацитет за планиране и реализация на туристически дейности и съпътстващите ги бизнеси при спазване на екологичното законодателство и акумулиране на знания и умения за управление на екологосъобразен туристически бизнес в територии, попадащи в НАТУРА 2000.</p>	Общини, НПО, туристически асоциации, компании от туристическия сектор	Местни власти, НПО	ОПОС	2014–2016	МОСВ
<p>Мярка 4: Обучение на млади предприемачи за планиране и развитие на екологосъобразен бизнес в територии, попадащи в НАТУРА 2000.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Развитието и стимулирането на екологосъобразно бизнес мислене, което позволява генериране на добавена стойност от екологичната мрежа.</p>	Лица над 18-годишна възраст, желаещи да започнат самостоятелна заетост; самостоятелно заети лица; служители в микро-предприятия, получили подкрепа по програмата.	Министерство на труда и социалната политика; Агенция по заетостта; Агенция за хората с увреждания; Център за развитие на човешките ресурси и регионални инициативи; Държавно предприятие „Българо-германски център за професионално обучение“; Министерство на икономиката, енергетиката и туризма; Изпълнителна	ОПЧР	2014–2020	МТСП

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
		агенция за насърчаване на малки и средни предприятия; самостоятелно заети лица; образователни и обучителни организации и институции; центрове за информация и професионално ориентиране; центрове за кариерно развитие; центрове за развитие на предприемачеството; общини и райони на общини; социални партньори; браншови организации; неправителствени организации; финансови институции.			
ПРИОРИТЕТ №4 Обмяна на опит и добри практики чрез изграждане и развитие на партньорства					
<p><i>Мярка 1:</i> Обмяна на опит и добри практики в управлението на НАТУРА 2000 зоните, чрез осъществяване на трансгранично сътрудничество.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Мобилизиране на ресурса на програмите за трансгранично сътрудничество в полза на комуникирането и изграждането на капацитет за целите на НАТУРА 2000 с оглед на разбирането, че екологичната мрежа</p>	Местни и регионални власти, подразделения на държавната администрация, НПО, ВУЗ, колежи, РТИК, браншови организации, бизнес асоциации	Местни и регионални власти, подразделения на държавната администрация, НПО, ВУЗ, колежи, РТИК, браншови организации, бизнес асоциации	ТГС програми	2014–2020	МРРБ

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
<i>генерира възможности за социално-икономическото развитие на трансграничните региони.</i>					
<p>Мярка 2: Обмяна на опит и добри практики в управлението на НАТУРА 2000 зоните, чрез осъществяване на междурегионално и транснационално сътрудничество.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да насърчи изпълнението на съвместни инициативи за обмяна на опит и добри практики по теми, свързани с НАТУРА 2000, както и реализацията на ефективни партньорства, финансирани от програмите за междурегионално и транснационално сътрудничество.</p>	Местни и регионални власти, НПО, ВУЗ, научни институти/звена; бизнес сдружения	Местни и регионални власти, НПО, ВУЗ, научни институти/звена; бизнес сдружения	Danube INTERREG	2014–2020	МРРБ
<p>Мярка 3: Обмяна на опит и добри практики по НАТУРА 2000 в рамките на проекти по програма LIFE +.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Ефективно използване на инструмента LIFE+ за повишаване на капацитета и експертизата на заинтересованите страни за управление на НАТУРА 2000 и реализация на проекти в територии, попадащи в НАТУРА 2000.</p>	Местни и регионални власти, НПО, ВУЗ, научни институти/звена; бизнес сдружения	Местни и регионални власти, НПО, ВУЗ, научни институти/звена.	LIFE+	2014–2020	Програма LIFE+

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
<p>Мярка 4: Обмяна на опит и добри практики в рамките на проекти по Седма рамкова програма.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Интегриране на възможностите, които предоставя Седмата рамкова програма в рамката на НИКС, чрез планирането на проектни дейности, които да реализират принос за НАТУРА 2000.</p>	НПО, ВУЗ, Научноизследователски центрове, общини, фирми	НПО, ВУЗ, Научноизследователски центрове, общини, консорциуми от фирми	FP7	2014–2020	FP7
<p>Мярка 5: Обмяна на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000, в рамките на проекти, финансирани по Българо-швейцарска програма за сътрудничество.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Реализацията на проекти и/или проектни дейности, които да имат принос към НАТУРА 2000 и попадат в рамките на допустимите интервенции на Българо-швейцарската програма за сътрудничество. Фонд „Партньорство“ няма секторни или регионални ограничения за типа и вида на възможните предизвикателства на развитието, които могат да бъдат предмет на проекта. В общия случай това могат да бъдат социални (здравни и образователни), културни, екологични, общински (обществени услуги), общностни и свързани с</p>	Всички заинтересовани страни, описани в НИКС	НПО, читалища, мрежи, федерации, мозъчни тръстове, образователни институции, културни институции, териториални администрации (областни, общински и по населени места), национално признати и представителни социални партньори – синдикати и работодателски организации.	Тематичния фонд за партньорства и експертна помощ	2014–2020	Швейцарското междинно звено, отговорно за администрирането на Тематичния фонд за партньорства и експертна помощ

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
<i>изграждане на демокрацията предизвикателства/услуги.</i>					
<p>Мярка 6: Обмяна на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000, в рамките на проекти, финансирани от Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство (ЕЕА).</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да насърчава изпълнението на съвместни инициативи за обмяна на опит и добри практики, партньорства и дейности свързани с НАТУРА 2000 в рамките на проекти, финансирани от Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство.</p>	Всички заинтересовани страни, описани в НИКС	Всички публични, частни и неправителствени организации, регистрирани като юридически лица в България	ЕЕА	2014–2020	МОСВ
<p>Мярка 7: Обмяна на опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000, в рамките на проекти, финансирани от Норвежката програма за сътрудничество.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да насърчава изпълнението на съвместни инициативи за обмяна на опит и добри практики в сфери, свързани с опазване на околната среда, възобновяеми енергийни източници, възстановяване на културното и природно наследство, иновации за зелена индустрия.</p>	Всички заинтересовани страни, описани в НИКС	Всички публични, частни и неправителствени организации, регистрирани като юридически лица, от България и Норвегия	Норвежка програма за сътрудничество	2014–2020	МОСВ

ПРИОРИТЕТ № 5: Техническа помощ

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
<p>Мярка 1: Създаване, организация и функциониране на виртуален офис за връзки с медиите за текущо обществено информиране по всички теми, свързани с НАТУРА 2000.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да създаде условия за перманентна дейност по връзки с медиите, гарантиращи не само реализацията на НИКС, но и цялостния процес на позициониране на екологичната мрежа в медийния дневен ред.</p>	Всички заинтересовани страни, описани в НИКС	МОСВ	ОПОС	2014–2023	МОСВ
<p>Мярка 2: Разработване на инструментариум за информационно обезпечаване на изпълнението на НИКС.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да осигури комуникационните продукти, предназначени за последващо ползване в реализацията на останалите приоритети и в частност най-вече на Приоритет 1.</p>	Всички заинтересовани страни описани в НИКС	МОСВ	ОПОС	2014–2023	МОСВ
<p>Мярка 3: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от ОПОС.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Има подкрепящ характер в общия комплекс от комуникационни интервенции в</p>	Всички заинтересовани страни, описани в НИКС	МОСВ	ОПОС	2014–2020	МОСВ

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
рамките на НИКС, но е особено важна за последващата реализация на мотивационните цели. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ОПОС.					
Мярка 4: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от ПРСР. <i>Цел на мярката:</i> Подкрепя използването на ресурсите на ПРСР за реализацията на проекти с принос към НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ПРСР.	Всички заинтересовани страни, описани в НИКС	МЗХ	ПРСР	2014–2020	МЗХ
Мярка 5: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с НАТУРА 2000, финансирани от Програма рибарство и аквакултури. <i>Цел на мярката:</i> Да насърчи използването на ресурсите на ОПРСР за реализацията на проекти с принос към НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни	Всички заинтересовани страни описани в НИКС	ИАРА	ОПРСР	2014–2020	ИАРА

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
<i>програми на ОПРСР.</i>					
<p>Мярка 6: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000, в рамките на проекти по Програма „Добро управление“.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да стимулира оптимизиране на приноса на програмния инструмент за реализацията на целите на НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ОПДУ.</p>	Всички заинтересовани страни, описани в НИКС	МФ	ОПДУ	2014–2020	МФ
<p>Мярка 7: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на дейности, свързани с НАТУРА 2000, в рамките на проекти по ОПЧР.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да насърчи планирането на интегрирани проекти, финансирани с ресурсите на ОПЧР с принос не само към реализацията на конкретните цели на програмата, но и към тези на НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на ОПЧР.</p>	Всички заинтересовани страни, описани в НИКС	МТСП	ОПЧР	2014–2020	МТСП
Мярка 8: Организация и провеждане на	Всички	МОСВ	ОПОС	2014–2023	МОСВ

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
<p>годишен национален конкурс за номиниране на най-добри проекти с принос към НАТУРА 2000.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Има подкрепящ характер. Тя цели създаването на традиционни комуникационни компоненти, каквито са специалните събития от този тип, които да повлияят върху мотивацията на заинтересованите страни в краткосрочен план и да се превърнат в опорни точни за дългосрочна комуникационна политика в сферата на околната среда.</p>	заинтересовани страни на НИКС				
<p>Мярка 9: Разработване на инструментариум за управление, мониторинг, оценка и докладване на изпълнението на НИКС.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да обезпечи цялостния процес на реализация на НИКС чрез създаването на адекватни механизми, процеси и инструменти за тяхното прилагане, които да гарантират ефективно управление, надеждно проследяване и отчетност на изпълнението на НИКС.</p>	УО на ОП	МОСВ	ОПОС	2014–2023	МОСВ
<p>Мярка 10: Организиране и провеждане на заседания на срещи на Комитета за Комитета за наблюдение на НИКС.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Има технико-</p>	Комитет за наблюдение на НИКС	МОСВ	ОПОС	2014–2023	МОСВ

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА НИКС

Мярка	Целеви групи	Потенциални бенефициенти	Източник на финансиране	Период на реализация	Отговорна институция за мярката
<i>логистичен характер и е подкрепяща за процеса на управление на НИКС.</i>					
<p>Мярка 11: Организиране и провеждане на кампании за промотиране на възможностите за финансиране на проекти, свързани с Натура 2000, финансирани от програмите за териториално сътрудничество.</p> <p><i>Цел на мярката:</i> Да насърчи използването на ресурсите на програмите за териториално сътрудничество за реализацията на проекти с принос към НАТУРА 2000. Отделните проекти в мярката се изпълняват поетапно съобразно индикативните годишни програми на съответните инструменти за териториално сътрудничество.</p>	Всички заинтересовани страни на НИКС	МРРБ	Програми за териториално сътрудничество	2014–2023	МРРБ